GONZALO TORRENTE BALLESTER

Fragmente de Apocalipsă

Traducere din limba spaniolă de
MIHAI IACOB

Cartea veche

BUCUREȘTI, 2008

Prietenilor mei din Santiago de Compostela

Cel mai mare vrăjitor ar fi acela care ar putea să se vrăjească pe sine într-atât, încât să i se pară că propriile lui vrăji nu-i mai aparţin, ca şi cum ar fi nişte manifestări autonome. Oare n-o fi acesta şi cazul nostru?

Novalis, *Fragmente*, III, 382

O istorie este, în realitate, un produs al inteligenţei şi al voinţei, fără de care nu poate exista nicio istorie. Pe de altă parte însă, tocmai intervenţia acestor două elemente face ca orice fapt să se poată transforma într-o istorie, care să fie, de pildă, întruchiparea unei norme.

Ibid., VII, 4

Prefață la ediția a II-a

Fragmente de Apocalipsă nu a fost și nu este o carte cu succes la public. Această ediție apare la mult timp după prima, ale cărei exemplare s-au vândut cu o încetineală care, pe un alt editor decât Vergés, l-ar fi adus în pragul disperării. Sau poate că s-a întâmplat ce se întâmplă de obicei cu cărțile mele — cu câteva excepții lesne de explicat — ale căror cititori le cumpără după o anumită perioadă de gândire și după ce-și iau câteva măsuri de prevedere. Și editorul e, probabil, obișnuit cu lucrul acesta. În orice caz, îi mulțumesc. Totuși cazul acestor *Fragmente...* nu seamănă cu cel al altor cărți scrise de mine, nu poate fi comparat cu altceva. Sunt încredințat, și nu e nevoie să mă convingă cineva de acest lucru, că scrierile mele, în pofida bunelor mele intenții, nu sunt potrivite pentru o călătorie cu trenul sau ca pregătire pentru somn. Ca urmare, nu trebuie să mai mire pe nimeni precauția cu care cititorul se apropie de oricare dintre textele mele, deși informațiile care ajung la mine sunt atât de contradictorii încât, atunci când încerc să judec rațional situația, acest exercițiu mă lasă perplex. Sunt un autor citit? Nu sunt? Cu toate acestea există un fapt, ce ține de coincidență, legat de funcția paginii cu numărul cincizeci din cărțile mele. Anumiți cititori, cu o personalitate foarte pronunțată, afirmă că n-au putut să treacă de această pagină. Alții, mult mai puțin numeroși, proclamă că tocmai de la această pagină încolo încep să găsească lucruri bune și, în sfârșit, a treia categorie de cititori

regretă că romanul în ansamblu nu se ridică la valoarea primelor cincizeci de pagini, pentru că, dacă s-ar fi întâmplat lucrul acesta — Doamne Dumnezeule! —, cartea ar fi ajuns până la tărâmurile mitice ale extraordinarului. Chestia cu „Doamne Dumnezeule!" am pomenit-o pentru a reda mai precis opinia unuia dintre cei care au judecat *Fragmentele...*, o judecată acceptată de mine cu tristeţe şi cu respectul datorat unui semen al meu, însă pe care nu reuşesc s-o înţeleg, cum n-am reuşit, poate, să înţeleg nici celelalte verdicte care consideră pagina cincizeci o frontieră, un ecuator, o linie ce separă binele de rău. Aşa cum n-am izbutit să observ, în niciunul dintre cazuri, diferenţa inevitabilă dintre primele cincizeci de pagini ale unor cărţi ale mele şi restul. Din două, una: ori nu pricep deloc ceea ce scriu, ori, mai rău, pricep doar în felul meu. Şi, în caz că maniera mea personală de a înţelege lucrurile foloseşte la ceva şi le poate oferi cititorilor o cheie de lectură, m-am hotărât să scriu această prefaţă pentru ediţia populară a *Fragmentelor de Apocalipsă*. Mă gândesc că anumitor profesori de aici şi de aiurea ar putea să le treacă prin cap să recomande lectura acestei cărţi şi cred că pe studenţii obligaţi să o citească şi neobişnuiţi cu astfel de activităţi i-ar ajuta să afle mai întâi părerea autorului despre opera lui, o părere care, pe de altă parte, nu-i musai să fie nici îndreptăţită, nici definitivă.

Opera în cauză nu este, cel puţin în intenţia mea, un roman în adevăratul sens al cuvântului, luând în considerare maniera în care eu concep şi practic acest gen literar, o manieră care s-a manifestat de-a lungul unor ani de activitate printr-o jumătate de duzină de ficţiuni care poartă numele de roman. Toate aceste cărţi sunt, recunosc, diferite unele de celelalte, de parcă ar fi ieşit din ateliere diferite şi, dacă numele celui care le-a găzduit nu ar aparţine unui om de încredere, s-ar putea pune la îndoială şi ar merita investigată paternitatea proclamată pe copertă. Fiindcă există atâtea cazuri de fraudă! Totuşi, în pofida diferenţelor, nu-i mai puţin adevărat că toate cărţile conţin unul dintre acele ele-

mente pe care le-am considerat mereu indispensabile şi care mă includ în grupul susţinătorilor *romanului clasic*, chiar dacă, în anumite situaţii, m-am îndepărtat de ceea ce un *roman* de acest tip are sau pretinde că are în comun cu estetica realistă. Dar acum nu este vorba despre aşa ceva. Ceea ce ţin să amintesc aici, pentru a da un temei explicaţiei mele, este că, aşa cum s-a spus de multe ori şi adesea cu îndreptăţire, între autorul unei povestiri şi cititor se stabileşte un pact tacit care poate fi rezumat (sau exprimat) prin aceste cuvinte: *Atâta timp cât durează activitatea de lectură, poartă-te ca şi cum ceea ce citeşti ar fi adevărat*. Acestei afirmaţii trebuie să i se adauge o continuare, simţită de mulţi autori în adâncul sufletului, fără însă a fi conştientizată: *pentru că, dacă tu nu izbuteşti să crezi că e adevărat, eu am eşuat*. Unii scriitori încearcă să scape de această problemă oferindu-i cititorului relatarea unor isprăvi *reale*, înfăptuite de persoane *reale* sau care se prefac că sunt astfel, în vreme ce alţii, cu cea mai lamentabilă dezinvoltură, intră cu capul înainte în lumea *neverosimilului*, chiar dacă o povestesc apoi cu o asemenea abilitate, încât cititorul, păcălit, crede totul. Spre deosebire de aceştia din urmă, prima categorie de scriitori, cei cu faptele şi cu persoanele reale, nu reuşesc să obţină de la cititor o adeziune satisfăcătoare, să atingă credibilitatea estetică. De ce oare? Fiindcă nu natura faptelor povestite, ci arta cu care se povesteşte face povestea credibilă. Dar nu despre asta voiam să vorbesc, îmi cer scuze pentru digresiune, ci de un anume pact. Da, despre pactul implicit dintre autor şi cititor. Bine...trebuie să mărturisesc — o fac pentru prima oară, dacă nu mă înşel, sau, cel puţin, e prima oară când o fac în scris — că de-a lungul întregii mele cariere de scriitor am încercat aproape întotdeauna să încalc acest pact sau, cel puţin, să-l dezbar de caracterul său obligatoriu, să-l tratez cu o vizibilă şi condamnabilă frivolitate. Astfel că n-am invitat niciodată pe nimeni să ia în serios ceea ce se povesteşte în *Don Juan*, fapt care mi-a adus destule belele, pentru că nu-i de glumit cu don Juan. Apoi, dacă-mi amintesc bine,

textul romanului *Saga/fuga lui J.B.* conține anumite sugestii care îl îndeamnă pe cititor să nu creadă deloc în ceea ce se povestește acolo, dat fiind că autorul, sau cel care arborează acest titlu, este primul care nu crede. Am ajuns să bănuiesc în repetate rânduri, mai ales în timp ce scriam cartea cu pricina, că toată chestia cu Castroforte do Baralla și cu cei numiți J. B. nu era decât o invenție a lui José Bastida, naratorul. Oare n-ar fi mai înțelept să adoptăm încă de la început o prudentă atitudine bănuitoare? Fiindcă povestea cu orașul care-și ia zborul... Nu, nu, cititorule, e cu siguranță mai bine să nu crezi așa ceva, nici măcar în chip provizoriu, cum propune pactul cu pricina. Ei bine, propunerea pe care i-am făcut-o cititorului la publicarea *Fragmentelor de Apocalipsă* a fost tocmai cea opusă, adică aceasta: *Tot ce-ți povestesc în această carte este absolut adevărat*, crede-mă. Dar cum e posibil așa ceva? O carte prin care umblă un dragon, se întrupează o tânără despre care nu știm dacă există sau nu, se sugerează că un nebun face o călătorie cosmică și că această călătorie e repetată apoi de un prost și de iubita lui? O carte în care, la sfârșit, suntem obligați să asistăm la năruirea unui oraș din pricina unor bătăi de clopot? Permiteți-mi, domnule, să vă spun că dumneavoastră încercați să vă bateți joc de mine.

Nu-i așa, cititorule, nu am o asemenea intenție. Eu nu-i propun nimănui, prin această carte, să creadă în balaur, în Lenocika, în călătoriile prin cosmos și în efectele distrugătoare ale clopotului. Acestea și, poate, restul lucrurilor din roman *sunt simple ficțiuni și sunt prezentate ca atare*, fără niciun pact preliminar sau altă prefăcătorie. Însă, dacă ești atent... Oare e nevoie să insist asupra faptului că textele poetice (și acesta este poetic, dintr-un anume punct de vedere) trebuie citite cu cea mai mare atenție? Dacă ești atent, repet, îți vei da seama că textul care ți se propune spre lectură e un *jurnal de lucru* scris de un romancier care nu-și ascunde numele, un *jurnal de lucru* care consemnează un *proces de creație real*, dar *ca proces de creație, de drum de la nimic la*

operă, nu ca operă. Altfel spus, această carte nu e o creație poetică, ci mărturia unui proces de creație dificil și, în cele din urmă, eșuat, un proces ale cărui elemente componente or fi inventate (și unele chiar sunt), dar procesul nu este inventat. *Fragmente de Apocalipsă* nu este o operă realistă, ci *o mărturie despre realitate.*

Poate că ar fi util, dacă nu din punctul de vedere al criticii, măcar din punctul de vedere al istoriei, să mă refer aici la ceea ce se numea înainte *fals genetic.* Când, în copilărie, am învățat puțină retorică pentru a mă iniția în ale literaturii, mi s-a explicat, dincolo de texte și, probabil, în afara orelor de clasă, exemplul clasic al scuturilor lui Ulise și Enea, precum și modul diferit în care le-au descris, în poemele lor, Homer și Virgiliu. Homer ne povestește cum în atelierul de fierărie al lui Hefaistos se fabrică scutul piesă cu piesă, lovitură după lovitură, în vreme ce Virgiliu ni-l descrie gata fabricat și complet. Retorii din trecut, niște învechiți, poate, credeau că prima formă de descriere era superioară celei de-a doua, din punct de vedere poetic, dar asta nu contează foarte mult în acest caz, mai ales că se știe că opiniile sunt schimbătoare. Ceea ce ne interesează acum este că amintirea scuturilor și a diferitelor tehnici de descriere a lor mi-a inspirat ideea de a prezenta nu un roman terminat și rotund, ci procesul creației sale. Adică tocmai ceea ce, în cazul unor anumiți autori, seamănă cu o stare de posesie sublimă, amestecată cu o obsesie, care duce la ștergerea din minte, sau de unde s-or afla acestea, a tuturor ideilor, imaginilor sau intuițiilor care nu ajută la atingerea țelului propus sau nu au legătură cu tema tratată. Este vorba despre niște aventuri al căror caracter excepțional le face să fie cam nepotrivite ca exemple de urmat, dar a căror analiză trebuie să țină seama de prezența activă a unei divinități și, poate, de ajutorul dat de aceasta. Nu degeaba erau invocați cu atâta stăruință, în alte vremuri, Apolo și Muzele. Cine ne poate asigura că azi nu sunt invocați zeii moderni, aceia care vin din găurile negre ale spațiului, pentru a ne amenința sau

pentru a ne zâmbi? Cei care lucrează cu zeii sunt foarte norocoşi şi trec prin istorie, lăsând în urma lor o dâră luminoasă. Urma pe care o voi lăsa eu însă, dacă va exista, va fi numai pulbere, şi nu pulbere de stele. N-am reuşit niciodată să-mi disciplinez imaginaţia şi fantezia în aşa măsură încât să le transform în două iepe ascultătoare şi iuţi, care să ducă voinţa mea creatoare către ţinta cerească. Nici nu fac parte din categoria celor conduşi de „sexus", printre orgasme inefabile şi noutăţi orgiastice, către publicarea importantei lor intimităţi, de a cărei cunoaştere, stimul şi invidie nu ne putem lipsi noi, ceilalţi, muritorii de rând. Atitudinea mea e mai degrabă pasivă. Ideile, imaginile şi intuiţiile vin şi se duc, intră şi ies, sunt şi nu sunt oportune şi utile. Destul de des, ce-mi imaginez nu-mi foloseşte la nimic şi, la fel de des poate, îmi imaginez lucruri care mi-ar fi utile pentru o operă diferită de aceea pe care îmi propun s-o scriu. Pe de altă parte, mi se întâmplă — vai! — să aflu târziu care îmi este scopul, sau să nu reuşesc să aflu deloc, ci doar să capăt o intuiţie obscură şi periculoasă. Cred că toate aceste etape ale procesului sunt reflectate destul de bine în *Fragmente de Apocalipsă*: ezitările cu privire la temă (în primele pagini); ideile impertinente şi inutile (de exemplu, cea cu Agentul Urmelor ce se Bifurcă); ba chiar şi invazia pe care o suferă mintea din partea unor imagini atât de neaşteptate şi de stranii, încât te fac să crezi că n-au deloc de-a face cu tine, că sunt străine şi de împrumut, şi de care îţi este imposibil să te debarasezi altfel decât dându-le o formă, oricare ar fi aceasta. E vorba de toată povestea cu Atotputernicul, care habar n-am de unde-a apărut şi cum a pătruns în imaginaţia mea, dat fiind că este evident că n-am nicio experienţă cu Atotputernicii ăştia, iar fără experienţă, imaginaţia nu poate face nimic. Ar trebui oare să trag concluzia că am fost obiectul unui miracol?

Există scriitori norocoşi care în timpul procesului de creaţie renunţă la simţul critic, se lasă târâţi de vântul liber şi neînfrânat al deşertului, încărcat de seminţe rare, sau de

dulcea amintire a ceasurilor fericite, care-şi găseşte în sine toate justificările, iar nevoia de critică nu o resimt decât mai târziu când, aproape fără să-şi dea seama, ei îngăduie inteligenţei să-şi facă treaba şi, în caz de nevoie, să judece. Eu n-am ajuns niciodată la această situaţie ideală. Criticul dinăuntrul meu nu doar că nu se retrage şi nu amuţeşte, nu doar că nu se ascunde, copleşit de puterea imaginaţiei mele, ci e mereu prezent, şi atent, şi activ şi, de multe ori, pune frână, dacă nu cumva aruncă peste entuziasmul meu (trecător) doze eficiente de apă rece. Pentru a consemna această realitate, am recurs la un procedeu figurativ, adică am obiectivat raţionamentul estetic şi l-am încredinţat, ca pe o funcţie justificatoare, personajului Lenocika. Ah, Lenocika! Este una dintre realităţile neîndoielnice ale cărţii, o femeie din carne şi oase. Încă mai este aşa, din fericire, pentru că trăieşte şi se mişcă şi pentru că uneori ne vedem, iar alteori vorbim la telefon. Însă atunci, demult, doar ne scriam scrisori, făceam schimb de cărţi sau de discuri şi, bineînţeles, de fotografii. Mi s-a năzărit s-o introduc în carte pe Lenocika, nu cu realitatea ei de fiinţă reală, ci, la fel ca restul lucrurilor din roman, cu realitatea pe care i-o dau cuvintele. A pătruns acolo ca o fantezie, pe jumătate capricioasă, pe jumătate lirică, pentru că aşa mi s-a părut mie că e bine, de ce nu? Făcând abstracţie de faptul că o persoană vie răspunde la numele ei şi priveşte prin ochii ei, ce diferenţă este între ea şi orice altă plăsmuire, instituită tot prin cuvânt? În ceea ce priveşte calitatea estetică, s-ar putea să existe o deosebire, dar nu şi în privinţa condiţiei ontologice. Este la fel de legitimă Lenocika a mea ca Fedra sau Manon. Şi — ca să vezi! — o fată sensibilă, dintre puţinele persoane care au înţeles cartea aşa cum trebuie, fără a apela la lămuririle mele, mi-a vorbit odată despre cât de mult a emoţionat-o o anumită scenă de dragoste dintre Narator şi Lenocika, în care se afirmă sau se sugerează că şi unul şi celălalt sunt doar cuvinte, simple cuvinte, şi că, în această calitate, pot să dispară! Nu-i mai puţin adevărat că altă tânără mi-a mărturisit că Balaurul

cel Urât a făcut-o să plângă, dar asta nu mă mai miră, pentru că de fata cu pricina, născută în cartierul în care m-am născut și eu, aproape perete în perete cu mine, dar patruzeci și ceva de ani mai târziu, trebuie să se fi lipit ceva din ceea ce valea mea natală dăruiește celor care se lasă învăluiți inconștient de melancolica sa frumusețe.

M-am folosit, așadar, de circumstanța că Lenocika era profesoară de literatură la Universitatea din Leningrad și că-mi trimisese niște studii critice, pentru a o transforma în receptacul al conștiinței mele ce stă mereu la pândă, într-un „greier al lui Pinocchio", personal și literar. Dar la asta m-am gândit mai târziu, pe măsură ce zilele și imaginile se perindau, exact așa cum am povestit. La fel ca restul lucrurilor. Cu toate acestea, simt nevoia să lămuresc o chestiune dintre cele mai puțin observate și luate în seamă, nu știu dacă din pricină că e misterioasă sau doar ascunsă. La fel ca multe opere moderne și câteva dintre cele vechi, *Fragmente de Apocalipsă* conține o doză de satiră, nu la adresa moralei sau a societății, așa cum a dorit cineva să vadă acolo, ci la adresa literaturii. Pe parcursul *Fragmentelor de Apocalipsă* este contestată, deși cu bunăvoință, entitatea romanului în sine, a genului romanesc, sunt denunțate câteva dintre numeroasele convenții care i-au permis să supraviețuiască și totodată sunt strecurate câteva glume, cu adevărat nevinovate, pe seama unor practici și tehnici pe care nu le consider justificate. Nu voi spune acum care sunt acelea, pentru că textul este de față, pentru a depune mărturie, și este scris într-o limbă spaniolă destul de clară pentru cel care va dori să-l înțeleagă, însă voi preciza anumite detalii care au fost prost înțelese. Au existat anumite bănuieli că l-aș fi imitat pe Unamuno, tocmai în ceea ce privește una dintre realizările lui cele mai originale, una dintre ideile lui cele mai lăudate. Este vorba despre relațiile dintre autor și personaj, dintre însuși Unamuno și Augusto Pérez, din *Ceața*, dat fiind că eu, la fel ca autorul mai sus-pomenit, am o conversație cu personajul Almanzora, în care îi spun, mai mult sau mai

puțin, că el este creația mea. Până aici, lucrurile stau așa, nu încape nicio îndoială. E o repetiție flagrantă a ceea ce a făcut Unamuno. Dar judecătorii mei s-au oprit aici, deși textul continuă, și nu au văzut sau nu au vrut să vadă sfârșitul secvenței. Până să ajungă acolo, ar fi trebuit să le dea de gândit faptul că în conversația mea cu Almanzora, *plagiată* (sau imitată, dacă avem bunăvoință) după Unamuno, este citat chiar Unamuno. „Mă aduceți la disperare și nu vă înțeleg!" (spune Almanzora); „Ei, dacă l-ați fi citit pe Unamuno...!" (îi răspund eu) (p. 304). Puțin mai încolo însă, la p. 307, Naratorul îi citește această scenă Lenocikăi și ea „mi-a spus că scena fusese fabricată cu ajutorul unor șmecherii. Prima dintre ele, referirea la Unamuno. A doua, faptul că eu inventasem ambele părți ale dialogului. «Din moment ce personajul e inventat de tine, acesta răspunde ce vrei tu să răspundă și ce-ți convine ție. Augusto Pérez e independent de autorul lui, însă părintele Almanzora, nu. Recunosc totuși că povestea lui Augusto Pérez nu poate fi repetată, cel puțin, nu la un nivel decent. Ai făcut și tu ce-ai putut.»" Prin urmare, Elena Panteleeva, adică Lenocika, în afara faptului că este o persoană reală, este și un personaj inventat de mine, și, în această calitate, spune și ce vreau eu să spună, iar ce spune sau ce sugerează în acel moment, pentru cel în stare să priceapă, sunt următoarele: 1. Că în spatele inventării lui Augusto Pérez și al relațiilor acestuia cu propriul său inventator se află un truc, adică la fel cum se întâmplă în cazul relațiilor pe care le am eu cu Almanzora. Augusto Pérez face și spune ce vrea Unamuno, *nici mai mult, nici mai puțin*, la fel cum *toate personajele fictive fac și spun ce vor autorii lor*, iar cine ajunge să proclame independența personajului, aceea cu care a vrut să se joace Unamuno, cine ajunge să considere această independență mai mult decât un simplu joc sau aspiră să o încarce cu valori metafizice, mistifică în mod gratuit o chestiune absolut banală. Nu e vorba, așadar, de o imitație sau de un plagiat, cum au afirmat anumiți cititori isteți, ci de *o judecată literară*

exprimată prin intermediul figurilor și aluziilor. Eu cred că e destul de evidentă ironia din cuvintele Lenocikăi: „Augusto Pérez e independent de autorul lui, însă părintele Almanzora, nu." Cum ar fi posibil ca ea să vorbească serios, din moment ce situația este aceeași ca în romanul lui Unamuno? Adevărul este că Lenocika stăpânește și folosește formele indirecte de afirmație și de negație, care sunt tocmai formele caracteristice literaturii.

Cervantes este cel care a comis pentru prima oară (după știința mea) o anumită înșelăciune, ce poate fi considerată o simplă îndrăzneală sau un delict practicat mai târziu de mulți alții, uneori pe față, spunând lucrurilor pe nume, alteori, la adăpostul unor modificări superficiale, cu speranța că fapta ar putea trece neobservată. Mă refer la furtul unui personaj care nu-ți aparține și la introducerea lui în propria ta ficțiune. Cervantes a făcut lucrul acesta cu Álvaro Tarfe. Alții s-au folosit în același fel de creaturile lui Cervantes. Chiar și eu, în aceste *Fragmente...* îl utilizez pe doctorul Moriarty, dușmanul lui Sherlock Holmes. Am făcut-o pentru că m-a amuzat acest lucru, pentru că pur și simplu mi-a trecut prin cap ideea asta și pentru că Moriarty, la fel ca Sherlock Holmes, e deja un bun comun și nimeni nu condamnă exploatarea lui. E adevărat că, atunci când împrumuți un asemenea personaj, riști ca el să facă o figură proastă, dar trebuie să-ți iei inima-n dinți. Prin urmare, ce-am făcut eu cu Moriarty în *Fragmente...* — și ce-au făcut, fac și vor face mulți alții de-acum înainte — constituie un procedeu comic, elaborat cu materiale ce aparțin acestei cărți. Am folosit procedeul în cauză când mă apropiam de sfârșitul textului, când eu însumi mă vârâsem într-o teribilă încurcătură și când imaginile și situațiile îmi scăpau de sub control sau, cel puțin, eu mă temeam de lucrul acesta, iar cartea își pierdea tot mai mult caracterul său de jurnal, pentru a se preschimba în ficțiune. Luna noiembrie a acelui an nu mi-a priit. În decembrie, o anghină pectorală a fost cât pe ce să mă trimită pe cealaltă lume, dar, de fapt, încă din ultimele

zile ale toamnei, trupul meu nu mai funcţiona cum trebuie. Vai, acele după-amieze aurite, acele frunze care foşnesc cu delicateţe ascund în ele moartea! Toate aceste lucruri sunt sugerate cum se cuvine în text, ba chiar, uneori, sunt pomenite pe faţă. M-am temut că n-aveam să trăiesc destul pentru a-i da jurnalului meu o dezvoltare armonică, pentru a-l rotunji. După zile de lene, au urmat zile de febră. Pe 26 noiembrie povestesc câteva detalii despre o călătorie în Andalucía şi despre cum am dat uitării lucrul la carte. În ziua a treia din aceeaşi lună sunt consemnate îndoielile mele în privinţa valorii şi semnificaţiei celor scrise, şi folosesc formula „jurnalul unui eşec", pe care o găsesc foarte potrivită. Eşuez în încercarea mea de a scrie un roman, nu şi în calitatea mea de redactor al acestui jurnal în care eşecul este descris pas cu pas... Dar de ce oare vă povestesc toate astea? Iertaţi-mă că am luat-o razna. Eu voiam să vorbesc despre cum am folosit în această ficţiune frustrată procedeul lui Cervantes, adică furtul de personaje, pe care l-am modificat oarecum, pentru că una dintre creaturile inventate de mine pune stăpânire pe altele, pe care tot eu le-am inventat, şi face cu ele nişte lucruri care nu se potrivesc cu planurile mele. Ne găsim acum chiar în măduva literaturii. Realitatea, verosimilul au rămas în urmă. Cu ajutorul cuvintelor poate fi creat orice, şi tocmai ele, cuvintele, m-au ajutat să mă autodepăşesc, când mă aflam în starea depresivă care a precedat anghina pectorală, mi-au dat puterea de a crea şi a distruge. Deodată, situaţia în care mă găseam m-a determinat să scap de Lenocika. Jocul ajunsese departe. Bibliotecarul tocmai mi-o furase şi încercase s-o transforme, să-i dea un destin care nu i se potrivea. Trebuia s-o salvez, pentru a o anihila, pentru că altfel ar fi rămas la cheremul oricui, în calitate de personaj, se înţelege, căci adorabila tânără rusoaică din Leningrad continua să trăiască acolo, printre zăpezile ei. Niciodată nu m-am simţit atât de aproape de diavol ca atunci când am scris scena aceea (de la p. 380 la p. 382). Dacă a crea este plăcut, senzaţia (sau sentimentul)

pe care-o trăiești când distrugi, chiar dacă ea aparține, prin natura ei, tenebrelor, tot la plăcere duce, deși această plăcere e una întunecată, diabolică. Actul de distrugere le permite să se împlinească, să se simtă zei, acelora care nu sunt în stare să creeze precum Atotputernicul, care s-a băgat în jurnalul meu de parcă acesta i-ar fi aparținut de drept și mi l-a făcut harcea-parcea. Așadar, stăpânit de acea furie anihilatoare, dar trecătoare din fericire, am scris scena despărțirii, am dezintegrat-o cu ajutorul cuvintelor pe Lenocika, făcută tot din cuvinte. Și apoi n-am mai numit-o, ca să n-o aduc iarăși la viață. Totuși, trebuia să-mi adorm mustrările de conștiință, așa că am păstrat fularul ei. Lenocika nu mai era, dar îmi lăsase o amintire care servea drept mărturie. Încă mai am acel fular, îl răsucesc uneori în jurul gâtului, ca pe un șarpe sau ca pe un lasou.

Oare cum s-ar putea interpreta toate astea dacă nu ca un delir al imaginației ajuns la paroxism, ca o confirmare a efectelor imaginației lăsate libere, fără ca veghea criticii s-o organizeze sau s-o corecteze? Dar această libertate de a combina, de a imagina nu este oare poezia însăși? Ce contează cât de departe se află textul de realitate, ce contează că nu e verosimil, ce contează lipsa de coerență, de intenție sau de sens, dacă moartea arhiepiscopului se află acolo, cu tot cu testiculele lui de o calitate excepțională, așa cum se află acolo templierii nocturni, pe care-i pândește Manolito, și anarhistul din Barcelona călcat în picioare de cai? Și viziunea aceea asupra lumii, de atâtea ori repetată, nu se află oare tot acolo? (Am spus „viziune", nu concept. Adică „imagine".) Toate acestea cereau, știu prea bine, o structură artistică, o *formă*, dar eu, care am fost mereu un *formalist* și încă mai sunt, m-am gândit să las lucrurile așa, ca pe niște simple *fragmente* ale unei construcții neterminate; arcuri, coloane, bolți, ziduri, care pot foarte bine să fie niște ruine. *Jurnalul de lucru* al unui poet manipulează în chip inevitabil materia poetică, din care mai rămâne câte ceva, ia niște firicele acolo, niște resturi... Eu m-am încumetat să scriu un

roman, căruia n-am reuşit să-i dau o formă închegată, însă resturile sale apar în jurnalul meu. Asta-i tot. Şi dacă într-o zi se publică, aşa cum nădăjduiesc, cartea mea intitulată *Caietele unui bard leneş*, unde s-au adunat zece ani de note care glosează activitatea mea literară, se va vedea asemănarea acestora cu *Fragmentele de Apocalipsă*. Se va vedea că *jurnalul* în sine nu e un pretext sau o invenţie. Pentru că, altfel, totul ar fi un pretext sau o invenţie, chiar şi viaţa. Dar eu nu cred aşa ceva.

Sunt, într-o anumită măsură, un scriitor disciplinat şi respectuos. Laud existenţa şi activitatea acestor domni care ne făuresc reputaţia sau ne-o distrug, care lămuresc încurcăturile din cărţile noastre sau le denunţă, care ne stabilesc valoarea sau o neagă şi care ne indică locul ce ni se cuvine sau ne exclud din spaţiu pentru totdeauna. Faptul că aceşti domni nu s-au purtat prea bine cu mine, cel puţin până la un anumit moment al vieţii mele literare, nu m-a determinat niciodată să-i condamn, ci dimpotrivă, am recunoscut mereu că avem nevoie de ei şi că ne sunt utili în vremuri de confuzie, chiar dacă tocmai ei sunt aceia care o provoacă şi o întreţin. Cu toate astea, trebuie să mă plâng de anumite lucruri care au legătură cu trecutul meu, cu acei ani în care am fost disprețuit sau atacat cu arme puerile. Cum aş putea, oare, să-i port gând rău acelui domn care nu accepta ca o eroină a mea să fie prostituată şi deopotrivă licenţiată în Litere şi Filozofie? Sau aceluia care a spus despre o altă eroină, care frecventa cu ilegală asiduitate sexul femeiesc, că în zona unde se născuse el un asemenea specimen ar fi fost omorât? În sfârşit, ce-aş putea spune despre un al treilea care a afirmat în legătură cu un personaj mitic dintr-una din naraţiunile mele că „nu are un caracter prea bine construit"? E adevărat că, în aceeaşi perioadă, un cenzor care a citit că eroina se întorsese acasă la trei dimineaţa, a notat pe marginea textului: „La unsprezece! O domnişoară respectabilă nu umblă pe stradă la ora aceea." Nu încape nicio îndoială că între cenzor şi criticii literari pomeniţi mai sus existau

afinităţi tainice, poate că era vorba de aceeaşi cantitate de materie cenuşie, a cărei influenţă în evoluţia literelor noastre nu a fost încă studiată cum se cuvine. Prin urmare, asemenea opinii am fost silit eu să suport în trecut, şi dacă acum mă aflu într-o situaţie mai favorabilă, nu pot să trec totuşi cu vederea şi să nu comentez (probabil, tardiv) afirmaţia unora dintre aceşti cititori experimentaţi cum că, în *Insula Zambilelor retezate*, „Gorgona" se transformă într-o corabie. În timp ce scriam romanul cu pricina credeam, în naivitatea mea, că dacă poezia e arta de a spune lucrurile într-un mod indirect, un cititor profesionist ar trebui să înţeleagă manierele indirecte de a povesti. Am greşit însă, şi în a doua ediţie a romanului cu pricina am fost nevoit să fac o adăugire, contând pe colaborarea lui Cagliostro, cu speranţa că acei critici aveau să înţeleagă despre ce era vorba în realitate. Pe de altă parte, trebuie să recunosc că profesioniştii, copleşiţi de volumul mare de muncă, sunt condamnaţi la lecturi rapide şi nesatisfăcătoare. Nu-i mai puţin adevărat însă că şi ei încep aceste lecturi mânaţi de prejudecăţi sistematice. Mie, de pildă, mi se spune invariabil că „romanul meu" — oricare-ar fi acesta — este inferior romanului *Saga/fuga lui J.B.* S-a spus lucrul acesta despre *Fragmentele...* de faţă, despre *Insula Zambilelor retezate* şi se va spune, în continuare, despre orice carte voi publica de acum încolo. Poate că e adevărat, dar asta nu înseamnă a face critică literară, ci a-i plimba scriitorului pe sub nas neputinţele, presupuse sau reale. Cred că fiecare operă are valorile ei specifice, pozitive sau negative, care nu pot fi înţelese şi, cu atât mai puţin, exprimate foarte bine prin comparaţie. Altfel, am face-o de oaie! „Respectivul a scris un roman evident inferior lui *Ulysses*." Splendid, nu-i aşa! Comparaţiile între operele aceluiaşi autor pot fi utile, pentru a scoate în evidenţă prefaceri şi evoluţii, repetiţii sau schimbări ale structurilor şi tehnicilor, variaţii stilistice. Iar atunci când acestea reflectă o degradare, există atâtea moduri delicate de a-l ruga pe un scriitor să tacă! Chiar dacă nu se ştie prea bine în ce constă

de fapt degradarea și când începe ea. Ceea ce mi se întâmplă mie cu *Saga/fuga*... are legătură cu asta. Poate că aceia care consideră romanul cu pricina un punct de reper nu vor să-și dea seama că o astfel de sagă/fugă nu se poate scrie decât o dată-n viață și că restul operei este în mod necesar inferior, ceea ce nu înseamnă că n-ar fi bun sau n-ar conține valorile sale specifice. Un autor nu trebuie să tacă dintr-un asemenea motiv. „Este inferioară *Sagăi/fugii*...", s-a spus despre fiecare dintre cărțile mele, anterioare sau posterioare, și, în plus, mulți s-au bucurat din pricina asta. Eu cred că textele mele sunt pur și simplu *diferite*, că sunt altceva decât romanul mai sus-pomenit și că opera de față e un *jurnal de lucru*. Să afirmi că nu este interesant, să spui că „domnul Torrente ar fi făcut mai bine să-și păstreze pentru sine jurnalele, a căror publicare nu îl avantajează", să arăți sau să demonstrezi că e prost scris și așa mai departe este ceva legitim. Nu este însă legitim să greșești, chiar dacă asta se datorează doar faptului că ai făcut o comparație. Pe de altă parte, dacă aș avea în această clipă permisiunea lui, aș cita opinia unuia dintre cei mai mari tineri poeți ai noștri, care este în același timp un mare critic literar și care m-a asigurat într-o scrisoare că *Fragmentele*... este mai bun decât *Saga/fuga*... Sper că voi fi crezut pe cuvânt, chiar dacă toată lumea e liberă să-l bage sau nu în seamă pe poetul mai sus-pomenit. Asta ar mai lipsi! Dacă aduc în discuție aici opinia lui nu o fac pentru a mă ascunde în spatele ei, de parcă ar fi un scut care ar putea să mă apere de lovituri, ci doar pentru a arăta că nu sunt toți de aceeași părere și că valorile literare sunt discutabile. Ceea ce pretind cu această mențiune și cu întregul prolog este, așa cum am spus, să-l orientez pe cititorul nespecialist, cel cu o cultură medie, și să-l avertizez că nu va citi un roman obișnuit, și nici măcar un roman, ci doar mărturia veridică despre cum și-a propus un autor să ducă la bun sfârșit o treabă și nu a reușit. De asemenea, am vrut să-l previn că, dacă vreodată a a fost curios să știe cum funcționează mintea unui scriitor, poate să

afle acest lucru în cartea de față sau măcar să-și facă o idee destul de clară. Însă, dacă cititorul își dorește să găsească aici elementele obișnuite care să-i permită *să se identifice cu personajul principal și cu destinul acestuia*, adică tocmai ce se cere în vremurile din urmă, să-și vadă mai bine de drum, fiindcă personajul principal al cărții este chiar autorul acesteia, care nu îndrăznește deloc să invite pe cineva să se identifice cu el. Asta ar mai lipsi!

Doar câteva cuvinte, înainte de final: Sfârșitul acestei aventuri, prezența acelui clopot distrugător (și tunător), a fost scris la început cu anumite modificări pe care n-am cutezat să le public și pe care le-am înlocuit cu textul actual. Cu toate acestea, mi se pare că celălalt, sfârșitul inițial adică, era mai potrivit cu natura poveștii, cu alte cuvinte, era mai logic. Așa că l-am adăugat acestei ediții ca un apendice. Deosebirile încep la pagina 385, și, chiar dacă textele sunt destul de asemănătoare, diferă cusăturile.

GONZALO TORRENTE BALLESTER
Salamanca, 15 martie 1982

După toate aparențele, adevăratul început al acestei povești, prima însemnare din acest jurnal, nu există. Din cuvintele celei de-a doua însemnări s-ar putea deduce că am scris-o cândva și pe prima, dar eu nu-mi amintesc s-o fi făcut. Oricum, nu ar fi de dorit să i se acorde vreun credit memoriei mele, pline de lacune, de zone întunecate, de confuzii și, ceea ce o face mai suspectă, de amintirile altora, care vin și se duc de parcă mi-ar aparține, îmi înlocuiesc amintirile și mă fac să rămân perplex în fața propriei mele persoane. Mi se întâmplă, de pildă, în clipele în care mă întorc în timp cu răbdare și stăruință, să ajung la vremea când aveam cam douăzeci și unu de ani și, chiar dacă faptele recuperate de memoria mea nu sunt coerente, ci contradictorii, iar eu deosebesc cu efort uneori ceea ce-mi aparține de ceea ce îmi este străin, să reușesc să reconstruiesc ceva asemănător unui chip, oricât de imprecis ar fi acesta — și chiar este —, oricât de tulbure, de excesiv, de incomplet. Un chip care, până la urmă, este rezultatul interferenței multor chipuri, un soi de figură realizată din petice de tot felul, care, dacă o privești dintr-o parte, seamănă cu Alberto Caeiro, iar din alta, cu Abel Martín, fără ca vreunul dintre aceștia să fie mai pregnant și de el să atârne ceilalți ca de un umeraș, cu toate că, din când în când, unul dintre ei pune stăpânire pe ansamblu, excluzîndu-i pe ceilalți, ba chiar și pe mine, care servesc drept reper și, contrar celor spuse înainte, drept suport. Trebuie să mărturisesc însă că de la douăzeci și unu de ani încolo, mergând către origini, trecutul meu a fost pur și simplu înlocuit cu altul, mai exact cu trecutul lui Napoleon, aflat sub

auspiciile unei coerențe compacte, astfel încât copilăria mea se petrece în Corsica, unde mă îndrăgostesc de Giaccominetta; după aceea, învăț într-un liceu militar, unde lumea mă privește chiorâș, iar în floarea tinereții sunt trimis într-un Paris înfometat și revoluționar, unde nu am pantofi decenți și mă fac remarcat (sau trec neobservat) prin hainele mele rupte și pletele lungi. Vorbesc prost franceza și unii îmi spun Napolione, chiar dacă mă avantajează un cap plin de idei, nu dintre acelea care se transformă în ideologii, ci în fapte.

În circumstanțe mai favorabile, un asemenea trecut mi-ar fi servit drept trambulină pentru o carieră fulminantă, ce ar fi presupus să ajung împărat și să mor în Sfânta Elena, dar, în vremurile pe care mi le-a hărăzit soarta, un trecut napoleonic devine o adevărată povară. Ura, resentimentele, ambiția, disprețul, nutrite de o inimă rănită, l-ar fi ajutat pe altul în bătălia cu lumea. Pe mine, mai degrabă mă încurcă, pentru că nici nu urăsc, nici nu jinduiesc, nici nu disprețuiesc și nu cred că sunt ranchiunos, chiar dacă niciodată nu se poate ști sigur. Toate aceste sentimente nu-mi folosesc la nimic, mai ales pentru că le-am descoperit sau mi-au fost descoperite târziu, mai precis când am încercat să-mi scriu memoriile, nu cu mult timp în urmă. Pentru că, în acel trist moment din viața unui scriitor, când elanul creator se stinge și, pe de altă parte, nu se poate dobândi acea voință clarvăzătoare care duce la renunțare, se apleacă scriitorul asupra lui însuși și se transformă pe sine într-o temă unică și monocordă, într-un șoarece prins în cușcă, cu pretenția nesăbuită de a-și preschimba propriul caz într-o pildă universală. „Eu și oamenii", „Eu și Patria", „Eu și eu însumi", fără să lipsească, în anumite cazuri, prezumțiosul „Dumnezeu și eu". Nesăbuința mea nu a ajuns totuși la asemenea excese. Am încercat să mă limitez la amintirile proprii, să le ordonez cât mai bine, și, în acest fel, am inițiat cercetarea preliminară, care începe întotdeauna cu părinții, însă eu, când *i-am văzut* pe ai mei, nu i-am recunoscut. Spun *i-am văzut* pentru ca primul lucru care mi-a venit în minte au fost

chipurile lor. Când acestea au fost urmate, curând, de numele lor, confuzia mea a sporit. Letizia și Carlos? Niciodată nu a existat o devoțiune pentru acești sfinți în familia mea, după câte știu! Cu toate acestea, prezența lor în numele celor care mă zămisliseră nu putea fi negată. Nu mi-am recunoscut nici frații, nici prietenii, nici împrejurimile în mijlocul cărora trăiam, nici limba pe care o vorbeam. Am sfârșit, în chip logic, prin a nu mă recunoaște nici măcar pe mine însumi. Ce aveam eu oare de împărțit cu tânărul Napolione?

Am crezut la început că toată lumea trece prin aceeași experiență și că, odată atinsă vârsta maturității, oricine constată cum i se ivesc în minte amintirile unui personaj faimos, față de care simte admirație sau invidie, sau nevoia unei identificări imaginare, transformată apoi în identitate proprie, fără de care, se pare, tuturor ne merge prost și de-aia trăim cum trăim, mai ales săracii și bogații și câte un ins de condiție mijlocie, dintre aceia care nu-și găsesc niciodată locul. Însă riguroasele mele presupuneri m-au dus la concluzia, foarte neliniștitoare, că situația mea era unică și că, date fiind anumite detalii de nuanță, era posibil să fie vorba despre o boală necunoscută.

Am fost la doctor. M-a ascultat. Doctorii, chiar dacă nu vindecă, nimeresc frecvent diagnosticul. Cel care m-a examinat m-a lămurit că exista un hiatus în conștiința mea și că, până la un punct, eu eram Napoleon, iar apoi eram altul. Cum ajunsese să mi se întâmple așa ceva nu putea să-și explice. Mi-a mai spus că înlocuirea amintirilor mele cu amintirile altora era un fapt evident și că lucrul cel mai bun pe care îl aveam de făcut era să las amintirile străine să doarmă, ca să nu se amestece în viața mea din prezent. Mă sfătuia, prin urmare, să întreprind cu grijă orice introspecție sau recurs la trecut, să renunț la acestea, când se ivește cel mai mic simptom și să nu mă las furat de curiozitate. Reușesc acest lucru când sunt treaz, dar îndată ce adorm, în timpul în care conștiința mea se menține în acea zonă numită semitrezie,

măsurile de prevedere slăbesc și amintirile napoleonice țâșnesc din ascunzișuri precum câinii de vânătoare asmuțiți asupra prăzii. Groaznic.

„Și cu ceilalți? Ce fac cu ceilalți?" l-am întrebat. „Ceilalți? La cine vă referiți?" „La heteronimele mele, la cel care seamănă cu un anume Alberto Caeiro, și la cel care seamănă cu un anume Abel Martín." Doctorul m-a privit cu o anume perplexitate. „Păi cum, sunt mai mulți?" „După cum vedeți, așa este, însă trebuie să fac o precizare: de aceștia nu mă simt străin, pentru că mă însoțesc de atâta vreme, încât nu am bănuit până de curând că ar putea fi niște venetici. Am crezut mai degrabă că, în mod normal, orice om poartă în sine doi sau trei oameni. Ne puneam de acord, ne înlocuiam unul pe altul fără probleme, într-un soi de ștafetă dinainte stabilită și pașnică, știind fiecare ce face celălalt. Însă, de la o vreme, trebuie să se fi schimbat ceva și asta îmi justifică bănuielile. Acum ne ascundem unul de altul, fiecare acționează singur, armonia s-a rupt și conviețuim ca niște străini sau poate ca niște dușmani." „Păi, dragă prietene, ești un caz destul de rar și, mai mult decât atât, un caz imposibil de explicat." L-am întrerupt: „Asta nu e tot. Deunăzi, m-am întâlnit înăuntrul meu cu un necunoscut; în ziua următoare, cu altul, iar ieri, cu altul. Nu am reușit să aflu cine sunt, ci doar că se tem și se ascund; ca și cum eu aș fi un refugiu." Medicul mi-a replicat: „Poate că și ești." „Au mai existat asemenea cazuri?" „Statisticile nu le-au înregistrat, dar, cum bine știi, nu se ține seama de ceea ce este extraordinar, precum cazul tău bunăoară, cu toate că s-ar putea..." Medicul a tăcut, a închis ochii și, după un interval destul de lung, a continuat: „...cu toate că nu este atât de extraordinar ce ți se întâmplă. Chiar acum am realizat o autoexplorare interioară și am descoperit un anumit număr de persoane pitite acolo, de parcă s-ar fi ascuns. Ceva se întâmplă în lume, de oamenilor le este atât de frică..."

Bine, și ce-i cu asta? Nu există nicio legătură între frica oamenilor și faptul că eu am vrut să scriu un roman și am

ținut în același timp, fără să mă distanțez de această activitate, un jurnal de lucru. Realitatea se complică din motive străine de voința noastră sau, ca în cazul de față, din motive necunoscute. Mie mi s-au amestecat toți înăuntru. Încercînd să umplu o lipsă care, probabil, nici nu există, singurul lucru care îmi trece prin cap este să vorbesc despre Napoleon. Credeți că se poate comite o asemenea tâmpenie, mai ales când îl ai la îndemână pe Cancelarul de Fier? Chiar acum discută cu von Moltke dacă e mai bine să deschidă un front sau două. Adică, nici mai mult, nici mai puțin decât problema capitală a istoriei contemporane! De soluția ce i s-a dat acestei probleme a depins frica oamenilor. Și, cine știe, poate că mai depinde și acum!

Acum mă întreb ce rost au toate astea. Nu știu ce mi se întâmplă. Ar fi mai bine s-o las baltă. Nimic din ceea ce scriu sau am scris nu are de-a face cu realitatea. Spațiul e cel al imaginației mele, timpul, cel al pulsului meu. Dacă prin anumite cuvinte încerc să construiesc imaginea unor oameni, o fac doar pentru a respecta un obicei, dar nimeni să nu mă ia în serios.

Jurnal de lucru

22 mai

Ceea ce am povestit s-a întâmplat în urmă cu doar câteva săptămâni. Tocmai terminasem de făcut a doua corectură a șpalturilor ultimei mele cărți și nu eram mulțumit, ci mă temeam pentru viitorul ei. Îmi mai este teamă și acum, înainte de apariția iminentă a cărții, dar ce-a fost a trecut, la ce bun să mai dezgropăm morții! Ce voiam să spun e că, recitind cartea cu ocazia corecturii, lumea din ea mi s-a înfățișat și s-a făurit din nou înăuntrul meu. Încă mai stăruie acolo și asta este tot ce poate fi mai rău pentru acela care începe o altă poveste, mai ales în cazul de față, când nu știu despre ce va

fi vorba, nu știu încotro voi naviga, împovărat și pe ape tulburi. De multe zile sufăr din pricina tangajului, în timp ce-mi explorez lumea interioară fără a găsi pământ sigur în care să arunc ancora. Gol pe dinăuntru, sau ceea ce se înțelege prin expresia asta, nu sunt, ci populat de resturile altor călătorii, eșuate majoritatea, adevărate naufragii. Trec figuri fantomatice care se destramă când vreau să le apuc, atât sunt de inconsistente. Nu pot nici măcar să le dau un nume. Totuși, aceste figuri sunt materialul meu de lucru, singurul meu material. Sau ele, sau nimic.

Bătrânele din satul meu, în alte vremuri, țeseau pături multicolore din petice, pe care le numeau *zdrențăroase*, pentru că din zdrențe erau făcute. Chestiile astea sunt specialitatea mea. Zdrențele care au fost odată țesături somptuoase și strălucitoare, destrămate acum, chiar putrezite înainte de a dobândi o formă. Atârnă și se adună, dacă rămân inerte; iar dacă le mișcă vântul și le atinge lumina, ele singure se organizează în grupuri capricioase, fără vreo logică sau vreun motiv. Chiar acum le văd pe unele dintre ele, figuri și trupuri uitate, ca pe un capitel romanic, un nas aici, dincolo un picior, între un piept țâțos și un braț înarmat; niște ochi stupizi și mari, spatele și șoldurile unei femei goale, o mână imensă cu o bombă cu fitilul aprins, turnul unei biserici.

Bomba aceea și turnul... Încep să-mi amintesc. Grupul de anarhiști care se adunau în casa lui Ramiro, croitorul din turnul Berengaria, în jurul mesei lucioase unde croiește el costumele cu acele foarfeci enorme, masă pe care Rosina, soția lui, o acoperă cu o rogojină ca s-o apere de petele de vin. Unde se întâmpla asta și când? Numele turnului mă poartă către Villasanta de la Estrella*, unul dintre orașele

---

* Corespondentul real al orașului romanesc este Santiago de Compostela, unde, după tradiție, ar fi înmormântat Sfântul Apostol Iacob, patronul Spaniei. Numele „Villasanta de la Estrella" („Sânturbea Stelei") constituie o referire la descoperirea mormântului sfânt, în secolul al VIII-lea, când un pustnic a văzut deasupra acestuia un roi de stele. (*N. tr.*)

mele, unul dintre cele patru oraşe ale mele, dintre care două au fost povestite deja. Una dintre poveştile pe care nu am ajuns să le scriu se petrecea în Villasanta. Aş putea s-o refac, dar nu asta-i problema. Era o poveste ca lumea, aidoma celor de odinioară, care se spuneau singure, fără narator la vedere; una dintre acele istorii la care autorul nu participă, ci, în cel mai rău caz, o face ca martor, exercitându-şi însă cotcodăcita omniscienţă, obraznica şi înfumurata ştiinţă universală. „Ascultă, prietene, cum de ştii mata ce gîndesc personajele sau ce fac ele când sunt singure?" „Pentru că eu le inventez, nici mai mult, nici mai puţin." O exista, oare, o vanitate mai mare ca asta? „Pentru că eu le inventez." Ca şi cum nu s-ar fi demonstrat deja că nimeni nu inventează nimic, nimic-nimic, nici cuvintele, nici figurile, nici întâmplările! Din această pricină, eu, care ştiu acest lucru, nu-mi pot permite să mai greşesc. Mă simt deja compromis.

Revenind la anarhişti, că ei îmi umblă prin cap e un fapt, dar nu pentru că s-ar fi născut acolo, ci pentru că au intrat acolo, cum la fel de bine ar fi putut să intre în alt cap, aşa, pur şi simplu, şi tot aşa pot să şi iasă, să emigreze şi adio şi n-am cuvinte. Nu-i mai puţin adevărat că, doar pentru faptul că au fost deja pomeniţi — ceea ce tocmai am făcut — sunt într-un fel obligaţi să rămână acolo, chiar şi în starea în care se află acum, de fragmente grupate precum figurile unui capitel, în posturi absurde. Va exploda bomba? Şi dacă va exploda, ce? Că doar nu e nimic în jur. În plus, ca să explodeze, trebuie s-o spun eu, şi ca să distrugă turnul Berengaria, trebuie ca eu să-l ridic mai întâi din cuvinte. Până acum n-am făcut decât să-l numesc, şi asta nu-i de-ajuns. Totuşi, dacă scriu: „A explodat bomba şi a dărâmat turnul", atunci s-a terminat. Adio turn, şi capitel, şi tot ce e în el. De-aia nici nu scriu lucrul ăsta. Printre alte motive, pentru că turnul îmi face trebuinţă. Dacă urc până în clopotniţă, pot, de la cele patru ferestre ale sale, să privesc oraşul în direcţia celor patru puncte cardinale, oraşul întreg. E un lucru ce poate fi făcut, în lipsă de altceva mai bun. Cum sunt scările? În spirală,

oare? În orice caz, multe, prea multe pentru un om de vârsta mea. Dacă le urc, obosesc. Dar deja sunt aici, le-am numit, făurite din piatră, deja se cațără spre înălțimi. E frig și piatra e umedă. Unele porțiuni sunt uzate și alunecoase, dar nu există nicio balustradă de care să te prinzi. Ceea ce nu constituie totuși un inconvenient. Dacă eu aș fi din carne și oase, iar turnul, din piatră, aș putea să obosesc, să alunec, chiar să-mi rup gâtul. Dar turnul și cu mine nu suntem decât cuvinte. Sus, cu curaj! Repet neîncetat: piatră, scări, eu. E ca o operație magică și, prin urmare, urc scările.

Normal este să plouă, o ploaie măruntă, albăstrie, caldă. De la înălțimile acelea se vede întinderea gri, imensitatea pustie și liniștită și nimic altceva. În spate, trebuie să fie clopotele; în față, balustrada de piatră; puțin mai sus, vârful rotund al turnului, cu girueta corespunzătoare.

Mâna mea lovește bronzul, mângâie parapetul. Se iscă un sunet surd, iar pe degete se prinde umezeala. Ce ușor! Însă nu e bine să te lași dus de entuziasm și să uiți de tine. Am numit turnul, și el a apărut. Acum, dacă numesc orașul, va apărea și el. Atunci spun: catedrală, mănăstiri, biserici, universitate, primărie, palatul arhiepiscopului; și spun: străzi, piețe, pasaje, Carrera del Duque, Callejón de los Endemoniados, ulița Vai-e-ven; spun: coloane, porticuri, bolți, îngeri, sfinți, profeți, volute, pilaștri, culmi. Nu uita că ești un ansamblu de cuvinte și că e același lucru tu sau eu. Dacă te dedublezi, suntem tu și eu, dar poți, de asemenea, după voință, să fii tu sau eu, fără alte limite decât cele gramaticale. Datorită acestui lucru, reacționez și pot, dacă vreau, să cobor din turn, să traversez piețele, să mă adăpostesc de ploaie sub arcade și să-l întreb cât e ceasul pe paznicul de noapte. Continui să spun: uși, balcoane, ferestre, cornișe, streșini, console, toate din piatră, cu o varietate de licheni, verbine și iarba-voinicului care cresc într-o veselie dintr-un sfânt. Dar cuibul acela de vrăbii dintre țâțele Sfintei Ursula! Gargui, mari falusuri din piatră sau simple tuburi cilindrice. În arhivolte cresc ierbușoare verzi; în capitelul în

care Regina din Saba i se oferă lui Solomon, o iederă mititică întinde o punte vegetală de la o gură la alta. Ah, arcadele solemne ale curților interioare din mănăstiri, bolțile decorate, coridoarele întunecate! Ah, altarele aurite, coloanele încărcate de ramuri de viță care sprijină luna și soarele! Case cu etaje puține, văruite, rame de piatră, lemn vopsit în verde. Băcănii, crâșme, mercerii, articole de marchitănie, luați un *souvenir* din Villasanta de la Estrella, magazine de argintărie, bănci, bijuterii din jeu, *boutiques* pentru copil și viitoarea mamă, anticariate, baruri, *boîtes de nuit* și sacrosanctul cartier al bordelelor, în fund și la stânga, cum cobori. Și lumea, bineînțeles: doamna Pita, văduva lui Méndez, domnii Fernández Pérez, pe care nu trebuie să-i confunzi cu domnii Pérez Fernández; și toți Landeira, Viqueira, Mosteiro, Piñeiro și Carneiro, Taboada, Varela, Saavedra și Moscoso. Preotul Raimundo se pregătește pentru examenul de canonic, doctorul Valdés Meis se pregătește pentru cel de profesor; canonicul Vedera joacă șeptică în casa colegului său Villafines cu profesorul Manrique și comandantul Soutomaior; comandantul Carcagente joacă zaruri cu niște studenți la medicină, iar cine pierde plătește vinul celorlalți, doamna Benita merge la ora șapte să spună rozariul, doamna Rosario merge la slujba de la opt. La nouă, Isidoro Tacón, care e mare curvar, se culcă cu Carola Lorenzo; la unsprezece, Margarita Asorey, care e o bucățică pe cinste, iese pe ascuns și în mare grabă fiindcă trebuie să pregătească cina pentru tatăl ei. Fernando Valerio fișează cărți la biblioteca universitară; José Manuel Artola îi educă în spiritul marxism-leninismului pe clienții de la „Frunza de viță. — Vinuri și mâncăruri". De asemenea, există morți. Fără morți, nu există orașe. Cei din claustru, canonici iluștri; cei din naos, arhiepiscopi; cei de lângă ziduri, doamne și domni din neamuri vechi, închipuiți în rugăciune sau culcați. Morții umili din cimitirul Valdediós; sau cel de ieri, care s-a bătut cu poliția la sfârșitul unui miting interzis. Cel de azi-dimineață, care nu se știe încă cine este. Când moare cineva, bat

clopotele din parohia lui; Carmen, San Pancracio, San Tirso sau Las Tres Marías: dong, dong, dong. Cine o fi murit astăzi? În cazul în care catedrala a fost ridicată pe un mormânt, cum ne asigură unii, asta se va vedea la timpul potrivit. Tot ce trebuie să fac este să afirm sau să neg lucrul acesta, să povestesc sau să tac. În sfârşit, turnurile, toate ecleziastice, mari, mici şi mijlocii, douăzeci şi opt la număr. Au fost şi militare şi nobile, dar s-au prăbuşit de-a lungul timpului. Seniorii feudali n-au putut să învingă mitra, lăncile lor s-au frânt în faţa excomunicărilor. Anatema asupra ta, Fernando Deza! Anatema asupra ta, Manuel Ozores! Anatema asupra ta, Pero Madruga! Puterea mitrei se întinde peste văi, se caţără pe coline, percepe dările de la ţărani, taxele de trecere şi podărit, uiumul, dijma şi pârga animalelor şi a recoltelor. Dincolo, în estuare, cere tribut marinarilor şi pescarilor. Apoi, din marea Castilie, i se trimit rente în aur, datorită privilegiului regal. Dar asta s-a întâmplat în trecut, când trebuiau plătiţi muncitorii din cariere şi şefii de şantier care lucrau piatra şi ridicau palate. Trebuiau întreţinute cum se cuvenea frumoasele ibovnice, trebuiau lăsate îndestulătoare moşteniri fiilor bastarzi. Doña Felicia Díaz de Montenegro, îmbrăcată în haine bărbăteşti, a intrat la seminar, s-a distins în studiile umane şi divine, a ajuns canonic, iar înşelăciunea s-a descoperit pentru că a rămas gravidă. Drept urmare, strada unde a trăit se numeşte acum „la Conega"*.

29 mai

Am deja oraşul, puţin din istoria lui, un nume şi nişte oameni. Cuvinte, ah, cuvintele! Două îmi stăruie în minte fără să fiu în stare să le folosesc: parametru şi izotop. Unul e paroxiton, iar celălalt, oxiton. Combinând paroxitone cu oxitone se pot obţine fraze de o eufonie admirabilă. Oare s-o fi putând

* „Canonica", în galiciană. (*N. tr.*)

spune, pur și simplu, parametri izotopi? În afară de faptul că nu înseamnă nimic, nici nu sună bine. Izotopi parametri? Sună mai bine, dar e tot o expresie fără conținut. Ce porcărie chestia asta cu cuvintele a căror semnificație nu se cunoaște! Dacă mă încurc în termenii ăștia doi, adio flux al conștiinței, adio continuitate. Mai bine mă întorc la ce am scris înainte. Recitesc și nu sunt mulțumit. E ca și cum mi-aș fi impus de la început niște limite sau mi-aș fi fixat un drum pe care nu vreau să-l urmez. Ce se poate întâmpla într-un asemenea oraș? Lucruri reale, omenești. Iar eu ce-aș putea să fac cu el? Mai mult sau mai puțin ce-am făcut cu Pueblanueva del Conde, cu ușoare deosebiri, însă ar apărea tot persoane care se urăsc și se iubesc, care au ambiții, eșuează, caută fericirea, această stupidă iluzie. Nu mai e vorba despre așa ceva, chiar dacă nu știu prea bine despre ce e vorba. Deocamdată, orașul trebuie mărit. Nu-i musai să fie așezat într-un câmp, că nu asta contează, ci trebuie amplificat pe verticală, în sus și în jos, iar suprafața lui necesită corecturi, ca să nu fie compusă doar din străzi rentabile și utile. Hai să începem, de exemplu, cu mormântul acela ascuns. Spune lumea că există niște oase într-o lăditță care aparțin unui apostol. Da' de unde! Prefer ca oasele să-i aparțină Esclaramundei Bendaña, un nume care tocmai mi-a venit în minte, așa, deodată, din pricina unor asocieri pe care le-am făcut, și care îmi place. Odată ce l-am inventat, va trebui să-i justific situația privilegiată printr-o istorie, pentru că nu e ceva obișnuit ca oasele unei tinere, care n-a fost sfântă, să se odihnească într-un loc atât de distins. Cine ar fi putut fi domnișoara Esclaramunda? După nume, aparține neamului Bendaña, ai cărui bărbați îl slujeau pe arhiepiscop cu funcția de mareșali. Era drăguță și avea niște țâțe ascuțite, pe care veșmintele nu le puteau ascunde. Arhiepiscopul s-a îndrăgostit de ea. Ah, arhiepiscopii medievali, atât de nepăsători în privința reputației lor! Mareșalul se numea don Sisnando — ce nume! — și era un Săgetător încăpățânat. Înaltul ierarh năimise spioni ca să-i aducă vești despre fată, pe care o iubea mai mult din auzite,

pentru că o văzuse o singură dată, dar informaţia pe care o deţinea despre ea era îndestulătoare, pentru că slujnicele, plătite cu banii mitrei, îi povesteau cum avea buricul, care era culoarea sfârcurilor ei şi unde era locul exact al acelei aluniţe de pe faţa interioară a coapsei. „Mâine, doamna se va îmbăia", îl anunţau paznicele şi, la ora băii, don Sisnando se pierdea în închipuiri erotice şi tânjea cu durere să intre în posesia fetei, o posesie pe care neîncrederea şi măsurile de prevedere ale mareşalului o întârziau. Până când, într-o zi, paznicii de pe coastă au anunţat sosirea unui escadron de vikingi, al căror rege, don Olaf, auzise şi el de faima Esclaramundei şi voia s-o răpească. Veneau atâtea corăbii, că Oastea Turnurilor nu le-ar fi putut face faţă şi atunci, arhiepiscopul i-a poruncit mareşalului să intre în luptă cu toţi ostaşii, fără să lase vreunul în oraş sau în cetate. Astfel încât, de îndată ce ascunzişurile ar fi rămas fără apărare, preotul să pună stăpânire pe iubita sa şi să o ducă la palatu-i pentru totdeauna, fiindcă de acolo se putea apăra cu bule şi excomunicări. Dar mareşalul de Bendaña a îmbrăcat-o pe fată în haine de paj şi a dus-o cu sine. A aflat lucrul acesta, prin iscoade, don Sisnando. „Păi aşa mi-a uşurat treaba!" a exclamat şi a trimis oameni de credinţă să-i cumpere pe soldaţii din garda mareşalului şi să fure fata, chiar cu preţul uciderii tatălui ei, dacă acesta se încăpăţâna să se opună. A sosit ziua înfruntării cu vikingii, în bătălia de la Catoira, unde au murit atâţia oameni, s-au scufundat atâtea corăbii, iar regele Olaf, bătând în retragere, a jurat în faţa zeilor săi că, după o mie de ani, se va întoarce pentru a pedepsi Villasanta. De aici vine teama, ce sălăşluieşte de-atunci în oraş, ca nu cumva să se întoarcă vikingul. Până una-alta, s-au întors soldaţii arhiepiscopului, victorioşi, iar lângă Padrón, conjuraţii au vrut să-şi pună în practică planul de a-şi omorî conducătorul şi a-i răpi fiica. Acesta şi-a dat însă seama de ce se întâmpla şi, înainte de a muri, a înjunghiat-o pe Esclaramunda, astfel încât doar trupul însângerat i-a fost dus lui don Sisnando, care şi-a văzut cu ochii speranţele năruite, a porun-

cit un doliu îndelungat și i-a angajat pe cei mai buni meseriași pentru a făuri un mausoleu, în care măreția iubirii sale și frumusețea Esclaramundei să dăinuie. Pentru a-l păzi, a conceput un loc inaccesibil în centrul căruia să se așeze sarcofagul. Cu toate acestea, nemulțumit de rezultat, a dispus ca deasupra să se construiască tocmai acea catedrală pe care poporul o cerea pentru a celebra gloria și memoria pontificatului său. A fost ales pentru construcție un loc aflat în vecinătatea unui cimitir vechi, ale cărui cărări au fost acoperite cu bolți solide, iar când totul a fost nivelat, au venit masonii din Franța și au trasat planul fundației catedralei, care urma să fie spațioasă și solemnă; dar nu au apucat să ridice nici măcar o palmă de zid, că don Sisnando a murit, după cum s-a spus, de dor și jale după Esclaramunda, și cum nu a lăsat peculiu, nu s-a putut continua construcția, până când, două pontificate mai târziu, pe vremea Sfântului Marcelo, a fost isprăvit în mare edificiul ce se poate vedea și astăzi. Sfântului episcop Marcelo, care venise din țări îndepărtate și vorbea o limbă ciudată, i-a ajuns la urechi povestea ilustrului său predecesor. N-a vrut să-i dea crezare, motiv pentru care s-a silit s-o șteargă din memoria oamenilor, înlocuind-o cu asta de acum, mai pioasă, care susține că sub catedrală se află trupul unui prieten al Domnului, adus în chip miraculos de corurile îngerești pe aceste tărâmuri atât de îndepărtate, și pentru ca don Sisnando să nu fie uitat, a cerut să fie gravată în piatră izbânda acestuia împotriva vikingilor, fără a aminti o vorbă despre mareșal și despre fiica sa. Așa se explică marea friză narativă ce înconjoară prezbiteriul, unde poate fi văzut Sisnando, ce n-a fost nicicând la război, purtând pinteni și străpungând scandinavi de parcă ar fi fost tăurașii dintr-o coridă portugheză. Personajele din jurul său sunt foarte folositoare arheologilor pentru a reconstitui uniformele militare ale acelui veac. Cu toate acestea, amintirea Esclaramundei s-a transmis în secret de-a lungul generațiilor, chiar dacă s-a șters puțin câte puțin din mințile oamenilor, până când numele și soarta nefericită a fetei au devenit o palidă legendă,

ştiută doar de câţiva şi de nimeni crezută. Nici măcar don Procopio nu avea habar de ea.

Prin urmare, am următoarele lucruri: o istorie reală, opusă celei oficiale, şi un punct de plecare pentru oraşul subteran, pentru că din labirintul unde zace Esclaramunda pornesc drumuri ascunse, ce nu figurează pe hărţi, străzi cu sarcofage vechi, catacombe cu morţi necunoscuţi şi ieşiri secrete în pivniţe ecleziastice şi în casele ereticilor şi ale vrăjitorilor, tainiţe unde se adunau adepţii unor culte extravagante, aduse de poeţii pelerini, sinagogi secrete ale evreilor din vremurile persecuţiei, temniţe unde erau închişi aceştia odată descoperiţi, care apoi au servit drept ascunzătoare republicanilor în timpul războiului civil. Nimic din toate acestea nu poate fi bănuit din perspectiva oraşului de sus, atât de armonios şi de vizitat de turişti, dacă n-ar exista acele străduţe care se opresc într-un ungher, unde urinează marinarii de estuar în permisie, şi scările ce nu duc nicăieri, şi acele case labirintice cu coridoare strâmte şi interminabile care te întorc de unde-ai plecat, şi fragmentele construcţiilor vechi, care se ivesc în coasta unei case noi, şi chipul acelui înger uluit care apare în fundaţia unui bordel, şi braţele, picioarele, torsurile, risipite ici-colo, şi ce se află încă îngropat, şi ce s-a furat, şi intrarea zidită a unui pasaj din Palacio de los Aires, şi ieşirea din altul, tot zidită, din mănăstirea clariselor, şi taina de nepătruns a mănăstirii benedictinelor, ale cărei necercetate patru curţi interioare ascund o floră şi o faună necunoscute şi probabil fantastice, şi toate acele personaje cunoscute doar nouă, celor care ne sculăm cu noaptea în cap, personaje pe figura cărora se citeşte limpede că trăiesc sub pământ, de unde ies numai noaptea şi unde se întorc la răsăritul soarelui. Îmi place să-i adun pe toţi, bătrâni şi bătrâne, fete infirme şi băieţi costelivi, într-o enormă friză din piatră, în stil romanic, precum cea din prezbiteriu, în care se înghesuie, fără a lăsa vreun spaţiu liber, feţele şi trupurile dispuse la întâmplare, îndurerate şi stupide, împărtăşind tara macrocefaliei. Acum am unde folosi cuvintele

inutile, pentru că ăştia de jos ar fi izotopii, iar cei de sus, cu un regim diurn, parametrii.

Bine, şi ce-i cu asta? O să scriu, oare, un roman în care să se bată unii cu ceilalţi, binele şi răul, cu încleştări la răsărit şi la apus, singurele momente când se amestecă şi se întâlnesc? „Povestea parametrilor şi a izotopilor, împreună cu amorurile ridicole ale Matildei Peinado, ce locuieşte într-un beci, şi ale lui don Excelso Figueiras, ce locuieşte într-o mansardă." Nu ştiu dacă poate ieşi ceva bun din asta. Deocamdată, don Excelso Figueiras, funcţionar al oficiului de cadastru ieşit la pensie, e impotent şi astmatic şi, chiar dacă e adevărat că este în stare să coboare scările, îi vine mai greu să le urce înapoi, astfel încât îşi exercită iubirile, vădit contemplative, de la lucarna prin care soarele intră în mansarda lui — când este soare afară, bineînţeles —, de unde se vede curtea interioară către care îşi deschide negriciunea intrării casa Matildei. Don Excelso se scoală de dimineaţă, aşteaptă sosirea iubitei, o fluieră, ea se uită în sus, el îi face semnele lubrice ale unui amor imposibil, ea îşi suflecă fustele şi îi arată curul, el îi trimite sărutări, ea intră în casă şi-şi pregăteşte cafeaua cu lapte pentru micul dejun. Şi faptele se repetă în dimineaţa următoare. Din istoria asta nu se poate scoate nimic mai mult, dată fiind monotonia sa atroce. În plus, într-una din aceste zile, don Excelso va muri din pricina acelui enfizem pulmonar care nu i se vindecă, pentru că el nu se lasă de fumat, de încăpăţânat ce este. Probabil că există şi alte iubiri între parametri şi izotopi, sau viceversa, dar nu le cunosc eu. Aşa se face că lucrul la roman nu merge aproape deloc. Am scena, dar îmi lipsesc personajele. O să-mi spuneţi că Villasanta de la Estrella e suprapopulat şi că orice personaj poate fi folositor, că există popi şi militari, studenţi şi profesori, băcani şi rentieri, comunişti şi reacţionari, săraci şi bogaţi, şi că ar trebui să-mi ajungă. Cu toate astea, nu ştiu din ce cauză, nu prea mă simt atras de ei. Apoi, ăştia nu fac ce vreau eu, ci ce au ei chef să facă. Chiar acum s-au pus pe dans, un dans enorm pe o podea

enormă, toți dansează cu toate, izotopi, parametri, tineri, bătrâni, bărbați, femei, popi, țărani, curve, călugărițe, femei ușoare ce-și caută norocul, fecioare prudente, profesori plini de înțelepciune, muncitori analfabeți, aristocrați, oameni din popor, șmecheri, proști și mediocri. Marea orgă a catedralei a fost mutată la fațada dinspre nord și cântă o melodie ce combină ritmurile rapide cu cele lente, punând la lucru aerul, tuburi groase și subțiri, enorme și mititele, de flaut, de trombon și de fagot, în vreme ce organistul suplinitor se ostenește la pedale, cu mâinile, cu picioarele, hai, toată lumea la dans, tango, vals, foxtrot, bughi-bughi, și vacarmul iscat alungă tăcerea străzilor liniștite, scutură caprifoiul ce atârnă pe un zid, fură pălăria unui preot reumatic ce fuge de zurbă, ridică rochia unei fetițe care a coborât să cumpere ulei de la magazinul din colț. Mironosițele împătimite după rozariu și slujbă își fac cruce în fața unui asemenea scandal și spun să nu-ți crezi ochilor, și că lumea a înnebunit, și că a venit Anticristul, și apoi, ca să afle ce se întâmplă, se duc și ele să se uite și nu mai pleacă de acolo. Dansul e ca un vârtej, cu o rază de acțiune din ce în ce mai întinsă, care înghite și cuprinde totul, în ritm de conga. Ținându-se de mână, dansatorii se mișcă într-o spirală imensă, în capul căreia saltă stareța cu mitră de la mănăstirea Santa Eulalia del Tránsito. Bate ritmul cu toiagul și târăște afară din piață acel șarpe nebun, care iese în Rúa del Mirmidón, urcă pe Casas del Rey, traversează piațeta Salgueiro, mereu atât de liniștită și luminoasă. De acolo o ia pe Callejón del Aceite, coboară până la Paseo del Mirador, străbate Avenida de los Tristes până la Rúa de los Franceses și, prin Carrera del Marqués del Monte, intră pe Pasaje de las Monjas Locas, care dă din nou în piața catedralei. De-a lungul traseului, hangiii le oferă dansatorilor generoase pahare cu vin, variate băuturi răcoritoare și măsline umplute. O droaie de copii merg înainte, stabilind ritmul dansului. Nu se știe de unde au scos o pancartă cu un text scris cu roșu, care cere imperativ amnistia generală pentru păcatele cărnii.

10 iunie

Câteva zile la rând m-a urmărit obsesia acelui dans, care a început să se repete ca un disc stricat, fără vreo variaţie interesantă, pentru că mi se fixase în cap aidoma unei fotografii. Asta până când, deodată, muzica a încetat, lumea a dispărut într-o ceaţă ivită pe neaşteptate, precum aceea care înghite uneori oraşul întreg, şi n-a rămas în urma ei decât liniştea. Era ceva preferabil, cu siguranţă, scandalului din capul meu. Nu pot spune cât timp am stat aşa, ci doar ce am simţit în acest timp, pentru că a fost un lucru curios. Stăteam aplecat deasupra unei faleze imense, care mărginea un spaţiu nesfârşit aflat între cer şi mare. Acolo, în fund, în dreapta mea, erau nişte pietre albe de care se izbea marea, iar îndepărtatul vuiet al valurilor ajungea până la mine. Parcă vorbea cineva, sau poate că nu. Era, bineînţeles, noapte.

Apoi, mi s-a înfăţişat sala capitulară din catedrală, cu roşul, fildeşul şi aurul ei, şi cu oglinda aceea atât de frumoasă care atârnă deasupra tichiei decanului. În loc de lustră, un glob plin de lumini multicolore, destul de mare. Canonicii votau cu fise de fildeş sau abanos într-o cutie de caoba, cu incrustaţii, iar decanul îi spunea fiecăruia: a votat. Nimeni nu băga în seamă globul. A avut loc numărătoarea, au câştigat albii, negrii bombăneau prin colţuri că votul fusese măsluit şi reuniunea s-a sfârşit. Pe mine nu mă vedeau, cu siguranţă din pricina condiţiei mele pur verbale sau, poate, pentru că eu nici măcar nu mă aflam acolo, sau dintr-un alt motiv asemănător. Nici nu se cuvenea să-i întreb pe ei de ce, pentru că riscam să mi se răspundă cu silogisme latineşti, care să mă încurce şi mai tare. Aşadar, am rămas singur. Atunci, au început să se deschidă doagele globului şi să coboare din acesta, cu grijă, anumite personaje. Nu persoane, să nu fiu greşit înţeles, ci personaje la propriu, cele pe care le căutam, ansambluri de cuvinte, mai mult sau puţin asemenea mie şi tuturor celor prezenţi aici. La fel trebuie să fi coborât, pe

ascuns, învingătorii închişi în burta calului, în noaptea aceea memorabilă dinăuntrul zidurilor Ilionului. Din pricina acestei comparaţii, mi-a fost teamă să nu dea dracul să apară cumva Ulise şi ceilalţi, dar m-am liniştit când i-am văzut pe toţi îmbrăcaţi civil şi modern. Nu părea să existe vreo legătură între ei, în afara faptului că împărţeau acelaşi spaţiu şi că, odată ce atingeau pământul, fiecare îşi căuta, fără o vorbă, un loc unde să se aşeze, astfel încât toţi s-au afundat într-o muţenie letargică şi uşor stupidă, ca aceea a figurilor de ceară.

Îmi cer scuze, dar sunt nevoit să introduc o paranteză aici. Trebuie să spun, înainte de toate, că i-am recunoscut imediat, dar nu pentru că i-aş fi văzut înainte sau aş fi aflat, într-un fel, ceva despre ei, ci în maniera în care ar putea să recunoască un *puzzle* complet cel care i-a văzut, de multe ori înainte, componentele. Astfel, bunăoară, prin silueta lui zveltă, capul romantic şi costumul ponosit, Bernárdez mi-a amintit de prietenul meu Cortés Brage, care era totuşi scund, plăpând şi părea să explodeze, în pofida faptului că era slab, atunci când îşi îmbrăca paltonul strâmt de iarnă. Oare ce avea Bernárdez din Cortéz? Ce are broasca din mormoloc, dar asemănarea asta m-a lăsat perplex, pentru că îmi contrazicea ultimele convingeri. Dacă am fost mormoloc, ce s-a întâmplat înăuntrul meu ca să devin broască? Că doar înăuntrul meu a avut loc tot procesul metamorfozei, de care totuşi n-am avut habar. Şi cum acelaşi lucru se întâmplase şi în cazul celorlalţi, am tras următoarele concluzii: prima şi cea mai alarmantă, independenţa lor faţă de cuvinte, pentru că personajele acelea erau formate doar din elemente vizibile (ca dovadă, eu le vedeam); fiecare avea o anumită statură, o culoare a părului şi a feţei, nişte haine specifice şi o fizionomie particulară; a doua, autonomia voinţei lor, deoarece, nu doar că prinseseră formă fără permisiunea mea, ci, în plus, se găseau acolo fără să le fi chemat, din inerţie sau — cine ştie? — poate că asta îşi doriseră; dacă nu cumva ascultau de o lege necunoscută mie, care determină presupusele personaje ale unui roman să coboare dintr-un glob imaginar,

într-o imaginară sală capitulară, situată taman în centrul creierului meu.

La stânga mea se află Bernárdez. Numele lui mic e Pablo, dar eu aş fi preferat, nu ştiu de ce, să se cheme Roque. Faţa aceea suptă, spiritualizată şi pletele de un blond cenuşiu îmi amintesc de cineva care se numea Roque, cineva care avea, în plus, mâini agile şi palide, cu degete lungi. Îi atribui imediat lui Pablo acele mâini ale lui Roque. Va trebui să ţin mereu seama de ele, pentru că vorbesc în timp ce se mişcă, spun tot, aidoma ciocârliilor în zbor.

Urmează don Procopio. Ce-i cu numele ăsta? Cred că apare într-un cântec vechi, un pic licenţios, precum toate cântecele din copilăria mea, al căror sens îmi scăpa când le cântam. „Domnul ăsta e un crai!" Dar nu ăsta era cântecul lui don Procopio şi, în afară de asta, nu i se potriveşte deloc. Don Procopio este îmbrăcat în veşminte lungi, într-o sutană curată, chiar dacă puţin uzată. Are o figură isteaţă şi batjocoritoare. De ce îl pun în legătură cu Apocalipsa? Iată altă noţiune neaşteptată, Apocalipsa, pe care nu contam şi la care aş putea să renunţ, dar hotărăsc să n-o fac, aşa, fără să mă gândesc la vreun motiv anume. În mintea mea se iscă o învălmăşeală de amintiri, un rapid proces combinatoriu, şi din acesta apare legătura căutată: don Procopio este canonicul responsabil cu întreţinerea catedralei şi are în grijă un manuscris faimos, *Comentariile la Apocalipsă ale lui San Beato de Liébana*, scris şi ilustrat de către maica Eleuteria în schitul Santa Cristina de Valconejos, din dioceza Zamorei, în anul nouă sute şaptezeci şi cinci, de la naşterea Domnului. Acum, nici mai mult, nici mai puţin decât o mie de ani! „Da, se va împlini mileniul — se aude o voce în dreapta mea; întorc capul şi ascult. Tot o mie de ani au trecut de când oştile lui Olaf au fugit, după bătălia de la Catoira. Regele a jurat că se va întoarce după o mie de ani şi că va face una cu pământul oraşul Villasanta, ucigându-l, mai întâi, pe episcop. Va sosi dintr-o clipă-n alta." Cel care vorbise era un omuleţ foarte gras, cu ochelari de miop, un ins neîngrijit, dar nicidecum

vulgar. „Cine sunteți?" l-am întrebat. „Sunt don Justo Samaniego, bibliotecarul universității. N-ați auzit de mine? Sunt specialist în manuscrise medievale. Sunt consultat de la Moscova, de la Dublin, sunt chemat în Statele Unite, sunt invitat la toate congresele, simpozioanele, mesele rotunde și adunările neconvenționale, dedicate specialității mele. Tatăl meu s-a numit Samaniego, cum este logic, și s-a numit și Justo, ceea ce nu mai este atât de logic. A devenit celebru pentru că a rectificat data Evangheliei din Armagh. Nu știați lucrul acesta? În anul o mie nouă sute treizeci și trei, într-o comunicare trimisă congresului de la Upsala. Oamenii aceia au rămas uimiți. Dacă ceva era sigur pe lumea asta, atunci era data Evangheliei din Armagh, însă raționamentul tatălui meu, bazat pe probe, nu lăsa loc de îndoială. Numele tatălui meu a dobândit o reputație universală. Essex și Sussex au admis teoria lui și chestiunea a fost închisă." Deodată, a izbucnit în râs. „Essex și Sussex, a continuat, specialiștii cei mai reputați, cei care au pâinea și cuțitul în materie de manuscrise irlandeze! Au acceptat data propusă de tatăl meu. Niște boi." Avea de gând să continue, dar don Procopio a ridicat ușor mâna dreaptă. „Vreți să spuneți, prin urmare, că tatăl dumneavoastră a greșit?" Domnul Samaniego s-a întors spre el cu o expresie glumeață de căință, exprimată doar în zona feței cuprinsă între nas și bărbie. „Ce-ați vrea să spun eu? Dumneavoastră credeți că a-ți vorbi de rău tatăl dovedește o proastă educație, că e un semn al celor mai josnice sentimente, dar să-l corectezi într-o chestiune fundamentală trebuie să fie și mai rău; ceva asemănător cu o trădare. Pe de altă parte, dacă eu îmi trădez tatăl și divulg adevărata dată a Evangheliei din Armagh, mă trădez pe mine însumi sau, ceea ce e și mai rău pentru un om de știință, rectific. Asta se întâmplă, domnilor, — a adăugat — pentru că, din pricina maniei pe care o au străinii de a elimina numele de familie matern, astăzi, toată lumea îl confundă pe Justo Samaniego Pérez, tatăl meu, cu Justo Samaniego López, cel care vă vorbește. Totuși, confuzia asta este absurdă și arată cât de

puțin gândește lumea, pentru că, atunci când tata a trimis comunicarea la congresul din Upsala, avea aproximativ aceeași vârstă pe care o am eu acum, fiindcă eu, domnilor, nu mă născusem încă." „Problema asta poate fi evitată prin distincția dintre *senior* și *junior*. Al doilea îl poate corecta pe primul, fără a se trăda pe sine. Dacă nu cumva — a adăugat don Procopio după o pauză — vă simțiți atât de identificat cu tatăl dumneavoastră încât ați considera rectificarea o trădare." „Mă doare undeva de tatăl meu, a răspuns cu o voce surdă Samaniego. Nu l-am cunoscut, pentru că deja murise când m-am născut. Știați lucrul ăsta? L-au chemat la armată în treizeci și șase și a murit mai târziu, pe frontul de pe Ebru. Fie-i țărâna ușoară." „E ciudat că, fără să-l fi cunoscut, ați avut aceeași pasiune." Domnul Samaniego n-a mai zis nimic timp de câteva secunde, ca și cum ar fi avut îndoieli. „Mda. Asta-i altă poveste, știți? Și nu are nicio legătură cu ce vorbeam. Am o problemă serioasă de discutat cu dumneavoastră. În legătură cu niște manuscrise, bineînțeles. Aveți în grijă textul *Apocalipsei*, nu-i așa?" „Desigur, asta o știe toată lumea." „Și ce aveți de gând să faceți cu el când vor veni vikingii?" „Vikingii? La ce vikingi vă referiți?" Domnul Samaniego l-a privit mai întâi pe Bernárdez, care părea absorbit de problemele lui, și apoi m-a privit pe mine. „Aveți aici un exemplar respectabil de cleric iresponsabil. Mă întreabă la ce vikingi mă refer, iar eu îi răspund că nu există decât un fel de vikingi. Dumneavoastră, domnule canonic, poate c-ați uitat, însă eu îmi amintesc perfect profeția regelui Olaf. Apare în saga acestuia, al cărei text îl am pe masa de lucru, în ediția lui Peterson, Copenhaga, 1954. Nu este o versiune ireproșabilă, dar, cel puțin, este acceptabilă, iar în partea care ne interesează erorile sunt minime. Regele Olaf, când a fost înfrânt de episcopul Sisnando în bătălia de la Catoira, a anunțat pe un ton amenințător că se va întoarce după o mie de ani ca să distrugă orașul. Cei o mie de ani se împlinesc chiar acum." „Și ce-a făcut regele Olaf în tot acest timp, l-a întrebat canonicul, pentru că o așteptare de o mie de ani

trebuie să fie tare plicticoasă, chiar şi pentru un viking." „Puteţi să râdeţi cât poftiţi, dar eu vă asigur că din Villasanta nu va rămâne piatră peste piatră. Aşa că preţiosul dumneavoastră manuscris..." „Ce mă sfătuiţi să fac?" „Puneţi-l la adăpost. Încredinţaţi-l Bibliotecii Naţionale, măcar în păstrare." „E proprietatea Bisericii, cum bine ştiţi." „Proprietatea Bisericii! Şi ce mă interesează pe mine asta? Eu nu cred în Dumnezeu." „Am spus că este proprietatea Bisericii, a insistat don Procopio, sau, mai bine zis, a mitrei." În acel moment, Bernárdez a ridicat capul, ca şi cum s-ar fi trezit, şi ne-a privit pe toţi. „De ce vă certaţi pentru prostii? De ce vorbiţi despre lucruri fără fundament? Recunosc că manuscrisul *Apocalipsei* e o adevărată bijuterie. L-am avut o dată în mâini, s-a întâmplat într-una din acele după-amieze când eşti obosit şi demoralizat. Cred că tocmai ieşisem din închisoare, cu amnistia aceea... Da, da, ieşisem din închisoare, eram bolnav şi fără nicio speranţă. Nu ştiu de ce am intrat în catedrală. Acolo m-am întâlnit cu un prieten. Se ducea să vadă nu ştiu ce în registrul A, sau poate în B, nu-mi amintesc exact, şi mi-a spus: «În timp ce eu mă uit la ce mă interesează, tu distrează-te cu *Apocalipsa*.» Era cu noi un preot, nu-mi amintesc dacă eraţi dumneavoastră." „Da, eu eram, i-a răspuns, cu amabilitate, don Procopio. Eu eram. V-am arătat miniaturile şi chiar v-am împrumutat o lupă ca să le vedeţi mai bine." „Aţi fost foarte amabil. Vă mai amintiţi despre ce am vorbit atunci?" „Da. Mi-aţi spus că soarta lumii a depins de viaţa lui Marat. Odată mort Marat, care l-ar fi putut opri, a venit la putere Napoleon, cu tot ce a rezultat de aici. Mi-aţi stârnit curiozitatea şi am citit discursurile lui Marat, unul după altul." „Cea mai proastă consecinţă a fost Codul Civil, a continuat Bernárdez; ne ţine prizonieri. Marat ar fi evitat lucrul acesta." „Cu Napoleon sau cu Marat, vikingii tot ar fi venit, vă asigur, a intervenit Samaniego, şi ăsta e lucrul care ne interesează pe noi. Ne vor distruge cum a distrus Titus Ierusalimul, sau nemţii Guernica. Nici piatră peste piatră." „Ceea ce spuneţi are un sens alegoric, nu-i aşa, l-a întrebat

Bernárdez, presupun că vreţi să spuneţi că revoluţia nu va lăsa nimic în picioare." „Revoluţia? Ce-mi pasă mie de revoluţie? Ce mă interesează pe mine e conservarea manuscrisului. Trebuie să ştiţi că există puţine exemplare în lume; în catedrala din Gerona, la Universitatea din Valladolid, la Toledo, la Madrid, la Escorial, în colecţia lui Pierpont Morgan, la New York şi încă în câteva locuri. Cel de aici este unul dintre cele mai vechi, cu ilustraţiile cele mai valoroase. E intact, nu-i lipseşte nicio singură pagină şi este minunat conservat. Pierderea sa ar fi o catastrofă ireparabilă." „Nu valorează nici măcar cât viaţa unui singur om", a spus, fără a se adresa nimănui în special, Pablo Bernárdez. Apoi, ca şi cum i s-ar fi făcut din nou somn, s-a întors în mutismul de dinainte. Atunci, am început să-mi amintesc ce spusese şi de ce, şi am înţeles că, în discuţia ce a precedat prima lui intervenţie, eu îi căutasem o personalitate şi că, în chip inconştient, i-am atribuit-o pe cea a prietenului meu Cortés Brage, anarhist teoretic şi scriitor dramatic, chiar dacă niciuna dintre piesele lui n-a fost pusă în scenă. A reuşit doar să publice unele dintre ele, pentru că un grup de prieteni a plătit cheltuielile, cam prin treizeci şi cinci. Erau nişte piese în care cei răi organizau un măcel teribil al celor buni. M-am adresat, cu amabilitate, lui Bernárdez: „Şi piesele dumneavoastră cum merg?" „Piesele mele?" „Da, nu sunteţi autor dramatic?" „Într-un anume fel, da." „Există mai multe feluri?" „Trei, după ştiinţa mea: autorii care scriu şi li se pune în scenă ce scriu; autorii care scriu, dar nu li se pune în scenă ce scriu, şi autorii de genul meu." „Care este genul dumneavoastră?" „Eu nu scriu." „Atunci nu puteţi fi numit autor dramatic în adevăratul sens al cuvântului." „Depinde de punctul de vedere. Nu scriu, dar voi scrie. Acum n-o pot face, pentru că îi dedic revoluţiei toată energia de care dispun. Numai când revoluţia va triumfa, mă voi apuca de scris. Va fi, aşa cum se va numi mai târziu, prima mea perioadă de creaţie: un teatru epic, încărcat de ardoare revoluţionară şi de credinţă în viitorul omenirii. Apoi însă, când revoluţia se va stabiliza şi va

începe să comită greşeli, va surveni inexorabil a doua mea perioadă, un teatru critic, din pricina căruia voi fi urmărit şi, probabil, exilat, moment în care va începe a treia perioadă, cea a deziluziei. Cele mai bune opere ale mele vor fi exact acestea: *Chiparosul prăvălit la pământ*, *Înmormântarea unui tânţar lipsit de entuziasm*, *Libertate*, chiar dacă n-o să am timp s-o scriu şi pe ultima." „O să vi se interzică s-o faceţi?" „Mă vor ucide." Don Procopio, din liniştea lui, şi-a înălţat uşor mâna şi i-a trimis o iertare mută a păcatelor.

15 iunie

Nu mi-a trecut uşor bucuria acelei întrevederi. Chiar dacă nu ştiam încă la ce-mi vor folosi, aveam cel puţin trei personaje, între care exista unul ce mă putea pune în legătură — n-aveam altceva de făcut decât să urmez siajul cuvintelor — cu grupul de anarhişti din turnul Berengaria, pe care-i ştiam doar după nume, dar pe care contam încă de la început. Aceştia trei despre care am vorbit au fost prezenţi câteva zile la rând, cu toate că n-au adăugat nimic celor ştiute, nefăcând decât să repete variante ale aceleiaşi scene, fără ca vreuna dintre ele să aibă vreo valoare informativă sau caracterizantă. Doar domnului Samaniego i-a trecut o dată prin cap să mi se prezinte, ceea ce, pe de altă parte, demonstra maturitatea lui. Ar fi trebuit ca episodul cu pricina să se repete şi cu ceilalţi, dacă voiam să scot ceva de la ei. Cu Samaniego am vorbit în biroul lui de la universitate, într-o dimineaţă ploioasă. Avea o măsuţă într-un colţ şi m-a invitat să iau loc alături de el, pentru a bea o cafea şi un pahar de rachiu de ierburi aromatice. „Cred c-ar fi mai bine să dăm cărţile pe faţă, mi-a spus, iar eu am fost de acord, chiar dacă nu prea aveam ce cărţi să dau în vileag. Pentru că există lucruri care nu se pot spune în public, dar care trebuie să fie cunoscute de cineva, în acest caz, de dumneavoastră. Celorlalţi li se poate părea absurdă comportarea

mea. Mă refer, de exemplu, la respectabilul şi onorabilul domn rector, care m-a chemat deunăzi să mă întrebe de una, de alta. Da' pe el ce mă-sa îl interesează? Că doar nu-mi este superior pe linie ierarhică. Are puterea, ce-i drept, să influenţeze ministerul, ca să mă trimită în altă parte. Nu i-ar fi greu să obţină asta, deoarece, după cum cred că înţelegeţi cu uşurinţă, cei de la minister mă detestă. Ba bine că nu! Mereu sunt nevoiţi să-mi dea permisiunea să merg într-un loc sau în altul; Berlinul de Est, Chicago, Reykjavik. Ştiţi că sunt o autoritate şi în manuscrise scandinave? Saga şi toate chestiile de genul ăsta. Cunosc temeinic vechea limbă a scalzilor. De-aia... Ministrul primeşte telegrame cu rugăminţi pe care nu le poate refuza. «Trimiteţi-l pe domnul ăla, Samaniego, la Oslo şi daţi-i bani de drum.» Înţelegeţi? Cei de la direcţia generală se supun fără să crâcnească, dar mă detestă. În ţara asta, nimeni nu poate fi mai presus decât colegii lui. Aici, nimeni nu este mai bun decât nimeni şi, de la rege în jos, toţi o apă şi-un pământ. Trăiască democraţia mănăstirească! Da' n-au ce-i face. Eu sunt cel ce sunt." A spus-o cu o anumită energie şi parcă a trântit şi-un pumn în masă, dar eu n-am putut fi atent la asta, pentru că, în acel moment, mi-a atras atenţia apariţia unei găini negre care, la început, a scos capul din spatele unor suluri de pe un raft şi, imediat după aceea, a ieşit de acolo şi a început să ciugulească peste tot, cu încetineala unei găini liniştite şi obişnuite cu locul. Nu mi s-a părut firesc, ţinând seama mai ales de faptul că ne aflam într-un birou instalat în arhiva universitară, separată printr-un perete de marea sală a bibliotecii, nu în domiciliul particular al domnului Samaniego, unde ar fi avut tot dreptul să ţină găini, ba chiar să şi doarmă cu ele, dacă avea chef. Taman când aveam de gând să-i atrag atenţia, a luat din nou cuvântul. „Totuşi, eu nu v-am adus aici ca să mă plâng de rector şi de conţopiştii ăia de la minister, ci pentru a vă da nişte explicaţii de profunzime. Trebuie să vă spun dinainte că, în afară de specialitatea mea în manuscrise medievale, sunt un om

foarte cult şi, prin urmare, cunoscător al principiilor psihanalizei. Dacă veţi avea bunăvoinţa să vă ridicaţi şi să aruncaţi o privire asupra raftului aceluia din stânga, veţi constata că, începând cu Freud şi Lacan, totul se găseşte acolo, totul despre Şcoala de la Viena şi derivatele sale. Studiile realizate îmi permit să-mi pun un diagnostic: sufăr de complexul lui Oedip şi simt o dorinţă aprinsă sau, mai bine zis, o nevoie urgentă de a-mi omorî tatăl." „Dar, i-am spus, dacă-mi amintesc bine, tatăl dumneavoastră a murit. A fost un erou al bătăliei de pe Ebro, pentru tabăra republicană." „Tocmai în asta constă originalitatea cazului meu! Nu mi-am cunoscut tatăl şi, pe de altă parte, el este deja mort, aşa că nu-l mai pot omorî." „Aşa este, dacă nu cumva progresele tehnice vă vor permite, într-o bună zi, să o faceţi." „Nu cred că acest lucru e factibil, cel puţin pentru moment. Preocupările tehnicii, chiar şi cele ale psihoterapeuticii, se îndreaptă spre alte direcţii. Cu toate acestea, dacă nu-l omor pe tata, nu mă voi vindeca niciodată." „Presupun că, dacă veţi apela la un medic competent..." „Nu vreau s-o fac. Medicul ar sfârşi prin a mă convinge că ar fi totuna dacă aş omorî, de exemplu, un cocoş, iar eu l-aş omorî şi m-aş simţi vindecat; dar, la momentul decisiv, aş realiza că sunt la fel de bolnav ca înainte." „Momentul decisiv? La ce vă referiţi?" „La clipa în care voi fi pe punctul de a face dragoste cu o femeie. Până acum n-am reuşit, din pricina tatălui meu. Şi ar cam fi vremea să reuşesc, nu credeţi? M-am născut în treizeci şi opt. V-am spus deja că mama a murit în timpul naşterii? Păi da, iar eu am fost la un pas de moarte, dar asta e altă poveste, care nu are legătură cu ce discutăm acum. A sosit momentul ca viaţa mea sexuală să devină normală şi, mai ales, să mă căsătoresc. M-am săturat de traiul la pensiune şi de servitoare. Lenjeria mea e într-un hal fără de hal, nu are cine să-mi calce pantalonii, cine să aibă grijă de cravatele mele, nici cine să-mi facă patul. Vai de cel singur! spune Biblia. Şi e mare păcat, pentru că doamna Diéguez, profesoara asociată de lingvistică modernă, s-ar căsători bucuroasă cu mine. Îmi

amintește mereu lucrul acesta. Dar cum pot eu să fiu de acord, atâta vreme cât sunt sigur că tata se va băga între noi?" Chiar în acel moment, o altă găină, tot neagră, dar cu capul gri și galben, a sărit de jos pe masă, a traversat-o fără să ne privească și, dintr-un zbor scurt, a ajuns pe pervazul ferestrei alăturate, care era întredeschisă, și a dispărut. Don Justo Samaniego n-a băgat-o în seamă; se vede treaba că o considera lucrul cel mai normal din lume, din care pricină am considerat de cuviință să mă fac că nu observ trecerea găinii și să răspund la întrebarea lui cu alta: „Și cum face tatăl dumneavoastră ca să vă încurce?" „Vai, prietene! Prin strigăte! Îmi strigă de dincolo de mormânt: «Ce-ai de gând să faci? Să nu te culci cu maică-ta!» Iar eu rămân blocat, pradă unei paralizii totale." „Este vorba despre o voce care vine din exterior sau se naște în propria dumneavoastră conștiință?" „De ce mă întrebați asta?" „Pentru că, în caz că este o voce exterioară, ați putea să vă faceți rost de niște dopuri pentru urechi și să le folosiți în noaptea nunții." „E o voce interioară, mi-a răspuns cu tristețe, și o aud de când mătușa Malvina a vrut să mă bage în patul ei, în ziua în care am împlinit șaisprezece ani. Mătușa Malvina mă crescuse. Era o tânără de douăzeci de ani, când a murit mama, și-i recunosc meritul de a-și fi sacrificat viața pentru mine, chiar dacă, la o privire mai atentă, acțiunea ei nu a fost pe deplin meritorie. Era îndrăgostită de tata, știți?" „Asta se întâmplă destul de des", i-am răspuns. „Prin urmare eu, într-un anume fel, spiritual, să zicem, am fost fiul ei; până când m-am făcut mare, iar ea era încă o femeie necăsătorită foarte plăcută la vedere, cu patimile reprimate, înțelegeți? Eu sunt destul de înțelegător, nu o acuz. Apoi, sunt leit tata." Nu vreau să devin pisălog, dar adevărul e că o altă găină, a treia, gri cu pete și un moț roșu foarte pitoresc, mi-a apărut în câmpul vizual. Mergea pe covor, atât de țanțoșă și mulțumită de sine, încât nu m-am putut abține să n-o urmăresc cu privirea, ba chiar am întors și capul după ea, până ce a dispărut. „La ce vă uitați?" m-a întrebat Samaniego. „La nimic.

Continuați." „Voiam să vă spun că mătușa asta, Malvina, e singura vinovată de nenorocirea mea, pentru că ar fi fost firesc ca un bărbat care nu și-a cunoscut tatăl să fie lipsit de complexul lui Oedip, sau să-l disimuleze într-un fel. Dar ea, cât a trăit, nu a făcut decât să-mi vorbească despre tata și să mă convingă că venisem pe lume pentru a-l înlocui și a-i continua opera. De exemplu, când eram la liceu, un copil se mândrea cu faptul că tatăl lui construise cel mai lung pod din Spania, altul, că al lui murise eroic la Escamplero. Știți cu ce mă mândream eu? Cu faptul că tatăl meu descoperise data exacta a Evangheliei de la Armagh. Ce ziceți de asta?" „Depinde de punctul de vedere al fiecăruia. Doar știți cum sunt copiii." „Cei din liceul meu erau, bineînțeles, niște proști. Nu puneau preț decât pe fapte de arme sau performanțe tehnice." „Fiecare cu gusturile lui, nu?" „Problema este că eu eram deja convins pe atunci că data exactă a unui manuscris era mai importantă decât podul cel mai lung din Spania." „Încă mai credeți asta?" „Desigur." „Vă felicit pentru perseverență. În general, după majorat, oamenii își schimbă aproape toate părerile." „Dar eu n-am ajuns încă la majorat, nu înțelegeți? Sunt ca un adolescent virgin, în pofida intențiilor mătușii Malvina." „Iertați-mă că mă cam bag unde nu-mi fierbe oala, dar presupun că eșecul pe care l-ați avut cu mătușa dumneavoastră s-a datorat exclusiv presiunii vechiului tabu ce planează asupra incestului. Ar fi trebuit să fi încercat de mai multe ori." „Am făcut-o." „Și?" „Să vedeți, la congrese, simpozioane, mese rotunde și așa mai departe, se ivesc ușor prilejuri de a întreține relații sexuale. Cum bine știți, lumea discută ore în șir, până când, la un moment dat, ajungi la saturație și îți dai seama că nu este vorba decât despre o manieră strălucitoare de a pierde timpul. În acel moment, în general nocturn, femeile, până și cele mai înțelepte, intră în călduri și te privesc cu ochi îmbietori. Eu mă apăram, spunând că eram îndrăgostit și credincios iubirii mele. Însă într-o bună zi, la Heidelberg, o iraniancă minionă a devenit foarte tandră cu mine, mi-a dat

numărul camerei unde stătea și mi-a spus că nu va încuia ușa. Era o femeie trăsnet, vă asigur. În acea după-amiază, când examinam împreună niște microfilme ale unor manuscrise persane (știți că sunt de un erotism fabulos), am avut ocazia să-i ating coapsele. Tăria lor nu mi-a mai ieșit din cap. Ah! Mi-am zis. La dracu' cu tata! Și, la miezul nopții, m-am apropiat de ușa camerei ei. Ce noroc că, taman atunci, am auzit vocile. «Unde crezi că mergi, nesăbuitule! Nu te poți culca cu maică-ta!» Vă imaginați ce s-ar fi întâmplat dacă aș fi auzit asta înăuntru?" „Să nu-mi spuneți că ați ținut seama de voci?" „Ce puteam să fac? Inhibiția a fost imediată și absolută." „Aveți dreptate. E o porcărie!" „Acum înțelegeți că nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-l omor pe tata." „Chiar dacă sunt de acord, nu văd cum v-ați descurca. V-am mai spus-o." „Totuși, eu am o teorie." „Care?" „În realitate, tatăl nu este doar cel care îți dă viață pe cale biologică, ci și cel care îți interzice anumite lucruri. Rectorul, primarul, arhiepiscopul, toți cei care poruncesc, înțelegeți? Dacă-l ucid pe unul dintre ei..." „De acord, dar asta prezintă inconvenientul că veți ajunge la închisoare." „Da, știu. De-asta nu l-am ucis pe rector zilele trecute." Ceva moale și mișcător mă ciupea sau se freca de picioarele mele. M-am uitat. Era altă găină. M-am gândit că e momentul să-i atrag atenția lui Samaniego asupra găinilor crescute în libertate, într-un loc atât de nepotrivit și delicat precum acela. Când am ridicat capul, am văzut cu stupoare că toată încăperea se umpluse de găini, pe jos, pe mese, pe rafturile cu cărți și suluri. Ciuguleau ici și colo, iar câte una își lăsa să cadă căcăreaza pe documente secrete. Asta mi s-a părut exagerat. „Auziți, ce se întâmplă cu găinile astea?" „Care găini?" „Da' ce, nu le vedeți? Sunt peste tot. Chiar aici, în spatele capului dumneavoastră, sunt trei sau patru și n-o să lase un singur document întreg." Samaniego m-a privit neîncrezător. „Sunteți nebun." „Cum adică sunt nebun? Găinile au năvălit peste tot. Prima a apărut imediat ce ne-am așezat și acum sunt cel puțin o sută." A izbucnit în râs. „De ce faceți glume?"

„Nu glumesc, vă asigur! Priviţi, priviţi, aici, lângă mâna dumneavoastră! Şi cloşca aceea!“ Don Justo Samaniego s-a ridicat iute. „Iertaţi-mă. Nu mi-a trecut prin cap că un singur pahar de rachiu v-ar putea face rău. Un pahar poate să bea, de fapt, şi un copil. Vreţi să vă însoţesc?“ M-a apucat de mâini şi m-a ridicat uşor de pe scaun. M-am lăsat dus. „Vă asigur că biblioteca este invadată de găini. Priviţi, priviţi. Sunt cu miile. Nu le vedeţi cum zboară?“ „Da, da, le văd acum. Veniţi cu mine. Baia e aproape.“

16 iunie

A cam venit vremea, spun, şi cred că nu greşesc măcar de această dată, să afli mai multe amănunte despre mine; chiar dacă, pe de-o parte, voiajul verbal alături de un necunoscut are farmecul său, trebuie să recunoşti că, pe de altă parte, este mai atractivă discuţia cu cineva despre care ştii ce hram poartă. Mai ales dacă se întâmplă, precum în cazul de faţă, ca „hramul“ cu pricina, chiar dacă e fals, să îmbogăţească o realitate, altfel vulgară. Cuvintele prezintă acest avantaj: ce a fost spus, spus rămâne, astfel cum rămân pentru totdeauna la locul lor cărămizile pe care le adaugi unui turn. Aparent, sunt doar un profesor care scrie, cu o anume încetineală, cărţi de ficţiune. Ambele titluri — de profesor şi de scriitor — mă însoţesc, împreună sau separat, în trecerea mea prin viaţă. Sunt ele oare mincinoase? Doar într-un anume sens, căci masca nu e minciună, dacă e luată ca atare. Fiecare o are pe a lui, ăsta e un lucru acceptat de toată lumea, şi nu este momentul să discutăm aici dacă-i bine sau rău. Aşadar, ca să-mi deschid sufletul, dar şi din chef de joacă, am să mărturisesc că m-am folosit de această dublă personalitate pentru a-mi ascunde adevărata profesiune care este, nici mai mult, nici mai puţin, decât aceea de agent secret în serviciul oricui mă plăteşte. De la această meserie mi se trag diversele aventuri prin care-am trecut

de-a lungul zbuciumatei mele vieți. Într-o zi le voi povesti, și dacă nu apuc s-o fac, din pricină că moartea nu va mai avea răbdare sau pentru că îmi va lipsi prilejul potrivit, lumea va fi văduvită de o poveste lucidă, a cărei publicare, ce sunt nevoit s-o amân cât mai mult, ar clarifica multe din chestiunile obscure ale istoriei contemporane. Nu vreau să mă ia gura pe dinainte, însă consider potrivit să insist puțin asupra acestui subiect și să explic, în trecere, anumite aspecte ale personalității mele. Sunt cunoscut în lumea agenților secreți sub pseudonimul „Maestrul Urmelor ce se Bifurcă", datorită abilității cu care furnizez indicii false, pentru a-mi dezorienta urmăritorii, care nu au dat de mine până acum, dovadă că, pe copertele tuturor dosarelor ce s-au întocmit despre mine în toate cancelariile lumii, figurează un semn de întrebare roșu. Numeroasele misiuni pe care le-am dus la îndeplinire au un stil inconfundabil, dar, deși sunt trimise pe urmele mele haite compuse din cei mai capabili colegi ai mei, se știe dinainte că nu mă vor descoperi. Dexteritatea cu care mânuiesc indiciile nu este doar o necesitate, ci și o plăcere în sine. Într-o conferință de presă de acum câțiva ani, directorul Intelligence Service-ului a recunoscut că procedeele mele atingeau virtuozitatea și că maniera mea de a scăpa de urmăritori era, înainte de toate, un joc în care păream să mă complac. Când s-a petrecut acel eveniment legat de scrisorile reginei Scoției, acea gafă care a făcut să tremure Parlamentul britanic, Mister John W. Keats, un copoi excelent dotat, a urmat cu atenție cele cinci piste lăsate în urmă de mine și, la sfârșitul fiecăreia dintre ele, s-a trezit că se urmărea pe sine însuși. Percy B. Dodge, de la C.I.A., după un an de muncă meritorie, tocmai când credea că este pe cale să pună mâna pe mine, a dat peste un poem de Li Tai Po. Au fost destui agenți care, urmărindu-mă, au ajuns în țări imaginare, precum Trapobana, Quimbamba și Castelul Plecării fără Întoarcere. Nixon P. Nixon s-a trezit călare pe pătratul ipotenuzei, când avea senzația că m-a identificat, iar prin Labirintul Urechii lui Neptun rătăcesc încă, disperați, doi agenți NATO și doi ai Pactului de la Varșovia, întinzându-și

unii altora capcane în care cad tot ei. Anul trecut, la Marienbad, am avut norocul să intru în posesia unei corespondenţe erotice de maxim interes politic, adresată mie de doamna Bambarandaina, prim-ministrul al unei ţări orientale care se dusese acolo la băi şi, între alte lucruri, pentru a pregăti o lovitură de stat de evidentă coloratură totalitară, în cârdăşie cu Statele Unite. Prezenţa mea în staţiunea balneoclimaterică, în calitate de pensionar venit la tratament, mă ţinea departe de orice bănuială. Am ajuns la o relaţie intimă cu doamna şi ne-am făcut confidenţe reciproce. În fiecare noapte, după ce se retrăgea în odaia ei, scria un comentariu despre întrevederile, dialogurile şi flecăreala de peste zi, pe care, la ora ceaiului din ziua următoare, mi-l citea spre distracţia amândurora. Avea ceva talent doamna Bambarandaina, povestea fermecător, descria cu precizie ironică, iar judecăţile ei dezvăluiau o înţelegere profundă a lucrurilor. Însă punctul ei forte era evocarea poetică a aventurilor sexuale cu diverşii reprezentanţi ai partidelor politice, mai ales cu cei din opoziţie, pe care şi-i băga în aşternut pentru a-i convinge cu dialectica preafrumoaselor ei ţâţe şi a altor nuri mai greu vizibili, dar la fel de eficienţi. I-am furat hârtiile din pură deformaţie profesională şi ca o recunoaştere a valorii lor literare, nu pentru a le vinde cuiva, ci pentru a le păstra, dar nimeni nu m-a crezut. Şi cum erau implicaţi reprezentanţi ai tuturor puterilor, iar publicarea acelor note ar fi putut isca un scandal monstru, au ajuns la un acord între ei şi au încercat împreună să le recupereze. Subtilul Iusupov, faimos pentru genialitatea lui, străbate acum China — unde speră să mă găsească —, în căutarea lotusului albastru. Doctorul Rudolf Klein caută în paginile *Divinei Comedii* cheia care să-l conducă la prinderea şi, poate, la uciderea mea. De data aceasta, colegii mei anglo-saxoni, deosebit de pragmatici, conduc o reţea de investigaţii care are în vedere toate sindicatele lumii, unde bineînţeles că nu mă vor găsi. Totuşi, urmărirea la care sunt supus de către unii şi alţii, este mai ameninţătoare decât în alte dăţi şi, din acest motiv, m-am refugiat în interiorul acestui roman, un

simplu ansamblu de cuvinte, la fel cum viermele se ascunde în gogoaşa pe care el însuşi a fabricat-o. Cei care lucrează cel mai inspirat, după părerea mea, sunt francezii, dacă ar fi să mă iau după prezenţa în urbe, de curând descoperită de mine, a unui anume monsieur Mathieu. Monsieur Mathieu este un ins foarte dezinvolt şi simpatic care îşi petrece zilele în catedrala din Villasanta cu caietul şi creionul în mână, desenând frumos întreaga structură a edificiului. S-a împrietenit la cataramă cu don Procopio, drept pentru care acesta mi l-a prezentat. Spune că e specialist în stilul romanic şi, indiferent dacă e sau nu, ştie o grămadă de chestii pe tema asta, ceea ce-l face fericit pe cleric. Lucrul care ne miră însă, pe don Procopio şi pe mine, este că francezul ne anunţă întotdeauna ce vor descoperi săpăturile care se fac în catedrală şi ne spune unde ar trebui să se dea cu târnăcopul. „La un metru mai încolo şi în direcţia asta ar trebui să fie mormântul lui don Sisnando", iar în ziua următoare apare don Sisnando, înveşmântat în odăjdii scumpe, cu mitră şi toiag de piatră. „În partea asta trebuie să fie o cristelniţă în stil suev", şi cristelniţa se iveşte printre pietrele vechi. Atâta înţelepciune îl face suspect şi sunt foarte precaut în conversaţiile pe care le am cu el în fiecare zi, căci don Procopio ne-a obişnuit să bem împreună cafeaua şi să discutăm ore în şir despre chestiuni foarte precise. Când am fost împreună să vedem manuscrisul Apocalipsei, ne-a lăsat cu gura căscată. Monsieur Mathieu îl ştia pe dinafară, şi chiar a clarificat nişte îndoieli referitoare la ilustraţii. Ce m-a surprins şi m-a bulversat cel mai tare este însă credinţa francezului şi a lui don Procopio într-o iminentă invazie vikingă şi în distrugerea sigură a oraşului. „De ce credeţi dumneavoastră că fac atâtea schiţe după coloane şi bolţi? Pentru că din catedrala asta nu va mai rămâne, în curând, decât un pumn de ţărână." Spune că va publica o carte, dar pe mine, cum e şi firesc, nu mă convinge. Am o mare experienţă în ceea ce priveşte un anumit gen de şiretlicuri şi-mi amintesc că Tatiana Ivanova, poeta existenţialistă, a fost pe punctul de a mă înhăţa după o discuţie despre o anume metaforă, căci Tatiana era

agent sovietic. Iar dacă monsieur Mathieu o egalează în știință și isteține, o opinie banală despre nu știu ce basorelief romanic m-ar putea trăda.

N-am povestit încă, și cred că e un lucru important, despre prima dată când am fost să văd manuscrisul Apocalipsei, înaintea apariției spionului francez. Stabilisem o întâlnire cu don Procopio la ora șase, în claustru, și cum mai aveam ceva timp, m-am gândit să intru într-un bar, să beau ceva rece.

17 iunie

Pe drum, mi-am dat seama că nu mă gândisem la claustru și, din cauza asta, aveam să ne întâlnim într-un spațiu gol sau, mai rău, într-un claustru imaginat de don Procopio, potrivit gusturilor și preferințelor lui. Am cerut o cafea neagră în locul băuturii răcoritoare dorite inițial și, în timp ce-o beam cu sorbituri mici, am creat un spațiu, bazându-mă pe amintiri și pe cunoștințele mele în materie. Am ezitat la început între gotic și romanic târziu, însă am sfârșit prin a-l alege pe acesta din urmă, căci mi-a plăcut întotdeauna, drept pentru care, combinând ce se găsește la Silos, la Ripoll și Santillana, plus câteva capiteluri de diverse origini, am realizat un edificiu încântător, cu lespezi sepulcrale, arbori de mirt tunși, chiparoși sumbri și fântână țâșnitoare. L-am găsit atât de frumos și sugestiv când m-am trezit înăuntrul lui, încât am regretat că nu intrasem și într-un roman despre trecut, a cărui temă mi-ar fi permis să vorbesc despre călugări chinuiți, clerici militanți și artiști sihaștri. Ah, cu ce plăcere aș fi descris, de exemplu, ceea ce s-a petrecut în mănăstire din clipa în care don Sisnando a cerut să i se copieze și să i se ilustreze textul lui Beato, până la ivirea acelui in-folio din mâinile artistului, spre uimirea celor prezenți și satisfacția autorului minunii! În felul acesta, m-aș fi ales măcar cu un ascunziș mai sigur, pentru că lui Bond nu

i-ar fi trecut prin cap să mă caute în sânul Evului Mediu, epocă pe care n-o cunoaşte. Pe de altă parte, aş fi beneficiat de avantajul de-a lăsa în urmă temele, preocupările şi ideologiile actuale, dintre care unele s-au strecurat deja în discuţie. Din păcate, dată fiind situaţia în care mă găsesc acum, după ce am scris cincisprezece pagini, nu mai pot da înapoi. Totuşi, m-am lăsat legănat câteva minute de acele închipuiri şi am pătruns în *scriptorium* pentru a arunca o privire peste umărul artistului care, cu peneluri lungi, zugrăvea îngeri ce zburau ciudat, draci îngrozitori şi monştri neverosimili, însă atrăgători. Ceea ce mi-a atras cel mai tare atenţia a fost un labirint format din litere vizigote, copiat după un desen rudimentar, pe care artistul l-a ascuns de mine, când am vrut să-l privesc. L-am întrebat de ce a făcut asta. Mi-a răspuns că din pricina unui ordin secret al episcopului.

Don Procopio mă aştepta într-un colţ, trăgând din ţigară. N-am putut să-mi maschez surpriza, chiar neplăcerea, când am văzut că purta pe capul descoperit o sardea argintie măricică, nu moartă, ci muribundă, pentru că uneori se încorda ca un arc, zvârlea puternic din coadă şi stropea împrejurimile cu picături salubre. Era cât pe ce să-l întreb pe don Procopio pentru ce motiv purta o asemenea podoabă, atât de nepotrivită, însă, amintindu-mi de găinile lui don Justo Samaniego, m-am abţinut, ca nu cumva să fie vorba din nou de o creaţie a minţii mele scăpate de sub control. Cred că aveam o expresie stupidă pe chip. „Aţi rămas pe gânduri?" m-a întrebat. „Da", i-am răspuns. „V-a şoptit ceva vreo păsărică?" „Poate că da, cine ştie? Problema e că am călătorit cu câteva milenii în urmă." „Atunci, poate că aţi văzut deja manuscrisul." „Cum aţi ghicit?" „După expresia de uimire pe care o aveţi." „L-am zărit doar, şi sunt curios să-l văd pe îndelete." „Să mergem atunci." M-a condus prin nişte coridoare până la o uşă de fier, pe care a deschis-o cu şapte chei enorme. Nu cred ca odaia să fi măsurat mai mult de doi metri pătraţi. Avea tavanul jos şi o ferăstruică cu gratii pe unul dintre pereţi, care erau din

piatră nefinisată și păreau, n-aș putea spune de ce, nespus de groși. Pe o masă se găseau mai multe casete, din care don Procopio a scos cele două registre, A și B, arhiva bisericii și, în sfârșit, volumul Apocalipsei. „Iată-l." L-am deschis tremurând, am răsfoit una după alta filele de pergament și mi s-au înfățișat în fața ochilor genealogii și hărți ale lumii, scene ale Patimilor și inițiale decorate, cele Șapte Biserici cu îngerii lor, Desfrânata cea mare, pomul păcatului, sfinți și demoni amestecați, scene infernale, Paradisul Terestru cu eroii săi, zidurile cetății cerești, alte construcții, alese și condamnate. Dar ceea ce mi-a atras cel mai mult atenția, încă din primul moment, au fost diferiții dragoni reprezentați aici aidoma unor șerpi enormi, cu câte șapte capete lipite de corp, dar fără gât. Niciodată nu mi-aș fi imaginat astfel un dragon, dar nu pot spune că era lipsit de farmec, lăsând la o parte monotona condiție de reptilă, prezentă în toate figurile. Dacă tot ești nevoit să reprezinți șapte dragoni, de ce să nu-i faci diferiți unul de celălalt? Abia ce i-am văzut, că înăuntrul meu a și început să funcționeze un soi de sistem de resorturi ce desfășura o nouă serie de imagini, însă procesul era atât de ascuns încât, pentru moment, niciuna nu ieșea la suprafață. „Cum vi se pare cărțoiul?" m-a întrebat don Procopio, iar eu i-am răspuns că era interesant, că îmi plăcea. Atunci, a luat cuvântul și mi-a turnat un lung *speech* erudit, care nu m-a interesat prea mult, după care a adăugat anumite comentarii estetice, care mi-au atras atenția și m-au făcut să înțeleg că don Procopio nu era un om de rând. De asemenea, mi-a fost dat să aflu, pe parcursul conversației, că, în afară de canonic al catedralei, era și profesor asociat de artă medievală la universitate și că, la seminar, preda teoria și istoria liturghiei. Treptat, mi-a devenit simpatic. Fuma mult, știa și mai mult, iar din anumite fraze pe care le folosea se putea deduce că era o persoană glumeață și mai degrabă sceptică. După ce-am ieșit din hruba aceea, ne-am plimbat prin claustru. Se înserase și sticleții cântau prin coroanele chiparoșilor. „Mi-ar plăcea să cunosc mai temeinic

mediile ecleziastice din oraş", am spus aşa, într-o doară, iar el mi-a răspuns: „Habar n-aveţi în ce poftiţi să vă băgaţi." „Sunt împărţiţi după simpatii politice, ca toată lumea, nu?" „Asta nu-i cel mai rău lucru. Ne dușmănim din pricina Maicii Schimbare la Faţă." „Ce spuneţi?" „Schimbarea la Faţă de pe Muntele Tabor. Pentru apropiaţi, Schimbărica." „Şi ce i s-a întâmplat?" Înainte de a-mi răspunde, a scos altă ţigară. „Păi, se duce în infern la fiecare sfârşit de săptămână, iar la întoarcere aduce lista celor pe care îi întâlneşte acolo. Nu e vorba despre morţi, ci despre vii." „Despre vii?" „În asta constă originalitatea cazului şi, după cum se înţelege de la sine, revelaţiile ei se răspândesc cu viteza bârfelor politice, le află toată lumea, iar cei vizaţi ajung în cea mai proastă situaţie posibilă. Lui don Claudio Cimorra, meşterul nostru organist, nu i-a rămas altceva de făcut decât să-şi ia tălpăşiţa, iar acum lumea vorbeşte despre un coleg care aşteaptă să vadă dacă pică sau nu măgăreaţa pe capul lui." „Bine, dar asta este o prostie." „N-aveţi decât s-o numiţi cum aveţi chef, chiar să spuneţi că e o crimă, dar nu în gura mare. Maica Schimbărica are relaţii sus-puse, nici mai mult, nici mai puţin decât părintele Casto Almanzora..." „Nu ştiu cine este." „Nici nu-i nevoie." „Totuşi, sunt curios." „E secretarul episcopului auxiliar. Se spune că este un om foarte inspirat şi că are idei în legătură cu reformarea Bisericii. Ştiţi, e vorba despre genul acela de oameni care apar în perioadele de criză şi care au soluţii pentru orice. De când a venit aici, s-a străduit să ajungă şeful cel mare, iar acela care nu este de acord cu el trebuie să fie cu mare băgare de seamă, dacă nu vrea ca Maica Schimbărica să dea peste el în infern." „Există vreo legătură între ei?" „Maica Schimbărica ar fi fost transferată până acum în altă dioceză, dacă n-ar fi fost el, care este duhovnicul ei şi o apără. Mai mult, sunt sigur că o inspiră şi chiar o hipnotizează. Doar au examinat-o medicii şi au constatat că nu e isterică. Până de curând, se dedica învăţământului şi consilierii studentelor care se îndoiau dacă să se culce sau nu cu logodnicii lor,

căci e angajată la unul dintre acele licee laice, inventate pentru ca maicile să se bage peste tot şi să controleze voinţele slabe. Umblă îmbrăcată în civil, la modă şi cu buzele vopsite. Nu ne-am fi aşteptat din partea unei asemenea măicuţe la revelaţii şi accese mistice în stil medieval. Totul a început când ea a încăput pe mâinile lui Almanzora. Ăsta a schimbat-o la faţă, nu am nici cea mai mică îndoială." „Şi ce şi-a propus cu asta Almanzora?" „În primul rând, să guverneze diocezele şi să-l răstoarne pe arhiepiscop." „Dar arhiepiscopul se poate apăra cumva de ei, nu?" „Habar n-am. Aici nimeni nu-i cunoaşte pe arhiepiscopi, pentru că nimeni nu are relaţii cu ei. Conform tradiţiei, stau închişi în palat, fără a avea legături cu consiliul bisericesc, care este duşmanul lor prin definiţie, dar cel de acum e antipatizat mai mult decât alţii, pentru că nu-i de aici şi e considerat un intrus. S-au petrecut anumite iregularităţi la alegerea lui. Se pare că a insistat Vaticanul, care a dorit să-l recompenseze astfel pentru meritele lui şi pentru ajutorul dat Conciliului. Vine din rândul călugărilor, se spune că ar fi un teolog important, dar dintre cei moderni. În cele câteva rânduri în care am vorbit cu el, mi-a dat senzaţia că e un om fără ambiţii. Ăsta e cel mai teribil păcat, credeţi-mă. Continuă să se îmbrace în haine călugăreşti, poartă o cruce de fier încrustată cu pietricele de râu şi se hrăneşte cu verdeţuri şi ciocolată. O exista un lucru mai nevinovat decât să-ţi permiţi puţină ciocolată, când te alimentezi atât de frugal? N-o să credeţi, dar i s-a dus vestea că e lacom." „Se pare că-l simpatizaţi." „E adevărat, dar ştiu asta doar câţiva prieteni de încredere, dintre care niciunul nu este cleric." Am făcut câţiva paşi în linişte. „Ar fi interesant pentru dumneavoastră să îl cunoaşteţi, a spus după un timp don Procopio, şi pe părintele Almanzora de asemenea. Că dumneavoastră nu veţi fi implicat, oricum, în intrigile lui." După ce a plecat să-şi facă datoria, am rămas gândindu-mă la el şi mai ales la modul în care a apărut şi s-a format ca personaj. Originea figurii sale era, fără-ndoială, don Calixto, un cleric necioplit

ce-mi fusese profesor de arheologie. Dar don Procopio reprezenta o versiune îmbunătățită a acestuia, vreau să spun că don Calixto știa foarte puține lucruri, și acelea stupide, învățate pe de rost sau confuze și, în plus, avea o burtă mare, de mâncăcios, și niște mâini enorme, pline de degerături iarna. Spre deosebire de el, don Procopio era zvelt, chiar elegant, avea mâini fine și o înțelepciune atinsă de o anume grație intelectuală, care s-a manifestat mai ales atunci când mi-a explicat, în timpul plimbării prin claustru, un capitel unde apărea o sirenă cu două cozi: „Fiind vorba despre o lighioană feminină, mi-a spus, pare mai logic să aibă două, sau cel puțin așa credea sculptorul care a dăltuit-o." „Dar e foarte probabil să fi tulburat și mai dihai imaginația clericilor, decât dacă ar fi avut una singură." „Nu cred că aveau nevoie de două cozi pentru a se tulbura. Sânii erau suficienți." „Credeți că pe vremea aceea lumea păcătuia mai puțin?" „Oamenii au fost mereu la fel." Așadar, a rămas prea puțin din don Calixto în acest personaj, iar restul trăsăturilor le-a împrumutat de la alții, de care nu-mi mai amintesc. În schimb, îmi amintesc limpede care este sursa istoriei pe care mi-a povestit-o, deoarece călugărița aceea care cobora la sfârșit de săptămână în infern a trăit la Madrid acum câțiva ani. Aflasem de existența și de faptele ei și-mi amintesc de ea din când în când. Cât privește arhiepiscopul și părintele Almanzora, cum sunt încă abia niște nume, nu pot spune nimic despre ei, dar le va veni și lor rândul.

17 iunie, mai târziu

În mare, cred că don Procopio îmi dăduse o situație narativă și o temă și am decis să le folosesc de îndată, nu ca fir principal al poveștii mele — dacă o exista așa ceva —, ci ca un element în plus, între altele, căci nu disprețuiam nici istoria

domnului Samaniego, iar lumea și persoana lui Bernárdez nu fuseseră încă cercetate, dar le aveam la îndemână.

Am ezitat preț de câteva ceasuri, neștiind dacă să continui cu tema clericilor sau să caut altceva. În cele din urmă, m-am hotărât să-l vizitez pe arhiepiscop și am fost la el acasă într-o seară, după ora cinei. Plecam de la ideea că și el trebuia să fi cinat și că, astfel, puteam să discutăm fără vreo limită presantă de timp. Mi-l imaginam deja așezat la masă, cu o tabletă de ciocolată la îndemână, citind o carte de teologie, sosită de curând din Germania. Oare o avea, aidoma lui don Procopio, vreun pește pe cap? Nu o sardea — asta din rațiuni ierarhice —, ci un pește mai cu greutate, un batog, un „besugo", un merluciu; sau, poate, de ce nu?, un pește felinar, potrivit cu menirea lui de a răspândi lumina. Dar îngrijorarea pricinuită de această posibilitate a pălit într-o clipă, înaintea altor două temeri care au năvălit brusc asupra mea, una agățată de coada celeilalte. În primul rând, o fi arhiepiscopul îndrăgostit de vreo tânără, aidoma lui don Sisnando, predecesorul său? Dacă era așa, narațiunea mea ar fi trebuit să decurgă în niște termeni și să o ia pe niște căi pe care nu le plănuisem, ceea ce mi-ar fi îngreuiat considerabil munca. Chiar dacă mă simt în stare să inventez o istorie pasională cu un episcop medieval, experiența mea în ceea ce privește episcopii moderni este atât de limitată, încât nici măcar nu-mi trece prin cap cum ar putea să aibă loc o iubire în asemenea circumstanțe. Am sperat din tot sufletul să nu fiu obligat să trec printr-o experiență atât de grea. Până la urmă, datele pe care mi le furnizase don Procopio nu susțineau ipoteza cu pricina și apoi era foarte posibil ca domnul arhiepiscop, chiar dacă ar fi fost îndrăgostit, să ascundă atât de bine acest lucru față de ceilalți și chiar față de sine însuși, încât să facă dificilă identificarea sentimentului respectiv printr-o simplă analiză de comportament. Tocmai când mă simțeam mai liniștit, iată că apare o a doua îngrijorare, cu o repercusiune emoțională imediată: Oare n-o fi și arhiepiscopul vreun agent secret? În primul moment, ideea asta mi

s-a părut o aiureală, iar în clipa imediat următoare, ceva logic, deşi nu neapărat necesar, datorită următoarelor raţionamente: ar putea fi agent secret, aşa cum sunt eu, şi să se afle unde mă aflu eu, pentru că asta a fost alegerea lui sau din motive strict profesionale, adică pentru a mă urmări pe mine, de pildă. Exista şi posibilitatea să fie un agent scos pe linie moartă sau excedentar, dacă mă pot exprima astfel, ceea ce mi se părea mult mai acceptabil şi mai verosimil, din moment ce domnul arhiepiscop activase, după informaţiile mele, ca expert în teologie şi asesor al preoţilor din Conciliu, fiind cunoscut faptul că la Conciliu se adunaseră, sub înfăţişarea simplă a unor călugări franciscani, episcopi africani şi observatori metodişti, mii de agenţi secreţi care operau în favoarea puterilor reacţionare sau progresiste, duceau şi aduceau mesaje, ordine chiar, şi care colaborau la redactarea definitivă a concluziilor, căci fuseseră aleşi dintre cei mai pricepuţi în canoane şi limbi moarte. Aşadar, când am intrat în locuinţa arhiepiscopului, eram convins că voi dialoga cu un coleg. L-am găsit, cum spusesem, citind şi am avut răgazul să-l observ pe îndelete, înainte de a-i vorbi. O privire fugară mi-a fost de-ajuns ca să constat că niciun ornament piscicol nu-i împodobea fruntea, ceea ce mi-a risipit îngrijorarea, dat fiind că trebuie să fie neliniştitor să vorbeşti cu un prelat care poartă pe cap un rechin, în locul tichiei. Avea un cap împuţinat, de basorelief romanic policrom, dăltuit în lemn de stejar, dintre acelea cărora patina le dă un anume farmec sentimental, izvorât mai ales din chipul vioi şi melancolic deopotrivă. Cum nu-mi aminteam să fi văzut vreodată un cap asemănător şi cum unicitatea evidentă a acestuia ar fi fost de-ajuns pentru a distruge în faşă cariera celui mai bine dotat agent, m-am simţit mai liniştit, mai sigur pe mine şi, ca să zic aşa, mai stăpân pe situaţie. Am avut deci timp înainte de a vorbi cu arhiepiscopul să mă gândesc că acea calitate de spion pe care mi-o atribuisem, fără a fi nevoie, cu surlele şi trâmbiţele care acompaniază o idee genială, era, la urma urmei, foarte neplăcută, pentru că atribuia situaţiilor

un sens univoc și, aș spune, specializat, ce devenea monoton și mă obliga, în orice caz, să mă agit inutil și ridicol, bănuind că toată lumea avea legături cu poliția, când, de fapt, în majoritatea cazurilor, nici nu putea fi vorba de așa ceva. „Hai să vedem dacă reușesc să-l dau uitării — mi-am spus în sinea mea — pe «Maestrul Urmelor ce se Bifurcă» și toată porcăria asta, care nu face decât să mă încurce, să mă deformeze și să mă pună în situații false. Că acest arhiepiscop care se uită acum la mine, n-a avut niciodată de-a face cu Serviciul Secret", și chiar în acel moment, prelatul a rămas în afara oricărei bănuieli. Apoi mi-a spus: „Intrați și luați loc", ceea ce am și făcut. „Vă deranjează dacă termin de citit pagina aceasta?" „Doar sunteți la dumneavoastră acasă." Mi-a mulțumit cu un surâs amabil, lăsându-mi timp pentru a realiza examinarea atentă după care tânjeam. Din trăsăturile feței, mâinile subțiri și mișcările lui, am tras concluzia că această făptură fusese elaborată cu elemente de o indiscutabilă origine artistică, fragmente de pictură sau sculptură ce îmi plăcuseră cândva. Am observat, de asemenea, că în sinteza cu pricina se simțea o intenție idealizantă care m-a speriat la început, dar care, imediat după aceea, m-a mulțumit căci, oricât de ideală ar fi fost acea imagine, era mai aproape, oricum, de realitatea omenească decât aceea a unui episcop încoronat cu sardeluțe strălucitoare. „Vă ascult", a închis cartea și a deschis palmele, închipuind un *dominus vobiscum* mut. „N-am nimic important de spus, i-am răspuns, voiam doar să vă cunosc personal." „Sunt la dispoziția dumneavoastră." „Aș putea să vă pun câteva întrebări?" „De ce natură?" „Personale, să zicem." A ridicat din umeri. „Nu am o viață personală." „Totuși, sunteți victima unei conspirații tenebroase." „Doar presupusă victimă. Cât privește adjectivul «tenebroasă», ar fi justificat numai dacă iadul ar fi un loc cât de cât luminat." „Ce mi-ați putea spune despre Maica Schimbare la Față?" „Oh, e o biată nebună!" „Dar despre Părintele Almanzora?" „Acesta nu poate fi caracterizat printr-un singur cuvânt, pentru că e ceva mai complex.

Dar poate că-l veți înțelege mai bine dacă vă voi spune că a dăruit Maicilor Croitorese ale Zdrențelor lui Hristos — în a căror reședință și-a stabilit cartierul general — o fecioară cu chipul mamei lui." „E vanitos, nu? Sau vi se pare mai degrabă sacrileg?" „Nu vă grăbiți. Orice om cu minte cât de puțină își dă seama că acela care-și pune mama în locul Fecioarei se pune pe sine în locul lui Hristos. Mai departe: cum pe Fecioară a instituit-o Tatăl, sus-pomenitul prezbiter, care își transformă mama în Maica Domnului, își atribuie și funcțiile Primei Persoane. Aștept acum ca din purtările lui să se poată deduce că face și pe Duhul Sfânt, pentru ca în persoana lui să se constituie întreaga Treime. Ceea ce ne-ar pune destule probleme teologilor, pentru că ar fi vorba despre primul caz de întrupare a Sfintei Treimi." „Nu mi se pare o interpretare exagerată, i-am răspuns, dar mi-ar plăcea să cunosc consecințele unei asemenea imposturi." Arhiepiscopul întinse mâna și scoase de sub niște hârtii o cutie cu bomboane de ciocolată. „Doriți? Te ajută mult să gândești." „Hai să iau, mulțumesc." A început să muște din bomboana lui cu o mare încetineală. „Cartea pe care o citesc îmi oferă anumite lămuriri, nu știu cât de utile în cazul de față. Se spune aici că Isus Hristos este un mit solar de care s-a folosit burghezia pentru a-și apăra sistemul economic." „Nu văd legătura." „Încă n-ați aflat că don Casto Almanzora promite viața veșnică în schimbul unor consistente donații *cash*? Nu știți că plănuiește să transforme Biserica într-o societate pe acțiuni al cărei consilier-delegat va fi el însuși? Vai, prietene, vă deplâng ignoranța! Ar fi bine să-i ascultați predicile și, mai ales, conversațiile private. Eu am norocul ăsta în fiecare seară, pentru că cinează cu mine și cu episcopul meu auxiliar, care e și el un suflet al lui Dumnezeu, chiar dacă puțin cam bombastic, și e convins că părintele Almanzora e instrumentul văzut al Providenței." „Teribil dușman, nu?" „Episcopul? Da de unde! E un biet om care se simte și el fericit când se îmbracă în odăjdii, pentru că îi place fastul și se topește după broderiile cu fir de aur." „Mă referam la

părintele Almanzora." „Nu știu ce să vă spun. Dacă, pe de-o parte, această identificare cu Dumnezeu îi întărește cutezanța, pe de altă parte îl slăbește. Din punct de vedere psihologic, e sigur pe sine, însă dintr-o perspectivă ontologică, îl poate lua pe sus briza cea mai slabă." „Oricum, credeți c-ar fi bine să-l cunosc?" „Da, dar numai dacă vă luați măsuri de prevedere. Dumneavoastră nu sunteți arhiepiscop." „Trebuie să mă tem de el?" „Asta depinde de dumneavoastră, însă deocamdată v-aș ruga să schimbăm subiectul. Almanzora nu merită să pierdem cu el mai mult timp decât am pierdut deja." S-a ridicat brusc. „Vă place șepticul?" „Nu știu, că n-am jucat niciodată." „Eu am de jucat o partidă nocturnă și vă invit să mă însoțiți." „N-aș vrea să vă încurc." „Să mă încurcați? Nici pomeneală. Prietenii cu care joc sunt oameni de bun-simț și foarte simpatici. Nu ați auzit vorbindu-se de croitorul din turnul Berengaria?" M-a luat cu leșin. „Anarhistul?" „Anarhiștii. Ramiro și coreligionarii lui." „Dar... dumneavoastră..." „Acuma nu fiți la fel de scrupulos precum episcopul auxiliar. Dacă el se întâlnește cu crema urbei, asupra căreia își exercită monopolul, mie nu mi-au rămas decât meșteșugarii." Mi-a arătat o ușă. „Pe aici, mi-a spus. Dă într-un coridor care, la rându-i, duce la o scară pe unde noi, arhiepiscopii, coborâm în catedrală. Treptele sunt cam alunecoase, căci au mai mult de opt sute de ani, dar dacă mergi cu grijă, nu e niciun pericol. Eu folosesc o lanternă electrică, pentru că scara nu e luminată noaptea." A deschis ușa. „O iau eu înainte, a adăugat, ca să vă luminez calea." Am intrat într-un coridor îngust, din al cărui capăt pornea o scară șerpuită. „Încercați să nu faceți zgomot, pentru că asta este o evadare." „Există spioni?" „Când vom ajunge jos, vă voi arăta umbra episcopului auxiliar și a lui Almanzora. Prezența lor mă obligă în fiecare seară să apelez la metode cu care nu sunt obișnuit, dar care sunt inevitabile. Almanzora vrea să-l convingă pe episcop că eu particip la o conspirație împreună cu anarhiștii. Îmi pare rău de asta, pentru că în catedrală e frig acum, iar sărmanul

episcop răcește repede și se poate îmbolnăvi." Coborâsem deja câteva trepte, când a stins lanterna. „Apucați-vă bine de balustradă și nu respirați." Nu știu cum, dar m-am trezit în catedrală. Nu vedeam bolțile, dar simțeam că spațiul se lărgește și că liniștea se umple de șoaptele care se ivesc mereu în locurile mari și pustii. „Priviți într-acolo, la stânga, spre acea lumină roșiatică, mi-a șoptit arhiepiscopul. Nu vedeți două umbre?" „Mai degrabă le ghicesc." „Ei sunt. Au ciulit urechile pentru că ne-au auzit." „Și ce vom face?" „Prindeți-vă de mâna mea." M-a apucat cu putere. „Să nu vă fie frică", a spus, și deodată am simțit că sunt luat pe sus și că traversez un spațiu ce nu-l puteam vedea: nu știu dacă foarte sus sau foarte jos, dar, în orice caz, prin aer. Până când am simțit sub picioare o podea de piatră. „Ne aflăm în galeria transeptului, în dreptul navei epistolei. Acum puteți privi în jos. Când ochii vi se vor obișnui, veți distinge anumite detalii." Într-adevăr. La picioarele mele se iveau fantomele unor arcade, dar undeva jos, foarte departe. M-a străbătut un fior și, odată cu acesta, ispita de a-l întreba pe arhiepiscop cum făcuse să zboare, dar mi-am dat seama că aș fi atins o taină pe care n-aș fi fost în stare s-o pricep, așa că am preferat să tac. Ochii mei cercetau umbrele și mi s-a părut că văd două siluete întunecate. „Apucați-vă de brațul meu și urmați-mă." Am mers câțiva pași. A împins o ușă și a aprins din nou lanterna. „Acum suntem într-un loc sigur. Nici nu vă imaginați cât mă amuză să-i las cu buzele umflate pe ăștia. Mă amuză așa de tare, încât mă tem să nu fie vorba despre o lipsă de caritate din partea mea." A luat-o la fugă pe scări în sus, iar eu după el, până ce s-a oprit în fața unei uși și a bătut cu nodurile degetelor. Scara s-a luminat și în dreptunghiul ușii a apărut o femeie cu o lampă cu petrol în mână. „Dumneavoastră sunteți, domnule arhiepiscop?" „Bună seara, Rosina. Au venit toți?" „Vă așteaptă, domnule arhiepiscop, și sunt îngrijorați din pricina întârzierii dumneavoastră? Într-atâta de îngrijorați încât Pepe Dinamită spunea că o să coboare ca să le dea o mamă de bătaie ălora

care vă vor răul." „Nu am întârziat din cauza lor, ci din cauza acestui prieten care mă însoţeşte. Am avut de vorbit ceva." M-a prezentat Rosinei şi ea mi-a întins mâna. Era o femeie în jur de patruzeci de ani, arătoasă şi cam gravidă. Arhiepiscopul a înaintat pe coridor spre o cameră care se vedea la capăt. În timp ce închidea uşa, Rosina mi-a spus: „Ce om bun! Nu-i aşa? Nu are niciun defect în afara faptului că crede în Dumnezeu." Şi m-a împins în faţă. Anarhiştii se ridicaseră în picioare; ne-au salutat pe arhiepiscop şi pe mine, iar pe feţele, în gesturile şi cuvintele lor nu era nimic ieşit din comun. Era vorba să bea nişte cafele, să joace o partidă de cărţi şi să petreacă ceva timp împreună. Arhiepiscopului i s-a adus o cană cu ceai de muşeţel, pe care a lăsat-o deoparte cât timp se organiza jocul. Eu am rămas să privesc şi, cum nu înţelegeam nimic, nici din jocul de cărţi, care nu e pentru mine, nici din ce se spunea, mi-am pierdut interesul şi aproape că am adormit. „Halal arhiepiscop şi halal anarhişti am inventat! În loc să vorbească despre destinul lumii şi purificarea ei prin foc, încep să joace cărţi şi să strige într-o limbă necunoscută." Îmi dădusem scaunul pe spate şi-mi sprijinisem capul de peretele de piatră. Cafeaua mi se răcea. Cred că am adormit, deşi poate că nu depăşisem starea de toropeală populată cu viziuni hipnagogice. Şi am văzut cam cele ce urmează.

Naraţiune (I)

18 iunie

Ploaia şoptise noaptea întreagă la geamul lucarnei, însă spre ziuă un ropot de piatră s-a iscat ca o alarmă, iar picătura care cădea o dată la câteva secunde în lighean a devenit mai zgomotoasă, mai mare şi mai deasă. În somn, Pablo avea senzaţia că recipientul era pe cale să se umple şi că, dacă va continua să doarmă, apa se va revărsa pe podea. În întu-

neric, în mijlocul tumultului aversei ce bătea în tigla, chiar deasupra capului lui Pablo, zgomotul picăturii se individualiza, se izola de rest prin tonul și înălțimea sunetului, care nu era același totuși ca în noaptea trecută. Atunci, imediat după ce Pablo se băgase în pat, intrase mama lui ca să-i dea un sărut. În lemnul mâncat de carii al podelei se formase o baltă mică. Mama lui călcă în ea și cum papucii de casă erau găuriți în talpă, simți asta. „Aici e o scurgere." Se apropie de suportul pe care se găsea ligheanul și își făcu de lucru acolo, vorbind singură o vreme. Pablo citea, n-o băga în seamă. Pe acoperișurile vecine ropotea ploaia. Auzi zgomotul ligheanului lovindu-se de podea, pentru că mama lui îl lăsase din mâini prea devreme, când încercase să-l așeze sub scurgere. Mama lui nu vedea bine. Umbla pe pipăite, era aproape oarbă. „Ai grijă să nu se umple și să nu se verse dup-aia toată apa pe jos." La început, picătura de apă scursă din lucarnă se forma cu greutate și apoi cădea pe fundul ligheanului cu un zgomot metalic, fără un contur lămurit, ca și cum, în urma izbiturii, s-ar fi format picături mai mici care se împrăștiau. Făcea mai degrabă „paf". Iar Pablo își imagina fracționarea picăturii și diferitele traiectorii ale părților rezultate; chiar dacă el nu se gândea la asta cu aceleași cuvinte, nici măcar nu folosea cuvinte, ci imaginea repetată, vizuală și sonoră totodată, a impactului picăturii cu ligheanul și a ivirii bruște a fracțiunilor. Până când fundul ligheanului se umplu. Atunci, părea că picătura nu se mai spărgea, ci intra în masa de apă, iar sunetul deveni cristalin. Intervalul dintre picături era atât de mare, încât îi sări somnul. Până când se obișnui cu ele, până când ritmul propriului spirit se potrivi după ritmul spiritului scurgerii. Numai atunci putu să adoarmă. Se trezi în repetate rânduri și ascultă. Zgomotul picăturilor, distanța dintre ele îl liniștea acum și-l lăsau să adoarmă la loc. Își aminti deodată că în colț, lângă lighean, era o grămadă de cărți și că, dacă apa se revărsa, putea să ajungă până la ele și să le ude. Scoase mâna de sub plapumă, apoi și brațul. Pipăi aerul până ce

atinse abajurul, pe marginea căruia lipise o bucată de ziar, ce funcţiona pe post de cozoroc. Aprinse lampa. Orbit de lumină, cu jumătate din trup afară din pat şi o mână ţinută streaşină la ochi, privi. Apa era pe punctul de a atinge linia albastră a marginii ligheanului, deja udată de undele minuscule ivite din fiecare picătură. Aveau să mai dureze câteva minute până să o depăşească. În rest, aversa încetase, iar picăturile se răriseră din nou. Era opt fără un sfert. Clopotul catedralei, ce indica ora, inunda totul, ca şi cum ar fi sunat exact deasupra; tremura până şi abajurul şi poate chiar suprafaţa apei din lighean. Tremura de asemenea căpătâiul metalic al patului şi Cristul ruginit pe care mama se încăpăţâna să i-l agaţe acolo în fiecare seară şi pe care — când se întorcea târziu sau obosit — uita să-l ia jos. Auzi un zgomot ce venea din camera alăturată şi, la puţin timp după aceea, uşa se întredeschise, iar mama lui îşi băgă capul ciufulit şi aproape chel. Lumina o deranja la ochi, aşa că-i ţinea închişi. „S-a întâmplat ceva, fiule?" „E opt fără un sfert." „Deja?" Prin geamurile vopsite într-un alb murdar, Pablo zări o strălucire slabă. Imediat, tatăl lui începu să tuşească şi o ţinu aşa mult timp. Zece minute sau poate mai mult. Când ceasul catedralei bătu ora opt, el continua să tuşească. O auzi vorbind pe mama lui şi, o clipă mai târziu, tusea încetă. Aproape imediat, femeia intră. Aducea, pe o tavă din cositor, o ceaşcă ştirbită şi o lingură din aluminiu opac. Lăsă totul pe un scaun lângă pat, după ce îi pipăise şezutul cu mâna liberă. „Îţi aduc şi pâinea imediat." „Are zahăr?" „Puţin." „Nu-mi aduce pâine." Coajă de cacao fiartă. Mirosea bine şi, cu mult zahăr, era bună de băut dar altfel, avea gustul ca de apă caldă. Pablo căută în buzunarele sacoului, găsi o jumătate de cubuleţ de zahăr şi îl puse în cană. Sorbi puţin câte puţin coaja de cacao, pentru a se bucura de miros. Măcar te încălzeşte la stomac. Lăsă cana pe tavă şi se întinse după pantaloni. În timp ce-i îmbrăca, se întreba unde-şi pusese ciorapii. Se culcase cu ei în picioare — avea picioarele îngheţate —, deci trebuiau să fie la

picioarele patului. Sau or fi căzut pe jos. Îi caută printre cearşafuri şi îi găsi. Când şi-i puse, un deget îi ieşi printr-o gaură. Odată încălţat, se ridică în picioare şi îşi întinse braţele. „Pablo! Aşteaptă să-ţi aduc nişte apă caldă!" „Lasă, mamă." Tatăl lui începu din nou să tuşească. Pablo se aplecă, apucă ligheanul şi, cu grijă ca să nu verse apa, îl aşeză pe suport şi îşi udă faţa şi mâinile. Din cauza frigului îi clănţăneau dinţii şi i se făcuse pielea de găină. Făcu un efort şi îşi primeni gâtul, braţele şi pieptul. Picăturile alunecau până la marginea maieului. Atunci intră mama lui cu apa caldă într-o oală de pământ. „Ai înnebunit, Pablo! O să faci pneumonie!" Pablo se ştergea deja cu prosopul rupt, iar pielea i se înroşea. „Dă-mi cămaşa." O îmbrăcă. În timp ce-şi încheia nasturii, mama îi aduse puloverul şi aştepta cu el în mâini. Ochii bătrânei nu-l priveau; se duceau către peretele văruit sau poate că se pierdeau prin colţurile cu pete verzi de igrasie. „Tata a tuşit mult, azi-noapte." „Ca întotdeauna. Dacă n-ar fuma atâta!" Tatăl lui îşi băuse deja coaja de cacao şi fuma. Mirosul acru al tutunului ieftin ajungea până la nările lui Pablo. „Hai să vedem dacă are şi pentru mine ceva de fumat." Luă puloverul. Mama ieşi. Auzi cum vorbea cu tatăl lui şi protestele acestuia. Spunea ceva de genul „De ce nu munceşte? Nu câştigă nici cât să-şi cumpere tutun!"

În cele din urmă, mama îi aduse tutunul în căuşul palmei şi, între degete, o hârtie ca să-şi răsucească ţigara. „Dă-i bună ziua înainte să pleci. Bietul de el, nu e om rău", şopti bătrâna la urechea lui Pablo. „Ştiu mamă, ştiu. Nu-ţi face griji." Căută chibriturile în sacou şi îşi aprinse ţigara. „Vrei să-mi coşi un nasture la palton? Mi-a căzut ieri." „Şi l-ai pierdut?" „Nu. Trebuie să fie în buzunar. Îţi bag eu aţa în ac." „Dar şi eu pot s-o fac!" „Da, mamă, poţi, dar îţi trebuie o oră ca să nimereşti gaura, iar eu mă grăbesc." „Aşa devreme?" „Cred că am făcut rost de o slujbă." Ochii morţi ai mamei se înviorară. Voia să spună ceva. „Nu-i spune nimic tatei, că poate nu se adevereşte." Mama ieşi cu paltonul pe

braţ. Pablo îşi introduse imaginea feţei în pătratul unei oglinjoare. Părul creţ, blond depăşea muchiile julite. Şi-l netezi cu un pieptăn şi îşi trase basca pe cap. Scoase apoi din buzunar o grămadă de mărunţiş şi îl numără: puţin mai mult de două pesete. Îl băgă din nou în buzunar. O tijă de fier atârna de lucarnă. O împinse şi îi căzură pe faţă câţiva stropi de ploaie. „Mamă, las deschis aici!" Stinse lampa şi trase după el uşa cu geam. Tatăl lui întoarse capul şi îl privi pe deasupra ochelarilor. „Bună ziua, tată." „Bună ziua, Pablo." Vorbea cu o voce amplă, aspră, ca şi cum cuvintele ce-i ieşeau din gură s-ar fi târât pe o suprafaţă de şmirghel. Îşi scosese dintre pături capul pleşuv, faţa mustăcioasă şi degetele mâinii în care ţinea ţigara. Restul trupului împuţinat se adăpostea sub mantia militară care acoperea aproape întregul pat. „Unde-ai plecat aşa devreme?" „Am o treabă." Lângă pat, pe comodă, strălucea lampa de ulei pe care mama lui o aprindea în fiecare seară în cinstea Fecioarei Rânduielii. Statueta, înnegrită, îşi pierduse deja degetele de la o mână, iar coroana i se înclinase. „Dacă poţi, adu-mi ziarul." „O să ţi-l aduc." „Spune-mi sigur dacă mi-l aduci sau nu, pentru că, altfel, o rog pe maică-ta." „Nu tată, n-ai nicio grijă, că ţi-l aduc." „Ai bani?" „Pentru asta, da." În bucătărie, mama lui cosea cu greu, încercând să nimerească găurile nasturelui cu vârful acului. Lumina unui bec vechi îi cădea pe faţă şi-i trimitea umbra pe podeaua din dale de piatră crăpate, care se mişcau pe alocuri. „S-a întâmplat ceva în politică?" a întrebat tatăl. „Totul e la fel ca înainte, nu s-a schimbat nimic." „Dacă ştii pe cineva care e în temă cu pensiile... Deunăzi mi-a spus nu ştiu cine că le vor mări. Sau poate c-am citit asta undeva." „Nu cunosc pe nimeni." „Ai putea să cauţi pe cineva. Guvernul trebuie să aibă grijă de noi. Banii pe care mi-i dau nu sunt destui, în vremuri ca astea, pentru un veteran de pe frontul din Alhucemas." Aceeaşi poveste în fiecare zi. În fiecare dimineaţă, tatăl lui se trezea cu speranţa că guvernul le va face veteranilor ce luptaseră în Maroc dreptatea pe care n-o făcuseră celelalte

guverne. Şi-n fiecare noapte, când se culca, strângea în inimă încă o dezamăgire. „...pentru că am rămas încă mulţi supravieţuitori. După cum ştii, aici, în Villasanta, eram nouă, dar acum câteva zile a fost descoperit încă unul în Pombal, un sergent de artilerie din marină, care s-a luptat ca un leu şi acum are un magazin alimentar." „Dac-am avea şi noi un magazin...!" suspină bătrâna, apoi se ridică şi se apropie cu paltonul. „E gata." Paltonul îi era strâmt. I se lipea de trup ca o teacă şi nu putea să întindă nici braţele, nici umerii. Mergea ca înţepenit într-un sertar, rigid ca un manechin. Înainte să iasă aruncă o privire în oglinda agăţată de perete, între uşa care dădea în stradă şi uşa bucătăriei. În oglindă, ca într-o depărtare întunecoasă şi tulbure, se zărea patul părinţilor şi lampa de ulei a Fecioarei, tremurătoare. Pablo îşi ridică gulerul şi reverele. „Acoperă-te tată, că deschid uşa." Dinspre scară veni o trombă violentă de aer, care făcu să tremure şi mai tare flacăra umilă a lămpii. Uşa se închise cu putere, iar zgomotul zgudui pereţii. Scara nu mai era luminată, iar treptele se crispau. Coborî ţinându-se de balustradă. Când ajunse la uşa clădirii, îşi bagă mâinile în buzunare şi trase în piept aerul umed, înainte de a ieşi în stradă. Era încă noapte şi licărul unui felinar abia mai lumina zidul din faţă, cu tencuiala spartă şi înnegrită. Apa curgea pe mijlocul străzii şi prin burlane. Un gargui îşi arunca spre pământ jetul zgomotos. „De două luni o ţine tot aşa." Ţigara se terminase. Încercă să mai tragă o dată din ea şi apoi o scuipă. Frigul dimineţii îi îngheţa deja degetele. Cu mâinile în buzunare şi braţele lipite de corp ieşi în stradă. Pantofii plescăiau în apă: „Pleosc! Pleosc!" Simţi cum stropii îi udau ciorapii şi cum i se umezeau picioarele. Când ajunse în piaţă, văzu trecând un puşti desculţ, ce anunţa ziarul. Sub arcada din colţ, o bătrână cocea castane. Îşi adăpostea trupul sub arcadă, iar taraba ei fumegândă era încă luminată de felinare. Pablo se apropie pentru a cumpăra castane de câţiva bănuţi. „Să fie calde." „Ce frig e, nu?" „Da, doamnă, un frig câinesc." „Şi ploaia asta! Dacă o ţine tot aşa, nu ştiu

ce se va întâmpla cu picioarele mele în iarna asta." În biserica de alături sunau clopotele pentru slujba de la opt şi jumătate. Puţin mai jos, se auzeau clopotele Bisericii Sufletelor. Şi cele de la San Roque, şi cele de la San Tirso, şi cele de la Santa María Salomé. Clopotul catedralei le acoperi pe toate. Şi acesta suna tot pentru slujba de la opt şi jumătate. Trecu o umbrelă cu un preot dedesubt, agăţat de bătul său cu putere, iar un grup de studenţi fugea pe stradă în jos către facultatea de medicină. Castanele erau călduţe şi moi, şi aburul lor mirosea a anason. „Într-adevăr, anul ăsta e rău pentru reumă." Continuă să meargă, lipit de faţadele clădirilor. Ocolea scurgerile şi bălţile. Când traversa gurile străzilor, vântul îi lipea de frunte picături mari de ploaie. Apa de pe streşini îi uda umărul stâng al paltonului, iar pantofii i se umpluseră deja de apă. „Acum, numai o răceală îmi mai lipseşte." În clădirea pieţei începeau să se deschidă tarabele. Pe ici, pe colo, încă mai străluceau becuri şi lămpi de carbid. Trecu prin faţa unei tarabe pe care se îngrămădeau pâini abia scoase din cuptor. În altă parte, o ţărancă despacheta bucăţi de brânză aurie şi borcane cu miere. Îşi strigau vorbele de la o măsuţă la alta, blestemând vremea. Ploaia întuneca lumina dimineţii, întrista aerul. Pablo ezită între două străzi. În cele din urmă, o luă pe cea strâmtă, prost pietruită, cam sărăcăcioasă, dar care se lărgea la sfârşit şi se lumina puţin. Se opri în faţa ultimei case de pe stânga, la numărul 17. Bătu uşor. „Cine e?" întrebă din străfundurile casei o voce de femeie. Imediat după aceea, se auziră paşi. Cineva se uită prin vizor. „Ah, dumneavoastră sunteţi!" Uşa se deschise şi prin ea se ivi capul unei tinere. „Mamă, e prietenul tatei, don Pablo! Că don Pablo vă cheamă, nu-i aşa?" Pablo îi răspunse că doar Pablo, iar răspunsul lui se suprapuse pe cel îndepărtat al mamei. „Ocupă-te tu de dânsul, că eu nu sunt îmbrăcată încă." „Doriţi să-l vedeţi pe tata?" „Vreau numai să mă asigur că lucrurile merg bine." „Nu s-a mişcat de ieri, ştiţi? Nu s-a mişcat deloc-deloc. Parcă e mort şi aproape că ţi-e frică să te uiţi la el, e aşa de

alb... Dacă n-aş şti...!" „Sper că nu l-aţi mişcat, nici nu l-aţi atins." „Nici vorbă! Nici măcar nu ne-am apropiat de el. Ieri a venit don Salustiano, de la legătorie..." Începu să povestească ce spusese şi ce făcuse omul de la legătorie, don Salustiano: că ar fi bine să i se dea ceva de mâncare, că i s-ar putea injecta cu o seringă puţină supă... „Vă asigur că s-a dus acasă după ea şi a adus-o, o supă de găină ce-ţi lăsa gura apă şi o seringă mare pe care i-o împrumutaseră cei de la farmacie, şi împreună cu sora mea l-au întors pe burtă, dar n-a fost chip să-i bage chestia aia prin dos, scuzaţi-mi vorba, că îl avea tare şi rece ca al unui mort, aşa că au lăsat-o baltă." „Nu trebuiau să facă asta. Doar a cerut să nu fie atins." „Sigur, eu i-am amintit asta lui don Salustiano, dar mi-a zis că ştie el ce face, că aşa şi pe dincolo. Oricum, a plecat de aici destul de trist, pentru că n-a reuşit să-i administreze supa. Aşa s-a şi exprimat: să-i administreze." „O, dac-aş putea să-l văd! Numai pentru o clipă, ca să mă liniştesc." „Aşteptaţi s-o iau eu înainte, că e foarte devreme şi odăile nu sunt încă măturate, nici aranjate. Doar aţi auzit ce-a zis mama, deşi ar trebui să deschidă ceasornicăria la nouă." Fata dispăru. Pablo căută degeaba ceva în buzunare. „Mă rog. Dumneavoastră sunteţi de-al casei. Puteţi intra." Fata îl lăsă să intre, iar Pablo străbătu un coridor strâmt şi întunecos. Mirosea a cafea şi a ulei prăjit. „Lăsaţi-mă să vă deschid." Camera, la fel de întunecoasă, se lumină puţin când fata deschise obloanele. Pablo se apropie de pat şi, cu delicateţe, atinse mâna inertă a bonzo-ului Ferreiro, atât de lung, atât de subţire, acoperit cu cearşaful, cu braţele şi capul afară, Hristos mort. Îi crescuse barba, e adevărat. „Nu a murit, nu-i aşa, pentru că eu zic că dac-ar fi murit ar fi început să miroase." Pablo nu răspunse. Observă că aşternutul, în partea neocupată de corpul bonzo-ului, se afla în neorânduială, ca şi cum cineva ar fi dormit acolo. Fata îi ghici gândurile lui Pablo, după privire. „Cum nu avem multe paturi, în fiecare noapte îi vine rândul uneia dintre noi să doarmă aici. Noaptea trecută a dormit sora mea." Pablo,

așa, ca să spună și el ceva, o întrebă dacă nu le era frică. „La început, da, da' te obișnuiești cu orice până la urmă, chiar să dormi cu un decedat." „Dar nu-i mort." „Mă rog..." Se retrase spre ușă și ieși în coridor. „Nu-l atingeți, să nu-l atingă nimeni. Sunt ultimele ceasuri. Dacă n-am greșit calculul, în după-amiaza asta se împlinesc douăzeci de zile." „Nu azi, mâine." „Mâine? Cred că e astăzi." „A adormit pe data de șaptesprezece a lunii trecute." „Nu, nu, pe șaisprezece." „Să-mi cadă un deget de la o mână, dacă nu s-a întâmplat pe șaptesprezece." „Pe șaisprezece, duminica." „Da' nu vă amintiți că, duminică, don Salustiano și dumneavoastră ați fost aici cu el, pentru a face pregătirile?" „Era sâmbătă." „Să-mi cadă un deget..." Un deget, o mână, tot brațul, s-ar lăsa chiar omorâtă, iar cum Pablo, din cele ce spunea, nu părea dispus să-și sacrifice niciun membru din trup, cu atât mai puțin viața, câștigă fata și își luă la revedere de la el, spunându-i că, dacă dorește, poate să vină în ziua următoare la opt seara, când bonzo-ul spusese, cu aproximație, că se va trezi. „Mă voi întoarce și în după-amiaza asta, ca să văd cum merge." „Da' nu foarte devreme, bine? Poate că nu vom fi acasă." Ploaia puternică încetase, acum rămăsese doar apa din streșini. Pablo merse pe mijlocul străzii. Ceasul catedralei bătu jumătatea de oră. Pablo se căută iarăși prin buzunare, apoi făcu drumul înapoi, bătu din nou la ușa bonzo-ului și îi deschise aceeași fată. „Iertați-mă. E ora opt și tutungeriile sunt încă închise. Nu aveți o țigară?" „Tata nu fumează." „Da, știu, dar poate că... a lăsat ieri ceva don Salustiano." „Așteptați să văd." Intră în casă și Pablo auzi cum o întreba pe Pepucha dacă avea țigări și cum Pepucha, de foarte departe, îi răspunse că lăsase pachetul în bucătărie. „De ce vrei țigări, dacă nu fumezi?" „Sunt pentru prietenul tatei, acela care-i atât de drăguț, fiindcă tutungeriile nu sunt încă deschise..." „Dă-i tot pachetul!" Pablo se înroși și se retrase în penumbră. Când fata îi dădu țigările, mulțumirile lui fură destul de confuze, dar ea sigur că le înțelese, și înțelese și motivele confuziei, pentru că îi

răspunse „Pentru puțin", cu veselie și cu un surâs pe buze. Când îi auzi pașii îndepărtându-se, răsuci o țigară chiar în hârtia pachetului, o aprinse și trase din ea cu nesaț, apoi ieși în stradă și se îndreptă, aproape fără grabă, spre catedrală, cu toată ființa dependentă de țigară, de fumul care-i pătrundea în plămâni și de efectul său acolo, înăuntru, și în tot trupul. Când ajunse pe Bautizados, chiar colț cu Peregrinos, îl văzu pe don Felipe Segundo* sub un gargui ce arunca pe lespezi un șuvoi violent de apă. Pălăria acestuia devia șuvoiul, făcînd apa să alunece pe mantie. Sprijinit în cârjele metalice și cu piciorul uscat în aer, părea o barză închisă la culoare. Pablo vru să se întoarcă din drum, dar monarhul îl văzuse. „Ei, don Pablo, nu vă fofilați!" îi strigă și, ajutându-se de ambele cârje, ajunse lângă el din două sărituri. „Ce dimineață, nu?" „De câine. Iar dumneavoastră aici, sub șuvoi, de parcă n-ar curge destulă apă din cer. Într-o zi o să faceți o pneumonie de-o să vă ia dracu'." „Să mă ia dracu'? Ați uitat că sunt mort?" Pablo îi zâmbi. „Iertați-mă." „V-am iertat. Vă grăbiți?" „Merg la catedrală." „Nu ca s-o aruncați în aer, sper?" „N-aș putea spune că nu mi-ar face plăcere." „Atunci, dacă așteptați un minut, o să vă spun o poveste nemaipomenită. Nu durează nici măcar minut." „Mă rog." Pablo se sprijini de un zid umed, alburiu, la adăpost de ploaie, iar monarhul își făcu loc lângă el. „Auziți: e o poveste cu încornorați. Bănuiesc că nu vă deranjează poveștile cu încornorați, nu-i așa?" „Nu sunt căsătorit." „Eu am rămas văduv de patru ori, dar niciuna dintre cele patru neveste nu mi-a pus coarne." „Ăsta da noroc!" „Femeile din trecut nu erau ca astea de acum." „Mai ales reginele." „Da. Trebuie să recunosc că reginele erau foarte grijulii, dar protocolul era mai presus de toate. Conform protocolului secret al curții burgunde, în vigoare la Madrid, dacă o regină își înșela bărbatul, era dusă în secret la țară, într-o caleașcă trasă de

---

* Felipe al II-lea, rege al Spaniei între 1556 și 1598, faimos pentru firea sa austeră și habotnică. (*N. tr.*)

patru armăsari împodobiţi cu penaje, iar acolo i se legau extremităţile de cai şi apoi, dă-i şi aleargă pe câmp! De frică să nu li se întâmple aşa ceva, se abţineau din toate puterile să-şi înşele soţii, chiar dacă unele ar fi dorit-o." „E cazul nevestelor dumneavoastră?" „Nu se ştie niciodată. Aş fi dat orice să cunosc taina gândurilor omeneşti! Pe vremea mea însă, numai iscoadele plătite erau bune la aşa ceva, dar, după cum se ştie, nu te poţi încrede în iscoade. Pe de altă parte, nici măcar spionii nu pot pătrunde în inimi. Oricum, dacă pe vremea mea ar fi existat electronica şi tot restul, ca acum, aş fi instalat microfoane secrete în toate căminele imperiului, care, după cum se ştie, dădea ocol pământului şi, dacă n-aş fi aflat ce gândesc, aş fi auzit măcar ce vorbesc supuşii mei." „Unii dintre ei ar fi vorbit în limba tagalo şi nu i-aţi fi înţeles." „Şi asta-i adevărat." „În orice caz, aţi fi putut forma o echipă de traducători buni, chiar la Escorial. În locul călugărilor." „Ce chestie! Nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap aşa ceva!" „Vedeţi?... Mai gândiţi-vă la asta. Între timp, dacă nu vă e cu supărare, eu merg până la catedrală." „Aşteptaţi, domnule, puţin, că nu v-am spus încă povestea! V-am spus că e vorba despre încornoraţi. Era odată o bătrână, foarte bătrână, cum nu se mai întâlnesc astăzi, îmbrăcată din cap până-n picioare în moar şi cu o camee la gât. La picioarele ei, nepoata preferată citea o carte şi, când nu înţelegea vreun cuvânt, o întreba pe bunică, iar bunica i-l explica. Dar, deodată, fetiţa a ţintuit-o cu privirea. «Bunico, ce e acela un adulter?» «Asta nu-i încă de nasul tău, fetiţo! Când vei fi mare...» Dar s-a oprit, o umbră i-a străbătut fruntea luminoasă, iar ea şi-a atins-o cu mâna. «Vai de mine, Pepe!» a exclamat. A fugit în camera ei, a deschis un dulap şi scheletul lui Pepe a căzut la picioarele ei, în mijlocul unui nor de praf. Nu-i aşa că-i o glumă bună?" „Desigur. E dintre cele mai bune pe care le-am auzit." „În plus, e decentă. Poate fi spusă şi de către doamne." „Astăzi, doamnele pot povesti orice." „Aşa e. Obiceiurile evoluează. Dar gluma asta dovedeşte că spiritul spaniol e nesecat." „Asta e un lucru

ştiut." „Spuneţi-o, spuneţi-o şi altora. A răspândi asemenea lucruri e o formă de patriotism." „Bineînţeles." Don Felipe şi-a dus mâna la pălăria ce şiroia de apă. „Vă las. Mă duc la cafeneaua Varela, ca să povestesc şi ca să mi se povestească. Să nu cadă cumva catedrala pe dumneavoastră." „Voi scăpa la timp." Don Felipe Segundo, cu piciorul ţeapăn în aer, mergea pe mijlocul străzii, taman prin şuvoiul de apă, în care scufunda piciorul sănătos. Pablo se îndreptă spre catedrală. Chiştocul era mic, aproape că nu mai putea să-l apuce; trase din el pentru ultima oară şi îl scuipă într-o baltă. Apoi intră. Se ţinea o slujbă într-un altar lateral. Trecu mai departe. Prin uşa deschisă ce dădea în claustru sufla un aer rece. Îşi ridică gulerul paltonului şi traversă transeptul. Acolo sus, deasupra penumbrei, se vedea albul bolţilor, iar în celălalt capăt, o uşă deschisă lăsa să treacă lumina ca o lamă de cuţit. Urcă scările turnului; cincizeci, optzeci; din când în când se odihnea. Uşa roşie din zidul de piatră era închisă. Bătu. Înăuntru se auzi un zgomot ce părea îndepărtat, opac. Cineva întredeschise uşa. „Ah! Dumneavoastră sunteţi?" „Ramiro e acasă?" „După cum ştiţi, la ora asta, când nu are mult de lucru, merge la piaţă." Femeia purta părul adunat într-un coc foarte strâns. „Păi... treceam pe aici şi m-am gândit..." „O să-i spun că l-aţi căutat." „Mda." Ea îl privea, îl privea în ochi. „Plecaţi acum?" „Presupun că va întârzia." „Nu se ştie niciodată, dar dacă vreţi să intraţi..." „Sunt puţin cam obosit... atâtea scări." „Intraţi, intraţi." Nu îl împinse, ci mai degrabă îl târâse înăuntru. O fereastră, pe care Pablo n-o vedea, inunda cu lumină încăperea. Pereţii, chiar şi tavanul erau din granit, iar podeaua, din lespezi mari, uzate. Femeia apropie un scaun de masa mare şi lucitoare, cu nişte foarfeci de croitor, un echer şi un metru, lăsate pe un colţ. „Vă pot servi cu puţină cafea." „Am băut deja coajă de cacao." „Puţină cafea n-o să vă facă rău. Cu rachiu. Oare soţul meu nu vă serveşte întotdeauna cu aşa ceva?" Ieşi fără să-i aştepte răspunsul şi reveni cu cafetiera, sticla, ceaşca şi zaharniţa. „Acum, dimineaţa, e bună puţină

cafea caldă, mai ales când eşti nevoit să umbli dintr-un loc într-altul..." „Dumneavoastră ştiţi dacă a sosit cineva străin? Un tovarăş de la Barcelona." „Cred că nu. Ieri au fost ceilalţi aici şi au vorbit despre asta, dar nu i-am auzit zicând că ar sosi astăzi." „Totuşi, trebuie să sosească." Femeia îi amestecă zahărul în ceaşcă şi i-o întinse. „Dacă vreţi să vă întâlniţi cu Ramiro, poate că nu e în piaţă. L-am auzit spunând că trebuie să ia măsurile cuiva, mi se pare că unui copil." „Pot să mă întorc mai târziu." Ea rămase în picioare, cu spatele către lumină. Abia îi vedea faţa. „Dacă aveţi nevoie de ceva..." „Nu, n-am nevoie de nimic. Cu cafeaua sunt mulţumit." „Să ştiţi că v-o spun cu prietenie." „Nu, nu. Mă întorc mai târziu sau mâine." Se grăbi să-şi termine cafeaua şi se ridică imediat. „Da, în seara asta sau mâine. Mulţumesc mult pentru cafea. Iar dacă soseşte omul acela, să-mi dea de veste." „Şi nu aveţi nevoie de nimic?" Pablo se afla deja în dreptul uşii şi n-o mai privea. „Mulţumesc mult." Lăsă uşa deschisă şi o luă la fugă, dar ea îl chemă. Se întoarse şi o privi, înainte de a ajunge la etajul inferior. „Auziţi, eu ştiu că soţul meu, uneori, vă împrumută bani. Dacă aţi venit pentru asta..." „Nu, nu. Mulţumesc." „...cred că am ceva pe noptieră. Zece sau cincisprezece pesete. Aşteptaţi." Pablo rămase sprijinit de perete, într-un loc unde nu ajungea lumina ce intra prin ambrazura săpată în zidul gros. „Nu v-am spus eu? Zece pesete. Am să-i spun când se întoarce." „Dar eu..." „Lăsaţi. Dacă nu v-aş da, m-ar certa." Întinse mâna, iar el luă monedele. „O să-i spun să vă trimită vorbă, dacă vine străinul acela." Închise uşa. Pablo strângea în mână cele două monede, ce începeau să se încălzească. Coborî repede. Dintr-un loc îndepărtat se auzeau vorbe lungite în latineşte, bocete obositoare. Interveni o voce de sopran; corul şi orga îi răspunseră. Pablo se vârî într-un colţ. Rumoarea rugăciunilor se reflecta în pereţii de piatră, precum imaginile într-o oglindă. Rămase nemişcat. Dincolo, în fund, lumina porticului; dincoace, o umbră îngenunchează. Cu rugăciunile şi orga se amestecă zgomotul metalic al

unui băţ, care lovea podeaua la intervale de câteva secunde. Îl văzu apărând pe orb, care înainta prin navă liniştit, ca şi cum ar fi ascultat. Se lipi mai mult de perete şi orbul trecu, dar apoi se opri, se întoarse şi îl arătă pe Pablo cu bastonul. „Ce faceţi aici?" „Dar dumneavoastră? Aţi venit la slujbă, din întâmplare?" „Nu spuneţi prostii. Am venit să văd catedrala, mai mult sau mai puţin, la fel ca dumneavoastră." „Ca mine, nu. Eu chiar vin s-o văd." Orbul lăsă să-i cadă bastonul. „Iar eu, s-o aud." „Nu credeam că merită efortul. Cu vocile astea..." Ochii morţi ai orbului păreau să-l caute. „Am spus să aud catedrala, nu pe popii ăştia adormiţi pe jumătate, care dau din gură acolo sus. Dar acum, că tot v-am întâlnit, mi-ar plăcea să vorbim puţin." „Ultima noastră discuţie nu a fost prea paşnică." „Singurul lucru care nu mi-ar fi trecut prin cap niciodată este că un anarhist ar putea fi dogmatic." „Nici mie, că poate exista un conservator care să nu creadă în nimic." „Cu toate astea, este ceva foarte obişnuit." „...aşa că mai bine să nu începem să strigăm în biserică, pentru că vom fi daţi afară." Orbul îl apucă de braţ. „Nu avem de ce să strigăm. Dacă vreţi să aflaţi cum aud eu catedrala, nu am de ce să ridic vocea." „De ce mă credeţi atât de curios?" „Pentru că dumneavoastră sunteţi un artist ca şi mine, dar altfel. Dramaturg, nu? Aşa am auzit. Când va fi premiera?" Pablo se lăsă târât, dar întrebă: „Unde mă duceţi?" „În claustru. La ora asta e pustiu şi nu e nevoie să-ţi cumperi bilet." După câţiva paşi, Pablo spuse: „De ce mi-aţi pus întrebarea aceea?" „Dacă aţi fi pictor, v-aş întreba când veţi avea vernisajul." „Chestiunea este că eu nu vreau să am vreo premieră, cel puţin deocamdată." „Dar ce aşteptaţi?" „Triumful. Mă refer la triumful revoluţiei, bineînţeles." Ajunseră la uşa claustrului. Mâna lui Pablo atinse mâna orbului când apăsă pe clanţă. „Ştiţi că tocmai am sosit de la Madrid? Ieri noapte, cu expresul. De-aia m-am grăbit să vizitez catedrala. Aveam nevoie de o cură de frumuseţe." „De ce-mi spuneţi asta? Întrebarea mea anterioară nu era una veninoasă." „Vreau să spun că la Madrid am aflat că

teatrul merge prost. Nu există nici autori, nici public. Aşa că înţeleg de ce întârziaţi. O tulburare populară creează mereu un public nou." „N-o fac din această cauză." Călcau deja pe pietrele de mormânt ale canonicilor morţi în ultimii patru sute de ani, printre care se afla şi cea a câte unui episcop umil. Orbul se opri. „Vedeţi, nu pot auzi claustrul." „De ce?" „Pentru că sunetele îmi scapă. E prea înalt, iar arcadele sunt exagerate. În schimb pot auzi perfect claustrul colegiatei." Ridică bastonul în aer şi apoi îl lăsă să cadă de trei sau patru ori. „Vă daţi seama? Sunetul ia forma spaţiilor interioare, când sunt închise. Aici, acestea se destramă înspre stânga, scapă prin arcade. Nu pot să le aud, nu pot să aflu cum este claustrul, nu pot să mă bucur de frumuseţea sa." Pablo se sprijini pe balustrada arcadei. „Contează prea puţin dacă revoluţia are să producă sau nu un public diferit. Niciodată nu m-am gândit la aşa ceva. Ceea ce mă interesează, ceea ce este datoria mea, lucrul la care nu pot renunţa, este însăşi revoluţia. I-am sacrificat până acum vocaţia mea artistică, care se află aici, în aşteptare..." „Şi dacă revoluţia nu are loc?" „Asta-i imposibil." Orbul râse. „La Madrid am auzit că lucrurile nu merg bine." „Pentru revoluţie?" „Pentru reacţiune. Toţi prietenii mei sunt îngrijoraţi şi mulţi dintre ei se gândesc să plece în străinătate." „Într-o zi, a spus Pablo, aş putea să vă vorbesc despre teatrul pe care îl voi scrie." Orbul întinsese mâna peste balustradă şi acum prindea în ea picăturile de ploaie. „Dumneavoastră credeţi în revoluţie?" „Da." „Credeţi în ea ca într-un remediu al tututor relelor?" Pablo întârzie câteva secunde cu răspunsul. Privi chipul orbului, întors spre curtea interioară, indiferent. „Asta nu. Remediul tuturor relelor a fost în mâna oamenilor o singură dată, însă ei l-au irosit. Ştiţi, desigur, cine a fost Marat." „Da, bineînţeles..." „Marat cunoştea taina fericirii omeneşti. Dar a fost asasinat." „De către Charlotte Corday, o fată foarte drăguţă." „Numai acela care va reuşi să-i reproducă gândirea şi s-o aplice la momentul oportun va face adevărata revoluţie, cea definitivă. Toate celelalte nu sunt decât în-

cercări, crochiuri, remedii parţiale ale nefericirii colective. Aceasta este ideea centrală din teatrul meu." Orbul se întoarse brusc către el. „De ce nu-mi citiţi o piesă?" „Pentru că nu este scrisă." Vorbi un timp despre teatrul lui şi despre perioadele în care avea să se împartă. Orbul îşi învârtea bastonul. „Vreţi să-mi faceţi un serviciu?" „Presupun că da." „Haideţi să mergem în partea cealaltă a claustrului, unde se află Coca." Pablo îl privi surprins, fără să spună nimic. Îl împinse pe orb înainte şi merseră împreună într-acolo. După colţ se afla catafalcul de lemn pictat, cu roţi şi cu Coca deasupra. „Vedeţi, facultăţile mele sunt neputincioase în faţa sculpturii. În timpul ultimului meu voiaj am învăţat, datorită unui efort mental şi unei tehnici de urgenţă, să înţeleg pictura, dar sculptura n-o pot înţelege atunci când mâinile mele nu ajung la ea. Cunosc partea inferioară a porticului, ca toată lumea, dar nimic mai mult. Şi, din acest monstru, numai ghearele şi partea inferioară a picioarelor. Vreţi să mi-l descrieţi?" Pablo izbucni în râs. „De ce vă interesează atât de mult păpuşa asta?" „Pentru mine este cheia care lămureşte taina oraşului. Are trup de şarpe, cum zice lumea?" „Nu, cel puţin nu seamănă cu un şarpe oarecare. Aş spune că e mai degrabă ca un tigru lunguieţ, cu toate că are solzi. Apoi, datorită numărului mare de capete, senzaţia asta se destramă. Cel puţin pe mine, nici corpul, nici coada nu mă atrag. Ceea ce mă distrează, când este scoasă din biserică în timpul procesiunilor, e jocul capetelor. Nici nu vă puteţi închipui cu ce solemnitate mecanică urcă şi coboară, deschid şi închid gurile, se apleacă toate spre stânga şi spre dreapta, fără greşeală, fără a se împiedica unele pe altele! Sunt mişcări prevăzute de mecanismul său primitiv. Cu coada se petrece ceva asemănător. Se răsuceşte şi se desface cu încetineală. Ştiaţi că puştii îi acompaniază fără greş ritmul mişcărilor? Este un animal cu purtări foarte monotone. Cei care l-au fabricat aveau o imaginaţie tare săracă." Orbul lovea cu toiagul partea de jos a pântecelui păpuşii, urma profilul labelor tolănite. „N-aţi auzit-o cântând

niciodată?" „Cum?" întrebă Pablo. „Nimic, nimic. Văd că n-aţi ascultat-o niciodată." „Acum aflu că şi cântă." „Dumneavoastră nu sunteţi de aici, nu-i aşa?" Se întoarse cu spatele la monstru. „Putem vorbi în continuare. Chestia asta cu cele trei perioade ale teatrului dumneavoastră mă interesează. Cum aţi reuşit să le prevedeţi?" „Doar gândindu-mă logic. Ştiu dinainte că revoluţia mă va decepţiona, pentru că acesta este destinul revoluţiilor. Aşadar, punctul de plecare e clar." Orbul îl întrerupse. „Şi dacă revoluţia vă va devora?" „Ce vreţi să spuneţi?" „Văd că nu ţineţi seama de hazardul morţii, dragul meu Pablo; un hazard, pe de altă parte, destul de frecvent în epoci tumultuoase. De-asta mi s-ar părea mai potrivit să vă scrieţi comediile sau tragediile acum, chiar dacă ar fi vorba despre piesele cuprinse în toate cele trei epoci la un loc. Astfel, dacă ne părăsiţi, cel puţin ne va rămâne opera dumneavoastră." Pablo întoarse capul şi acum privea spre cer. „Dumneavoastră nu sunteţi deloc un idealist, nu-i aşa?" „Nu. Eu sunt un orb care cunoaşte realitatea prin durere." „Fără nicio speranţă?" Orbul se desprinse de braţul lui şi umbla drept, arătând cât de siguri îi erau paşii. Deodată, se opri. „Aţi auzit vorbindu-se de subsolul catedralei?" „Mai mult sau mai puţin, ca toată lumea." „Eu îl cunosc. Lumea umbrelor e lumea mea. Există o intrare ale cărei chei le are administratorul sacristiei, dar acesta îmi este prieten de când am învăţat-o gratis pe fiica lui, Olga, care e talentată, să cânte la pian. Dacă eu i-aş porunci, administratorul sacristiei ar pune o bombă în catedrală sau l-ar omorî pe arhiepiscop. Mă rog, poate că ar fi în stare să facă asta şi fără ca eu să-i poruncesc, pentru că îl urăşte, cum îi urăşte pe toţi, din pricină că nu-l expulzează din turn pe croitorul Ramiro, care trăieşte în concubinaj." „Este prietenul meu", îl întrerupse Pablo. „Ştiu asta, dar administratorul e de dreapta. Prin urmare, de câte ori vreau, fac rost de acele chei. Şi, de câte ori vreau, mă cufund în cotloanele întunecate ale subsolului, pe care le-am cercetat cu riscul de a rămâne acolo pentru totdeauna, dar pe care

le cunosc mai bine acum decât străzile oraşului. E un labirint acolo." „Un labirint? Acolo jos?" „Există aşa ceva şi în alte catedrale din epocă. E vorba despre un labirint format din litere care compun o frază în latină. Eu am intrat cu un ghem în mână, ca anticul Tezeu şi, întotdeauna când mă întorc acolo, mă iau după fir." Bagă mâna în buzunarul pantalonului şi scoase un ghem. „Şi în dimineaţa asta am fost. În centrul labirintului. Am intrat călcând pe oase, atingând cu picioarele căpăţânile celor care au fost în subsol înaintea mea. Căci, în centrul labirintului, se află mormântul Esclaramundei Bendaña, moartă în floarea vârstei şi foarte frumoasă. Oasele pe care calc atunci când merg s-o vizitez aparţin acelora care şi-au riscat viaţa şi şi-au pierdut-o, ca să ajungă la ea." Pablo îl asculta cu atenţie. „Lumea nu ştie că Esclaramunda e acolo jos, dar eu ştiu unde e. Era nespus de frumoasă. Mâinile mele îi cunosc mormântul, forma buzelor, curba nasului, migdalele ochilor un pic asimetrici, şi glorioasa grămăjoară dublă a sânilor. Există o femeie în oraş asemenea ei, dar eu nu o pot mângâia. Când mă apucă disperarea, cobor în mijlocul tenebrelor. Esclaramunda nu mă refuză. E docilă şi indiferentă." „Veţi înnebuni până la urmă." „Nu. Sunt deja nebun şi dumneavoastră de asemenea. Însă, deoarece îmi cunosc nebunia şi pricina ei, o ţin sub control; iese la iveală doar când vigilenţa îmi slăbeşte. Bineînţeles că într-o zi o voi lăsa să zburde..."

20 iunie

Un copil mă trăgea de mânecă. Era slab, brunet, cu ochii mari şi întunecaţi şi o scânteie în pupile. „Sunt Manolito, fiul lui Ramiro. Nici eu nu ştiu să joc." „Cum de nu eşti în pat. E aproape douăsprezece." „Păi, eu dorm pe salteaua care se pune pe masă, ştiţi? Şi atâta timp cât ăştia joacă..." Continua să mă privească, şi în ochii lui era o urmă de invitaţie sau de rugăminte. „De ce nu veniţi?" „Unde?" „Acolo jos. Cavalerii

templieri sunt pe cale să sosească. Dumneavoastră i-aţi văzut?" „Nu-mi amintesc, dar cred că nu." „Atunci, veniţi, veniţi." Mă trăgea repetat de mânecă. „Veniţi, că pe ei nu-i deranjează." Mă ridicai şi îl urmai. Mă ţinea de mână. Astfel, străbăturăm coridorul şi ieşirăm pe uşă. „Să nu faceţi zgomot, nu cumva să scape. Odată aveam în mână un titirez care mi-a căzut, şi vă daţi seama că n-a făcut un zgomot nemaipomenit. Cu toate astea, au fugit cu toţii." Coboram cu precauţia unor hoţi de noapte, el în faţă, ţinându-mă de mână în continuare, până când ajunserăm la galeria catedralei. „Trebuie să vă uitaţi în direcţia aceea, pentru că acum, din cauză că podeaua e în şantier, nu pot să treacă prin mijloc, cum le place lor. O ţin tot aşa de luni de zile. Căutau pasaje secrete şi au găsit morminte cu episcopi de piatră. Uitaţi-vă la felinarele acelea roşii; arată unde încep săpăturile şi unde se termină." Într-adevăr, nava centrală, de la prezbiteriu la portic, era flancată de felinare. „De-aia nu coborâm; am putea să cădem şi să ne facem praf. Altfel, v-aş fi dus să-i cercetaţi pe sfinţi." „Care sfinţi?" „Cei din altare, cu veşminte de pânză. Unii au până şi puţulică. De fiecare dată când soseşte un copil nou, trebuie să treacă pe la toţi şi să le ridice fustele. Cel care o are mai mare e Sfântul Mihail." Îmi povesti în şoaptă că el şi prietenii lui înfiinţaseră o societate secretă şi că, pentru a fi primit în ea, neofitul trebuia să parcurgă trei sferturi din galerie pe partea din exterior, cu picioarele pe muchia zidului şi mâinile agăţate de balustradă. În acest timp, el, Manolito, care era şeful, lovea cu un ciocan foarte aproape de degete. Auzindu-l, mă trecu un fior. „Şi eu trebuie să fac asta?" „Nu. Dumneavoastră nu faceţi parte din organizaţie." „Şi aş putea vreodată să fac parte?" „Trebuie să prezentaţi o cerere şi să cumpăraţi ţigări pentru toată lumea. După aceea, consiliul se întruneşte şi votează." „Ah, am înţeles!" „Dacă vreţi, spuneţi-mi. Ţigările nu v-ar costa mult. Suntem numai şapte." „Mai vorbim." „Cum vreţi." Mă duse până în locul în care galeria formează un unghi şi lasă în urmă transeptul, pentru a urma o linie paralelă cu nava centrală. „Aveţi un ceas?" Îi spusei cât era ceasul. „Atunci, vom rămâne aici. Fiţi

atent. Cavalerii templieri ies din acel ungher întunecat şi străbat biserica de jur împrejur, iar când ajung la colţul din faţă, dispar." „Să nu-mi spui că vin călare." „Ba da, domnule. Pe cai negri. Iar ei sunt îmbrăcaţi în alb." „Şi cine sunt templierii ăştia?" „Nu aţi citit cartea care vorbeşte despre ei?" „Nu." „O are mama. Pe unul dintre ei l-a ars pe rug regele Franţei, care e îngropat în capela albastră, aflată în spatele altarului cel mare. Se numeşte capela regelui Franţei. Drept urmare, cavalerii templieri trec prin faţa noastră, îl cheamă, bătându-i de trei ori în mormânt, şi îi spun: «Arată-te trădătorule», aşteaptă puţin şi pleacă, iar în noaptea următoare o iau de la capăt. Regele nu iese pentru că-i este frică de ei." „Ah, chiar aşa?!" „Da, pentru că l-ar duce la Judecata lui Dumnezeu, unde ar fi condamnat." Mă lăsă de mână şi arătă spre capătul navei. „Priviţi, au început. Nu-i vedeţi? Cel care merge în faţă poartă drapelul cu cruce roşie, care nu se vede în întuneric. Se numeşte portdrapel. Iar cel care vine în urma lui duce spada dreptăţii şi se numeşte portspadă. Al treilea e şeful. Poate fi recunoscut după penele albe de pe coif." „Şi nu se numeşte portpene?" „Nu ştiu asta, domnule. Acum vin câte doi, toţi cu feţele negre, care le-au rămas aşa de la pârleală. Sunt înspăimântători la vedere, dar nu fac rău nimănui. Îşi văd de treaba lor." „Nu le ştii numele?" „Le-am citit, dar nu mi le aduc aminte. Sunt în franceză." „E ciudat că nu nechează caii, nici nu miros." „Chestia e că sunt cai fantomă, ştiţi? Nici nu mănâncă." „Dar fac zgomot cu copitele." „Îi auziţi?" „Da." Un zgomot ritmic şi lent, de cai învăţaţi cu marşul militar. Străbătură nava, intrară în deambulatoriu şi stindardul se opri în faţa mormântului regelui Franţei. Se auziră două bătăi de tobă de undeva, de departe, şi apoi un sunet de trompetă, şi mai îndepărtat. Toţi caii se opriră. „Ascultaţi acum", îmi spuse Manolito, şi ascultai. Se auziră trei lovituri, ca de ciocan şi o voce din lumea de dincolo care striga: „Rege al Franţei, eşti aici?" Spuse asta de trei ori şi, după câteva minute de linişte, aceeaşi voce porunci: „Înainte marş". Se iscă iarăşi rumoarea copitelor, puţin mai intensă când trecură pe sub noi. Până ce peste tot se aşternu, din

nou, liniştea. „Aţi văzut cum se stingeau felinarele?“ mă întrebă Manolito. „Nu, n-am fost atent.“ „Chiar s-au stins, iar acum s-au aprins din nou. Priviţi-le.“ Şapte felinare roşii de fiecare parte şi câte două la capete. „Tu vii aici în fiecare noapte?“ „Da, domnule. În fiecare noapte. Cu Quinque şi cu Carlitos, când taţii lor îi aduc, dacă nu, singur.“ „Nu te plictiseşte să vezi acelaşi lucru de fiecare dată?“ „Nu, domnule. Pentru că în ziua în care regele Franţei va răspunde şi va spune «Sunt aici», va avea loc Judecata lui Dumnezeu, aici, în catedrală, şi atunci vor veni toţi papii, toţi regii şi toţi arhiepiscopii din lume şi împreună îl vor arde pe rug pe trădător.“ „Catedrala se va umple de fum.“ „Nu m-am gândit la asta, dar aveţi dreptate.“ „Ar fi de ajuns să li se ceară templierilor să-l ardă în piaţă.“ „Asta ar trebui să le-o ceară arhiepiscopul.“ „Păi, dacă prinzi un moment prielnic într-o zi, spune-i.“ „Da, într-una din zilele când câştigă, că atunci se bucură foarte tare.“ „Câştigă mult?“ „Patru sau cinci pesete maxim, fiindcă suntem toţi săraci, şi miza e mică, iar ce se câştigă este păstrat de mama într-o cutie, pentru a-i ajuta pe prieteni la nevoie, dacă suferă de foame sau sunt închişi.“

22 iunie

Cu ce am conceput până acum mi-ar ajunge cât pentru un capitol, aşa că e timpul să fac bilanţul şi să văd ce se poate face cu puţinul material obţinut, căci valorează mai mult puţinul administrat cum se cuvine decât ce-i mult şi se risipeşte. Las deoparte, desigur, orice soluţie realistă, de genul acelora care duc la ficţiuni sociologice, pentru că aş avea nevoie de elemente de sprijin mai convingătoare decât cele pe care le deţin, căci, hai să fim serioşi, cine ar putea înghiţi povestea cu episcopul care evadează zburând din palatul lui, pentru a juca o partidă de cărţi cu o şleahtă de anarhişti? Această situaţie devine verosimilă doar dacă o integrăm într-o structură cu semnificaţii ambiţioase, un simbol cosmic

sau o alegorie morală de o anvergură impresionantă. Şi ce-ar fi mai potrivit pentru asta decât o nouă înfruntare între forţele eterne, niciodată învinse sau victorioase, ale Binelui şi Răului? Da, îmi amintesc că am respins o asemenea idee cu câteva pagini înainte, dar asta pentru că dihotomia respectivă între izotopi şi parametri mi s-a părut prea nesemnificativă. Acum dispun de alte personaje şi intenţia respinsă odinioară se dovedeşte, în acest moment, mai viguroasă şi mai realizabilă. Este, în plus, oportună, căci vremea în care trăim e martoră şi victimă totodată a acelei hărţuieli de-a pururi neîmpăcate între Ormuz şi Ahriman, ale căror nume sau măşti moderne ar putea fi Ordinea împotriva Haosului şi Justiţia împotriva Ordinii, în funcţie de perspectiva fiecăruia. Este vorba totuşi de entităţi atât de abstracte, încât necesită fără întârziere imagini mai familiare, mai cunoscute sau mai lesne de bănuit de către toată lumea, ca să poată fi reprezentate. Aşa cum văd eu lucrurile, dezvoltarea acestei idei cere, prin însăşi natura sa, un sistem ficţional cu personaje comune şi trame paralele, şi cu un personaj central, erou şi ax, în acelaşi timp. Acesta nu poate fi altul decât Pablo Hernández al nostru, care îmi este simpatic, în pofida faptului că până acum am inventat puţine lucruri referitoare la el. Totuşi, din anumite cuvinte şi gesturi ale lui, deduc că ar fi dispus să comită isprăvi eroice întru binele omenirii, chiar cu preţul propriei vieţi. Să ne imaginăm două locuri din care s-ar putea mânui firele tramei universale, două palate, mai bine zis. Amintindu-ne că unul dintre ele a fost teatrul unor poveşti sinistre şi crime înspăimântătoare şi că acolo se află celule asfixiante şi coridoare foarte lungi în care răsună încă şi, cu puţin noroc, se pot auzi urletele victimelor chinuite, l-am putea transforma în ascunzătoarea unde se pune la cale subversiunea universală, reprezentată de prietenii noştri anarhiştii. Chiar dacă lăsăm la o parte asemenea legende, dacă luăm în seamă doar cupolele sale aurite, grădinile sale plăcut mirositoare şi muzica râului care îi linge zidurile, tot n-am găsi un loc mai potrivit pentru a instala echipa care să

organizeze rebeliunea generală în slujba justiției, o echipă formată tot din anarhiști. Al doilea palat este foarte diferit: construit de curând, cu o arhitectură rațională, luminat în întregime, fără trecut și fără legendă, servește drept locație pentru statul-major al Binelui, și de acolo emană lozincile directoare ale strategiei și tacticii acestuia. Dar, dacă ținem seama că în birourile sale au fost plănuite lovituri de stat, crime politice, războaie diplomatice, contrarevoluții etc., palatul respectiv ar putea foarte bine să servească drept sediu sinistru al dușmanilor Justiției. În prima ficțiune, domnul arhiepiscop acționează ca agent al celor buni și luptă din umbră împotriva agentului celor răi, care este, fără-ndoială, don Justo Samaniego. Căci ce mască ar putea fi mai potrivită pentru un agent al Răului, decât aceea de arhivar specialist în manuscrise daneze? Conform acestui proiect, părintele Almanzora intervine ca luptător pe cont propriu în slujba Binelui, mai mult sau mai puțin informat și pregătit să facă față situațiilor ivite. Astfel ajunge să-l pună în pericol pe arhiepiscop, pe care îl consideră un adevărat zbir al Satanei. Dar când lucrurile se clarifică, Almanzora își recunoaște greșeala și se căiește, ceea ce n-ar presupune renunțarea la proiectul lui de a transforma Biserica într-o societate anonimă. În această primă ficțiune, Pablo Hernández, crezând că slujește Binele, slujește Răul, până când i se ia vălul de pe ochi. Atunci îi salvează viața arhiepiscopului, participă la înfrângerea dușmanului și primește la sfârșit drept premiu un vagin mic-burghez, curățat de praf și paie, în ale cărui îmbrățișări consolatoare își adoarme decepțiile. Nu se transformă încă, dar e de presupus că o va face la puțină vreme după terminarea romanului. Arhivarul, anarhiștii și celelalte personaje maligne vor primi ceea ce merită. Carevasăzică, o ficțiune cu semnificații simple, la îndemâna minții celei mai mărginite, care ar putea fi completată foarte bine de o a doua poveste, abil inclusă în prima, unde Pablo Hernández ar fi un tânăr de familie bună, molipsit de idei liberale și implicat în acea conspirație civico-militară care s-a terminat în

chip dezastruos cu execuţiile de la Carral. Fugar salvat de o domnişoară de conac, este mântuit prin iubire şi sfârşeşte luptând împotriva vechilor lui complici. Nu-i aşa că ar ieşi o poveste frumoasă? În a doua poveste, arhiepiscopul e un domn care preferă Justiţia Ordinii, iar duşmanul lui este părintele Almanzora, care acţionează animat de Injustiţie. Don Justo Samaniego nu este, în acest caz, mai mult decât un personaj pitoresc, care creează ambianţă, la fel ca don Procopio şi alţii pe care i-am pomenit deja. Se pregăteşte Marea Revoluţie Universală, al cărei centru de operaţiuni, în Villasanta, e turnul Berengaria, şi al cărei reprezentant e Pablo Hernández. Într-o bună zi, în urma anumitor zvonuri şi bârfe, când situaţia arhiepiscopului este grea şi acesta se află pe punctul de a fi alungat din Scaun, ies izotopii din hrubele şi ascunzişurile lor, conduşi de Pablo, distrug totul în cale, câştigă bunii, mor răii, iar Pablo, triumfător, primeşte ca premiu un vagin mic-burghez, tot curăţat de praf şi paie, a cărui drăguţă proprietară nu se converteşte încă la cauza revoluţiei, dar e de aşteptat să o facă dintr-o clipă-n alta. Cât despre arhiepiscop, acesta este admis în noua orânduire, din pricina bunătăţii lui şi a simpatiei pe care-o au pentru el anarhiştii. Un episod atrăgător al acestei ficţiuni ar putea fi fuga călugăriţei cu miracolele pe străzile pustii, scoţând urlete teribile şi ducându-se să moară alături de cadavrul, încă neîngropat, al părintelui Almanzora. Însă la secvenţa asta se poate renunţa pentru că nu este strict necesară. Pe de altă parte, dacă am accepta, pentru prima ficţiune, dubla istorie paralelă (ce ar prilejui complicaţii tehnice spectaculoase), ar fi necesar, din motive de echilibru, să fie astfel şi cea de-a doua ficţiune. În acest caz, ce-ar fi mai potrivit decât să povesteşti răscoala şi războiul lui Spartacus, precum şi finalul trist al eroului? Văzut în paralel cu Pablo, cutezători amândoi şi cu intenţii asemănătoare, cu diferenţa că primul a ales o soluţie tragică, iar al doilea, una fericită. Toate acestea i-ar folosi cititorului cu minte puţină ca să înţeleagă, fără raţionamente complicate, distanţa care

ne separă de Roma şi cât de bine se pot rezolva problemele în vremurile noastre, destinate fericirii universale.

Totuşi, dacă citesc ce tocmai am scris, nu sunt foarte convins că e bine. Prima ficţiune gândită de mine s-ar transforma la cea mai mică neatenţie într-o nouă poveste cu James Bond. În ceea ce priveşte a doua, cum triumful revoluţiei nu pare să se petreacă în viitorul apropiat — că doar şi Mao-Tze-Dung i-a dat un termen de câteva secole —, aceasta păcătuieşte fără-ndoială prin idealism. Nu ştiu ce să fac. Va trebui să discut asta cu Lenocika.

23 iunie

Aceste îndoieli îmi dădeau târcoale când a venit la mine don Justo Samaniego. Aducea nişte hârtii pe care voia să mi le citească sau, în cazul în care m-ar fi găsit răcit, să mi le lase, având încredere în discreţia şi precauţia mea. „O să vă aduc mai multe, pe măsură ce le scriu. Şi vă implor să nu le luaţi în râs. E vorba de simboluri şi alegorii ale unui viitor imediat ce mi s-a revelat, dacă vorba asta îşi mai păstrează sensul strict. Vă sfătuiesc să vă pregătiţi citind Apocalipsa înainte, căci, *mutatis mutandis*, ambele au multe în comun. Cu excepţia inspiraţiei, prima fiind divină, iar aceasta aparţinând mai degrabă intuiţiei istorice, lucrurile se vor întâmpla cum scrie aici sau, cel puţin, într-un mod asemănător. Ascultaţi ce vă spun şi citiţi ce vă dau." Am făcut-o după ce a plecat şi am extras din lectură concluzia că don Justo Samaniego, ca agent al Răului, nu-mi era de folos şi că trebuia căutat sau inventat un personaj mai capabil. Primul capitol al Revelaţiei lui spunea următoarele:

Aceasta nu este o poveste, este o profeţie.
Acesta nu e un poem, e o prostie.

Prima secvență

I

Voi merge, ca în fiecare zi, pe stradă, la ora obișnuită, să fac plimbarea aceea recomandată de medici din cauza circulației (sanguine). În urmă, va rămâne biroul meu, iar în aer, salutul portarului: „Numai bine, don Justo. Pe mâine!" Cu acel surâs umil al omului care a vrut să fie profesor sau, cel puțin, i-ar fi plăcut să fie și care face tot posibilul ca fiul său să devină profesor. Voi coborî scările în timp ce-mi îmbrac paltonul, și, înainte să intru în piață, voi pipăi aerul, să văd dacă plouă. Și va ploua. Ca în fiecare zi. O ploaie persistentă, pașnică. Turnul iezuiților va fi înnegrit de apa căzută în toamna de până atunci, iar magnoliile din piață, veștede și ude.

Când voi ajunge în stradă, pe lângă mine va trece lumea dintotdeauna, pe care nu o cunosc, dar aproape că o cunosc; pe care nu o salut, dar ar trebui s-o salut. Vor ieși, ca și mine, de la lucru și vor merge, ca și mine, să facă o plimbare, dacă nu sunt dintre aceia care intră în autoservirea de la colț, cu una dintre ieșiri într-un bulevard și cealaltă într-o stradă, și cu o reclamă de neon. SELFSERVICE. HAMBURGER. HOT DOGS. COFFEE SHOP. Cu două domnișoare blonde, identice și totuși diferite, Nelly și Molly, gemene. Lui Nelly îi va fi apărut un coș pe frunte și din acest motiv se deosebește de Molly, care nu are coșul cu pricina, chiar dacă posedă un mic neg sub ureche. Îl acoperă cu niște cercei mari, pe care-i poartă tocmai cu acest scop. Cerceii lui Nelly sunt mici.

Se va afla în colțul lui italianul care mănâncă spaghete, iar în colțul opus, un ungur care își mănâncă gulașul. Spaniolul care se plânge că ouăle prăjite nu sunt bine prăjite, ci sunt făcute la grătar și au gust de margarină, nu va fi sosit încă, poate pentru că s-a întâlnit cu Margarita și a plecat cu ea.

Voi intra și voi spune: Good evening, *la fel ca și în alte dăți, iar ei îmi vor răspunde cu un gest, sau cu o mișcare a capului. Voi intra și voi spune* good evening, *ca în fiecare*

seară, dar ei nu își vor da seama că lumea s-a schimbat dintr-odată, că lumea este cu totul alta, și că bună seara mea nu va însemna tocmai bună seara, în sens afirmativ-optativ, ci îmi va ieși din gură încărcată cu o conotație dramatică, de parcă aș fi zis: Bună seara?!! Așa, cu dublu semn de exclamare, din cauza unei stări de lucruri modificate pe neașteptate, dar cu un semn de întrebare prin care este exprimat, mai mult sau mai puțin, ceea ce mă chinuie și nu pot spune nimănui: „Ce-o să se întâmple cu noi?"

Pentru că ei nu vor ști ce s-a întâmplat și va trece mult timp până să afle. Vor trece, cel puțin, douăsprezece ore. Mâine, când la ieșirea din casă, vor citi în ziar despre asta, titluri enorme, pe toată pagina, va fi deja târziu, și ziarul o va spune de asemenea, puțin mai jos, cu litere mai mici, așa cum se cuvine: „E deja târziu pentru a mai putea fi opriți!" Eu, în schimb, nu voi fi luat prin surprindere, căci în momentul în care voi intra la self service, *voi ști deja totul.*

Pentru că voi fi văzut aceste lucruri, ca și cum le-aș fi atins. Cu câteva minute mai devreme, aproape de colțul străzii, datorită acelui obicei al meu de a fi atent la ce se petrece în jur și a nu lăsa, cu indiferență, ca lucrurile să treacă pe lângă mine, așa cum fac ceilalți, convinși fiind că tot ceea ce se întâmplă este normal. Un negru îmbrăcat în amiral? O curvă despuiată? Asta-i ceva obișnuit. Negrul se așază, după-amiezile, în colțul bibliotecii și-și agită din când în când ruginiturile de la gât. Nimeni nu se uită la el. Curva traversează în salturi strada și tot ce se poate întâmpla este ca un bărbat care descarcă un camion să-i spună: „O să faci pneumonie, frumoaso!" Nimic mai mult.

În schimb, un indian... Pentru că va fi un indian acela care se va furișa, târându-se pe lângă mine, cu cuțitul în dinți și două pene enorme prinse de creștetul capului, același care se târa prin preerie în poveștile colonelului Cody. Cu trupul alunecos, unsuros, se va strecura ca un șarpe întunecat prin unghiul format de trotuar și zid; sigur și rapid ca un șarpe, am spus-o deja.

Indianul nu e totuna cu curva și negrul. Indianul nu a fost văzut niciodată pe asfalt, cu atât mai puțin așa, adică gol și cu culori (ale războiului) pictate pe trup. Ce s-ar întâmpla dacă eu aș intra și le-aș spune, lui Nelly și lui Molly, italianului cu spaghetele și ungurului cu gulașul, chiar și spaniolului cu perechea de ouă prăjite: „Ei, atenție toată lumea! Sosește avangarda lui Sitting Bull!" Ar râde de mine. Și probabil, Molly i-ar face cu ochiul lui Nelly pentru a-i sugera că am băut cam mult. „Dar, omul lui Dumnezeu — ar spune cel cu ouăle prăjite —, cum crezi că i-ar lăsa cineva să umble liberi pe străzi? Mai bine du-te și te culcă, fiindcă ești beat!" Și m-ar împinge cu amabilitate spre stradă, poate ca să fiu trezit de aerul rece al nopții.

Așa că nu voi intra la self service, *nici nu voi da alarma, ci voi face cale întoarsă până voi ajunge iarăși în piață, sub turnul iezuiților și sub magnolii, cu intenția de a mă întoarce la birou și a lucra din nou la ediția bilingvă a* Sagăi lui Eric cel Roșu. *Însă portarul va fi încuiat deja ușa, iar eu mă voi simți neajutorat, în mijlocul indienilor care alunecă sub ploaie, la adăpostul întunericului. Piața magnoliilor, peste coroanele cărora se deschide fereasta mea, va fi plină ochi de indieni, toți întunecați, toți identici, care se vor scurge, toți ca unul, către o destinație necunoscută. Ca niște râme sub o piatră. Vai de orașul ăsta și de lumea întreagă! Se împlinește amenințarea milenară, sunt aici. Acum, încă ascunzându-se, mâine, la vedere și victorioși. Iar dacă va fi soare, penele vor arde în lumină ca niște amenințări.*

Penele! Dacă aș avea un cuțit, l-aș înfige în ceafa cea mai apropiată și aici, pe loc, aș îngenunchea țâfna penelor, erecte ca falusurile paterne, ca turnurile, ca zgârie-norii, ca bastonul rectorului și toiagul arhiepiscopului. Iar în mijlocul pieței solitare s-ar auzi strigătul conștiinței mele eliberate: „Tată, te-am omorât, în sfârșit! Tată, ți-am astupat gura!" Apoi, i-aș spune profesoarei Diéguez, care vrea să se culce cu mine: „Ascultați-mă, Felisa! Ce vreți dumneavoastră vă dau când poftiți. Și dacă aveți într-adevăr chef să le purtați de

grijă manşetelor cămăşilor mele şi tivului pantalonilor mei, aşa cum le spuneţi tuturor, eu vă stau la dispoziţie. În sfârşit l-am omorât pe tata şi pot să mă căsătoresc. Yesss!".

Dar cum indianul va fugi şi cum mâinii mele îi va lipsi cuţitul, nu voi putea nici să urlu de fericire, nici să satisfac, o dată pentru totdeauna, ardoarea amoroasă a Felisei. Ceea ce voi face fără-ntârziere va fi să plec din piaţă, ştiind că după colţ îl voi întâlni pe don Felipe Segundo. „Măi să fie! Don Justo! (îmi va spune) Unde mergeţi la ora asta şi pe ploaia asta?" „Dar dumneavoastră?" (îl voi întreba la rândul meu). „Păi, ştiţi prea bine, dragul meu don Justo! Merg în căutarea unui om căruia să-i spun o glumă. Dacă nu vă grăbiţi foarte tare..." „Mă cam grăbesc, ce-i drept, din cauza indienilor. Ies de peste tot, nu poţi merge fără să te împiedici de ei. Fiţi atent, chiar acum, în spatele dumneavoastră... Aveţi un cuţit la dumneavoastră, din întâmplare?" „Dar cum vreţi să port un cuţit cu mine? Nu am decât cârjele şi gluma despre care vă vorbeam. Cât despre indian, nu cred în bazaconii." „În spatele dumneavoastră, chiar în spatele dumneavoastră! Şi acolo, în balconul acela, pe streşini, sub arcade, la intrarea în biserică, la uşa domnului Domínguez, sus, jos, peste tot. Am fost invadaţi! Oştile lui Sitting Bull au cucerit oraşul! Alarmă, alarmă, domnilor!" Cum se vor mai uita una la alta, auzindu-mă, Nelly şi Molly! Iar spaniolul ouălor prăjite ar striga: „Tipul ăsta e scrântit!" Don Felipe ar arunca o cârjă şi m-ar apuca de braţ. „Lăsaţi închipuirile şi hai să ne adăpostim sub arcada asta, că plouă tare. Povestea pe care voiam să v-o spun e următoarea: Merge un tip pe stradă şi vede un grup de persoane strânse în jurul unui cadavru. «Ce s-a întâmplat?» întreabă. «Nimic, i se răspunde, doar un poponar mort.» Îşi continuă drumul şi vede alt grup în jurul altui cadavru. «Ce s-a întâmplat?» «Cineva a omorât un poponar.» Tipul intră într-o cabină de telefon, formează un număr şi spune: «Auzi, Pepe, nu ieşi azi pe stradă, că în dimineaţa asta umblă liberă o puţă veninoasă»". Don Felipe Segundo va izbucni în râs. „Nu-i aşa că-i bună? Nimic nu se compară cu spiritul spaniol, când e

vorba de chestiile astea. Şi când te gândeşti ce viaţă ducem! Poporul ăsta se va salva pentru că are simţul umorului.“

II

În dimineaţa următoare oraşul va părea pustiu. Va părea, doar va părea, pentru că îndărătul fiecărei ferestre se va afla un om cu sufletul la gură, alb sau negru, chinez, evreu, italian, spanish, *gal, finlandez, arab, indochinez, african din nord, african din sud, persan, turc, libanez, grec, georgian, maghiar... Oraşul va părea pustiu, dar vântul va mişca steagurile consulatelor, înălţate ca-ntr-o zi de sărbătoare, şi va învârteji hârtiile ce vor acoperi aproape asfaltul bulevardului. Fluturaşi coloraţi pe care se va putea citi: „Bine aţi venit!“ Nişte mâini temătoare le vor fi tipărit pe timpul nopţii; alte mâini, şi mai temătoare, le vor fi aruncat în aer prea devreme, pentru că armata nu va fi sosit încă.*

Radioul va transmite muzică şi ştiri: „Un numeros contingent militar s-a adunat în Calo şi înaintează în pas de marş. În Milladoiro se adună escadrile împrăştiate. Călăreţii aşteaptă în Faramello. Câteva detaşamente din avangardă sunt pe punctul de a intra în Saint Laurence“. Tam-ta-ram! Imnuri militare, fanfare eroice: Sub vulturul îndoit, Dungi şi stele, Steguleţul.

Vai, vai de marele oraş
al Babiloniei, falnic oraş!
A fost de-ajuns un ceas
Ca să fie ras!

Asta vor cânta corurile, nenumărate, adăpostite sub porticurile vechi; corul catedralei prezbiteriene, condus de John F. Foster, cel al catedralei catolice, condus de Foster F. John. Primul va cânta în limba vulgară, al doilea, în gregoriană.

Diferitele meserii, categorii sociale și profesiuni liberale, funcționarii publici, angajații interimari și toate tipurile de muncitori vor participa la manifestare, respectând instrucțiuni precise:

clerici de confesiuni diverse își vor îndrepta rugile către Domnul Prea Înalt, pomenit cu numele Sale vechi și moderne, de diferite rădăcini și forme, încă și mai diferite;

statul-major în păr, în jurul unei mese de mari dimensiuni, precum acelea ale consiliilor de administrație, chiar dacă mai puțin luxoasă, va pune la cale strategia cea mai oportună, în funcție de veștile ce vor sosi; soldați din diverse corpuri de armată și specializări, cu o pondere simțitoare a celor de la transmisiuni, vor acoperi anumite sectoare ale orașului, în funcție de hotărârile comandamentului;

polițiști îmbrăcați în civil se vor ascunde pe la colțuri, pregătiți pentru orice;

funcționari municipali își vor ivi mutrele antropoide pe la intrările în metrou, cu o misiune evident informativă;

pichete de pompieri, înarmate cu scări contra incendiilor, vor agăța ghirlande colorate și alte ornamente;

muncitori în slujba municipalității vor ridica scena de pe care domnul primar îi va ura bun venit lui Sitting Bull;

fete drăguțe, plătite de aceeași instituție, vor așeza scaunele de pe scena înainte menționată; fotolii mari, călugărești, cu ceaprazărie veche, care au onorat șezutul edililor de odinioară;

armate de chelnerițe, albe, negre și de multe alte culori, vor pregăti băuturile răcoritoare ce vor fi oferite obosiților oșteni;

femei ușoare, în ariergardă, înarmate cu certificate medicale emise de curând și cu anticoncepționale cu guma rezistentă, așteaptă ordinul „Rupeți rândurile!" pentru a se prezenta fără discriminări soldaților setoși de carne exogamă;

în sfârșit, primarul și celelalte autorități, adunate în biroul celui dintâi, vor aștepta apropierea invadatorului, pentru a-și ocupa locurile pe scenă și a-l întâmpina; pe o masă separată, deasupra unei pernuțe, zac cheile de aur ale orașului care

îi vor fi oferite lui Sitting Bull de către două preafrumoase fetițe, îmbrăcate în costume tradiționale, fiicele gemene ale primului stătător din municipiu.

În acest timp:

Se va fi întrunit consiliul bisericesc, prezidat de domnul decan, care nu înțelege ce se întâmplă și solicită lămuriri într-o latină de baltă. Întrebările i se adresează mai ales lui don Procopio, considerat a fi cel mai în temă cu istoria locului, pentru a găsi precedente cunoscute sau uitate. La care don Procopio răspunde că nu se știe să fi venit vreodată în oraș vreun trib de indieni navajos, comanși sau sioux, chiar dacă se poate răspunde afirmativ în ceea ce privește etiopienii, libanezii și diversele tipuri de ordodocși, mai ales în secolele anterioare Marii Schisme; însă nu se păstrează nimic în arhive în legătură cu purtătorii de pene. Cum don Casto Almanzora nu face parte din consiliu, va rămâne afară, chiar dacă un canonic din suită va avea grijă să-l informeze despre ce se discută, iar la un moment dat, când se va trage concluzia că evenimentul nu are nicio explicație teologică, don Casto va trimite prin acest canonic mesajul că deține explicația și dorește să fie ascultat de adunare; care, după o consultare și un vot favorabil, îi va îngădui să-și expună opiniile, chiar dacă nu-i va fi acordat și dreptul de a se așeza; o decizie respectabilă și foarte în acord cu practicile imemoriale care dictează funcționarea acelui conclav. După ce va fi, prin urmare, introdus sus-numitul preot și i se va îngădui să se manifeste, acesta va expune printr-un scurt discurs, fără înfloriturile ori citatele escatologice la care este atât de predispus, particularul său punct de vedere asupra a ceea ce se întâmplă și a ce este de făcut, punct de vedere exprimat sintetic de următorul paragraf: „Am uitat, venerabili domni, că strămoșii noștri au creștinat America. Oare numele Bernardino și Junípero nu mai spun nimic conștiințelor noastre adormite? Regimentul de indieni care se apropie nu este, nici mai mult, nici mai puțin, decât rodul acelor predici; sunt fii ai lui Dumnezeu, ca și noi, care vin în pelerinaj la sanctuar, potrivit legilor și obiceiurilor specifice, adică îmbrăcați în războinici,

ca în zilele de sărbătoare. Drept pentru care, îndrăznesc să propun înălțimilor voastre ca ei să fie primiți cum se cuvine în asemenea cazuri, adică prelatul din fruntea acestei adunări să-i întâmpine înveșmântat în odăjdii scumpe, fără a uita că acela care le poruncește indienilor merită onorurile și prețuirea de care se bucură un șef de stat". Unul dintre cei prezenți va întreba despre ce prelat vorbește, la care oratorul va preciza că despre acela care are demnitatea și funcția cea mai înaltă, în eventualitatea în care sănătatea îi permite acest lucru. În urma discuțiilor se va hotărî ca domnul vicar și alte două persoane, ale căror funcții nu vor fi specificate și, ca atare, vor rămâne ad libitum, *să se deplaseze la palat și să-i supună arhiepiscopului spre aprobare decizia consiliului. Acestea fiind spuse, ședința se va încheia. Abia atunci, părintele Almanzora, înconjurat de fidelii săi, va afirma cu voce tare, ca să fie auzit de don Procopio: „Sper că n-o să-i treacă nimănui prin cap să-i arate lui Sitting Bull acel faimos mormânt care se zvonește că a fost descoperit sub prezbiteriu, chiar în locul în care ar trebui să se afle oasele sfântului eponim. Apropo de asta, vreau să folosesc acest prilej pentru a-mi exprima public convingerea că este vorba de un aranjament ticluit de inamicii de secole ai Bisericii. Anumite circumstanțe suspecte îmi întăresc neîncrederea. Din ce motiv sau motive au început săpăturile în catedrală? De ce a fost permisă deschiderea șantierului? Ce fel de persoane au fost însărcinate cu supravegherea acestei operații atât de delicate? Cine e terchea-berchea ăla, numit Monsieur Mathieu, care umblă nestingherit peste tot, ca și cum ar fi în ograda lui, fără ca nimeni să-l ia la întrebări? Lucrările, în caz că erau necesare, lucru de care mă îndoiesc, au fost tratate cu neglijență de către autoritățile ecleziastice și vreau să precizez că nu țin morțiș să acuz pe nimeni. Este foarte probabil ca acel mormânt blestemat să nu fie decât o invenție menită să nege venerabila tradiție, potrivit căreia sub altarul sfintei noastre bazilici se ascund oseminte sacre. Dacă ar sta în puterea mea, aș face o plângere la poliție." Aceste cuvinte vor fi pronunțate cu energia provocatoare a celui care vorbește cu dreptatea de partea*

lui. După care vorbitorul va abandona sala capitulară, în al cărei scaun de președinte ar trebui să se așeze, după cum cred mulți, el și nu Juan Lamas, președintele actual. Chiar în acea clipă se va auzi, prin sticla prinsă în plumb a ferestrelor, sunetul îndepărtat al unor trompete. „Au sosit indienii!"

Da, vor fi sosit. Avangardele își vor arăta penajele în depărtare, spre capătul Străzii Bendita, iar dinspre poporul adunat pe trotuare se vor auzi murmure de fericire și surpriză. Orchestra municipală, atenționată, va deschide, după câteva bătăi de tobă, seria veselelor pasodobles care va însoți presimțita și dorita solemnitate marțială a vizitatorilor; care va fi constatată îndată ce vor fi văzuți defilând în rânduri de câte opt, ritmici și simetrici, chiar dacă puțin cam pestriț îmbrăcați. Iar în urma avangardelor, va veni grosul armatei, în careuri aliniate impecabil, deși la fel de pestrițe. Vor lăsa în urma lor un mare loc gol, un timp suspendat, și când se va presupune că au ajuns în piață și că s-au oprit, un escadron compact de călăreți cu penajele plutind în aerul umed și lănci împodobite (unele dintre ele vor arbora blondul scalp al vreunei fețe palide, lucru care le va umple de groază pe mamele copiilor ce vor aplauda cu entuziasm); un escadron compact, spun, va străbate strada în galop până ce va dispărea din vedere la ultimele cotituri. Din nou golul, timpul în care se vor auzi inimile jinduitoare. Muzica orchestrei va primi ordinul să înceteze, adus de un indian călare, ce va face drumul înapoi. Golului îi va urma liniștea, destrămată după câteva minute de mersul lent al unui grup de cai, nu mai mult de cinci, doi, încă doi și apoi unul singur, bogat împodobit. Pruncii vor sălta în pântecele mamelor; degetele lor îl vor arăta pe acela care, în mijlocul penelor, arborează un cap de mort. „E Sitting Bull!" Entuziasmul va exploda în aplauze și chiuituri. Sitting Bull, indiferent, va străbate strada până la capăt, cu privirea pierdută și amintirea îndepărtatelor preerii în fundul ochilor.

Între timp, ce se va fi întâmplat în piață? Escadroanele își vor fi ocupat locul, împingând lumea până la granițele de piatră. Niște ofițeri cu pene vor fi răsturnat fotoliile de catifea roșie, mesele de caoba, cheile de aur ale orașului și vor fi

alungat de pe scenă autoritățile, îngrijitorii și fetele frumoase. Nu va rămâne decât locul gol și înălțat, dimpreună cu groaza din gâtlejuri: „Cine-or fi ăștia — se va întreba lumea — care îndrăznesc să comită o asemenea impolitețe față de personalități atât de spilcuite: primar cu însemnele puterii, autorități, ierarhi și reprezentanți? Iar dacă nu l-au azvârlit cât colo și pe arhiepiscop, a fost din pricină că acesta așteaptă la intrarea în catedrală, înveșmântat în odăjdii, sub baldachin!" (Cu toate că preoții, la vederea celor întâmplate, vor fi închis porțile cu zăvorul, după care vor fi fugit pe acoperiș pentru a vedea ce se mai întâmplă.) Toată lumea va rămâne în liniște, chiar și copiii de țâță, cu excepția unor bătrâne curioase care își dispută un loc mai în față. „Dă-te mai încolo, nerușinato! Că eu sunt aici de mai bine de jumătate de oră, iar tu abia ai venit." Vorbe reduse la tăcere de murmurele de groază provocate de capul de mort ce călărește pe semețul mustang. *„Domnul să aibă milă de noi!" va geme poporul. Dar frica nu-l va împiedica să contemple ultima defilare a penajelor călări, lungi până-n pământ; a acelei mantii pe care stă scrisă istoria tribului; a acelui cal fără nume, singurul demn de a-l purta pe șef. Până când vor ajunge lângă scenă, până când se vor urca pe aceasta și se vor așeza doi câte doi, de-a dreapta și de-a stânga conducătorului. Până când, într-un târziu, Sitting Bull va face un pas în față, va ridica mâna și va striga cu voce puternică, deși subțire: „Heil!" cuvânt ce-i va surprinde pe puținii care știu germană și va provoca, prin puterea sa incantatorie, o schimbare bruscă în rândurile soldaților și căpitanilor: dintr-odată, cerul se va umple de penaje smulse cu violență. Iar când acestea vor fi căzut pe jos, iar copiii se vor fi încăierat pentru ele, indienii și șefii lor vor apărea îmbrăcați ca o armată obișnuită, cu uniforme de un verde măsliniu, făcând însă excepție căștile încornorate de pe cap. Abia atunci, mulțimea înnebunită va striga: „Sunt vikingii!" și va fugi pe străzile laterale, pentru a se refugia în beciuri, biserici și canale, uitând cu totul de copiii încântați de coroanele de pene, de lănci, cuțite și* tomahawkuri, *cei care au reușit să facă rost de ele. Întreg poporul va fugi în debandadă, în vreme*

ce autoritățile, împietrite de frică, vor rămâne la locurile lor și vor da exemplu de curaj civic. Și eu voi fi acela care, la vederea chipului obscen, de falus belit, al omului ce fusese până atunci Sitting Bull și, începînd de atunci, Olaf Olafson, va fi încredințat în sinea lui, și asta îl va face fericit sau îl va înfuria, încă nu sunt sigur, că acel rege al vikingilor este tatăl meu. Atunci se va trezi în liniștea conștiinței mele adormite dorința de a-l ucide.

Continuă jurnalul de lucru

30 iunie

Lenocika a citit ce scrisesem, dar nu a emis imediat o judecată, ci a cerut un timp de reflecție, ba chiar a citit pentru a doua oară unele pasaje și abia după aceea mi-a spus că a scrie doar una dintre ficțiuni i s-ar părea o eroare din moment ce fiecare în parte oferea o viziune destul de trunchiată a universului, și că ar fi mai bine să le scriu pe amândouă și să le public în aceeași carte, concepută pe trei coloane, cu o poveste la dreapta, alta la stânga și cu cuvintele și faptele lui Bernárdez — din moment ce foloseau ambelor povești — puse în coloana din mijloc, economisind astfel efortul de creație și evitând repetițiile. Am stabilit să fac ce mi-a recomandat. Mai târziu, ea mi-a cotrobăit iarăși prin hârtii, cu acea atenție scrutătoare cu care îmi examinează privirea de fiecare dată când facem dragoste. „Aici, mi-a spus, am găsit niște lucruri pe care va trebui să mi le explici, fiindcă, odată lămurite, ne vor servi, poate, pentru a realiza o bună construcție narativă. De pildă: cine e bonzo-ul Ferreiro?" Întrebarea m-a luat pe nepregătite și, pentru a avea timp să găsesc un răspuns, i-am cerut foile. „Să vedem... dă-mi să citesc." Am citit din nou întregul episod și apoi i-am înapoiat paginile. „Da, știu cine e." „Are o poveste?" „Mai mult sau mai puțin, după cum vei vedea. Cel care aici se numește «bonzo-ul Ferreiro» era un băiat din

Bergondo, în estuarul Betanzos. Bergondo este un sătuc foarte drăguț, ce se întinde de-a lungul unei șosele. După tradiție, lumea din Bergondo se dedica negoțului cu bijuterii. Unii dintre ei, cei mai norocoși, sunt proprietarii unor magazine de bijuterii, mari și bine puse la punct, la Madrid. Sunt dotate cu sistemele de protecție cele mai moderne, iar în vitrinele lor se află coliere de smarald și diademe de briliante. Există deja câteva dinastii ai căror membri nu s-au născut în Bergondo, dar merg acolo în fiecare an, pentru a-și petrece concediul de vară, fiindcă posedă în acest sat palate *fin-du-siècle*, cu servicii de cristal colorat și mobilă din lemn de caoba. Cei mai puțin norocoși sunt aceia care merg dintr-un loc în altul cu o valijoară modestă și care cumpără protezele de aur ale morților, cerceii desperecheați, inelele rupte, lănțișoarele demodate și ceasurile stricate. Nu i-ai văzut niciodată prin țara ta?" Lenocika a zâmbit. „În țara mea bijuteriile sunt false." „Cu toate astea, mai demult, ajungeau și pe acolo cumpărătorii din Bergondo. Te asigur că umblă peste tot în lume. Eu le-am auzit poveștile de multe ori, în cafenelele din sat, după slujba de duminică. Unii dintre ei au străbătut America, de la Vancouver până la Strâmtoarea Magellan, și, dacă ar fi să dau crezare celor spuse odată de unul dintre ei, cunoșteau Machu Pichu, chiar dacă preferau să ascundă lucrul acesta, căci făceau săpături acolo pentru a găsi podoabe incașe. Alții au pătruns în Asia prin Mediterana și au ajuns până în China. Ferreiro a fost unul dintre aceștia." „Și s-a făcut bonzo?" „Da." „Și cum de are două fete?" A trebuit să umplu în grabă golul. „Voiajul în China l-a făcut după căsătorie." „Trebuie să explici cum s-a întâmplat, nu crezi?" „Sigur, e nevoie de o explicație satisfăcătoare." „Poți s-o faci acum sau o lăsăm pentru mai târziu?" Am privit-o cu coada ochiului, să văd dacă acele vorbe ascundeau o invitație la o pauză sau, poate, la un exercițiu amoros dorit în secret; însă chipul Lenocikăi, mereu atât de inteligent și de drăguț, exprima mai degrabă o preocupare critică de multe carate. „Lasă-mă să-mi amintesc... Ferreiro, când s-a întors de la armată, s-a căsătorit cu o

fătucă din Villasanta, cu Benita, care moştenise o ceasornicărie şi, împreună cu aceasta, meşteşugul tatălui ei. Pe Ferreiro îl folosea ca vânzător în prăvălie, pentru că ea, în afara faptului că repara ceasuri şi le vindea, mai ţinea şi inele de o valoare mediocră, verighete pentru miri săraci şi mărunţişuri de genul ăsta." M-am oprit. Ea a spus: „Continuă." „Dar Benitei îi plăceau bărbaţii. Hai să zicem că Ferreiro, ca amant, era un dezastru. Într-o zi a descoperit că soţia lui îl înşela cu un profesor de la universitate. Cum era un om plăpând, în loc să-i facă scandal Benitei, a căutat în pod vechea sa valijoară şi s-a întors la meseria dintâi." „Această reacţie, a comentat Lenocika, semnalează anumite trăsături morale." „Era un om bun şi nu cred că ar exista motive pentru ca să înceteze să fie astfel şi în continuare." „De acord, dar nu e convenabil să ne întoarcem în prezentul naraţiunii. Între plecarea lui Ferreiro şi întoarcerea sa în Villasanta rămâne un mare interval neacoperit, chiar acela în care a renunţat să mai cumpere bucăţi din metale preţioase şi s-a făcut bonzo." I-am cerut să mă lase să fumez o ţigară, pentru că pe Lenocika o preocupă serios starea aortei mele, ca şi anumite dureri care îmi atacă uneori braţul stâng. „Bine, fumează, dar numai una, ai înţeles?" Am aprins-o şi am tras două sau trei fumuri care m-au umplut de plăcere. „A străbătut ruta meridională a Asiei, începând cu Turcia. A trecut prin India şi a ajuns în Indochina. Într-un sat era o mănăstire. Într-o dimineaţă a intrat acolo, a cercetat locul şi a descoperit în fundul unui altar o statuie a lui Buddha, în întregime de aur, cu adevărat frumoasă. Ferreiro a privit-o fascinat şi a rămas multă vreme acolo, nu se ştie cât, până când cineva l-a atins pe umăr. Era stareţul mănăstirii. L-a întrebat dacă îi plăcea. I-a răspuns că da. «Păi, dacă vrei să o contempli zilnic, rămâi cu noi.» Se vede treaba că stareţul a descoperit în Ferreiro, folosindu-se numai de arta divinaţiei, aptitudini pentru a înainta pe calea spiritului." Lenocika, în acest moment al invenţiei mele, a izbucnit în râs. „De ce râzi? Nu merge?" „Ba da. Merge foarte bine. Dar m-a pufnit râsul, nu ştiu de ce. Tu ai fost vreodată într-o mănăstire

budistă?" „Niciodată." „Ai citit literatură zen?" „Nici asta n-am făcut." „Cum ți s-a năzărit, atunci, chestia cu mănăstirea?" „E ceva logic, nu crezi? Dacă îl numim bonzo-ul Ferreiro, asta înseamnă că a avut legături cu alți bonzo." „Până aici e în regulă." „Treaba cu statuia din aur a lui Buddha a fost o inspirație de moment." „E de presupus că există vreuna, și dacă nu există, atunci am inventat-o noi. Ce s-a întâmplat după aceea?" „Nimic mai mult decât ce era normal să se întâmple: Ferreiro a găsit pacea și desprinderea de cele lumești. Înainta pe drumul desăvârșirii, iar starețul era foarte mulțumit." „Astfel încât, conform logicii, Ferreiro n-ar trebui să plece niciodată din locul unde și-a găsit fericirea." „Într-adevăr, așa este." „Atunci spune-mi cum îl scoți din mănăstire și îl întorci în Villasanta de la Estrella." M-am ridicat și m-am apropiat de o fereastră. Pe stradă treceau niște studenți, care făceau gălăgie. O fată din grup purta pe spatele gecii numele unei universități americane, *Columbia University*, cred. M-am răsucit rapid: „Am găsit". Și am rămas sprijinit de fereastră, cu spatele la lumină. Lenocika s-a apropiat și m-a sărutat. „Eram sigură că o vei scoate la capăt." „Este o soluție fără cusur, fii atentă. Într-o zi sosesc americanii. Pe de-o parte, soldați, pe de alta, o echipă de arheologi înțelepți care cercetează arta din Indochina. Vin atrași de faima micului Buddha de aur. Vor să-l cumpere de la mănăstire, starețul nu-l vinde, arheologii pleacă, soldații americani încep să se poarte ca niște ticăloși, poporul protestează. Amintește-ți de ce s-a întâmplat în Vietnam, înainte de război: călugării decid să-și dea foc pe rând; la început unul, apoi alții." „Iar Ferreiro își dă foc și el?" „Cel puțin are această intenție și i-o comunică starețului, dar acesta îl sfătuiește să n-o facă, pentru că n-a ajuns la un asemenea grad de desăvârșire ca să suporte durerea arsurilor. «Ai lua-o la fugă învăluit în flăcări și ai urla, iar asta ar însemna să mă discreditezi pe mine, mănăstirea și doctrina.» Ferreiro a recunoscut că, așa stând lucrurile, nu-și putea da foc și l-a întrebat ce-ar putea face el. «Uite, fiule, când om fi ars cu toții, vor veni să jefuiască mănăstirea, iar acel Buddha

de aur care îţi place atât de mult va ajunge în muzeul vreunei universităţi americane. Prefer să ţi-l fac cadou.» «Adică, trebuie să plec?» «Da, fiule, şi cât mai repede. Chiar în noaptea asta bagi în desagă statueta şi ceva de mâncare şi o iei prin pădure. Nu vor lipsi oameni care să te ajute. Întoarce-te în Europa şi povesteşte acolo ce fac ăştia cu noi.» «Şi apoi?» În acel moment, Lenocika a ridicat mâna şi m-a oprit. „E rău?" am întrebat-o. „Nu, nu. E foarte bine. Doream doar să-ţi cer să mă laşi să colaborez." Am râs amândoi. „Fă-o." „Bonzo-ul Ferreiro, după o călătorie mai mult sau mai puţin îndelungată, ajunge în Europa şi ţine la Paris nişte conferinţe despre ce se întâmplă în Vietnam. Lumea se îngrozeşte, se organizează câteva comitete de ajutorare a bieţilor indochinezi, au loc mitinguri şi colecte, dar rezultatul e nul. Bonzo-ul Ferreiro înţelege într-o bună zi că nu poate continua să care în spinare acea comoară de Buddha şi îl vinde muzeului Luvru. Primeşte mulţi bani în schimb. Atunci se întoarce în Villasanta." „Iar poliţia îl arestează pentru că-l vede îmbrăcat în bonzo." „Da, bineînţeles, dar ajunge la o înţelegere cu autorităţile. Îl îmbrăcam în preot?" „Asta nu se poate." „Am cunoscut odată un profesor american care purta o sutană lungă, la fel ca aceea a preoţilor, numai că de culoare gri. O făcea pentru a se simţi mai comod." „Unde l-ai cunoscut?" „La universitate. Venise să ţină nişte conferinţe despre critica literară, fiind convins că noi habar n-aveam de aşa ceva. A fost foarte dezamăgit. A fost după războiul rece, când cu ruşii şi americanii: am început să ne păcălim reciproc sub pretextul relaţiilor culturale." „Şi ce-i cu asta?" „Bonzo-ului Ferreiro îi şade bine o asemenea costumaţie. Cum este foarte înalt, slab şi deja tomnatic, această haină îi dă un aer solemn." Mi-am imaginat cum ar arăta bonzo-ul îmbrăcat astfel pe străzile din Villasanta, şi mi s-a părut potrivită sutana, chiar dacă griul era cam ciudat; dar şi mai ciudate ar fi fost tunicile de culoarea şofranului purtate de călugării budişti. „De acord." „Acum, a spus ea, mai lipseşte să rezolvăm problema familiei. Spui că are două fete, dar, deocamdată, Benita nu le-a născut. Sunt două fete

de o anumită vârstă, au mai mult de douăzeci de ani sau în jur de douăzeci, fiindcă una dintre ele fumează. Preferi să ne întoarcem pentru a adăuga ceva? Ferreiro pleacă după naşterea lor." „Mi se pare mai potrivit, i-am spus, să se nască după plecarea lui. Ar putea să fie fiicele profesorului cu care se încurcase Benita." „Şi vor fi ca mama lor?" „Asta nu ştiu încă." „În cele din urmă, din text se deduce că bonzo-ul are deja prieteni, poate chiar discipoli." „Este, într-un fel, un apostol, şi a reuşit să adune în jurul lui un mic grup de credincioşi, nu mulţi. Câţiva anarhişti, de exemplu. Pablo Bernárdez ar fi unul dintre aceştia. Şi tipul de la legătorie, care nu ştiu cine este..." „De ce se află bonzo-ul în stare cataleptică?" „Gradul înalt de perfecţiune îi permite să realizeze o călătorie astrală. La întoarcere, va aduce un mesaj." „Care?" „Cum vrei să ştiu dacă nu s-a întors încă? O va face mâine sau poimâine, noi vom fi de faţă..." Lenocika m-a îmbrăţişat şi mi-a sărutat conturul gurii. „Sunt tare mulţumită de tine", a spus cu o voce alintată; şi a continuat să mă sărute. Am crezut sincer că prin acele săruturi mă invita să facem dragoste şi i le-am întors mult mai pasionale. Mi-a temperat avântul. „Nu încă. A mai rămas o chestiune nerezolvată. Cine este Marcelo?" Am respirat adânc şi ea a adăugat: „Dacă nu eşti obosit, aş vrea să-mi spui chiar acum. Dacă nu, va fi dat uitării şi ştii doar ce se întâmplă cu ceea ce uiţi". Ah, Lenocika, dragă, de ce te-oi fi găsit atât de târziu! Când mă gândesc la ce simţ al disciplinei şi al datoriei ai, la abilitatea ta de a învălui munca în sărutări şi promisiuni erotice, îmi dau seama că, dacă ne-am fi cunoscut acum patruzeci de ani, alta mi-ar fi fost soarta. Dar, sigur, acum patruzeci de ani nu te născuseşi încă, iar dacă te-ai fi născut, acum ai fi poate o babă...

2 iulie

I-am explicat că Marcelo vine dintr-un roman anterior, pe care n-am izbutit să-l termin. Deşi l-am început cu mult

entuziasm, m-am descurajat apoi și l-am abandonat. Mai târziu, am trăit un eșec care m-a înfuriat. Într-o zi, îmi răsfoiam hârtiile în căutarea unei teme și am dat peste manuscrisul uitat. L-am recitit, am considerat că era bun (cel puțin, asta a fost impresia mea) și m-am apucat din nou de scris. Atunci a ieșit, dintr-una din coastele acelui text, un roman nou. Pe Lenocika a amuzat-o povestea cu coasta și mi-a cerut, dacă nu-mi era prea greu, să fac o paranteză și să-i descriu acel proces. Bineînțeles că am făcut-o, dar n-o să povestesc asta aici, așa cum nu povestesc tot ce se întâmplă între Lenocika și mine. Asta ar mai lipsi! Pot spune totuși că, în timp ce vorbeam, capul lui Lenocika mi se odihnea în poală; că ochii ei, atât de albaștri și de limpezi, rămâneau închiși. S-ar fi zis că dormitează, asta aș fi crezut și eu dacă nu m-ar fi întrerupt din când în când și dacă n-ar fi arătat, prin întrebările ei, că asculta cu atenție narațiunea mea. I-am vorbit despre Balbina Bendaña și despre bunicul ei, don Balbino Cubero, alias Leonezul, omul cel mai bogat din Villasanta, poate și cel mai zgârcit și cu inima cea mai împietrită. Și despre unchiul Balbinei, don Bernardino Bendaña, care trăia într-un palat pustiu, măturat de vânturi și ploi, împreună cu cele două vechi servitoare care furau pisicile și găinile vecinilor pentru a-i da ceva de mâncare. Ah, bătrânul don Bernardino, conte de nu știu ce, tovarăș de vânătoare al lui Alfonso al XIII-lea și *partenaire* credincios în legăturile cu femei frumoase și scumpe! Își târa mizeria gesticulând și vociferând pe străzile din Villasanta și îmi plăcea să mi-l imaginez sub formă de medalion de piatră, dintre acelea care abundă pe fațadele vechi ale orașului și pe obiectele de mobilier falsificate, în stil renascentist spaniol, unde un cap energic iese printr-un cerc, ca printr-o fereastră. Așa se ivea și capul lui don Bernardino pentru a cere dreptate împotriva unei lumi care îl ruinase. Marcelo, orbul, făcea parte din această faună. Născut de o prostituată bolnavă, rămas orb din neglijență, era adorat din pricina nostimei lui fețe de înger de maicile de la ospiciu, care aveau grijă de strălucirea

și moliciunea zulufilor lui. În afară de faptul că era drăguț, mai era și isteț, iar mamele respectabile din Villasanta, când își certau copiii leneși și tembeli, li-l dădeau pe Marcelo drept exemplu. Cum mai citea copilul acela, cum mai cânta la pian, cu mâinile lui albe și mititele! Nu se știe de ce, don Balbino Cubero și-a asumat sarcina de a-i plăti educația. Oare s-o fi făcut din cauza vreunei remușcări legate de vreun fiu zămislit în chip sordid și apoi abandonat și sortit morții? Odată ajuns în acest punct, Lenocika m-a întrebat dacă nu acumulasem prea multe calități în figura lui Marcelo, iar eu i-am răspuns că omul care constituise sursa mea de inspirație avea toate aceste calități, cel puțin pe cele intelectuale: căci pentru a inventa personajul Marcelo, avusesem în minte persoana altui orb, real de data aceasta, de la care împrumutasem haine și situații, deși acela era cu adevărat diabolic, spre deosebire de Marcelo, a cărui răutate nu atingea asemenea cote, fiindcă resentimentul firesc al invalidului era frânat de sentimentalismul lui foarte intens. Se îndrăgostise de Balbina Bendaña și purta cu aceasta o bătălie dialectică, uneori violentă. Ea, dacă nu-l iubea la rându-i, era măcar fascinată de el. Lenocika m-a întrebat cât de departe ajunseseră lucrurile între ei. I-am răspuns că în cele deja scrise nu ajunseseră foarte departe și că nu se putea prevedea nimic, din moment ce era vorba despre un roman bazat pe caractere, a căror evoluție determina evenimentele. „În discuția cu Bernárdez, Marcelo pomenește în treacăt de o durere și lasă să se înțeleagă că a înlocuit o femeie reală cu o statuie din piatră." „Da. Marcelo le topea pe amândouă într-una singură, se ducea de la una la cealaltă ca și cum ar fi fost aceeași persoană, dar nu-ți pot spune cu exactitate în ce constau relațiile lui cu una și cu cealaltă." Lenocika a tăcut câteva clipe, apoi a deschis ochii. „Te gândești, atunci, să-l folosești în romanul nostru?" „Mi-ar fi cam greu s-o fac. Povestea la care mă refeream se desfășoară înainte de războiul civil, așa încât, acum, Marcelo ar avea șaizeci de ani sau chiar mai mult. Nu-mi e de folos." „Totuși, vorbește cu

Bernárdez în catedrală." „Fragmentul acela trebuie suprimat. E o eroare diacronică." Lenocika a izbucnit în râs. „De ce nu-l păstrezi? Poate să rămână ca partener ipotetic de conversație. Să presupunem că, trecând granițele timpului, Pablo și Marcelo se întâlnesc..." Am rămas pe gânduri o vreme. „Voi mai vedea." „Iar ceilalți?" „Don Balbino era bătrân, a murit deja. La fel și don Bernardino. Balbina, în schimb, poate fi păstrată ca fată bătrână postmenopauzică. Pe vremea aceea, studia istoria la universitate. Astăzi este deja profesoară, o profesoară de categorie medie, foarte bogată, pentru că și-a moștenit bunicul. Sigur că avea și o mamă, care n-ar fi avut de ce să moară..." Mă potopeau amintirile vechiului roman eșuat; am încercat să le ordonez. „Uite: don Balbino, între alte lucruri, era proprietarul ziarelor din oraș, cel de dimineață, de stânga, cel de seară, de dreapta. Să presupunem că s-a nimerit ca Balbina să rămână cu cel de dimineață, iar mama ei, care era o habotnică, să moștenească ziarul de seară, *Ziua* și *Noaptea*. Am putea să le folosim în chestiunea polemicii locale legate de măicuța care merge în infern. *Noaptea* o apără pe respectiva, pentru că părintele Almanzora o șantajează pe văduva lui Bendaña, iar cei de la ziar îl ascultă. Cei de la *Ziua*, în schimb..." Lenocika m-a întrerupt. „Sunt de stânga?" „În măsura posibilului. Nu în chip declarat, bineînțeles, dar au mereu probleme cu cenzura, au fost amendați în repetate rânduri, iar directorul a fost suspendat din cauza unei caracterizări pe care i-a făcut-o unui ministru al educației: l-a comparat cu o barză, căci, pentru el, orice om se definește printr-un animal care îi seamănă. Astfel încât, chiar dacă nu spun lucrurilor pe nume, știrile despre călugăriță sunt cel puțin reticente. Acum mă gândesc că... Cred că e hazliu. Călugărița primește de la părintele Almanzora datele necesare pentru a conferi voiajelor ei o brumă de verosimil fantastic, date pe care preotul le scoate din *Divina Comedie*. Don Procopio descoperă lucrul acesta, se întâlnește cu directorul ziarului, care îi e prieten, și pun la cale împreună un articol

care semnalează coincidențele. Cum ți se pare?" Lenocika m-a strâns de mână și a aprobat din cap. „Regret pierderea lui don Bernardino. Ce vârstă ar avea acum?" „Mai mult de o sută de ani!" „N-am putea să-l întinerim puțin?" „Dacă l-a însoțit pe Alfonso al XIII-lea la activitățile sportive și la chefuri, nu prea merge. Există, în plus, și alte amănunte care ne împiedică s-o facem. Don Bernardino era proprietarul faimosului Crist al lui Bendaña, o piesă de fildeș, ieșită din atelierele leoneze, cam prin secolul al unsprezecelea. Doar atât rămăsese în palatul lui, care nu mai era al lui, ci al Leonezului. Acesta i l-a cumpărat și îl lăsa să locuiască acolo din milă. Păstra Cristul într-un mare salon gol, alături de o lampă cu ulei și un scăunel pentru rugăciune îmbrăcat în catifea decolorată. Don Bernardino le spunea tuturor că nu mai rezistă, că va sfârși prin a vinde Cristul pentru a putea să mănânce ceva cald în puținii ani ce-i mai rămăseseră de trăit, că îl va vinde americanilor. A existat teama că o va face și arhiepiscopul s-a gândit să i-l cumpere și a trimis pe cineva să stabilească detaliile afacerii, însă acel cineva, care se pricepea la artă, a descoperit că era vorba despre un fals. Don Bernardino i-a mărturisit atunci că a trebuit să-l vândă cu mulți ani în urmă pentru a ajuta o infantă aflată în dificultate. «Se află într-un muzeu din Statele Unite. Le-am pus condiția să-mi dea, în schimb, o copie exactă și au făcut-o. E asta.» Adevărul e însă că don Bernardino vânduse Cristul pentru a putea să se culce cu o balerină foarte faimoasă, care își dăruia favorurile în schimbul bijuteriilor scumpe. Doar în Spania nu mai sunt infante de mulți ani..." „Mare păcat." „În orice caz, voi vedea dacă mă pot folosi de Marcelo mort și de Balbina vie. Asta n-ar fi greu." Deja mi se perindau prin minte anumite imagini și am tăcut pentru a le urmări, dar Lenocika a început din nou cu întrebările: „Spre finalul conversației dintre Marcelo și Pablo este pomenită Coca. Ce-i asta?" Eram pe cale să-i explic, când, din străfundurile sufletului mi s-a ivit amintirea Balaurului cel Urât. Cât de mult întârziase! Acel resort pus în funcțiune

când don Procopio mi-a arătat miniaturile manuscrisului ajunsese la capătul mișcării sale.

3 iulie

„Acum, i-am spus Lenocikăi, o să-ți vorbesc despre Balaurul cel Urât." „Ce-i asta?" „Altă reminiscență. Un vechi personaj care nu a trecut frontiera imaginației, despre care n-am scris niciodată nici măcar un rând, dar care apare din nou acum. Aparține unui roman care nu a depășit stadiul de proiect; poate că n-a ajuns nici măcar să fie un proiect. Urma să se intituleze *Insula, regina și zgripțuroaica*, iar locul acțiunii era Insula Mazaricos, un soi de stâncă bazaltică pierdută în mările Apusului, din care se ivea ca un cetaceu tocit. Imaginea insulei am luat-o dintr-o revistă de geografie, unde apărea într-o fotografie în culori; ca o bucată de lemn... Dar ar fi mai bine s-o vedem." Lenocika a făcut un salt neașteptat și a ajuns în picioare pe covor. „O, da, bineînțeles, cum să nu! De multă vreme n-am mai călătorit." „Drumul ăsta nu poate fi bătut cu piciorul. E departe și ai putea obosi. Eu, cel puțin, nu aș fi în stare să fac un drum atât de lung. Așază-te lângă mine." Mă aflam pe canapeaua unde ea se întinsese cu capul în poala mea, așa cum am spus. Și-a făcut loc lângă mine. Mi-a zâmbit. „Te las să fumezi încă o dată." I-am mulțumit cu un sărut. „Cel mai comod ar fi să ajungem în insulă pe calea aerului. Dacă mergem după soare, vom sosi acolo pe înserat." „Vom avea unde să dormim, pe insulă?" „Bineînțeles. Am spus că trebuie să urmăm soarele, pentru că el ne va indica drumul. Chiar în această direcție se află insula." Lenocika și-a întins brațele. „Mi-ar plăcea să mă agăț de lumină, dar mi-e teamă că razele vor fi prea subțiri și voi cădea." „Cuvintele nu au greutate", i-am răspuns și, pentru a-i risipi temerile, m-am așezat într-un jet de lumină care m-a dus departe într-o clipită. „Așteaptă-mă!" a strigat ea, râzând; iar când am întors capul, venea deja în urma mea, sărind de pe o rază pe alta, și a ajuns curând

lângă mine. Parcă ne dădeam în căluşei ca doi copii, ne îndepărtam şi ne apropiam unul de celălalt, râzând, urcam şi coboram ca pe un tobogan. Treceau pe sub noi văile deja umbrite şi culmile încă luminate; în albia câte unui râu şi în marea încă îndepărtată, soarele se înroşea. Villasanta rămânea învăluită în ceaţa după-amiezii, neclară precum oraşele deşertului. Când am ajuns pe coastă, i-am arătat Lenocikăi un mic port. „Acolo e Muxía. În fiecare săptămână vine vaporul din Mazaricos, condus de doi bărbaţi, proprietarul şi maşinistul. Sunt împreună de treizeci de ani şi nu şi-au vorbit niciodată." „Unul o fi franchist, iar celălalt republican." „Nu. Unul este dintre oamenii pe care îi vezi mereu din faţă, iar celălalt, dintre cei pe care îi vezi numai din profil." I-am explicat că în Mazaricos exista un singur oraş, iar locuitorii lui se împărţeau în cele două categorii care păreau mai degrabă două rase. Cei care se văd din faţă trăiesc în partea dreaptă a localităţii, ceilalţi, în partea stângă. În mijlocul celor două zone, chiar deasupra portului, se află cazinoul, unde pot să intre numai bărbaţii. „Parc-ar fi un sat de indieni bororo." „Din aşa ceva m-am şi inspirat când l-am inventat." Coasta rămânea în urmă, iar soarele ameninţa să intre în nişte nori negri, care mărgineau orizontul; erau învolţi, ca de furtună, tiviţi cu aur. Am fi rămas fără mijloc de transport dacă înghiţeau soarele, dar acesta, după cum se ştie, se deplasează mai încet când apune, astfel încât am avut vreme să ajungem să vedem insula Mazaricos la orizont, lungă şi turtită ca spinarea unui peşte uriaş, cu toate că, văzută de aproape, părea mai degrabă rotundă, cu falezele tăiate în golfuri şi golfuleţe şi o suprafaţă plană şi fără copaci, de parcă ar fi fost măturată de vânt. Luminile care începeau să se aprindă ne-au indicat poziţia exactă a oraşului; văzut de sus, părea un amfiteatru cu căsuţe aşezate în jurul unui debarcader curbat, unde erau bărci şi bărcuţe şi oameni care se plimbau. Când soarele dispăruse aproape, am alunecat în jos pe razele noastre şi am coborât lângă intrarea în port. „E târziu ca să-l mai vedem pe Balaurul cel Urât, i-am spus Lenocikăi, la ora asta, grota în care se

ascunde e întunecată, dar, chiar dacă el nu ar dori să-l vedem, pentru că urâţenia îl face timid şi discret şi nu se lasă scos decât cu greutate din ascunzătoarea lui submarină, n-aş vrea să pierzi spectacolul grotei la răsăritul soarelui, o adevărată splendoare". Lenocika s-a aşezat pe o piatră lustruită de vânt şi ploaie. „Aşa este şi peisajul ăsta, atât de pustiu şi dur." Venea pe drum, cântând din nai o melodie complicată şi arhaică, un bătrân păstor de capre, care se lăsa văzut numai din profil; a trecut pe lângă noi şi ne-a salutat în limba locului, pe care Lenocika n-a înţeles-o. L-am întrebat dacă vom putea găsi la ora aceea unde să rămânem peste noapte; ne-a spus că în localitate exista un hotel, dar că nu îşi amintea ca vreodată să fi tras acolo vreun oaspete. „Lumea ne-a abandonat cu secole în urmă sau poate că a uitat de noi. Când vaporul aduce pe cineva, acela e unul dintre noi, care se întoarce din străinătate sau vine numai să-şi viziteze familia; în orice caz, acela are casa lui. Cu toate acestea, hotelul se păstrează curat şi aranjat pentru ziua în care va sosi regina. — Şi a arătat spre Lenocika: — N-o fi doamna aceasta?" I-am tradus Lenocikăi ce spusese păstorul de capre. „Spune-i că nu. Ce prostie! Dacă aş fi regina, chiar şi numai pentru câteva ore, n-aş mai fi primită în ţara mea." Păstorul a căzut pe gânduri câteva clipe. „Păi toată lumea o să creadă că ea este, pentru că se potriveşte descrierii pe care părinţii noştri ne-au transmis-o, aşa cum şi ei, la rândul lor, au auzit-o de la bunicii noştri, şi tot aşa, dacă o iei înapoi pe firul timpului, până nu se ştie câte secole în urmă." „Vă amintiţi de numele reginei?" „Regina, regina pur şi simplu." L-am întrebat care era adresa hotelului; mi-a răspuns că era lângă port, în jumătatea stângă, dar că grădina aparţinea dreptei. I-am mulţumit, iar el a plecat cu muzica şi cu caprele lui, iscând un oarecare vacarm cu talângile. Când s-a îndepărtat, am judecat împreună cu Lenocika situaţia, în felul următor: „Dacă acum coborâm în oraş şi căutăm hotelul, ne vom introduce inevitabil în romanul din care face parte oraşul. Din partea mea, putem s-o facem, dacă şi tu eşti de acord, pentru că, din punctul nostru de vedere, e

totuna un roman sau altul. Însă ei vor considera negreşit că eşti regina, iar tu va trebui să joci acest rol. Aşa că hotărăşte tu". Lenocika s-a gândit puţin. „Nu-i vorba că nu m-ar ispiti s-o facem, mi-a spus, căci oamenii din faţă şi cei din profil trebuie să fie fascinanţi, dar nu uita că sunt o fată sovietică, educată în spiritul cel mai ortodox al marxism-leninismului, drept pentru care rolul de regină îmi provoacă o anume silă; în plus, gusturile mele literare sunt destul de clasice şi bifurcaţiile sfârşesc întotdeauna prin a mă plictisi. Acest voiaj pe care l-am făcut aparţine romanului nostru, şi dacă lucrurile merg bine, îl vom lua până la urmă cu noi la Villasanta pe Balaurul cel Urât, o să vezi, aşa că, într-o formă destul de vagă, ne vom menţine în interiorul temei. Dacă trecem la altceva, riscăm să lăsăm neterminat ce-am început, iar tu ai deja multe proiecte pe care le-ai realizat doar pe jumătate. Pe de altă parte, mărturisesc că mi-ar plăcea să o salut pe proprietara hotelului unde, în plus, am găsi paturi comode şi puţină mâncare." „Am adus eu ceva cu mine, şi i-am arătat traista pe care o inventasem tocmai în acel moment şi mi-o agăţasem de umăr, am plăcinţele din acelea cu caviar, care îţi plac atât de mult." „Caviar din Guadalquivir?" „Din Volga, garantat". A întins mâinile. „Dă-mi-le imediat, te rog!" I-am dat plăcinţelele cu tot cu cutie şi am privit cum le-a mâncat cu o voracitate infantilă. În timp ce mânca, am inventat o chitară pe care i-am aşezat-o la picioare, căci Lenocika, după ce mânca plăcinţele cu caviar, devenea nostalgică şi cânta cântece din ţara ei, care vorbeau despre râuri, păduri, stepe şi dragoste. Noaptea începuse, iar eu vedeam doar umbra ei, în vreme ce ea o vedea pe a mea. A început să cânte. În acest timp, am ridicat în jurul ei o cabană în stare să reziste vântului nopţii, cu un cămin aprins şi un pat acoperit cu blănuri de focă şi de urs alb, iar piatra pe care cânta Lenocika a rămas lângă uşă, astfel încât flăcările căminului să-i lumineze, din vreme-n vreme, chipul. Mai auzisem şi în alte rânduri acea baladă a lui Boris Godunov, cu versurile şi muzica atât de vechi. Povesteau aventurile şi nenorocirile ţarului violent şi înşelăciunile presupusului Dmitri. Îmi

plăcea vocea de violoncel a Lenocikăi şi, pentru a o auzi mai bine, m-am aşezat aproape de ea, pe colţul patului. Când a terminat, i-a căzut părul pe faţă, iar balalaica i-a alunecat, până ce a căzut pe jos cu un zgomot discordant. „Mi-e frig", mi-a spus, şi eu am luat-o în braţe şi am culcat-o sub blana de urs. „Îmi amintesc de prietenii mei şi de barul acela în care ne adunam când ieşeam de la universitate. Aproape mereu venea cu noi şi profesorul Levinka, pentru că era îndrăgostit de mine. Şi el obişnuia să cânte balada lui Boris; de la el am învăţat-o. Şi micuţa Katia, şi Vladimir, prietenul ei, care or fi deja căsătoriţi acum, iar eu nu am fost la nuntă..." M-am simţit vinovat pentru că am rupt-o de lumea aceea, care era a ei, unde bărbaţii şi femeile erau din carne şi oase, nu nişte simple vorbe. „Dacă vrei...", am insinuat; dar Lenocika m-a înlănţuit cu braţul de talie şi m-a tras spre ea. „Nu, nu, ştii foarte bine că nu. Numai că, uneori, îmi aduc aminte de ei şi mă întreb dac-or fi fericiţi. Levinka nu e, bineînţeles, dar se consolează, probabil, atacându-i cu furie pe formalişti, care au murit cu toţii." A închis ochii; braţul i-a slăbit treptat. I l-am acoperit şi am lăsat-o să doarmă. Afară, un vânt zurbagiu străbătea câmpul şi nişte picături mari de ploaie loveau acoperişul de paie. M-am aşezat comod în faţa focului şi m-am gândit că i-ar plăcea, când s-o trezi, să asculte din gura mea continuarea romanului. Pe cine să urmez? Pe don Procopio, pe Pablo, pe bibliotecar, pe arhiepiscop? Flăcările se încăpăţânau să deseneze imaginile unor fete tinere. Dracul mi le-o fi adus în minte, chiar dacă le uitasem! Marujita şi Conchita, „las Marujitas", fiica gazdei mele din vremea studenţiei şi o prietenă a ei, care locuia tot acolo. Erau poreclite „telefonistele", din pricina meseriei lor. Marujita era foarte drăguţă. Conchita, nu cine ştie ce, şi era cam grasă dar, pentru că stătea în preajma prietenei sale, era şi ea curtată. Li se dusese vestea că erau curve, fetiţele, şi, după ştiinţa mea, era adevărat. Amintirea lor s-a suprapus pe alta, legată de altă pereche, de surori de data aceasta, care vânau studenţi fără experienţă şi erau genul „priveşte-mă, dar nu mă atinge", dar rămaseseră gravide până

la urmă, cu un profesor universitar, spunea lumea, însă nu s-a dovedit nimic, fiindcă s-au dus să nască la munte şi nu au mai fost văzute prin oraş. Toate cele patru fete s-au topit într-o a treia pereche, cea imaginară, care a ajuns imediat să se numească „las Pepuchas" şi erau fiicele bonzo-ului, Pepucha şi Juanucha, cu aceste diminutive pe care pedanţii le corectau după norma rusească, Pepucika şi Juanucika, sau, cel puţin, aşa mi s-a năzărit mie. După cât se ştie, mama lor le-a născut când era singură, iar când l-au întrebat odată pe bonzo dacă nu-i era ruşine că fetele ajunseseră nişte târfe, el a răspuns filozofic: „Când s-au născut, mama lor umbla cu Cutărescu, aşa că n-au decât să facă ce vor". Nu ştiu dacă răspunsul a fost pe măsura gradului de moralitate atins de bonzo, însă trebuie să ţinem seama de faptul că, oricât de înalt ar fi fost acest grad, mai cobora uneori şi la nivelul solului. Când se întâmpla asta, omul vorbea cu pasiune, de exemplu, despre loto-prono, deşi nu apucase să joace niciodată. Am hotărât, aşadar, să continui povestea în direcţia aceea, adică din punctul de vedere al Pepuchelor sau, mai precis, al uneia dintre ele, pentru că, ţinând seama de ideea care îmi venise, cealaltă mai mult mă încurca. Lenocika dormea şi, din când în când, spunea obscure cuvinte ruseşti, care ajungeau la mine ca un susur de „ñ"-uri. Am privit-o îndelung, înainte de a mă apuca de lucru; iar apoi am lucrat în linişte, scriind de mână, contrar obiceiului meu, ca nu cumva zgomotul maşinii de scris să o trezească. Şi asta mi-a ieşit în acea noapte:

Naraţiune (II)

3 iulie

În după-amiaza aceea Pepucha hotărî să meargă la Villagarcia cu o prietenă şi nişte studenţi care aveau maşină şi care le invitaseră să mănânce fructe de mare. O anunţă pe Juanucha că nu avea să se întoarcă până târziu, aşa că să

nu-şi facă griji. La ora mesei, doamna Benita spuse că îşi va petrece după-amiaza cu o prietenă care, la rândul ei, o invitase pe altă prietenă, ghicitoare în cărţi, şi să nu conteze pe ea până la cină, astfel încât lui Juanucha îi rămânea casa la dispoziţie, dar să nu-l lase pe tatăl ei singur, pentru orice eventualitate. Atunci Juanucha îl anunţă pe Shanti Echevarría, un student din Bilbao cu care era în vorbe, că în loc să iasă ea pe furiş, să vină el la ea acasă şi că ora cea mai potrivită ar fi în jur de cinci, şi rămaseră înţeleşi, iar, în aşteptarea întâlnirii, Juanucha începu să deretice prin casă şi la patru terminase deja, lăsând-o curată şi aranjată de parcă urma să primească vizita unui prinţ. Se gândise să folosească patul mamei, care era destul de îngust, dar nu scârţâia şi apoi camera era foarte respectabilă; se afla acolo o masă plină cu unelte de ceasornicărie şi un fotoliu vechi, într-o stare destul de bună; pentru că îi era ruşine să-l ducă pe Shanti în patul ei sau în cel al Pepuchei, care erau mai degrabă laviţe decât paturi, oricât de mult ar fi vrut ele să ascundă acest lucru cu plapume de creton şi perne fantezi, aşezate în poziţii strategice; şi chiar dacă sora ei avusese ideea să lipească pe pereţi feţe de artişti de cinema şi unul sau două postere primite cadou, adevărul este că pe tavan şi într-un colţ erau pete de igrasie foarte vizibile care urâţeau camera. Bineînţeles că unde se afla tatăl ei erau camera şi patul cele mai bune, pentru că acolo aşezaseră dulapul cu oglindă şi maşina de cusut, ce se ascundea într-o mobilă cu capac, foarte decorativă; pereţii nu aveau igrasie, iar cele două peisaje, decupate dintr-un număr al revistei *Blanco y Negro*, fiecare în rama lui, erau foarte elegante; dar Juanucha ştia că, atâta vreme cât tatăl ei se afla în pat, oricât de adormit ar fi fost, sau, cum spuneau unii, cataleptic, nu era decent să faci acolo lucrul acela, apoi, chiar dacă patul era mare, de două persoane, tatăl ei ocupa jumătate, iar locul rămas se putea compara, în lăţime, cu patul mamei; astfel încât avea totul calculat şi, până la ora cinci, începu să citească un roman de Corín Tellado pe care i-l împrumutase, chiar în acea dimineaţă,

Luisa, fiica vânzătoarei de la pâine. Era un roman foarte frumos, în care o fată își apăra fecioria de atacul unei grămezi de bărbați și sfârșea prin a i-o dărui unui inginer arătos și bogat, după căsătorie, bineînțeles. Dar nu citise nici douăzeci de pagini, când cineva bătu la ușă. „Da' grăbit mai e", gândi Juanucha și se duse să deschidă. Cel care bătuse era Pablo, care purta un impermeabil ud și care nu spuse nimic, ci doar rămase așa, uitându-se la ea. Ea, respectuoasă, îl invită să intre, dar el nu vru. „Am venit doar să vă amintesc că în seara asta, pe la șase, tatăl dumneavoastră își va reveni, căci se împlinește sorocul." „În seara asta? îl întrebă Juanucha. Eu cred că va fi mâine dimineață, dacă nu am greșit socoteala." „Nu-i așa, eu cred că e astăzi, chiar dacă s-ar putea să fi greșit și eu; însă, în orice caz, ar fi bine să fim pregătiți." „Dumneavoastră ce vreți, de fapt? Să fiți de față când se trezește?" „Nu aș îndrăzni să vă cer asta, dar mi-ar plăcea..." „Bine, atunci mergeți să faceți o plimbare și întoarceți-vă după șase și vom vedea atunci ce se întâmplă." „Aș putea să aștept în fața ușii, dacă nu vă deranjează." „Dar, omul lui Dumnezeu, pe o vreme ca asta, ce-o să faceți în fața unei uși atât de urâte? Nu știți cum suflă vântul pe străduța asta?" „Atunci o să stau puțin într-o cafenea." „Așa, mergeți într-un loc cald și lăsați să treacă o bună bucată de vreme, pentru că nu știm dacă în daraverile tatălui meu o exista sau nu punctualitate, și, la fel de bine, se poate trezi la șase sau la nouă fără un sfert." Pablo îi mulțumi și coborî scările fără să se uite înapoi, dar Juanucha rămase în ușă, gândindu-se ce păcat că un bărbat atât de chipeș, în loc să se gândească mai mult la femei, se ocupa cu prostii împreună cu bonzo-ul și alți nebuni ca el. Se puse iarăși pe citit și la cinci fix cineva bătu la ușă. De data aceasta era Shanti, îmbrăcat și el cu un impermeabil ud, pe care vru să-l dea jos imediat, pentru că nu se putea apropia de nimeni din pricina lui. Juanucha i-l luă și i-l duse la bucătărie, unde îl agăță deasupra chiuvetei. Când ajunse în coridor, Shanti, care era un tânăr înalt și puternic, o luă de mijloc, o ridică în aer și

începu s-o muşte de pulpe. Ea dădu din picioare, îi ceru să fie cuminte şi să lase pentru pat lucrurile care se fac în pat. Îl luă de mână şi îl duse în camera mamei. Dar lui Shanti i se păru că patul acela era prea îngust, că doar el singur încăpea în el şi că trebuiau să caute altul, dacă nu, să meargă pe ascuns acolo unde nu existau probleme cu spaţiul. Juanucha îi spuse că singurul pat mare din casă era acela unde era culcat tatăl ei. Pe Shanti îl trecu un fior „Nu mi-ai spus că nu va fi nimeni acasă?" „Să vezi, tata e ca şi cum n-ar fi, pentru că e în stare cataleptică, după cum spun ei." Lui Shanti, care studia medicina, lucrul ăsta îi deşteptă interesul. „Mă laşi să-l văd?" Ea îl luă de mână. „Vino. Nu e altceva decât un om care doarme." „Atunci, n-o fi cataleptic." „Mie mi se pare că doarme." „Dar respiră?" „Nu ştiu. N-am observat." Intrară în cameră, Juanucha deschise obloanele, iar Shanti îl putu vedea pe bonzo, îmbrăcat cu sutana lui gri, întins în pat cât era de lung, şi nemişcat. Se apropie, îi luă pulsul şi îi lăsă braţul să cadă. „E ca şi mort." „Da, aşa pare, dar morţii putrezesc, iar el e în starea asta de cincisprezece sau douăzeci de zile, aşa că trebuie să fie adevărată chestia aia cu catalepsia." „Dacă se află într-o asemenea stare, nici nu vede, nici nu aude, nici nu simte." „Asta ne-a spus şi el." Shanti îşi dădu jos sacoul şi îl lăsă, împăturit, deasupra mobilei în care se afla maşina de cusut. „Uite, chestia e foarte simplă: îl apucăm amândoi şi îl băgăm sub pat, iar după ce terminăm, îl punem la loc şi totul e în regulă." „El a cerut să nu fie mişcat." „Aşa înţepenit cum se află acuma, e ca şi cum am mişca un lemn. O să vezi. Tu îl apuci de picioare, iar eu de cap şi, când spun eu, buf!, îl lăsăm pe podea, după care va trebui doar să-l împingem puţin câte puţin până-l băgăm sub pat." „Tu crezi că o să încapă?" „Aşa slab cum e? Uită-te la distanţa dintre podea şi pat. Încape liniştit." „Dar de ce nu vrei să mergem în camera cealaltă?" „Pentru că am nevoie de un pat foarte mare. Dacă nu, sărind cum sar eu, poate cad." Juanucha, resemnată, l-a apucat pe tatăl ei de picioare. „Hai să vedem. Dar fă-o cu

grijă. Săracul de el nu are nicio vină că tu ai nevoie de o arenă pentru luptele cu tauri." Shanti se duse la capul patului şi pipăi umerii bonzo-ului. „E numai oase. Pe bune că pot să-l ridic singur, fără ajutorul tău." „Oricum, ar fi mai bine s-o facem împreună." Shanti dirijă operaţiunea, până ce trupul bonzo-ului dispăru sub pat. „Hai! Acuma dezbracă-te." „Ai putea foarte bine să mă ajuţi!" Până la urmă, Shanti o ajută ridicând-o în sus, aruncând-o în pat, scuturând-o, aşezând-o pe burtă, cu picioarele în sus, făcând el însuşi pluta şi stând în mâini, efectuând un salt mortal sau sprijinindu-se într-o singură mână, în vreme ce corpul i se învârtea. Fără să ştie Juanucha cum, se treziră dezbrăcaţi amândoi, iar poziţiile în care o punea Shanti păreau că ţin mai degrabă de gimnastica de circ, decât de o femeie care vrea să se desfete cu ce i se cuvine. Aşa că, la şase şi cinci erau obosiţi, iar Shanti fuma o ţigară, scuturând scrumul într-o cutie rotundă, de tinichea, pe care i-o adusese Juanucha de undeva, când se auzi o lovitură sub pat, urmată de nişte cuvinte, şi Juanucha, speriată, zise în şoaptă: „Şi-a revenit!" Apucă iute cearşaful, se înveli în el şi coborî din pat. Trupul bonzo-ului se mişca, iar capul lui pleşuv se ivea de sub pat. Cu o mână slabă şi galbenă îşi freca fruntea. Juanucha nu-şi lua privirea de la el, în timp ce Shanti zdrobea ţigara şi întindea mâna după haine. „S-a întâmplat ceva?" întrebă Juanucha. „Da, răspunse bonzo-ul; m-am lovit sănătos la cap de muchia patului. Cred şi eu! Nu mi-am dat seama de locul în care mă aflam şi, când m-am ridicat..." „Acum o să vă aduc apă proaspătă. Tu, Shanti, ajută-l." Shanti îşi pusese pantalonii şi ciorapii. Când ieşi din odaie, Juanucha aprinse lumina, pentru că începea să se lase întunericul. Shanti, cu pieptul gol, sări peste pat, îl luă în braţe pe bonzo şi îl aşeză în locul lui dinainte. Acestuia i se înroşea un loc de pe frunte. „Nu-i nimic, nu-i nimic. Un biet cucui." Shanti căută o monedă în buzunarele sacoului şi o lipi pe locul lovit. „Vă doare?" Bonzo-ul îi zâmbi. „Tovarăşii mei şi-au dat foc de vii, când au năvălit americanii. Ei erau

foarte înaintați și puteau să suporte această durere, iar dacă eu nu mi-am dat foc odată cu ei, asta s-a întâmplat pentru că superiorul meu îmi interzisese s-o fac, fiindcă aveam experiență mai puțină. Dar dacă vorbim despre un biet cucui..." „Atunci, cu adevărat nu simțiți nimic?" „Nu, fiule, nu simt chiar nimic. Dar dumneavoastră trebuie să vă îmbrăcați de tot, pentru că ați putea răci." „Și moneda?" „Lăsați. O s-o țin eu." Bonzo-ul nu mai era atât de palid: părea că sângele i se întoarce, încet dar sigur, în obraji. Juanucha intră cu o cârpă muiată în apă rece. „Hai, puneți-vă asta." Bonzo-ul luă cârpa și și-o puse pe frunte. „Vreți să vă luați moneda, domnule? Iar tu, Juanucha, fă-mi un serviciu. Pregătește-mi o ceapă cu puțin ulei, puțină sare, și o cană cu ceai." „Da, domnule. Imediat. V-am spus oare că băiatul ăsta e Shanti?" „Nu, nu mi-ai spus." „Păi e Shanti, student la medicină." Când străbătea coridorul, auzi niște bătăi ușoare în ușă. „Iar a venit don Pablo!" își spuse în gând și deschise ușa fără zgomot. Don Pablo o întreba din priviri. „Intrați, intrați, vă rog." Întinse mâna și îl apucă. Atunci, cearșaful îi alunecă de pe umăr și îi dezveli un sân. „Vai!" strigă în șoaptă și se acoperi deîndată. Pablo era deja înăuntru. Ea închise ușa și îl împinse spre bucătărie. „Haideți, haideți și ajutați-mă. Chiar acum, tata este cu un domn." „Dar nu-l pot vedea?" „Ba da, imediat ce pleacă domnul acela. Dar veniți și ajutați-mă, că trebuie să-i pregătesc ceva de mâncare." Se aflau deja în bucătărie. „Nu-i mare lucru, însă în timp ce eu pun să fiarbă apa pentru ceai, dumneavoastră ați putea curăța ceapa. A cerut o ceapă cu ulei și sare și o cană de ceai. Nu vi se pare cam puțin după atâtea zile?" „În starea cataleptică, organismul e ca și mort și nu are nevoie de alimente." „Atunci, de-asta se mulțumește cu atât de puțin." Pablo avea în față o ceapă mare, un cuțit și un fund de lemn. „Ceaiul trebuie să i-l faci cu mare grijă, știți? iar eu sunt cea care i-l pregătește cel mai bine. Întotdeauna îmi spune că e bun. Dar el mi-a arătat cum să fac. E foarte simplu, nu trebuie decât să ai grijă cu apa și să nu pui mai mult ceai

decât trebuie." Luă din dulapul de vase o oală mică, roşie şi o umplu cu apă. Pablo, cu ceapa într-o mână şi cuţitul în alta, nu ştia cum să înceapă. Juanucha puse pe vatră un reşou cu spirt şi îl aprinse. „Aveţi grijă! o avertiză Pablo. Cu cearşaful acela pe dumneavoastră puteţi lua foc în orice clipă." „Aveţi dreptate, dar, din cauza grabei, nu mi-am dat seama. Lăsaţi-mă pe mine. O să tai eu ceapa, dumneavoastră aveţi grijă de apă. Fiţi atent când fierbe, pentru că trebuie luată imediat de pe foc." Pablo spuse că da şi începu să contemple flacăra albastră. Ea se apucă să taie ceapa şi între ei se aşternu tăcerea. „Dumneavoastră sunteţi un om bun, nu-i aşa?" spuse deodată Juanucha. „De ce spuneţi asta?" „Pentru că vă interesează soarta altora. Altcineva nu ar fi observat că cearşaful ăsta s-ar fi putut aprinde şi m-aş fi putut arde." Pablo nu răspunse. „Daţi-vă la o parte puţin, să nu vă lăcrimeze ochii." În timp ce tăia ceapa, lui Juanucha îi aluneca cearşaful şi-i lăsa descoperite părţile corpului: sânii, şoldurile şi, la un moment dat, chiar şi pântecele. „Daţi-mi o mână de ajutor, vă rog. Nu vreau să ating cearşaful cu degetele astea care miros a ceapă." Pablo se apropie de ea pe la spate şi îi aşeză cearşaful cum putu mai bine. „Trebuia să vă îmbrăcaţi." „Da, dar n-am avut timp. Acum aveţi grijă. Aici este ceainicul cu ceaiul înăuntru. Eu o să-i duc ceapa, ca să înceapă să mănânce. Dacă fierbe apa înainte să mă întorc, o puneţi în ceainic şi-l acoperiţi." Aranjă într-o farfurie bucăţile de ceapă, puse ulei şi sare pe deasupra, apoi aşeză farfuria pe o tavă din cositor şi ieşi. În dormitor, Shanti şi bonzo-ul discutau cu vioiciune despre loto-pronosport, iar pe Shanti îl uimea faptul că, deşi putea să prevadă, după cum spunea, rezultatul partidelor, Ferreiro nu juca totuşi în fiecare săptămână. „Aţi deveni milionar." „Dar, fiule, de ce-aş vrea eu să fiu milionar?" Shanti îl ajută să se aşeze în pat şi Juanucha îi puse farfuria în poală. „Acum vă aduc şi ceaiul." Apoi se întoarse spre Shanti. „Iar tu, ai putea să pleci." El îşi îmbrăcă sacoul. „Dacă poruncşti..." „Chiar aşa. Acuma nu mai ai ce face aici. Prietenii

tatălui meu vor veni în curând." „Chestia e că aș vrea să-l întreb cine va câștiga duminică." „Da' ce-ți pasă ție acuma? O să-l întrebi altă dată." Îl împinse pe Shanti spre ieșire. „Să auzim numai de bine, domnule, bună seara. Mă bucur că v-ați întors atât de sănătos din călătoria dumneavoastră. Iar chestia aia de la frunte e o nimica toată, vă asigur eu de asta, că sunt în anul patru la medicină." Juanucha îl aștepta cu impermeabilul. „Hai, pune-ți asta și du-te." „Dar treaba de astăzi trebuie s-o terminăm." „Mai vorbim." Shanti vru s-o sărute, dar ea își feri fața. „Acum, n-am chef de sărutări. Du-te odată." „Îmi voi lua la revedere cu o scatoalcă" și îi trase o palmă peste buci. După ce închise ușa, Juanucha răsuflă ușurată. „Ce pisălog!" Fugi la bucătărie. Pablo pusese deja ceaiul în ceainic și stinsese reșoul cu gaz. „Nu ați lăsat apa să fiarbă mult, nu-i așa?" „Nu, am luat-o de pe foc când a dat în clocot." „Atunci e gata. Hai să-i ducem ceaiul tatălui meu. Se va bucura să vă vadă. O să-i spun cât s-au interesat de el prietenii lui, în timp ce el era... cum se spune? Cataleptic?" „Da, dar nu-i povestiți că omul de la legătorie a vrut să-i introducă mâncare în corp pe cale rectală." „Așa se spune?" „Da, așa se spune: o clismă pe cale rectală." Juanucha ducea într-o mână ceainicul cald, iar în cealaltă, o farfurioară cu o strachină închisă la culoare, hindusă. „Nu-i pune zahăr, știți? Adevărul e că nu știu cum de-i place așa."

Bonzo-ul tocmai termina de mâncat ceapa, al cărei miros acru ajungea până la ușă. Juanucha intră în liniște. În timp ce lua de pe tavă farfuria unde fusese ceapa și punea în loc ceainicul și ceaiul, spuse cu tonul cel mai firesc din lume: „Iată-l pe prietenul dumneavoastră", și îi făcu lui Pablo semn să intre. Când îl văzu, bonzo-ul îi întinse mâna, iar Pablo i-o luă între ale lui. „Cum vă simțiți, învățătorule?" „Bine, bine. Puțin slăbit încă, dar bine. Și am multe lucruri de povestit." „Așezați-vă, don Pablo", spuse Juanucha, și îi arătă capul patului. Acest gest făcu să-i alunece încă o dată cearșaful. „Vai, Doamne! Până beți dumneavoastră ceaiul, tată, eu merg să mă îmbrac." Începu să-și adune hainele împrăștiate pe jos.

„Sunt oameni tare dezordonați pe lumea asta", adăugă și, apoi, cu hainele adunate în poală, ieși din cameră. „Aveți putere să vorbiți, învățătorule?" „Presupun că da, presupun că da. Dar nu acum, nu-i așa? Ceea ce am să vă spun e foarte important." „Aha, îi zise Pablo, în acest caz, pot să merg până la legătorie să-i spun domnului..." „Tocmai la el mă gândeam. La el și la dumneavoastră." „Nu este aici, pentru că a greșit la numărătoare. După calculele lui, ar fi trebuit să vă treziți abia mâine." „Și Juanucha se pare că a greșit." „Da. Toată lumea credea că întoarcerea se va petrece mâine. Doar eu..." Bonzo-ul bea ceaiul cu sorbituri mici, și când înghițea, i se mișca în sus și-n jos enormul măr al lui Adam. „Atunci, dacă vreți, Pablo, duceți-vă la legătorie și întoarceți-vă amândoi peste o oră, o oră și jumătate. Da. Peste o oră. Atunci o să mă simt mai întremat." „Și acum nu aveți nevoie de nimic?" „De nimic, vă asigur." „Juanucha n-o să vă lase singur." „Știu, dar asta nu contează foarte mult. Mă simt bine și n-am nevoie de nimic."

Când Pablo ieși, Juanucha intră în fugă. Încă nu terminase cu îmbrăcatul; își pusese niște *blue jeans* și avea un *sweater* negru în mână. „A plecat?" „Da." „Dar o să se întoarcă?" „Mai târziu." Juanucha își puse *sweater*-ul; după aceea, scutură din cap, iar părul își ocupă locul dinainte, pe umeri. „E un om bun, don Pablo, ăsta, știți? A venit în fiecare zi, fără greș, ca să întrebe de dumneavoastră. Păcat de el." „De ce?" „Trebuie să fie foarte sărac. Chiar în dimineața asta ne-a cerut o țigară."

5 iulie

Am dus-o la grota Balaurului cel Urât la răsăritul soarelui, ca să nu piardă spectacolul apelor care ieșeau din negreală pe măsură ce lumina intra acolo și cele o mie de reflexe, aidoma smaraldului, ale pereților de bazalt și ale bolților abrupte. Am rămas în liniște, deși îmbrățișați, pe o

stâncă mai ferită, și am văzut razele soarelui care se apropiau treptat de grotă, pe deasupra mării. Am ascultat clipocitul apei ce se întorcea din grotă și zgomotul vârtejurilor de la intrare, care semănau cu o muzică. Odată cu ziua apele s-au liniștit și o liniște împăcată a umplut peștera. Ochii deschiși ai Lenocikăi încercau să pătrundă întunericul din fund, acea îndepărtată și impenetrabilă limită. La un moment dat, m-a întrebat: „E acolo?" „S-o fi uitând la noi doar cu un ochi, pentru că timiditatea nu-i permite să scoată din apă mai mult decât colțișorul unuia dintre capete. Dar dacă vei cânta, se va apropia." „Și lui îi place muzica? Sau așa se îmblânzește?" „Balaurul cel Urât, i-am explicat, este cea mai neînspăimântătoare creatură din lume. Nu e doar blând, ci și binevoitor, binefăcător chiar. Când suflă vânturile dinspre vest sau nord-vest și corăbiile nu pot ieși din port, balaurul își părăsește ascunzătoarea, se cufundă în mare și duce peștele către mal, pentru ca orașul să aibă ce mânca. De asemenea, pune pe fugă delfinii care distrug plasele de pescuit sau pe marii rechini, atunci când copiii fac baie lângă mal. De ce nu cânți?" Lenocika și-a dres vocea. „Am senzația că am răcit puțin, din cauză că m-am sculat cam de dimineață." A cântat totuși unul dintre cântecele ei — sunt incapabil să țin minte vreun titlu —, cu o voce vibrantă și curajoasă, pentru că era un cântec despre o luptă veche, poate cea de la Stenka Razine. Când a terminat, m-a privit. „Și acum?" „Ascultă." Pe deasupra apelor liniștite a ajuns până la noi un fel de preludiu, după care s-a repetat cântecul Lenocikăi pe șapte voci. Ea a ascultat până la sfârșit, încântată. „E ecoul?" „E balaurul. Are o voce excelentă, în fiecare dintre gâtlejurile lui și un auz admirabil." „Dar aceste tonalități diferite..." „Fiecare gâtlej este reglat pe o notă muzicală, do, re, mi, fa, sol, la, si și fiecare dintre ele cuprinde trei octave." „Diezuri și bemoluri?" „Bineînțeles. Sferturile și octavele nu au secrete pentru el." „Este admirabil!" „Acum, dacă te uiți cu atenție, vei vedea cum se apropie. Pe sub apă, bineînțeles, însă dublul rând de coarne al capetelor iese la suprafață și

lasă în urmă un siaj multiplu care, pe timpul nopţii, e luminos." „Are şi coarne pe deasupra, săracul de el!" „Da, e foarte urât, aşa că aşteaptă-te la ce-i mai rău. Aspectul lui e de-a dreptul respingător. Bineînţeles că odată ce te-ai obişnuit..." „Nu au fost explicate motivele pentru care natura creează fiinţe atât de oribile." „Nu uita că nu natura l-a inventat, ci eu." „De ce nu l-ai făcut barem acceptabil?" „Pentru ca inima lui să fie mai mare." „Balaurii, a spus Lenocika cu gravitate, au fost pentru oameni simbolul răutăţii forţelor telurice." „De-asta m-au chinuit când eram copil şi nu-mi puteam explica de ce îi devorau pe oameni, de ce distrugeau oraşele şi de ce se purtau rău cu fetele frumoase. Pe vremea aceea eu eram, firește, de partea Sfântului Gheorghe şi aplaudam când lancea i se înfigea în gâtul aruncător de flăcări al bestiei. Dar mai târziu am înţeles că se comitea o nedreptate şi, pentru a-i mântui pe balauri, l-am creat pe acesta. Oamenii din oraş povestesc că, în urmă cu multe secole, pe când Sfântul Gheorghe umbla prin lume căsăpind balauri, a ajuns şi în insula aceasta, pe o corabie cu pânze din purpură, pentru a-l omorî pe Balaurul cel Urât, care era ultimul rămas; dar lumea nu l-a lăsat să pună piciorul pe mal, iar sfântul omorâtor de balauri a trebuit să se întoarcă de unde venise." „Asta e ca şi cum ai nega răul, e ca şi cum..." Dar a tăcut brusc şi a arătat apele cu mâna. „Uite, uite!"

Stânca noastră era aproape de intrarea în peşteră, astfel încât lumina ne învăluia, iar pe mine mă deranja puţin, în pofida ochelarilor. Din această pricină, am fost nevoit să pun mâna streaşină la ochi pentru a descoperi cele şapte perechi de coarne pe care mâna lui Lenocika le arăta şi care se apropiau încet, ca o escadrilă de submarine ce înalţă la suprafaţă periscoapele. Mici siaje se iscau şi se amestecau, iar o valurire uşoară făcea să tresară pânza apei. Deodată, coarnele s-au scufundat şi, acolo, la mare distanţă, s-au auzit îndepărtate plesnituri de coadă care agitau apa. Un trup lung a apărut treptat, groaznic de solzos, ceva între boa constrictor

şi caiman, dar cu aripi atrofiate, ca de piatră. Urma un torace cocoşat şi rădăcina a şapte gâturi subţiri, ridicule în raport cu corpul. Lenocika s-a lipit de mine. „Nu vreau să-l văd", a şoptit, iar eu i-am zis: „Doar la început e mai greu. Dacă stai să te gândeşti, există oameni încă şi mai urâţi". Ea a închis totuşi ochii, astfel încât nu a văzut cum apărea unul dintre capete, ca al unui câine care ar fi fost în acelaşi timp papagal şi puţin şopârlă. Mă privea cu tristeţe, dar vocea lui neînchipuit de dulce a spus în fa minor: „Ai văzut? Îi provoc teamă." Iar eu i-am replicat: „Ştii foarte bine ce se întâmplă întotdeauna, dar şi ce urmează după aceea". „Crezi că mă va privi cu drag până la urmă?" „Şi o să te iubească aşa cum te iubesc şi eu! Poţi să fii sigur de asta." Capul cu vocea în sol a apărut la rându-i, cercetător. „E o fată foarte frumoasă, a spus, mi-ar plăcea să fac ceva pentru ea, să o salvez de la naufragiu sau s-o învăţ să înoate". „O face deja minunat, i-am spus, fetele sovietice primesc o excelentă educaţie sportivă." A apărut şi capul cu voce în do, şi, după el, cele care rămăseseră ascunse până atunci; toate, umile şi urâte, cu limbi lungi şi despicate, cu dinţi galbeni. Deşi erau diferite unul de altul, în toate era vădit amestecul de asemănări, chiar dacă nu coincideau sau se schimbau între ele animalele de referinţă, fiindcă, de exemplu, capul în fa minor semăna acum cu o maimuţă de mici dimensiuni care era în acelaşi timp şi şoim, şi puiet de merluciu, iar pe chipurile celorlalte se perindau toate rasele de maimuţe, găini, raţe şi alte păsări de curte, crapi, şalăi, heringi, trei sau patru varietăţi de somon, păsări de pradă, lilieci, gaiţe, privighetori, feline amărâte, viermi, şoareci şi gândaci; toate, specii frumoase de felul lor, orice ai zice, dar care, aşa amestecate cum se găseau, păreau urâte. Pentru că celelalte capete erau liniştite şi tăcute, capul din mijloc, în fa minor, şi-a asumat funcţia de reprezentare şi replicile, aşa cum am arătat. Lenocika ţinea în continuare ochii acoperiţi, dar am surprins-o îndepărtând puţin degetele pentru a arunca prin deschizătură o privire precaută, care s-a ascuns din nou. Ca şi cum nu i-aş

fi dat importanță, ca și cum ea n-ar fi fost de față, am început din nou să vorbesc și i-am explicat Balaurului cel Urât că urma să-l transfer, probabil, în alt roman, unde cu mare greutate i-aș fi putut construi un habitat atât de frumos ca acela sau cel puțin unul care să comunice cu marea, dat fiind că noua poveste se petrecea într-un oraș din interior; dar că aveam să fac tot posibilul pentru a inventa grota cea mai atractivă și, din moment ce ajunsesem la capitolul oferte, i-am descris peșterile lui Drac, din Mallorca, cu lacul lor Martel, dar fără iluminație electrică, pe care aș fi putut-o suplini printr-o lumină inexplicabilă de zenit, ce ar țâșni dintr-un loc precum adâncul lacului, de exemplu, sau din altă parte, ceea ce ne-ar aranja. I-am vorbit despre indescriptibila și nenumărata bogăție plastică a acelui refugiu, despre miile de forme pe care apa filtrată le-a săpat timp de milioane de ani și am insistat asupra excelentelor sale condiții acustice, astfel încât un concert executat pe lac s-ar putea auzi din gura peșterii. „Îi vom schimba însă numele și, în loc să se numească a Balaurului, va deveni Peștera Regelui Cintolo*." „De ce?" „Pentru că e un nume din partea locului și lumea va prefera ce este deja cunoscut, unor nume noi." Capetele s-au privit unele pe altele și cel care era purtătorul de cuvânt a spus „Trebuie să deliberăm" și s-au scufundat, dar nu foarte adânc, astfel încât le puteam vedea în acele ape limpezi, așezate în semicerc și gesticulând ca niște oameni care stau de vorbă. Au apărut din nou la suprafață. „Și ce-o să mâncăm?" „În lacul Martel există o faună marină de o excelentă calitate." „Va fi și muzică acolo?" „Vă asigur că da." „Vom putea ieși vreodată afară?" „Vom găsi o manieră în care s-o puteți face. În localitatea respectivă există o Coca asemenea vouă. Este scoasă afară cu ocazia anumitor procesiuni. Dacă vreți, puteți să-i luați locul, fără altă condiție decât aceea de a învăța să vă mișcați ca ea; un fel de mișcare destul de arhaic, apropo." „Putem

* Crab, în galiciană. (*N tr.*)

face plajă din când în când?" „E un oraş în care plouă aproape tot timpul." „Ce păcat!" „Însă câteodată iese soarele şi în acele zile aţi putea să ieşiţi la plimbare, cu grijă însă, ca să nu speriaţi lumea." „Ne erau dragi oamenii din acest oraş. Ce se vor face fără noi?" „N-aş fi vrut să vă mărturisesc lucrul acesta, dar n-am altă soluţie. Este prevăzut un cataclism maritim care va scufunda insula. În locul ei va rămâne un vârtej." Pe toate chipurile a apărut o expresie de groază, mai groaznică decât ele însele. „Şi oamenii?" au întrebat toate şapte. „Există un plan de a-i evacua pe o insulă asemănătoare acesteia, însă care nu a fost găsită încă." Căpăţâna sol, cea mai mică dintre toate, care în acel moment oferea o combinaţie de papagal, măgar şi ştiucă, destul de suportabilă, a schimbat, abrupt, discuţia. „Ne-ar plăcea să-i vedem faţa acestei domnişoare. Trebuie să fie foarte frumoasă." „Da, i-am răspuns, e frumoasă ca apusul de primăvară, iar mângâierea ochilor ei este mai dulce decât valurile unei dimineţi liniştite. Restul corpului ei îl puteţi vedea şi voi." I-am dat un cot uşor Lenocikăi şi i-am şoptit: „Hai, descoperă-te, că ele merită acest lucru. Şi zâmbeşte-le, chiar dacă ţi-e greu." Atunci, mâinile ei au coborât încet. Când chipul i-a rămas descoperit, cele şapte guri au exclamat: „Oh!" Şi cel mai mic dintre capete a adăugat: „Ea trebuie să fie regina." Corpul lung al Balaurului cel Urât a şerpuit în depărtare şi s-au auzit izbituri entuziaste de coadă. M-am gândit că, dacă balaurul ar fi îndrăgostit de Lenocika, atunci, în cazul în care ea ar cădea în mare, cele şapte gâturi ale sale ar învălui-o şi cele şapte guri ar săruta-o. Mi-am dorit, stăpânit de invidie, măcar o gură pentru fiecare dorinţă a mea, sau una în fiecare palmă; o idee nebunească, dat fiind că Balaurul cel Urât nu era în stare să concureze cu mine pentru a o avea. „Vorbeşte-le."

Lenocika a întins braţele. „Aveţi nişte voci atât de frumoase, încât mi-aş petrece viaţa întreagă ascultându-le." „Oh, mulţumim, mulţumim!" „Vreţi să cântăm?" a propus un cap, nu mai ştiu care; şi toate au răspuns că da, şi că se

vor retrage în fundul grotei, pentru că de acolo cântecul suna mai bine. Lenocika le-a mulţumit, iar ele s-au retras puţin câte puţin, fără să se ascundă, surâzătoare şi mulţumite. Când au ajuns atât de departe încât nu mai puteau fi văzute, marea a rămas calmă, verde şi oglinditoare, pentru că soarele intra în grotă şi crea acolo o sărbătoare a luminii. „Cântaţi imnul vieţii!" am strigat, cu mâinile făcute pâlnie, şi ele au răspuns că se gândiseră deja la asta, iar în clipa următoare a început uvertura, urmată de primele strofe. Aerul era călduţ şi salubru. Lenocika m-a întrebat dacă o lăsam să facă baie. „Bineînţeles! Şi eu voi face." S-a dezbrăcat cât ai zice peşte şi s-a aruncat în apă de sus. Eu, mai puţin agil, a trebuit să cobor pe stânci şi, înainte de a intra în apă, am băgat mâna să văd dacă era rece, ca nu cumva să-mi provoace vreun cârcel. Cum Lenocika înota încet, am reuşit s-o ajung din urmă şi să înot lângă ea şi în ritmul ei. Mi-au venit în minte imagini păgâne de tritoni, naiade şi alte fiinţe înotătoare şi, pe măsură ce mă gândeam la acestea, ne transformam încet-încet, până la a ne pierde strâmta conştiinţă de oameni şi a ne simţi în comuniune cu imensele ape ale acelei mări şi ale tuturor mărilor; cu culoarea şi lumina lor; cu peştişorii muţi pe care-i speriam când treceam pe lângă ei; cu stâncile şi pietrele de pe fund. Cai ai lui Neptun, pereche de delfini, rechini rapizi dintr-o specie inofensivă; am fost toate acestea şi când am ajuns în faţa celor şapte guri care-şi cântau cu seriozitate oratoriul, ne-am simţit înfrăţiţi cu ele. Ce diferită era viaţa, simţită cu inima unui animal! „Vrei să zbori?" am întrebat-o pe Lenocika; a spus că da, şi ne-am preschimbat în pescăruşi mari. Cerul era curat şi strălucea un soare enorm. „Sus!" Ne-am înălţat. Rămânea tot mai departe cântul Balaurului cel Urât, tocmai când ajunsese la momentul în care afirmarea Vieţii se transforma într-o afirmare a Iubirii şi toate vocile urcau până la trilurile cele mai elevate, iar insula părea doar un punct plutitor în mijlocul mării. Aripile noastre băteau aerul în acelaşi ritm şi soarele se apropia. „Mai sus!" a strigat Lenocika entuziasmată; şi

am urmat-o, până când insula nu s-a mai văzut, până când, spre Răsărit, s-a schițat coasta din Muxía. Am planat puțin, în acele înălțimi, și la coborâre am trasat o spirală cu raza din ce în ce mai mică, eu în spatele ei, iar în clipa când a trecut razant pe lângă creasta unui val, ciocul lui Lenocika a pescuit o sardea neatentă, care, din cauza râsului, i-a scăpat apoi. Zburam la firul apei, în pereche, iar eu mă simțeam atât de pătruns de viață încât i-am propus să mergem la cuibul dintre stânci, să ne iubim puțin. „Și eu am poftă de asta, dar cu trupurile noastre, nu cu cele de împrumut." Ne-am redobândit trupurile, imediat ce am atins pământul insulei, aproape de cabana noastră, care încă mai exista. Ne-am privit și am izbucnit în râs; căci ne întorsesem perfecționați, iar mie, mai ales, mi se observa o tinerețe care nu era a mea. Lenocika s-a oprit din râs. „Dă-mi înapoi negul pe care-l am lângă buric și măseaua plombată; iar tu, dacă nu-ți este cu supărare, redobândește-ți burta." „Niciodată nu am fost atât de frumos și de viguros. Mi-ar plăcea să rămân așa." Ea și-a pus mâinile pe umerii mei și m-a privit cu severitate. „Sunt o fată sovietică educată în spiritul materialismului dialectic și istoric, și, prin urmare, urăsc orice idealizare. Te iubesc așa cum ești, nu astfel. Ca joc, mai treacă-meargă, dar iubirea e un lucru foarte serios și aș avea senzația că strâng în brațe un alt bărbat." Cuvânt după cuvânt, mi-am redobândit treptat toate imperfecțiunile. Atunci, m-a luat de mijloc. „Acum putem intra în cabană."

9 iulie

Această pauză în narațiune, la care mă obligă rațiuni legate de o explicație inutilă, îmi lasă loc să povestesc, într-o secvență informativă și narativă în același timp, cine este această Lenocika despre care vorbesc de o vreme încoace și pe care n-o pomenisem în primele pagini. Înțeleg că datele comunicate până în acest moment nu sunt suficiente pentru

aceia care vor să-i cunoască identitatea; căci există oameni care cer artei mai mult decât poate da viața, și care, dacă admit ca în realitate să apară o persoană, pur și simplu, și chiar să se amestece în viața cuiva fără vreun motiv clar care să justifice acest lucru, când este vorba despre o povestire, aceiași oameni vor să știe de unde vine personajul, cum îl cheamă și de ce se află unde se află. Ceea ce voi povesti este anterior romanului și, în afară de faptul că clarifică datele civile ale Lenocikăi, îi va folosi cititorului ca să afle cine este cel ce îi vorbește, despre care am povestit puține lucruri și, pe deasupra, false. Bineînțeles că nu sunt sigur nici de adevărul afirmațiilor pe care le voi face acum, însă una peste alta, vreau să spun că, din noianul declarațiilor și rectificărilor, adevărul va ieși încet-încet la iveală, asta, dacă va ieși vreodată, și poate că eu însumi îmi voi da seama de cum sunt în realitate. Chestiunea este că acum câteva zile m-am gândit să inventez o aventură amoroasă cu o apăsată tușă erotică, povestită la persoana întâi, astfel încât cei neîncrezători s-o poată considera o experiență personală, o confesiune disimulată, interpretare care îl ajută întotdeauna pe scriitor să triumfe în societate și să obțină premii glorioase. Treaba asta ar fi fost ușoară dacă aș fi fost în stare să extrag din memoria mea câteva amintiri ce mi-ar fi putut folosi drept material. Adevărul este însă că, atunci când e vorba despre așa ceva, memoria mea devine un soi de Tebaidă și, dacă se poate găsi ceva într-însa, atunci acel ceva aparține mai degrabă visului decât realității, mai precis unei categorii speciale de vise, cele literare, care m-au deprins cu imaginarea Dulcineelor, la început, și apoi a Guiomarelor*, ce intrau în camera mea — precum, odinioară, în cămăruța ascetică a poetului — de parcă ar fi fost în carne și oase, dar nu făceam amândoi decât să tragem gloanțe-n vânt sau mai degrabă cuvinte, care totuși erau de ajuns. Apelând la această veche

* Guiomar a fost „iubita literară" a poetului Antonio Machado. (*N. tr.*)

dexteritate, m-am pus pe treabă pentru a rezolva chestiunea cu pricina, adică povestea aceea de dragoste la care m-am referit, nu că ar fi fost neapărat nevoie de ea, ci pentru a-i imita şi eu pe scriitorii la modă, ce povestesc de-a fir a păr acele scene considerate „tari", prin care se manifestă iubirea şi, chiar dacă le-aş fi putut atribui oricăruia dintre personajele mele, salvându-mă în acest fel de necazul unor noi scorneli, m-am lăsat sedus de iluzia înainte pomenită că acela care le va citi mă va considera pe mine personajul principal, şi din aceste motive am scris după cum urmează: Eu am fost un Don Juan, dacă e potrivit acest nume pentru cineva care nu a spus niciodată nu vieţii, în toate manifestările sale splendide: marea, primăvara şi femeile frumoase. Le-am iubit şi m-au iubit şi niciodată nu s-au interpus în exerciţiul acestor iubiri chestiuni exterioare, astfel încât, din acest punct de vedere, am fost cel mai puţin metafizic dintre toţi donjuanii. Dacă o dragoste a venit după alta, asta s-a întâmplat probabil aşa cum după o primăvară vine alta. Iar cum femeilor li se întâmplă acelaşi lucru, niciodată nu am avut ce ne reproşa şi ne-am despărţit întotdeauna prieteni, convinşi fiind cu asupra de măsură că, atunci când două persoane se urăsc, e mai bine să se îndepărteze una de cealaltă. Până când, într-o zi, m-a părăsit o femeie şi n-am mai găsit cu cine s-o înlocuiesc. La început am fost surprins, dar pe urmă am înţeles că sosise vremea să ies la pensie. N-a fost o tragedie pentru mine, nici măcar un prilej de a mă lăsa purtat de melancolii adânci sau de ceva asemănător. M-am dedicat scrisului şi nimic mai mult. Nu a fost vorba despre memoriile mele, fiindcă n-am crezut că ele ar putea interesa pe cineva, ci despre ficţiuni obişnuite, ceva în care puteam să-mi investesc imaginaţia şi grămada de timp liber de care dispuneam. În această situaţie mă găseam, după ce scrisesem câteva cărţi puţin relevante, când, cu doi sau trei ani în urmă, am primit o scrisoare din Rusia, mai concret din Leningrad, într-un plic frumos, cu nişte timbre după care ar fi tânjit mulţi colecţionari. În scrisoare, o fetişcană ce se dădea drept profesoară

de literatură îmi cerea anumite informații și-mi aducea anumite laude. E lesne de înțeles că m-am simțit flatat, chiar mândru peste poate, pentru că o scrisoare de pe tărâmuri atât de îndepărtate, tărâmuri care încă păstrează pentru noi o aură mitică și legendară, nu primește oricine. Leningradul *Nopților albe*, al lui șaptesprezece octombrie, al străduțelor încinse de soare pe unde rătăceau Raskolnikov înfometat și Sonia prostituată, era deja pentru mine mai mult decât un punct pe o hartă sau un nume schimbător. M-am grăbit să-i răspund și acele două scrisori au fost primele dintr-o lungă corespondență care, la început, s-a limitat la informații și judecăți literare, dar puțin câte puțin s-a transformat într-un dublu sistem de seducție la distanță, astfel încât persoana Lenocikăi mi s-a instalat, în imaginație mai întâi, și apoi în inimă. Trăiam în așteptarea veștilor de la ea, iar când acestea întârziau din cauza vremii nefavorabile sau a altei pricini, meteorologice sau politice, mă lovea angoasa ca pe un băiețaș îndrăgostit pentru prima oară, dar cu conștiința dramatică a faptului că avea să fie ultima dragoste. Până la urmă, starea mea a devenit vizibilă și a început să-mi creeze în raporturile cu oamenii probleme, pe care nu eram în stare să le explic, pentru că nimeni nu m-ar fi crezut dacă-mi mărturiseam pasiunea pentru o necunoscută. La anii mei nu se mai întâmplă astfel de lucruri și, dacă se întâmplă, înseamnă că bărbatul în cauză nu e sănătos la cap. Totuși, aceea era realitatea, nu eram nebun. Purtam cu mine fotografiile ei și, atunci când eram singur, le contemplam mereu, ba chiar le-am și sărutat în câteva rânduri. Mi-am spus: „Dacă ești în stare să iubești așa, nu ești atât de bătrân pe cât crezi"; fără-ndoială, o înșelăciune jalnică, fiindcă eram cu adevărat bătrân.

La un moment dat, după ce dragostea mi se urcase la cap de mai multe zile și mă temeam ca nu cumva să se transforme în furie, m-am hotărât să o declar, așa că i-am scris o scrisoare scurtă, care conținea următoarele cuvinte, cu aproximație: „Mi s-a întâmplat să mă îndrăgostesc de tine și sper

că nu te deranjează să afli lucrul acesta, din moment ce ai făcut tot posibilul să mi se întâmple, deşi fără să-ţi dai seama, probabil. Îmi asum, la rândul meu, aceeaşi vină, chiar dacă rezultatele sunt opuse, după cât se pare. În calitatea mea de îndrăgostit, nu sunt o persoană care să se alimenteze cu iluzii, ci una care jinduieşte nebuneşte după realitatea trupului tău. Dar suntem departe unul de celălalt şi mereu vom fi departe. Nu crezi că asta ar trebui să fie ultima scrisoare din corespondenţa noastră? Îţi doresc să fii fericită. Îţi voi păstra o amintire frumoasă, cea mai frumoasă dintre amintirile mele, care sunt deja multe sau prea multe. Adio." Am pus la bătaie, după ce am trimis scrisoarea, tot efortul de care sunt în stare pentru a o uita. Am crezut că ea va râde de cuvintele mele, deşi, poate, cu melancolie, şi am crezut că n-o să-mi mai scrie, dar răspunsul ei a fost de această dată rapid şi, la fel ca scrisoarea mea, scurt: îmi spunea că şi ea mă iubeşte, că această iubire o chinuie de mai multă vreme şi că nu ştia cum să rezolve această problemă; pentru că erau numeroase, bineînţeles, circumstanţele care ne împiedicau să ne întâlnim. Cercetarea şi descrierea fiecăreia au constituit conţinutul răspunsului meu; cinci sau şase foi duble de analiză făcută pe îndelete, lucidă şi nemiloasă, pe care aş fi putut foarte bine s-o rezum în câteva rânduri: nici tu nu poţi pleca din Rusia, nici eu nu pot rămâne acolo cu tine. Şi chiar dac-aş putea, cum ar fi posibil să anulăm enorma distanţă în ani care ne desparte? Patruzeci şi ceva, cel puţin, iar pe niciunul dintre noi nu-l va mulţumi să reducă iubirea la plimbări pe aleile parcurilor în timpul unei escapade estivale, de altfel, destul de greu de realizat, căci, din moment ce nu sunt bine văzut nici măcar în ţara mea, nu cred că voi fi agreat nici în a ta. În ceea ce priveşte scrisorile, nu ştim noi oare, după cele pe care ni le-am scris, că apa văzută fără a fi băută sporeşte setea? „Nu mai vreau scrisori pasionale! mi-a răspuns ea. Nici măcar un singur cuvinţel care să nu fie măsurat, nici măcar o singură aluzie prea transparentă. Am fost educată în spiritul severităţii sexuale, detest erotismul

nerușinat al femeilor occidentale. Să iubești cu trupul este un lucru cu care sunt de acord pentru că sunt sănătoasă, dar este cu totul altceva s-o spui pe unde apuci sau, mai rău, s-o scrii. Ne putem scrie până când unul dintre noi va muri; poți să-mi povestești viața ta, așa cum și eu ți-o voi povesti pe a mea; însă despre ceea ce nu putem face, să păstrăm tăcerea." Halal program îmi propunea! Chiar dacă, în fond, îmi convenea, pentru că niciodată nu am fost partizanul imaginației erotice și, la fel ca Lenocika, am crezut întotdeauna că lucrurile, când se fac, nu se spun, și că acela care își strigă isprăvile în gura mare nu a făcut nimic de fapt, iar a le scrie e un soi de sacrilegiu (ceea ce contrazice proiectul narativ ce a dus la inventarea acestei povești). Am fost de acord cu propunerea ei și, o vreme, am ținut-o tot în epistole melancolice, cu un conținut autobiografic; despre studiile ei, distracțiile ei, prietenii ei; despre munca mea, planurile mele, greutățile și speranțele mele. Apoi, când am început să mă gândesc la acest roman, i-am povestit tot: „Un ansamblu de cuvinte, în mijlocul cărora mă voi afla eu, preschimbat în cuvânt; cu cărțile pe față, vreau să spun cu avertismentul repetat că totul este o ficțiune verbală și în niciun caz o poveste adevărată, nici măcar veridică". „Dacă pui problema așa, ce fel de realitate pot avea personajele tale?" „Mai mult sau mai puțin aceeași ca Emma Bovary dacă, în același timp cu istoria ei, citești și scrisorile lui Flaubert, în care acesta povestește cum o creează." „Ești atât de sigur?" „Trăiesc într-o lume de cuvinte, ele fac și desfac totul, cu condiția să devină publice. Nu există altă realitate decât cea înregistrată de cuvântul public, iar ceea ce acesta nu înregistrează nu există. Ăsta e motivul pentru care oamenii au atâta grijă cu cuvintele, le ridică în slăvi sau le persecută, după cum le convine. De-asta mi-am propus să creez cu ajutorul lor o realitate mai durabilă, această ficțiune despre care ți-am vorbit, unde moare numai acela care este omorât cu cuvinte, iar bărbații și femeile iubesc atunci când sunt scrise cuvintele iubirii." N-aș fi putut bănui care avea să fie decizia Leno-

cikăi, am crezut că mă va contrazice, fiindcă, până atunci, ideile noastre literare nu prea se potriviseră din pricina formației marxiste, care o îndemna să susțină realismul socialist. Din acest motiv, m-a surprins scrisoarea ei foarte lungă, chiar monotonă, plină de citate, distincții și digresiuni, în care expunea, într-un chip cât se poate de sofisticat, rațiunile care o impulsionau să-mi ceară, din moment ce nu ne rămânea altceva de făcut, să o introduc și pe ea în roman; adică s-o reduc la condiția mea de simplu sistem verbal, pentru ca, aflându-ne amândoi înăuntrul poveștii, să ne putem iubi. „cu condiția ca tu să găsești, a adăugat, maniera în care intimitatea iubirii noastre să nu ajungă de domeniul public. Îmi cunoști destul de bine pudoarea; în plus, ca o rusoaică ce sunt, îmi iubesc intimitatea mai presus de orice". Fapt care, pentru moment, îmi limita considerabil proiectul. Două sau trei scrisori s-au irosit pentru a căuta soluții la noua problemă apărută, până ce ne-am hotărât să scriem împreună un al doilea roman, secret de data aceasta, în care să povestim de-a fir a păr ceea ce ni se întâmpla între patru ochi. Prin urmare, situația primea o rezolvare fericită, cel puțin în ceea ce privește aspectele sale cele mai dramatice: săritura peste granițe și ceea ce putea să rezulte din iminenta mea bătrânețe. În același timp, mi se permitea să transform în realitate scopul pentru care o inventasem pe Lenocika și anume acela de a-mi găsi o parteneră într-o narațiune erotică.

Romanul secret, scris împreună și apoi bine zăvorât, conține înregistrarea detaliată a celor întâmplate de la sosirea Lenocikăi la Villasanta, cu puțin bagaj, într-o după-amiază ploioasă. Din tot ce se povestește acolo, puțin, foarte puțin pot mărturisi: prima noastră întâlnire, în barul aeroportului, care a fost, într-un fel, o confruntare a dorinței cu realitatea pe care o aveam în față; un examen reciproc din care am ieșit bine, din fericire; ceea ce dovedește că, deși exagerasem puțin pe parcursul corespondenței noastre, nu ne mințisem totuși. Am dus-o pe Lenocika în casa unde speram să trăim împreună: palatul conților de Abraldes, plin de draperii roșii,

bronzuri decorative, candelabre de cristal şi covoare portugheze. Ea s-a plimbat peste tot încântată, crezând însă că o dusesem la un muzeu. Când i-am arătat camera, cu patul înalt, mare cât un stadion şi cu o mulţime de pliuri din damasc, a părut că se trezeşte dintr-un vis şi a spus că n-o lasă convingerile să locuiască într-o asemenea casă; că ea avea nevoie de o cameră de nouă metri pătraţi sau, mă rog, de câţiva în plus, nu mulţi, însă numai dacă nu se putea altfel; cu o mobilă austeră şi câteva reproduceri de tablouri clasice sau vreun poster frumos şi, în afară de asta, nu voia să trăiască pe socoteala mea, ci să se întreţină singură şi, în această privinţă, nu era dispusă să accepte decât s-o invit la cină câteodată. Aşa că n-am avut altă soluţie decât să-i caut o slujbă şi i-am găsit-o la universitate, unde i s-au dat nişte cursuri de literatură rusă şi despre formalişti. A fost nevoită să accepte, pentru acea primă noapte, palatul şi patul cu draperii, din care nu s-a sculat nemulţumită, cred eu, dar cu un sentiment de vină, de parcă ar fi dormit în aşternutul împărătesei Caterina din palatul ei din Leningrad, adică ceva absolut interzis. A făcut, de asemenea, o repartizare a orarului, atâta pentru muncă, atâta pentru companie, şi a stabilit că nu trebuia să fantazăm prea mult, ca nu cumva, alături de mine, să sfârşească prin a-şi pierde simţul realităţii; totuşi trebuie să mărturisesc că, în ceea ce priveşte acest aspect, se arată destul de generoasă şi de satisfăcută de fiecare dată când o iau cu mine în poveştile pe care le imaginez. A trebuit să-i aranjez situaţia civilă şi tot restul la poliţie, astfel încât acum circulă pe străzile din Villasanta absolut legal. Figura ei a devenit familiară. Studenţii o provoacă şi se amuză peste poate când ea le spune că, dacă vor continua pe acelaşi drum, vor termina prin a distruge civilizaţia. Cum au putut oare să-şi imagineze că ea era o rusoaică de dreapta? Ceea ce nu poate accepta este libertatea sexuală a fetelor. „Oare au uitat de dragoste?" m-a întrebat, uimită, într-o zi.

Lucrurile pe care le voi spune acum le-am supus judecății ei; chiar am scris o ciornă și i-am citit-o, ca nu cumva să se supere mai târziu. În cele din urmă, a acceptat că era necesar ca faptele respective să fie incluse în roman, punând doar condiția ca acestea să fie exprimate prin concepte abstracte, fără nicio imagine. Era vorba despre intimitatea noastră amoroasă care, fiind fabricată din simple cuvinte ca tot restul (îmi cer scuze dacă insist prea mult asupra acestui aspect, dar este foarte important pentru narațiunea mea), putea să arate cum aveam noi chef, fără alte limite decât cele care se nasc chiar din cuvinte; pentru că tot ce am inventat noi, oamenii, încape în cuvintele noastre, care încă ne mai prisosesc. Dar mi-a venit ideea, sau s-a ivit dintr-o dorință din trecut, sau dintr-un jind mai vechi că aș putea să duc la îndeplinire o veche aspirație omenească, adică să ajung să simt, în plăcerea proprie, plăcerea iubitei, astfel încât să se obțină comunicarea cea mai intimă și mai greu de atins; fiindcă fiecare om se simte — și acesta este tocmai motivul lipsei de vlagă și decepției care urmează coitului — închis în sine însuși, singur cu propria-i plăcere, fără să știe nimic despre plăcerea celuilalt. M-am gândit la asta timp de câteva zile, zilele care au trecut până când trupurile noastre s-au cunoscut, iar când acestea din urmă și-au inventat propriul limbaj și n-a mai rămas decât noutatea pricinuită de nuanțe, am făcut în așa fel încât să-i împărtășesc senzațiile și ea să le împărtășească pe ale mele cu asemenea ușurință, încât n-a mai fost necesar ca ele să fie consemnate în scris și, paf!, asta a fost pentru ea ca o sperietură sau ca o surpriză și a rămas uluită și reînnoită, precum acela care descoperă că lumea este altfel și mai bună decât credea. Când și-a revenit și m-a întrebat ce se întâmplase, iar eu i-am explicat, a întârziat mult până să mai spună ceva, în vreme ce eu o observam. Până la urmă, a vorbit: „Mă simt ca și cum aș fi furat ceva de la Dumnezeul în care, totuși, nu cred", și, câteva clipe mai târziu: „Și mă gândesc la o fată din Leningrad, care pe vremea asta

o fi stând întinsă în patul ei pentru o singură persoană și căreia nu-i va fi dat niciodată să iubească astfel".

9 iulie

Lucrurile încep să se încurce. Chestia asta se transformă încet-încet într-un hățiș teribil, imposibil de lămurit. Apoi, ceea ce este și mai grav, fiecare personaj pe care-l introduc în această poveste vine cu ambiții de protagonist sau cel puțin pretinde să fie pus pe picior de egalitate cu alte personaje, astfel încât niciunul dintre ele să nu iasă mai în față; aici, nimeni nu este dispus să fie mai prejos decât altcineva, cum îmi amintea deunăzi don Justo Samaniego. Prezența Balaurului cel Urât, deja inevitabilă, mă obligă să creez situații noi și poate vreun personaj la care nu m-am gândit; mă obligă, mai ales, să inventez pentru el o istorie care să se armonizeze cu celelalte din Villasanta, chiar dacă aș putea lăsa asta în sarcina lui don Procopio, care știe toate poveștile din oraș și care va fi în stare mai bine decât mine să stabilească momentul și locul includerii unei noi povești. Sunt sigur că el ar face asta cu plăcere, dar nu am nevoie doar de ajutorul lui, așa cum m-a făcut să înțeleg Lenocika atunci când ne întorceam din Mazaricos. Apropo, abia prinsesem cursa săptămânală a vaporului, nevoiți fiind să ne despărțim de un ziarist (dintre cei ce se văd din față) care voia s-o intervieveze pe Lenocika pentru a constata dacă este sau nu regina. Vaporul a părăsit portul, ziaristul a făcut câteva fotografii, tot mai de departe, în timp ce pe dig se adunau figuri melancolice care își luau la revedere cu lacrimi și batiste de la cei pe care abia îi mai puteau zări. Vaporul a ieșit în larg, ne-am așezat pe banca de la prova și n-am străbătut multe mile până când s-au ivit subit capetele Balaurului cel Urât, care ne urmase după cum ne-a fost înțelegerea și care, departe acum de insulă, ieșea la suprafață. Capetele erau foarte bucuroase, iar Balaurul, în ansamblu, a făcut tot felul de giumbușlucuri de-a

lungul călătoriei. Lenocika însă mai mult se făcea că-l bagă în seamă decât îl băga într-adevăr în seamă (giumbușlucurile se executau în onoarea ei), pentru că începusem o dispută literară care, pentru moment, o interesa mai mult, ca și pe mine, de altfel. Spunea Lenocika, și a insistat până m-a convins, că era mai convenabil să distribui munca și să deleg măcar anumite sarcini unor personaje care ar fi putut să povestească în locul meu și că ea însăși se simțea destul de pregătită pentru a se ocupa de detalii minore. Problema era însă că aveam deja destule pagini scrise și că, în afară de istoria lui Pablo, abia dacă mai începusem vreun alt fir narativ. Ce se întâmplă cu părintele Almanzora? Dar cu anarhiștii? Iar dacă Balbina Bendaña urma să apară în roman, de ce nu apărea odată?

S-a întâmplat însă ca Lenocika să adoarmă din pricina tangajului vaporului, sprijinindu-și capul pe umărul meu și desprinzându-se de lumea înconjurătoare. Capetele Balaurului au privit-o cu curiozitate; nu-și explicau cum putea să adoarmă când marea era atât de frumoasă și figurile executate de Balaur, atât de surprinzătoare. A trebuit să le explic că ultimele zile fuseseră tare agitate și că ea era foarte obosită. „Crezi că ar fi bine, atunci, să-i cântăm ceva?" m-au întrebat și le-am spus că da, că o habaneră cubaneză s-ar potrivi cu această ocazie, așa că și-au dres vocile și, fără niciun preambul, au început cântarea care urmează:

Acolo pe plajă frumoasa Lola
cu părul lung ce bate șoldul
Marinarii înnebunesc
iar pilotul pierde nordul

Au continuat cu asta:

Cuba, insulă frumoasă cu soare arzător...

iar, după ce au terminat tot repertoriul, dat fiind că voiajul a durat mai mult din cauza unei avarii care ne-a ținut pe loc

o jumătate de oră, în mijlocul mării, au trecut la cântece mexicane: *Dacă la geamul tău vine/un porumbel...* și *Aluniţa ce-o ai/cerulet-cerutule/în colţul gurii/cerulet-cerutule/să nu o dai nimănui/cerulet-cerutule/că ai mei îţi sunt toţi nurii.* La început, am ascultat cu atenţie; mai târziu, am căzut pe gânduri şi, fără să-mi dau seama, m-am trezit într-o altă istorie imaginată, care mi s-a părut ciudată şi neavenită în prima clipă, însă relaţiile acesteia cu Villasanta nu au întârziat să apară. A rezultat următorul discurs narativ:

9 iulie

Sibilul din Camos a spus cu siguranţă următoarele: „Dacă un bărbat se aruncă pe fereastră sau viceversa...", dar nu există nicio dovadă în acest sens. În acea dimineaţă cu ploaie dulce din sud-vest, crăpătura haznalei care îşi trimite putorile spre sala de clasă mirosea mai tare decât de obicei, iar efectele ei otrăvitoare ajungeau până la al patrulea sau al cincilea rând de studenţi şi o fată a fost cât pe ce să-şi piardă cunoştinţa sau începă şi ea să profeţească, dar nu s-a ajuns până la urmă la aşa ceva, pentru că a fost scoasă în claustru şi ajutată cu aer proaspăt şi ceai. După ce le-a trecut sperietura, ea şi cei care au ajutat-o au pus în circulaţie cugetarea Sibilului, chiar dacă deja modificată sau, cel puţin, imprecisă în ceea ce priveşte textul său concret, fiindcă s-au luat la ceartă pe motiv că varianta literală era: „Dacă o fereastră se viceversează pe un bărbat sau o aruncare..." sau, mai degrabă, „Dacă un bărbat se viceversează pe o aruncare sau o fereastră...", deşi altul care participa la dispută i-a asigurat că vorbele exacte fuseseră următoarele: „Dacă o aruncare se ferestrează pe o viceversă sau un bărbat...", şi cum nu s-au pus de acord, s-au despărţit şi fiecare a plecat să-şi proclame versiunea proprie. Răspândirea cugetării cu pricina, aşteptată cu înfrigurare de cercurile specializate în dreapta sa hermeneutică, adică grupul din

Café Moderno şi cel din Taberna del Buraco (de pe strada Condesa Matilda, pe partea dreaptă, cum vii din Toral), a beneficiat de trei nuclee originale şi cu adevărat dinamice, dacă lăsăm la o parte expresia iniţială pe care Sibilul a pronunţat-o în beţia lui profetică, sau de patru nuclee, în cazul în care se ţine seama de vorbele exacte pe care acesta le-a spus (dacă şi le mai putea aminti cineva). Până la urmă, a doua variantă este cea corectă, dar asta nu mai contează, din moment ce un nucleu unic şi solitar ar fi fost suficient pentru a constitui sursa şi cauza transformărilor de topică ce au fost operate una după alta, pe parcursul zilei şi care, la ceasul aperitivului, trecuseră în revistă toate combinaţiile posibile; dintre care totuşi una singură a fost notată ca fiind cea exactă şi autorizată de mai mulţi martori: „Dacă un vicevers se bărbăteaza pe aruncare sau fereastră...", deoarece exegeţii au decis că era cea mai potrivită cu mentalitatea autorului. În orice caz, spre deosebire de cum se întâmpla de obicei, difuzarea firească a acestei versiuni a fost perturbată de inserţia unui factor exogen pe care nimeni nu-l prevăzuse, dar care a apărut deodată şi cu o asemenea forţă de seducţie, încât, pentru un timp, a detronat sentinţa Sibilului din atenţia publicului. Era vorba despre noutatea ştirii că pe strada Algalia de Abajo, la vremea înserării, o doamnă care se întorcea de la magazinul de unde cumpărase un sfert de litru de ulei şi câteva căpăţâni de usturoi, a simţit că un corp străin îi atingea rochia şi, crezând că e un câine, a strigat: „Pleacă, potaie!"; dar când s-a uitat într-acolo, a văzut că nu era niciun câine şi că făptura ce îi mângâiase cu atâta gingăşie gambele nu era altceva decât un indian sălbatic care umbla gol, acoperindu-şi ruşinea numai cu un ştergar, cu două pene prinse de creştetul capului cu un fel de bentiţă şi, în dinţi, cu un cuţit cu lamă lată. „Isuse Hristoase!" a început să urle bătrâna, şi „Doamne, apără-mă!", şi „Să-l ia dracul de turism!", dar când vecinele au ieşit să vadă se întâmplă, indianul dispăruse, strecurându-se ca un şarpe prin unghiul format de zid şi trotuar şi pierzându-se în

penumbră. Nimeni nu a crezut în cuvintele bătrânei, cel puțin pentru moment. Le-au considerat vorbe spuse la beție și năluciri, iar reputația ei s-ar fi compromis *per secula seculorum* dacă, o jumătate de oră mai târziu, don Benito Vieira, părintele econom din mănăstirea Santa María del Carmen, care ieșea din casă pentru a asista la slujba de seară și a o orândui, nu l-ar fi văzut clar pe același indian sau, cel puțin, pe unul asemănător, nu pe pământ, ci urcat pe zid, ca o urechelniță sau un gândac. Era același indian, fără-ndoială, pentru că anumite date, precum ștergarul, penele și cuțitul, se potriveau chiar dacă economul a adăugat și altele, mai precise, ca de pildă informația că avea trupul uns cu ulei închis la culoare sau că umbla desculț, dar cu brățări din piele cu pene roșii la glezne. Oamenii și-au recăpătat încrederea pierdută în bătrâna de la magazin, iar niște clienți ai barului lui Chinto, când au auzit vestea, au ieșit înarmați cu lațuri pentru a-l prinde pe comanș, dar nu l-au găsit, poate pentru că acesta nu lăsase nicio urmă. Însă, în acest timp, văduva lui Pena, o doamnă respectabilă, care-și plătește mereu datoriile, a dat peste el când voia să intre în casă și a leșinat, dar strigătul ei a fost suficient pentru ca femeile să iasă la ferestre, iar unele dintre ele să-l vadă pe indian, care se strecura spre Biserica Santa María Salomé și dădea colțul. Puțin mai târziu, doi studenți care vorbeau despre problemele lor au fost cât pe ce să calce pe el și au încercat să pună mâna pe el, dar navajo-ul a scăpat, iar studenții au rămas cu palmele și buricele degetelor unse cu ulei de urs. Existau, așadar, mai mulți martori și unii s-au grupat chiar în perechi, pentru a conferi mărturiei lor o mai mare credibilitate. S-au constituit patru focare de scandal, până când scandalul a devenit unul singur și a cuprins orașul întreg, a intrat în case, a pătruns printre zăbrelele confesionarelor și a scos în stradă jumătate din oraș, transformându-l pe orice locuitor al Villasantei, cel puțin pentru moment, într-un veritabil Buffalo Bill. Pe la opt seara, nimeni nu mai vorbea despre altceva, în afara recalcitranților care se încăpățânau să dea

o mai mare importanţă spuselor Sibilului decât prezenţei, mai mult decât insolite, cu adevărat incredibile, a unui indian în oraş. În vreme ce lumea încerca să dea explicaţii mai mult sau mai puţin verosimile, interpretarea care a fost luată în seamă până la urmă, considerată valabilă şi care s-a bucurat de succes, a fost aceea că indianul era un student deghizat, iar prezenţa lui în oraş, o glumă. În timp ce lumea încerca, după cum am spus, să găsească faptelor o explicaţie raţională, fraza Sibilului, în ultima sa versiune: „Dacă o fereastră se bărbăteşte pe viceversă sau aruncare...", era supusă unei analize implacabile şi riguroase de către grupul de semiologi din anul patru de lingvistică, ce a ajuns cu siguranţă la concluzii curioase, chiar dacă mult prea criptice în formularea lor verbală, motiv pentru care nu vor fi expuse aici. Se întâmpla totuşi ca în cunoscutul poem simfonic al lui Borodin *Prin stepele Asiei Centrale*, unde două triburi sau caravane, care călătoresc prin deşert, se întâlnesc, se luptă sau chefuiesc împreună (că nu rezultă foarte clar) şi, după bătălie sau orgie, fiecare îşi vede de drum până când este înghiţit de orizontul îndepărtat, în muzici dulci de flaut. Tot aşa, povestea cu Sibilul şi cea cu indianul au mers în direcţii opuse, s-au întâlnit, s-au luptat, s-au amestecat şi s-au despărţit mai apoi, dar numai după ce s-au molipsit una de la cealaltă, căci una dintre părţi a ajuns să declare că un indian cu pumnal şi pene se aruncase pe o fereastră, în vreme ce alţii au susţinut că un vicevers cu pene în prima silabă şi un pumnal în silaba accentuată se arunca pe indian sau fereastră; ceea ce, pe muzică de flaut, se auzea foarte bine, însă era la fel de ininteligibil. În noaptea aceea, toţi cei care aveau discul lui Borodin sau măcar o casetă, l-au pus să cânte, iar cei care nu-l aveau nici într-o formă, nici în alta, nici măcar ca o simplă partitură pentru pian, l-au cântat sau l-au fluierat pe mai multe voci, că era o încântare să-i asculţi; şi în acea noapte şi în dimineaţa următoare nu s-a auzit altă muzică, şi cineva a propus chiar ca lumea să meargă la peştera Balaurului cel Urât, care era destul de departe, ca să se cânte la

intrare, pentru ca în ziua următoare ecoul să reproducă acel cântec. Iar dacă expediția nu a avut loc, deși fusese gândită și organizată, împreună cu un ospăț și un futai la sfârșit, asta s-a datorat faptului că tocmai atunci s-au pornit o ploaie și o grindină teribile, care au împiedicat orice tentativă de drumeție. Așa că totul s-a amânat pentru o altă ocazie.

Sibilul din Camos e omul acela care coboară pe Rúa da Raíña, cântând în șoaptă, și care se abate pe la bodega ținută de Paca din Barcelos — o portugheză cu ceva sânge închis la culoare, bine făcută și rea de muscă, care gătește scoicile după o rețetă personală și tainică. Răspunde la numele de don Cresconio Valeiras, pe care lumea îl folosește când i se adresează, în vreme ce numele celălalt e utilizat atunci când se vorbește despre el, cu excepția cazurilor în care vreunul greșește și îi spune: „Don Sibilo", lucru ce se întâmplă des, chiar dacă cel vizat ori nu-și dă seama, ori doar se preface. Acest Sibil din Camos este profesor asociat de drept penal la universitate, post pe care l-a obținut după ce și-a manifestat adeziunea, în tăcere și cu perseverență, față de toți profesorii titulari ai aceleiași materii, care au trecut prin universitate în ultimii ani, vreo cincisprezece la număr. Ca profesor asociat, a fost fluierat și huiduit în anumite situații, contestat în altele, ba chiar scăldat în fântâna din Platerías într-o zi de ianuarie, de către niște studenți fără suflet. Cu toate acestea, se bucură de stimă, iar tentativele de a-l pensiona înainte de termen au eșuat din pricina opoziției ferme a celorlalți angajați. Mai mult de o mie de semnături au însoțit o scrisoare adresată rectorului, în care don Cresconio era considerat un element al folclorului universitar, la fel ca togile, pălăriile de absolvire și ciocanele de argint, și, prin urmare, inamovibil. Motiv pentru care, acesta a mulțumit susținătorilor lui și a dat tuturor studenților notă de trecere în ultimul semestru.

Don Cresconio Valeiras are mai multe calități lăudabile decât crema profesoratului universitar, deși ignoranța lui în materie de drept penal e inimaginabilă, deoarece cântă ca

nimeni altul arii din toate operele şi destule duete, pe care le execută răspunzând la vocea lui naturală de bariton cu un falset destul de bine realizat, în partea destinată sopranului. În plus, este în stare să înlocuiască modul normal de-a vorbi cu recitativul, cel puţin atunci când se adresează soţiei lui şi lui Pepa din Barcelos, în intimitate, ceea ce o distrează nevoie mare pe portugheză, care nu înţelege altă muzică dramatică decât fado-ul. Don Cresconio este capabil de aşa ceva pentru că ascultă, în adâncul sufletului, sunetul suav şi cristalin al unui clavecin de acompaniament, precum acela care se aude în versiunea italiană a *Nunţilor...*, cea pe care-a învăţat-o el. În afară de asta, este un tată excelent; deşi a avut doar un fiu care i-a murit de scrofuloză (din lipsă de medicamente, probabil) cam pe la începutul anilor patruzeci, nu trece nicio zi de pomenire a morţii copilului, fără ca el să meargă la cimitir cu un buchet de flori, cu soţia la braţ şi îmbrăcat în negru. Florile le duce ea. Don Cresconio laudă drăgălăşenia şi virtuţile tânărului, care era isteţ, precum puţini mai sunt azi, şi spiritual; doamna, doña Remedios, răspunde da, da, şi plânge; dar atunci când don Cresconio, aproape de necropolă, schiţează o critică a iconomiei Divinei Providenţe, care i-a lăsat fără un vlăstar atât de remarcabil, doña Remedios termină cu plânsul şi suspinele, pentru a-i lua partea Domnului şi a-i apăra voia, căci dreptatea şi nepătrunsa lui previziune se vădesc în destinul mai multor copii născuţi în acelaşi timp cu Segundito (adică în vremea războiului, când tatăl lupta pe front, iar copilul era conceput într-o scurtă permisie), precum Pepito al lui Martínez, mort de tuberculoză la paisprezece ani, şi Luisito al lui Gómez, despre care nu s-a mai auzit nimic după ce-a plecat în America, şi Federico al lui Suárez, care rătăceşte fără căpătâi şi a fost închis de mai multe ori. „Dar asta nu înseamnă, femeia lui Dumnezeu, că s-ar fi întâmplat acelaşi lucru şi cu copilul nostru." „De unde ştii tu? Când l-a luat Dumnezeu, a avut motivele lui." La care don Cresconio răspunde că aşa este şi tace.

Don Cresconio a fost ales președinte pe viață al Ligii Împotriva Țiparului Cu Orez (L.I.Ț.C.O.), societate autorizată cum se cuvine de instituția competentă și al cărei statut a fost de mai multe ori modificat în ultimii ani, pentru ca adevăratele sale scopuri să fie justificate și, mai ales, disimulate. Liga Împotriva Țiparului Cu Orez este, în aparență, o societate cultural-sportivă, ai cărei membri merg la pescuit duminica și organizează anual un concurs de grupuri umoristice muzicale, pentru a premia cel mai bun text și cea mai proastă muzică; dar, în realitate — toată lumea știe asta, deși păstrează tăcerea —, Liga nu este altceva decât paravanul după care se ascunde vechea și, în alte vremuri, privilegiata Frăție a lui San Carallás*, interzisă de Inchiziție în secolul al XVII-lea sub pretextul că denumirea sa nu figura în cataloage, iar sfântul cu pricina era unul închipuit. Ce s-a întâmplat atunci se știe din gura lui don Procopio și se bănuiește că se spun mult mai puține lucruri decât cele ce se ascund. De don Procopio le e teamă chiar și erudiților și nu există autor care să se ocupe de oraș și de lucrurile legate de acesta, fără să-i ceară sfatul; din această pricină e atât de ocupat omul. Unul care nu l-a consultat a fost profesorul Jiménez Bastos, sosit recent la catedră după studii strălucite la Heidelberg, unde fusese discipolul favorit al lui Schmidt și, mai ales, al lui Fürstenberg, care i-a condus teza. Când a sosit la Villasanta și și-a mărturisit dorința de a cunoaște fiecare piatră din oraș, i s-a spus că nu era nimeni mai potrivit decât don Procopio pentru a-i servi drept ghid, dar Jiménez Bastos a răspuns că nu avea nevoie de ajutor, cu atât mai puțin de ajutorul unui popă ce ocupa un rang inferior în ierarhia profesorală, oricât de multe ar fi știut acesta; că el învățase totul la Heidelberg, de la Schmidt și, mai ales, de la Fürstenberg, și că știința acestora îi ajungea și îi prisosea pentru a înțelege pietroaiele din Villasanta. Astfel încât a petrecut o grămadă de după-amiezi cercetând biserici, exa-

* „Sfântul Sculă", în galiciană. (*N. tr.*)

minând curți interioare și studiind capiteluri, iar la sfârșit a anunțat o conferință despre cele douăsprezece basoreliefuri din claustrul catedralei, care povestesc istoria Sfântului Gheorghe și a balaurului. Cum se prevedea o asistență numeroasă, rectorul a cedat aula universității pentru organizarea evenimentului. S-a adunat, într-adevăr, multă lume, chiar dacă ploua cu găleata în seara aceea. Don Procopio și-a părăsit locul de onoare la care avea dreptul, s-a amestecat cu mulțimea și, dintr-un colț, a ascultat conferința fără să clipească. Jiménez Bastos a afirmat că nici vorbă de Sfântul Gheorghe, a cărui figură ecvestră, pe de altă parte, era roasă de vreme și imposibil de identificat; că acolo nu se povesteau decât muncile lui Hercule, înțelese ca lupta dintre un zeu solar și niște zei htonieni, reprezentați în mod clar de balaur. Acestea fiind spuse, a rămas foarte mulțumit de sine și a fost aplaudat de un public care, deși auzea pentru prima oară numele lui Schmidt și al lui Fürstenberg, le venera deja. Pe don Procopio nu l-a întâlnit nimeni la ieșire, iar cei mai suspicioși au presupus că acesta nutrește un puternic resentiment față de Jiménez Bastos, care aducea de afară idei și maniere noi de interpretare a romanicului (mai ales în lumina antropologiei moderne și a științei religiilor). În ziua următoare, don Procopio a rămas la pat din cauza unei răceli; apoi a făcut o gripă, iar lumea a început să spună că în felul acesta își ascundea înfrângerea; după trei zile, colega lui, Balbina Beldaña Cubero (B.B.C.-ul, pentru studenți), s-a dus să-l viziteze, dar servitoarea i-a spus că stăpânul ei n-o poate primi, pentru că are febră mare; în ziua a patra, nimeni nu-și mai aducea aminte de don Procopio, iar profesorul Jiménez Bastos era ascultat cu respect, chiar dacă vorbea cam afectat și introducea în cursurile lui citate foarte lungi în germana modernă. În a cincea zi însă, don Procopio a mers la ore, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, deja vindecat, iar în a șasea zi, dimineața, *Ziua* a publicat pe pagina a treia un lung articol al lui don Procopio, primul dintr-o serie, cu titlul general „Frăția lui San Carallás și istoria

destrămării sale". În acest prim text, se mărginea să explice cum numele primitiv al eroului, pornind de la anumite documente la care se făcea referire, a fost cel de Ullán, mai târziu Illán iar, în cele din urmă, Juan, Xan în galiciană, care s-a transformat la sfârşit în San, de unde porneau o grămadă de erori de interpretare. Lumea a citit articolul cu interes, ca să nu mai vorbim de don Cresconio Valeiras şi de confraţii lui, dar toţi l-au înţeles ca pe un text de interes local, fără anvergură, iar domnul Jiménez Bastos nici măcar n-a catadicsit să-l citească. În al doilea articol, don Procopio a relatat cum Frăţia lui San Carallás, la sfârşitul secolului al XVII-lea, mai precis în 1696, a înmânat o scrisoare domnului arhiepiscop, la vremea aceea, don Pantaleón de Ozores y Caamaño, acelaşi care a ridicat Casa cu Viţă pentru a-şi adăposti amanta. Scrisoarea cerea să i se închine în catedrală un altar lui San Carallás, cu hram în a doua zi de miercuri de după Paşte, dată în care, după tradiţie, episcopul din Iria Flavia a descoperit mormântul Apostolului Iacob, ocrotit, deopotrivă, de Balaurul cel Urât şi de San Carallás, ceea ce arhiepiscopul a refuzat, la sfatul Sfintei Inchiziţii şi al celor mai buni teologi iezuiţi din localitate. Frăţia a insistat, bazându-se pe documentele sale vechi şi pe cele spuse în acestea, şi şi-a justificat poziţia cu textul propriului regulament şi cu bulele în care se consfinţea sarcina exclusivă a Frăţiei de a deţine în proprietate, a îngriji şi a păstra în bună stare statuia Balaurului cel Urât, care se ţine în claustru şi se scoate în procesiunea Corpus Christi, precum şi menirea de a face ca, pe vânt, ploaie sau soare, în vreme de pace sau război, la intrarea în Peştera Regelui Cintolo, numită de asemenea a Balaurului cel Urât să se audă în fiecare sâmbătă, în afara celor din Postul Paştelui, muzică de cameră pentru instrumentele cu coarde, de suflat sau de percuţie. Dar asesorii arhiepiscopului, mai isteţi ca dracul şi care căutau nod în papură, mai ales dacă era vorba de papură latinească, au dat acelui maldăr de documente o interpretare raţională şi dreaptă, adică au susţinut că toată tărăşenia aceea nu ascun-

dea nimic altceva decât un cult demonic şi că sub numele şi sub pretextul lui San Carallás era venerat, de fapt, Satana. Au poruncit ca membrii frăţiei să fie schingiuiţi, iar cum unul dintre ei, mai slab decât ceilalţi, a răspuns da la toate întrebările, în declaraţiile acestuia s-au găsit probele necesare pentru a decreta suprimarea frăţiei şi încarcerarea membrilor săi, care au murit cu toţii, fără să aibă vreo vină, unii în beciuri, alţii pe rug. Acest articol a fost comentat în anumite medii clericale, în defavoarea lui don Procopio, despre care se spunea că preţuieşte mai mult adevărul istoric decât ceea ce convine Bisericii, şi s-a iscat zvonul cum că părintele Almanzora ar fi mers la domnul episcop auxiliar ca purtător al rugăminţii unanime ca acel canonic stricat să fie expulzat din diocezã, nu înainte de a fi condamnat, dacă era posibil, la o straşnică excomunicare. Însă când tărăşenia a ajuns pe masa arhiepiscopului, acesta a spus că e o prostie şi să-i lase în pace pe don Procopio şi pe Balaurul cel Urât, ale cărui concerte din peşteră le-ar fi ascultat de altfel cu mare plăcere, mai ales dacă erau de muzică gregoriană. S-a mai întâmplat că don Cresconio Valeiras a convocat comitetul director al L.I.Ţ.C.O. într-un separeu din Café Moderno, unde el a ajuns când toţi se aflau deja acolo, cântând în şoaptă, dar foarte apăsat *Cerească Aida*, cu vocea lui frumoasă; şi a anunţat că lucrurile se schimbaseră după apariţia articolului scris de don Procopio şi că aveau să facă neîntârziat cele trebuincioase pentru a readuce la viaţă vechea şi merituoasa frăţie, ascunsă până atunci în spatele unei vulgare societăţi de vânătoare şi pescuit, şi că, începând din acel moment, toate concertele de la intrarea Peşterii Balaurului vor fi publice, se vor anunţa în ziarele locale şi că vor fi invitate să cânte acolo toate triourile, cvartetele şi orchestrele filarmonice sau simfonice care aveau să treacă prin Villasanta, până când fondurile frăţiei vor permite ca acestea să fie aduse special din Philadelphia, Statele Unite, din Stuttgart, Germania, şi de la B.B.C., Londra. Am povestit până acum despre influenţa celor scrise de don Procopio

asupra preocupărilor și activităților extrauniversitare ale Sibilului din Camos. De acum încolo, voi relata tribulațiile profesorului Jiménez Bastos, căruia, în dimineața următoare, un elev lingău i-a adus la ore o tăietură din articolul lui don Procopio, în care se vorbea despre o întrunire, furnizându-se și o copie a documentelor oficiale ale acesteia, la care participaseră domnul arhiepiscop, Sfântul Tribunal al Inchiziției și iezuiții asesori, cu scopul de a stabili orientarea pe care ar trebui s-o adopte cultul lui San Carallás, ce trebuia curățat de aderențe păgâne sau diabolice, pentru a i se descoperi adevărata față. Iezuiții susțineau că adevăratul protagonist al legendei nu era altul decât arhanghelul Mihail și că păpușa, numită uneori Coca, iar alteori, Balaurul cel Urât, care se păstra în claustru și era folosită la anumite sărbători ca element paraliturgic, îl reprezenta, după cum se putea vedea și cu ochiul liber, dacă țineai seama de urâțenia ei, pe însuși diavolul. Era nevoie, prin urmare, să se refacă străvechea legătură cu viteazul arhanghel, *unus ex septem qui astamus ante Domino*, scop pentru care propuneau să se achiziționeze de la călugărițele benedictine din mănăstirea San Miguel das Donas, aflată în dioceza orașului Lugo, niște basoreliefuri vechi ce reprezentau lupta Sfântului Mihail cu Balaurul și izbânda finală a acestuia; o lucrare dăltuită în piatră pe care măicuțele o lăsaseră în paragină și de care s-ar lipsi cu ușurință dacă ar fi bine plătite. Arhiepiscopul, care era foarte naiv, i-a întrebat pentru ce aveau nevoie de bucățile acelea de piatră, iar iezuitul cel mai răsărit dintre toți i-a răspuns că pentru a simula descoperirea lor, cu pretextul reparării unui zid, pentru ca lumea, odată ce basoreliefurile aveau să fie scoase la iveală, să se convingă că nu exista acolo niciun San Carallás, ci doar Sfântul Mihail, isteț ca șarpele. Unul dintre membrii adunării, fie și numai pentru a se opune iezuiților (era vorba, firesc, de un dominican), a protestat împotriva înșelăciunii, la care iezuitul i-a răspuns cu abilități cazuistice și cu chestia că scopul scuză mijloacele, și că dintr-o mică înșelăciune avea să izvorască un mare

bine: un raționament care i-a convins pe cei prezenți, așa cum a demonstrat-o și votul ce a urmat, fapt pentru care a rămas stabilit că se vor face toate diligențele pe lângă maica stareță de la San Miguel das Donas, care era o femeie de familie bună pe nume Estefanía de la Cámara Mendoza. Un trimis al arhiepiscopului s-a dus s-o viziteze înarmat cu împuternicirile de rigoare și un lichior bun pentru stomac în dar. Au ajuns la un acord, s-a plătit suma stabilită și niște meșteri din regatul Valenciei, care juraseră să-și țină gura, au realizat operațiunea ce s-a sfârșit cu încastrarea a douăsprezece panouri de basorelief în zidul sudic al claustrului, chiar pe locul în care se află Coca, panouri atribuite de don Procopio, pornind de la temeinice rațiuni arheologice, unui sculptor din secolul al XII-lea, format la școala din Auvergne. În anexa articolului erau transcrise clauzele contractului de vânzare-cumpărare dintre arhiepiscopat și mănăstire, cu toate pecețile, martorii și garanțiile. Profesorul Jiménez Bastos fusese făcut de râs. Acesta i-a spus lingăului că rămânea de văzut dacă acele documente invocate de popă nu erau cumva falsificate sau fabricate, că el le va cerceta și că, dacă va descoperi cea mai mică înșelăciune, îl va da în judecată pe don Procopio pentru defăimare, la care lingăul i-a răspuns că i se părea minunat și că, în afară de asta, dacă profesorul considera că neavenitul ar merita și niște bâte pe spate, el și prietenii lui se ofereau pentru această misiune. Dar domnul Jiménez Bastos nu a răspuns la o asemenea propunere. Don Procopio a fost felicitat de corpul profesoral inferior, care se simțea răzbunat de acea victorie; dar nu și de profesoratul superior, care și-a asumat în spirit corporativist înfrângerea profesorului Jiménez Bastos. Acesta a uitat curând de intenția lui de a cerceta autenticitatea dovezilor invocate de don Procopio, a început să spună că nu se putea trăi în acel oraș pentru că un profesor care obișnuia să se culce cu studentele lui era prost văzut, și că pe el îl aștepta la Heidelberg o blondă plinuță, specialistă în Pindar, ale cărei abilități

erotice erau celebre. Apoi, într-una din zile, a solicitat un concediu fără plată prelungit şi dus a fost.

13 iulie

Când Lenocika s-a trezit, se vedea deja Costa da Morte şi începuse să sufle un vânt dinspre sud-est aducător de ploaie, aşa că a trebuit să-i spunem Balaurului la revedere şi să ne adăpostim în cabină, unde am putut să-i povestesc prietenei mele, fără să ne deranjeze nimeni, ce inventasem. M-a ascultat cu atenţie, ca întotdeauna; m-a întrerupt din când în când pentru a-mi cere lămuriri şi, la sfârşit, a tras concluzia că-i place şi că maniera dezastruoasă în care se terminase intervenţia profesorului Jiménez Bastos nu era decât un act de dreptate imanentă. „Pentru că profesorul acela e un nesimţit. N-am vrut să-ţi spun, dar deunăzi m-a văzut în bibliotecă, s-a aşezat lângă mine, mi-a pus tot soiul de întrebări, după care m-a invitat la el acasă pentru a-mi arăta nişte diapozitive cu biserici bizantine foarte puţin cunoscute, făcute, chipurile, chiar de el prin mănăstirile de la Muntele Athos. Am fost la el acasă, ca o naivă, şi l-am găsit îmbrăcat într-o pijama dintr-o mătase psihedelică şi un halat de moar violet-gălbui, batistă roşie la gât şi papuci de casă. Pregătise ceaiul într-un samovar de argint, foarte frumos, apropo. De asemenea, cumpărase prăjituri cu cremă şi brioşe, asezonând totul cu muzică de Ceaikovski şi o lumină difuză exagerată, pentru că era abia cinci şi jumătate după-amiaza. La început, am fost doar surprinsă, dar i-am ghicit curând intenţiile. A vrut să mă sărute la uşă, dar mi-am tras obrazul. «Ruşii, mi-a spus, se sărută când se salută.» «Asta era înainte de Revoluţie, i-am răspuns, acum îşi dau doar mâna, la fel ca domniile voastre.» M-a rugat să stau jos şi m-am aşezat pe o sofa foarte încăpătoare şi foarte moale, care m-a făcut imediat să mă simt dezonorată, din pricina unei senzaţii de voluptate pe care n-am izbutit s-o evit. A început să vorbească tâmpenii, adică

să-mi facă — așa cum spuneți voi — complimente, amestecate cu elogii aduse comunismului, pentru a fi eliberat femeile de vechile prejudecăți și a le fi pus la același nivel sexual cu bărbații. Iar cum eu mă mărgineam să-l ascult, a spus, pe neașteptate, că îmi va arăta diapozitivele, scop pentru care a manipulat un aparat foarte modern ce proiectează imagini pe perete. Dar ce imagini! În locul bisericilor bizantine, am văzut lume dezbrăcată făcând porcării. Când a ajuns la al doilea diapozitiv, a scos un strigăt slab: «Iertați-mă că am încurcat diapozitivele! Sau preferați să continui? Sunt niște imagini foarte utile pentru cei ca noi, care studiază istoria artei, fiindcă în ele se poate vedea corpul uman în toate atitudinile posibile. Profesorul Fürstenberg le consideră foarte potrivite pentru studiile sale de morfologie.» În acest timp, continua să se desfășoare pe perete, aproape în mărime naturală, un întreg program de combinații lascive, pentru că aparatul era automat, iar el renunțase să-l mai controleze. I-am spus că mi-era totuna și că eram insensibilă la pornografie. «Nu credeți că ăsta e un cuvânt vulgar și, mai ales, foarte nepotrivit? Sunt imagini științifice.» Dar, cum eu am ridicat din umeri, a oprit aparatul, s-a așezat lângă mine și a început să servească ceaiul. Mi-a trecut prin cap, deodată, că ar fi fost în stare să pună vreun afrodiziac în prăjituri, așa că am băut doar o ceașcă de ceai, în timp ce el vorbea neobosit despre studiile lui la Heidelberg, mai întâi, apoi despre ideile lui în legătură cu amorul, care au început prin a fi platonice, dar au sfârșit prin a-mi propune deschis să mă culc cu el. I-am spus nu, foarte calmă. «Nici nu știți ce pierdeți! Sunt un maestru.» I-am spus că nu eram dispusă să-mi pierd timpul și că voi pleca. «Dați-mi măcar un motiv.» «Există două pe care le consider întemeiate. Primul, că nu-mi plăceți; al doilea, că sunt îndrăgostită de altul.» «Doar n-o fi vorba despre scriitorul acela bătrân!» «Ba da.» A izbucnit în râs. «E aproape jignitor. Nu vă dați seama că are de două ori vârsta mea?» «Sper că are și de două ori mai multă înțelepciune.» A devenit serios și s-a apropiat de mine. «Nu puteți spune așa ceva

fără a avea argumente puternice. Cum este posibil să compari două lucruri, atunci când cunoşti numai unul?» «Păi, compar tocmai maniera dumneavoastră de a-mi face curte cu a lui.» «Dacă aţi înţelege luptele cu tauri, aţi şti ce înseamnă clipa adevărului. Când e vorba despre amor, clipa adevărului este patul.» «Eu nu înţeleg luptele cu tauri.» «De ce nu vreţi să faceţi o probă?» «V-am spus doar că nu-mi plăceţi.» «Dar ce ştiţi dumneavoastră despre mine? Mă vedeţi doar îmbrăcat, dar m-aş putea dezbrăca. Dacă rezistaţi la asta, voi renunţa.» M-am simţit provocată şi l-am privit cu duritate. «Puteţi s-o faceţi.» Niciodată nu am văzut pe chipul unui bărbat un surâs atât de stupid ca acela. A început prin a-şi scoate batista de la gât. Apoi halatul. A urmat bluza de pijama. Mai târziu, pantalonii şi toate astea cu lentoarea celui care este sigur de el. «Încă nu v-aţi scos papucii», i-am spus, după ce l-am privit foarte calmă. I-a azvârlit în aer din două lovituri de picior. «Şi acum?» «Acum voi pleca.» Şi m-am aplecat pentru a-mi lua mapa, care se afla pe un fotoliu. S-a aruncat asupra mea şi a încercat să mă sărute. Cu o figură de judo l-am trimis pe sofa, unde a rămas, zvârcolindu-se. «Curvo!» striga; am mai băut încă o cană şi, înainte să plec, l-am întrebat dacă voia să-i torn un whisky."

Am întârziat câteva secunde până să-i răspund, căci aventura ei cu profesorul, care nu figura în program, mă lăsase perplex; dar am înţeles imediat după aceea că era vorba de o colaborare. Dacă aş fi prevăzut-o, aş fi imaginat-o într-o manieră mai spectaculoasă şi mai semnificativă, pentru că Lenocika, nu ştiu dacă din pricina criteriilor ei etice atât de stricte sau din pricina sobrietăţii ei verbale, avea o propensiune pentru sinteză, tinzând să reducă dialogurile la o minimă intensitate dramatică, ceea ce avusese ca rezultat tocmai fragmentul citit anterior. Şi, Doamne, ce potenţial avea o împrejurare ca aceea, oricât de tipică ar fi fost şi oricât de des întâlnită în cărţi! Dacă ar fi să ne gândim numai la detaliul pijamalei psihedelice, atunci am realiza că oricărei fete cu o mai vastă experienţă decât cea a Lenocikăi i-ar fi

prilejuit folosirea unor cuvinte haioase și revelatoare: „Și pijamaua asta atât de simpatică... De unde ați cumpărat-o?" „De la Paris, bineînțeles. Genul ăsta de haine numai la Paris se găsește." Și în afară de asta, ar fi povestit aventura profesorului cu vânzătoarea din magazinul respectiv, o *boutique* foarte elegantă din Rue de la Paix. „Acest semen al meu, i-am spus, nu doar prin metodele de seducție, atât de tehniciste și moderne, ci prin atitudinea și mustățile lui, este un specimen hispanic atât de excesiv, încât aș îndrăzni să-l consider un arhetip. Dacă ai fi fost mai amabilă cu el, ai fi asistat la desfășurarea personalității lui precum cea a tentaculelor unei caracatițe care se dezmorțește într-o mare liniștită. Firea ta rigidă te-a privat de un spectacol epocal, fastuos și măreț, deși cu o structură ușor barocă: Cidul în timpul cuceririi Valenciei și Garcilaso în câmpia Granadei; Melchor Cano la Trento și Carlos al V-lea la Mühlberg, pentru că toți patru sunt profesorul Jiménez Bastos, la fel ca descoperitorul din Patagonia, teologul din Salamanca și don Juanul din Sevilla și Napoli. A fost poet melancolic după dezastrul Armadei Invincibile, a stârnit plebea în vremea răscoalelor din Madrid și a condus o fracțiune de gherilă în Războiul de Independență. L-ai fi văzut în pielea unui toreador în arenele din Ronda și în cea a unui fotbalist de la Real Madrid, în aceeași echipă cu Samitier și Monjardín, mereu neaoș și învingător. Cu diferența că acum i-au luat spada și i-au lăsat doar falusul ca instrument de acțiune și afirmare a propriei personalități. Dacă l-ai fi tras de limbă, ți-ar fi povestit cuceririle lui în Germania, când studia arta cu Fürstenberg și Schmidt; o femeie după alta, de toate naționalitățile. Îi lipsea numai una, o fată sovietică, și a avut ghinionul să te întâlnească pe tine, dar data viitoare va avea mai mult noroc." Spunând aceste lucruri, m-a cuprins brusc melancolia, căci devenisem conștient de slăbiciunea imaginației mele și de cât de prost îmi ieșea povestea; nu doar pentru că apelasem la o abstracțiune pentru a scoate ceva din profesorul Jiménez Bastos, ci pentru ce făcusem cu tot romanul, care mi s-a

părut, deodată, obositor şi sărac. Cuvintele se târau fără strălucire şi fără muzică şi nu trăgeau unele de altele, ca în clipele mele mai fericite. Atunci am fost pe punctul de a distruge totul şi a da dracului proiectul. Dacă nu am făcut-o, a fost pentru a n-o pierde pe Lenocika, fiindcă, odată textul rupt, ea ar fi plecat de lângă mine. Într-un moment de dureroasă sinceritate, i-am povestit ce mi se întâmpla, iar ea m-a ascultat ca întotdeauna, cu seninătate şi bunătate, făcând uneori gesturi prin care voia să spună că i se păreau exagerate afirmaţiile mele. Când am terminat, mi-a răspuns astfel: „Ceea ce ţi se întâmplă e că îţi foloseşti imaginaţia pentru a lucra la romanul nostru secret şi te gândeşti la celălalt doar când eşti obosit. Trebuie să ne resemnăm să fim vulgari în intimitate, precum ceilalţi oameni, fără a căuta nu ştiu ce perfecţiuni erotice". A făcut o pauză şi mi-a zâmbit. „De-acum încolo îmi vei citi în fiecare seară ce-ai scris, vom vorbi despre asta şi, dacă nu ne convinge pe amândoi, vei merge la culcare singur." „E o pedeapsă?" „E o măsură de prevedere. Ai rupt atâtea poveşti fără o justificare întemeiată, că nu vreau să faci aşa şi cu asta, între alte motive, pentru că, în afara ei, nici eu, nici tu nu suntem nimic." Avea dreptate. M-am hotărât să continui, cel puţin în ceea ce priveşte strângerea materialului. Pe cheiul din Muxia am cumpărat ziarul din Villasanta şi am citit ştirea că excavatoarele descoperiseră în catedrală ceva foarte curios şi neaşteptat. S-a întâmplat ceea ce urmează, după spusele lui don Procopio.

19 iulie

În seara aceea, când săpăturile în direcţia prezbiteriului erau pe cale să înceteze, târnăcoapele au lovit în piatră dură şi s-au ştirbit. Au fost chemaţi don Procopio şi francezul, care tocmai treceau pe acolo. Prin breşa creată se ivea un zid cu arcuri duble, foarte regulate şi foarte vechi. Don Procopio i-a cerut şefului de echipă să nu lovească zidul, ci să

adune doar molozul dimprejur, până la dezvelirea sa completă, dar i-a spus că aveau timp să facă asta în dimineaţa următoare, pentru că deja se făcuse târziu şi nu mai era mult până la terminarea programului de lucru. Francezul îl asculta de sus. Când don Procopio a urcat, i-a zis acestuia: „Aţi avut dreptate, dar să veniţi şi mâine la prima oră, pentru că în spatele acestui zid se află, poate, ceva interesant". A doua zi, imediat ce şi-a terminat orele, don Procopio s-a dus la catedrală şi, fără să se oprească în sacristie, unde s-ar fi cuvenit totuşi să zăbovească o clipă, a mers direct la şantier. Monsieur Mathieu, cu blocul de desen închis, privea cum muncitorii scoteau pământul şi dezveleau un zid ce părea circular şi care delimita, probabil, o încăpere aflată sub prezbiteriu, dar mai mare decât acesta. Cei doi s-au privit fără a-şi vorbi, iar don Procopio a urmărit activitatea muncitorilor. „Poate că, a spus după o lungă perioadă de timp, acolo în spate se ascunde cenuşa apostolului." „Acolo, în spate, probabil, dar nu la acel nivel", i-a replicat francezul. „Cum puteţi şti lucrul acesta?" Monsieur Mathieu s-a mărginit să ridice din umeri şi să zâmbească. „Dacă mă invitaţi la masă, i-a spus mai târziu, aş putea să vă povestesc o istorie frumoasă." „Sunteţi mâncăcios?" „Nu mai mult decât îmi cere trupul ăsta mare." „Vă întreb pentru că eu sunt mai degrabă sărac şi la mine acasă nu vom găsi altceva decât mâncare galiciană de sardele cu cartofi. Dar am putea merge la cârciumă." „Sunt de acord cu cârciuma." „Să mergem, atunci." Însă una e ce se întâmplă, şi alta, ce ar trebui să se întâmple, pentru că, odată ajunşi aici, normal ar fi să sărim, fără alte formalităţi, în separeul unei cârciumioare unde don Procopio şi-ar fi mâncat până la urmă sardelele cu cartofi, în vreme ce francezul ar fi comandat solă şi carne. Şi după masă sau în timpul mesei, proiectantul şi-ar spune povestea, întrerupt din când în când de don Procopio, dar nu cu impertinenţă, ci doar pentru a obţine mici lămuriri. Astfel, naraţiunea şi-ar menţine unitatea, lucru frumos şi dorit de toată lumea, inclusiv de autor. S-a întâmplat însă ca acesta din urmă, un om

cu conştiinţă şi predispus la realism, să-şi dea seama că perechea trebuie să iasă pe una din porţile catedralei, deschise la ora aceea, adică poarta ce dă în Plaza de los Plateros, care-i foarte frumoasă; cea aflată la nivelul solului în Quintana de Muertos, care-i frumoasă şi ea, dar în alt chip, şi cea prin care ajungi, dacă urci nişte trepte, în Plaza de los Azabacheros. Dacă o aleg pe cea din urmă, se vor întâlni cu don Felipe Segundo, care tocmai coboară pe o stradă adiacentă şi care va da nas în nas cu ei, fără greş. Caz în care îi va opri din drum, le va povesti o istorioară nerușinată, va comenta geniul spaniolilor când e vorba despre acest tip de literatură orală şi apoi va pleca, şchiopătând, pe sub Arcul lui Ramírez şi va ajunge jos, în piaţa cea mare. Asta n-ar dura mult, dar don Procopio ar fi nevoit să-i explice lui Mathieu cine este Felipe Segundo, fapt ce m-ar pune în încurcătură, pentru că nici eu nu ştiu asta. Dacă ies prin poarta ce dă în Quintana şi urcă pe strada Ramírez, vor trece, inevitabil, prin faţa anticariatului domnului Rementería, despre care se spune că ar fi evreu, fără niciun temei, doar pentru că tatăl lui a venit din Maragatería şi pentru că are nasul coroiat. Când îi va vedea urcând panta, domnul Rementería va ieşi în fugă şi îl va striga pe don Procopio, îi va cere iertare lui monsieur Mathieu şi, odată ce i se va fi îngăduit, îi va povesti canonicului ultimele veşti despre bonzo-ul Ferreiro, care a petrecut douăzeci de zile în stare cataleptică, după unii, iar după alţii, şaisprezece, pentru că discipolii lui nu s-au pus de acord pe tema asta, şi care s-a trezit ieri, deşi ar fi mai exact să se spună că s-a întors. În acest caz, don Procopio se va vedea nevoit să-i explice lui monsieur Mathieu cine este bonzo-ul Ferreiro, cu dificultăţile de rigoare, dat fiind că franceza pe care o vorbeşte don Procopio este bogată în tehnicisme ce aparţin arheologiei medievale, dar nu şi în termeni de filosofie zen. Mai rămâne bâtlanul verde, mai rămâne speranţa. În situaţia de faţă, bâtlanul verde este poarta monumentală din Plaza de los Plateros, care apare în toate istoriile de artă naţionale şi străine şi

care, mai ales, duce direct la taverna Claudiei Muradana, aproape de capătul uliței, la dreapta, pe o străduță. Dar când trec prin fața sacristiei — traseul inevitabil și, în plus, cel mai scurt — le iese în cale, îngrozit, canonicul confesor, cu sutana și capa umflate, plutind în juru-i, care, imediat ce-l vede pe don Procopio, i se aruncă practic în brațe. „Don Procopio, don Procopio, nu se mai poate continua așa!" îi strigă, aproape, și comite impolitețea de a nu-l saluta pe francez și de a-l ignora cu desăvârșire. „Dar ce vi se întâmplă, domnul meu? Ce, arde iar capela cu moaște?" „Mai bine să fi fost vorba de așa ceva, și nu de situația intolerabilă în care ne găsim!" Don Procopio îi sugerează să înceapă prin a se liniști și apoi să-i povestească ce are de povestit. În acest timp, îi face cu ochiul lui Monsieur Mathieu, care îi răspunde cu un surâs. Părintele confesor îl duce într-o zonă întunecată, lângă o coloană. „Călugărița aia, don Procopio, blestemata aia de soră Perfecta, arz-o focul s-o arză, că a fost din nou în iad și a spus pe urmă că l-a găsit acolo pe don Práxedes, canonicul predicator! Și don Práxedes a leșinat, iar când și-a revenit, a început să spumege de furie și să spună că în după-amiaza asta va pleca negreșit la Madrid ca să protesteze înaintea nunțiului papal și că, dacă nu-l bagă în seamă cei de la Madrid, va merge până la Roma. Partea proastă e că jumătate din consiliul bisericesc e împotriva lui, iar directorul corului, știți doar cum este, a asigurat că sora Pascuala, când spune ce spune, are motive întemeiate. Iată în ce stare ne aflăm." „În starea în care ne-am aflat mereu." „Nu înțeleg, don Procopio, cum puteți fi atât de calm. Săptămâna asta, a căzut beleaua pe canonicul predicator; săptămâna ce vine va fi rândul dumneavoastră, iar peste două săptămâni, al meu." „Poate că ne nimerim amândoi în aceeași săptămână, mai știi? Depinde cât se grăbește sora Claudina să ne lichideze." Canonicul confesor, atât de solemn cu capa lui ascuțită, bareta înflorată și panglica de pe piept, pare descurajat. Mai târziu, când don Procopio îi va explica francezului cine este și ce hram poartă acea soră Margarita,

numită de unii împărăteasa Semiramida, va afirma și că teama canonicului confesor vine din faptul că acesta se cam încurcase cu nepoata menajerei lui, după ce avusese multă vreme relații și cu mătușa, și cum lumea știe asta, se teme că din cauza acelui păcat sora Perpiñana (sau Romualda, sau Rolendis, sau Pascuala) va decreta că se află și el, deja, în infern.

„Păi, ceea ce sunteți pe cale să descoperiți, spune francezul, după solă și înainte de mușchiuleț, este un labirint." „Un labirint?" „Vă miră lucrul acesta?" „Nu. Oamenii din epoca romanică erau pasionați de asemenea jocuri." „Da, dar ăsta nu e un joc, pentru că în centrul labirintului e înmormântată doña Esclaramunda de Bendaña." „Îmi sună cunoscut numele ăsta." Cum francezul face o pauză pentru a gusta din auriul și aromatul sos al mușchiulețului, don Procopio se adâncește în amintiri, se cufundă în marea lor și revine la suprafață cu o perlă în mână. „Acum știu. Trăia odată un orb aici, în urmă cu destul de mulți ani, un orb pe nume Marcelo, care umbla singur prin toate cotloanele catedralei. Omul ăsta pretindea că găsise mormântul lui doña Esclaramunda, dar nimeni nu-l băga în seamă, poate pentru că nimeni nu îndrăznea să-l urmeze până la locul unde, după spusele lui, se afla mormântul." „Păi, avea dreptate. Episcopul Sisnando a poruncit să se construiască labirintul pentru ca nimeni să nu îndrăznească să ajungă la mormânt și să-l profaneze. Doña Esclaramunda era foarte frumoasă și mulți erau îndrăgostiți de ea. Circula legenda sau, poate, istoria adevărată, cum că, după ce Esclaramunda fusese ascunsă în labirint, au dispărut din oraș câțiva juni. Unii au vrut să le explice absența, spunând că, din pricina morții femeii iubite, plecaseră să lupte cu maurii, dar, de fapt, toată lumea știa că muriseră rătăciți în labirint." „Dacă e numai o legendă, spuse don Procopio în timp ce dădea la o parte scheletul unei sardele, o vom afla după-amiază." „Asta riscă acela care nu posedă cheia." „O cunoașteți dumneavoastră?" „Am știut-o o vreme, dar am uitat-o. Îmi amintesc doar că e o lungă frază

de amor." „Halal episcop!" Pentru moment, carnea sardelei l-a atras pe don Procopio cu mai multă forță decât legenda labirintului; însă după ce a înghițit-o, l-a întrebat pe francez: „Dar dumneavoastră cum de știți toate aceste lucruri?" „V-am povestit la un moment dat că am avut acces la anumite documente care s-au salvat din incendiul de la Cluny. Cineva le-a găsit la buchiniștii de pe malul Senei și le-a cumpărat pe o nimica toată." „Mare păcat că nu au fost publicate. Pentru că aici, în afara poveștii fanteziste a lui Marcelo, orbul, nimeni nu știa despre doña Esclaramunda, nici despre înmormântarea ei." „Pe mormânt există o statuie divină a femeii. A dăltuit-o cel mai bun sculptor din întreaga Franță, pe care don Sisnando l-a adus cu acest scop." „Mai bun decât Mateo?" „A fost chiar profesorul lui." „Atunci Mateo știa..." „Mateo a construit prezbiteriul *deasupra* labirintului. Era obligatoriu să-l cunoască." În acel moment, lui don Procopio i s-a năzărit că Monsieur Mathieu *semăna* cu portretul pe care îl lăsase Mateo, ca o semnătură pe opera lui; amândoi aveau fața rotundă și zâmbitoare și părul inelat, dar ideea aceea i-a stăruit în cap doar câteva clipe, pentru că peste ea s-a suprapus amintirea impertinentă, bineînțeles, a domnului canonic confesor și a fricii lui. „Povestea măicuței despre care vorbeam mai devreme nu e mai puțin aiurită. Acea soră Pisăloaga, care își petrece în infern sfârșiturile de săptămână și apoi aduce vești despre oamenii întâlniți acolo, ar fi hazlie, dacă n-ar fi dramatică. I-a înfundat pe mulți până acuma. Pe o doamnă din localitate, care are un soț invalid și umblă cu alt bărbat, a întâlnit-o într-un colț al iadului împreună cu prietenul ei, și buna doamnă a trebuit să plece, iar cel care a avut de pierdut a fost soțul ei, de care nu mai are cine să aibă grijă. Căci doamna aceea, mai mult sau mai puțin dezmățată, avea suflet bun." „Dar de ce n-o ardeți în fața pieței de zarzavaturi?" „Pentru că obiceiul ăsta a dispărut. Însă confesorul are dreptate. Situația a ajuns insuportabilă." Don Procopio a putut să evite lucrul acesta, dar eu nu. Imaginea spectaculoasă a maicii Pisăloaga arzând pe rug este liniștitoare și,

într-un anume fel, chiar frumoasă, căci pe măsură ce flăcările se apropie, ea începe să blesteme și să facă pe toată lumea cu ou și cu oțet; deși, când se simte mirosul de carne arsă, nimeni nu mai poate suporta asta, nici măcar în închipuire.

Peste imaginea lui don Procopio și a lui don Mathieu care mănâncă la desert aurita prăjitură cu migdale, se suprapune acum procesiunea formată din șase persoane, toate înarmate cu lanterne și cu o funie lungă legată de mijloc. Cel care merge în față e șeful de echipă, un fecior din Lugo, foarte curajos. Îl urmează don Procopio, care se îmbrăcase în civil pentru această ocazie. În spatele lui, vin șeful de șantier și proiectantul, iar la urmă, Monsieur Mathieu, care duce cu el blocul de desen pentru a o desena pe doña Esclaramunda, în caz că o vor găsi. „Fiți foarte atent, i-a spus don Procopio, traducând instrucțiunile francezului celui care mergea înainte, fiecare porțiune din drum are forma unei litere vechi. Se pare că ar fi indicat să nu ieșim din vocale. Dacă intrați din greșeală într-o consoană, întoarceți-vă imediat." La intrare rămăsese un muncitor însărcinat cu colacurile de funie. Înainte de a purcede, don Procopio se gândise la o rugăciune și, neavând la îndemână una potrivită cu împrejurarea, a rostit-o pe aceea a marinarilor. „Înainte!" a strigat apoi. Acolo sus, cu coatele sprijinite pe balustrada care delimita șantierul, se adunaseră, laolaltă cu consiliul bisericesc, toți clericii de rang inferior și personalul civil, precum paharnicii, ministranții și administratorii sacristiilor; se mai aflau acolo și doña Tadea, eterna evlavioasă, căreia copiii administratorului sacristiei voiau să-i ridice rochia pentru a-i vedea curul; don Pablo Perlado, funcționar la bancă, ce rostea a treia rugăciune din rozariu când a auzit scandalul, s-a apropiat să vadă ce se întâmplă și a rămas acolo; cei doi copii ai croitorului din turn, cu o privire de parcă ar fi văzut o minune, spunându-și unul altuia că la noapte aveau să fugă de-acasă și să intre prin gaura aceea; și un șir de figuri obscure, care se întindea spre Apus ca o succesiune de gargui gălăgioase, și vânzătoarea de la chioș-

cul din colţ, care venise să-i aducă trabucurile lui don Leonardo, şi a rămas acolo; şi nişte fetiţe de la o şcoală de maici din A Coruña, care vizitau catedrala, însoţite de două călugăriţe cu bonetă. Dar arhiepiscopul lipsea. Nimeni nu mersese la palat să-l anunţe pe arhiepiscop. Don Segismundo, vicarul, spusese: „Ce i-ar mai fi plăcut şefului să vadă toate astea!" Iar confesorul răspunsese: „Pe intrusul ăla, asemenea poveşti nu-l interesează. Sunt numai ale noastre." Şi nu-i dăduseră de ştire.

Intrară, plecând puţin capul, dar nu pentru că ar fi fost atât de înalţi ca să se lovească de marginea bolţii. Nu se grăbeau, ci mergeau cu precauţie. Încă mai trebuiau să intre trei dintre ei, când spectatorii cei mai apropiaţi îl auziră pe şeful de echipă spunând: „E o frânghie pe jos!". Când a intrat şeful de şantier, s-a auzit ecoul cuvintelor lui don Procopio „Frânghia e putredă!". Acum erau toţi înăuntru. Privirile se întâlneau pe colacurile de funie albă, ale căror inele se desfăceau încet, precum o anacondă leneşă. Primul colac aproape că se terminase. Când n-a mai rămas decât foarte puţină funie, muncitorul însărcinat cu asta a legat-o de următorul colac. Cincisprezece metri de funie, douăzeci, treizeci. „Parc-ar fi intrarea în iad!" a exclamat cineva şi, din mijlocul mulţimii, altul i-a răspuns: „Asta să i-o spuneţi maicii Perfecta!" Un preot gras i-a avertizat că acela este un loc sfânt şi să facă linişte. „Ce spune ăla?"

Anaconda a încetat să se mişte; intraseră în adânc patruzeci de metri. „N-or fi căzut într-o prăpastie?" Trecuse deja ceva timp şi vicarul şi-a privit ceasul, un frumos ceas de buzunar cu capac, de aur, cu gravuri în email şi diamante, ce-i fusese dăruit de mama lui când se călugărise şi care era o bijuterie de familie. „De zece minute nu-i mai auzim." A vorbit din nou despre arhiepiscop cu confesorul: „Credeţi că ar fi fost nevoie de permisiunea şefului pentru operaţiunea aceasta?" „Drumul ăsta are legătură cu lucrările din şantier. În plus, dumneavoastră, care sunteţi vicarul, nu v-aţi opus." „Nu cumva vă gândiţi să daţi vina pe mine, dacă se întâmplă

ceva?" „Nu se va întâmpla nimic. Ştiţi doar că don Procopio e descurcăreţ. Nişte smucituri rapide de funie au iscat un murmur. „Se întorc!" Muncitorul înfăşura încet funia şi anaconda îşi recăpăta poziţia de odihnă. „Dacă ar găsi măcar oasele vreunui apostol...!" „Ca să le găsească, ar trebui ca oasele să se afle deja acolo." „Dar dumneavoastră nu credeţi asta?" „Pufff!" „Să nu afle sora Milagros!" Pe înălţimile care înconjurau excavaţiile se făcuse linişte; figuri speriate, în aşteptare. Unii numărau în şoaptă metri de funie: „cincisprezece, şaisprezece, şaptesprezece...". Vicarul şi-a privit din nou ceasul: „Păi, nu cred c-or fi găsit cine ştie ce comoară, pentru că n-a trecut nici jumătate de oră de când au intrat".

Monsieur Mathieu a fost primul care a ieşit, ridicând în mână un sul de hârtie cu desene în cărbune, care abia dacă a deşteptat interesul unui grup de muncitori. Ceilalţi au ieşit fără nimic în mâini, cu excepţia lui don Procopio. Vicarul, care era reprezentantul arhiepiscopului, a îndrăznit să coboare scara portabilă până la nivelul săpăturilor. „Aţi găsit ceva?" a întrebat. „Oase de oameni, cât să umpli un cimitir întreg, şi un sarcofag." „Alt episcop?" Don Procopio i-a făcut semn francezului să se apropie. „Aveţi aici detaliile." Monsieur Mathieu desenase ansamblul şi anumite detalii. „E al unei femei?" a întrebat, mirat şi oarecum supărat, vicarul. „Doña Esclaramunda de Bendaña", i-a răspuns don Procopio. „Doña care...?" „Iubita unui episcop, şi nu vă speriaţi, că aşa era pe vremea aceea. Apoi, don Sisnando, după cum bine ştiţi, nu a apucat să se călugărească." „Păi, chiar şi aşa stând lucrurile, dacă află sora Colasa..." Vicarul a apucat hârtia cu desenul francezului. „Era o fată frumoasă. Mi se pare că seamănă cu cineva cunoscut." Şi un muncitor care îşi înălţase capul curios peste un umăr, a adăugat: „Ce ţâţe, să fiu al naibii!" Don Procopio, care avea în mână un baston plin de praf, a scos din buzunar nişte ochelari negri. „Ce înseamnă asta?" l-a întrebat vicarul. „Vă mai amintiţi de Marcelo, orbul acela care umbla pe aici înainte de război?" „Protejatul lui don Balbino Cubero?" „Scheletul şi resturi

din hainele lui se află acolo înăuntru. L-am găsit îmbrățișând statuia doñei Esclaramunda." „Dar nu l-au omorât comuniștii la Madrid?" „Așa s-a crezut, dar aceștia sunt ochelarii lui, iar acesta e bastonul. Multă lume le va recunoaște." A lăsat bastonul să-i alunece printre degete. Când capătul acestuia s-a lovit de lespezile de piatră, s-a auzit o vibrație muzicală înăbușită de pulbere.

A doua secvență profetică

III

Villasanta, vai, Villasanta, bogată în pâine și brânzeturi, iubită de Domnul!

Cum de-ai rămas pustie și singură, tristă și tăcută, tu, fericire întruchipată, zgomotoasă, exultantă, ipocrită?

În cârciumile tale mâncam caracatiță și fructe de mare, beam vinul spumos și cel de prin partea locului. Ah, fripturile mătușii Rengifa, scoicile Portughezei, sola și mreana lui Mariñana! Ah, plăcintele de cartofi ale lui Carballinés, grătarele lui Barqueiro, cârnații prăjiți ai lui Ribeirano! Vanitas vanitatum et omnia vanitas: *nu a rămas nici măcar amintirea din toate acestea.*

Cât despre paturile tale, Villasanta? Ce-aș putea spune despre ele? Paturile bogate ale canonicilor, acoperite cu olandă delicată; plăpumile curvelor sărace, roase, dar care țin de cald; paturile cu baldachin ale boiernașelor muribunde; scândurile ascetice ale călugărițelor hipoplastice; paturile monotone ale hotelurilor de trei stele, și celelalte, mai diverse și arătoase, ale hotelurilor de cinci stele; paturi, în sfârșit, de tot soiul, damnice cu moliciunea sau cu tăria, după gust, dar cinstite și primitoare pentru iubirea clandestină: unde sunteți voi acum?

Așa ar trebui să încep această secvență și să continui cu ieremiadele, enumerând virtuțile ilustrului oraș, dar acesta nu-mi merită elogiul, pentru că în purtările sale nu va fi nimic

eroic sau pătimaș. Imediat ce presupușii războinici ai lui Sitting Bull își vor da jos măștile și se va dovedi că nu sunt altceva decât vikingi, cei ce vor fi fugit, cei ce vor fi căutat adăpost în vizuini neștiute își vor arăta mutrele pe la colțuri, precum copiii care, după ce au luat-o la sănătoasa din fața pericolului, descoperă că pericolul nu există.

Fuga lor îi va împiedica să afle de o operațiune, comandată de pe scenă cu sunete vibrante de trompetă, de trompetistul armatei. La auzirea trompetei, soldații vor defila unul câte unul, în același ritm susținut, prin fața scenei, și vor lăsa acolo un obiect scos din raniță sau din buzunar sau care fusese purtat pe umăr, în funcție de dimensiunea acestuia. Cu obiectele respective o brigadă de ingineri va construi un catafalc închis la culoare, o prismă cu baza rectangulară, mult mai înaltă, decât lată; fuga îi va împiedica, mai ales, să asiste la momentul dramatic în care acea mașinărie complicată nu va putea funcționa din pricina unei piese lipsă, adusă mai târziu de un oștean rămas în urmă, care va îngenunchea după aceea în fața regelui Olaf Olafson și va cere, cu voce tare, clemență. „Curând vei inaugura mașina de ucis!" îi va striga regele cu o voce metalică, deși într-o corectă scandinavă veche, pe care eu o voi traduce involuntar și fără niciun efort, pentru că va fi asemeni limbajului sagăi pe care tocmai o traduc. Și chiar în acel moment vor ieși din ascunzători locuitorii din Villasanta și vor asista la spectacolul pe cale de-a începe. După montarea ultimei și rătăcitei piese, din catafalc se va auzi o splendidă muzică pe care cei pricepuți o vor recunoaște: allegreto-*ul din Simfonia a Șaptea, Apoteoza Dansului. Oșteanul va fi înghițit de ușa mașinăriei și imediat după primele șapte acorduri, pe o bandă transportoare, instalată într-o latură a mașinăriei, vor începe să iasă, împachetate și scutite de taxe, cum e și normal, ochii, rinichii, sângele, inima băiatului executat, toate componentele corpului lui, îndreptate către cele mai prestigioase bănci de organe umane; poștașul va ridica pachetele și le va lua cu el.*

Din mort nu va mai rămâne nimic, deoarece cantitățile nesemnificative care vor supraviețui căsăpirii, se vor volatiliza într-un fum gri și ușor.

Lumea se va cruci când va constata enormul simț practic al vikingilor și va cădea în extaz în fața unei mașini atât de oportune, urâte dar utile.

Căci există oare vreo risipă mai mare decât cea produsă de înmormântări? Atâta material nobil, din care e făcut trupul omenesc, s-a pierdut de-a lungul secolelor, metamorfozându-se în margarete și în alte flori spontane care, la rându-le, îngrășau pământul pentru margarete noi, într-un ciclu infernal al degradării energiei. Datorită metodei vikinge însă, din fiecare om se va pierde doar ceea ce nu merită păstrat.

Ah, mașină de ucis iute, ornamentată cu coarne pe la colțuri, neagră și solemnă! Reprezinți Ordinea și Dreptatea, Statul și Puterea! Ești, precum trandafirul, magică și, precum corbul, întunecată! Ca dusul și întorsul, ca pătratul și roata, ca viața și moartea! Ești volubilă, infernală, mistică și absolută. Ucizi și cânți.

Cu toate că eu nu voi spune nimic din toate acestea; nici măcar nu mă voi gândi la așa ceva. Cel care o va face va fi scaldul Oscar, un domnișor grăsuț care îl va însoți pe rege în calitate de purtător de cuvânt. Va fi îmbrăcat tot în uniformă, dar cu o anume lejeritate poetică și o anume fantezie. Va spune aceste lucruri sau le va striga în versuri aliterate, odată ce mașina de ucis iute va tăcea. Și apoi va anunța că majestatea sa, regele tuturor vikingilor, un admirator al eroilor de orice fel și respectuos cu tradițiile locale, se pregătește să depună o coroană de flori la monumentul morților care va fi existând în Villasanta, așa cum există oriunde; și dacă nu există va fi inventat. După care vor urma noi sunete vibrante de trompetă, cu mișcările de trupe aferente, ce vor ocupa șoseaua.

Asta se va întâmpla în spațiul imens al Bulevardului, în capătul căruia își înalță arcurile Monumentul și arde eterna Flacără a Amintirii. Ghidurile turistice garantează, cu citate potrivite și respectabile, că este cel mai frumos bulevard din

lume, un miracol de urbanism, și chiar regele Olaf se va spune că va fi spus, când l-a privit: „C'est belle comme une sonate!". Patru șiruri de castani din Indii flanchează, de-a lungul a trei kilometri, tronsonul central, asfaltat în chip strălucit și lat de optzeci de metri. De-o parte și de alta, peroanele pentru calești și cai, și străzile laterale, și din nou copaci, și edificii de o înălțime potrivită și cu o fizionomie asemănătoare.

Dacă ar fi să vedem lucrurile de sus, am zice că e vorba atât despre megalomanie cât și despre risipă de bani. Însă în cazul de față, amploarea bulevardului se va dovedi necesară, fiindcă trupele grupate în batalioane întunecate, din care se ivesc stindarde și stegulețe, abia dacă pot lăsa liber spațiul central.

Lumea se va aduna unde va putea, că doar de-aia-i lume. Din gurile străzilor va putea să asculte, dar nu să și privească. Pentru că sunt atât de înalți soldații, atât de bine făcuți, încât împiedică vederea, chiar și pe aceea a copiilor urcați pe umerii tatilor. Ceea ce nu vor afla niciodată e că se află acolo tocmai pentru a asculta.

Se va porni un murmur de admirație și așteptare.

Și gesturi de nerăbdare, aplauze în ritm de tango și câte un strigăt din când în când. (Cum cel ucis era un viking, lumii nu-i va mai fi teamă.)

Până când trompeta va suna din nou.

Iar sunetul va fi prelung, tărăgănat și solemn, ca pentru morți.

Va fi vechiul cântec al trompetei argentiniene, la auzul căreia regii pirați din trecut spintecau femei și furau comori.

Trompeta care sunase retragerea în bătălia de la Catoira; acum însă nu-și va putea ascunde bucuria triumfului.

Totuși, la auzul ei, toți vor fi străbătuți de fiori.

Soldații vor prezenta arma.

Vor apărea, la capătul Bulevardului, purtătorii unei imense coroane de lauri; patru în față, patru în spate și doi de fiecare parte; iar de coroană vor atârna panglicile cu dedicație.

Și vor înainta pe mijlocul drumului, monoton și ritmic, cu pași neauziți, cu pași tăcuți de moarte subită, pentru că

așa cere protocolul. Până când se vor îndepărta la o distanță de vreo sută de metri.

Atunci va apărea Regele, singurel, fără aghiotanți, purtând în mână coiful de aur încornorat; și el va păși ritmic, deși mecanic, cu pași care vor răsuna în liniștea înconjurătoare și în sălașul tainic al tuturor inimilor.

Vai, pașii Regelui! Unul după altul, în linie dreaptă, fără să se împiedice și fără să-și piardă prestanța; trei kilometri de asfalt, și acolo, în depărtare, Flacăra șovăitoare a Amintirii.

Ce rege, regele Olaf! vor gândi soldații. Un mare rege! vor repeta cei prezenți. Un mare rege! vor rosti, în același timp, trompetele, pentru Istorie. Și Istoria va spune tot așa.

Într-acolo va merge, egal cu sine și nestrămutat, va fi străbătut până acum un sfert din drum, iar apoi, o treime. Va ajunge la jumătatea drumului și o va depăși. Și frunzele copacilor, nemișcate.

Pom, pom, pom. Va părea că pe lume n-a rămas decât acel pom, pom, pom. Cheie a cosmosului, pulsație a universului, măsură a nesfârșitei curgeri: pom, pom, pom.

Pitagora și muzica stelelor!

Lumea nu va mai suporta atâta ritm și atâta pom, pom, pom, dar soldații vor rezista. Vor începe leșinurile. Ambulanțele vor ridica trupuri inerte. Și totuși, pom-pom-pom-ul va continua.

Poate că un strigăt va perfora acel spațiu, sau un vai, sau o lamentație ascuțită. Ritmul pom-pom-ului universal va zdrobi totul, implacabil.

Nu va exista pe lume ceva mai adevărat și mai minunat!

IV

Partea proastă va fi că, fără să am nimic de-a face cu toate acestea, mă voi trezi implicat.

În chip inevitabil. Poate că în chip fatal. Nu sunt eu oare singurul locuitor din Villasanta care cunoaște daneza veche?

Vor descoperi lucrul acesta agenții serviciului de informații, aflați în căutarea unui traducător operativ. Și mă vor aștepta în vestibulul bibliotecii.

Mă vor duce cu ei. În tăcere.

Până în fața scaldului, a cărui simpatică fizionomie nu voi putea să n-o admir, datorită francheței sale șmechere. La fel ca toți marii disciplinați, atunci când normele se relaxează, își va fi scos cizmele și își va fi descheiat vestonul și cămașa.

— Dragul meu coleg! Iertați-mă că vă numesc astfel și nu protestați, pentru că la fel de mare poet este cel care a scris saga lui Eric cel Roșu precum acela care o traduce. Avem nevoie, în afară de asta, să fim prieteni, din pricina colaborării lungi și asidue care ne așteaptă, poate că ușor neplăcută pentru dumneavoastră, dar bine plătită. De mai mult de o mie de ani pregătim această invazie și, cu toate acestea, anumite detalii ne-au scăpat. Cel legat de limbă, de exemplu. Un popor mitic ca al nostru este invariabil, dar dumneavoastră, popoarele istorice, reale, vă mișcați încontinuu, mai ales în ceea ce privește limba. Prizonierii noștri de acum o mie de ani ne-au învățat galiciana. Dar cine o mai vorbește acum așa cum se vorbea atunci? În dimineața asta am făcut o probă inutilă: m-am adresat unuia de prin partea locului și n-a înțeles nimic, de parcă i-aș fi vorbit în chineză. Așa că m-am simțit ca în al nouălea cer, când mi s-a spus că existați. Un erudit care vorbește daneza veche și cunoaște saga eroilor noștri! La fix, adică absolut indispensabil.

Va fuma pipă, ca un lup de mare. Va trage adânc în piept și va continua să vorbească:

— O relație atât de frecventă și de durabilă precum cea pe care v-am anunțat-o mă obligă să mă prezint în câteva cuvinte: mă numesc Oscar și sunt poetul regelui Olaf, despre care o să vă vorbesc mai târziu. Rolul meu nu e lipsit de importanță, pentru că, după cum știți, noi, scalzii, îndeplinim o funcție publică de ample repercusiuni populare. Elaborăm miturile și le transmitem în cuvinte frumos sunătoare. Oh, aliterațiile mele în „h", în

„ñ", în „h" aspirat! Veți începe să le cunoașteți. Dar vă avertizez că obișnuiesc să mă folosesc și de metafore. Fiindcă — și a coborât vocea —, în timpul concediului, ce durează, uneori, zeci de ani, obișnuiesc să merg la Paris incognito și să mă pun la curent cu starea poeziei. Care poezie, apropo, nu prea merge pe drumul cel bun. Sunteți de aceeași părere?

— Dacă vă referiți la cea franceză, bineînțeles că sunt de acord.

— Mă refer la cea franceză și la toată poezia, în general. Ce s-a ales din măreața voce a lui Victor Hugo? Cei care i-au urmat par afoni sau cel puțin răciți. S-ar zice că poeții de azi au renunțat la număr și la armonie. Sunteți de acord și cu asta?

— Desigur.

— Suntem sortiți să ne înțelegem. Luați și fumați. Cu altă ocazie sau cu alte ocazii vă voi vorbi despre séjour-*urile mele la Paris, unde i-am cunoscut pe toți, de la Villon la Mallarmé, sau despre acele* seasons *petrecute de mine la Londra, unde m-am văzut cu Shelley și cu Oscar Wilde. Am multe amintiri, prietene, am toată poezia Europei în inimă! Dar ceea ce nu suferă acum amânare e... să i se comunice poporului legea pe care va trebui s-o respecte. Se află aici, pe hârtia aceasta împăturită. Vreți s-o citiți?*

— De ce nu? La urma urmei, fac parte din popor, iar legea aceasta mă privește.

— Dacă ajungem să ne înțelegem, cum presupun, dumneavoastră veți putea să vă bucurați... cum să spun? de un statut privilegiat.

— Cel al unui colabó?

— Nu vă înțeleg.

— În acea Europă a cărei poezie vă entuziasmează într-atât, a fi un colaboraționist este lucrul cel mai demn de dispreț.

Își va pune mâinile în cap, într-un gest de disperare.

— Dragul meu profesor, să nu stricăm tocmai acum lucrurile cu scrupule nefondate! Aveți nevoie de o justificare? O

să v-o ofer chiar acum: sau acceptați, sau vă dăm prin mașina de ucis iute.

Voi ridica din umeri.

— La viață poate și are datoria să renunțe cel care a trăit-o, dar mie îmi lipsesc încă niște amănunte, fără de care nu mi-ar plăcea să părăsesc această lume.

— Văd că ați devenit rezonabil. Vreți, atunci, să citiți legea? Hârtia aceasta va trebui lipită la colțurile străzilor, citită la radio, introdusă în edițiile de dimineață ale ziarelor și în cele de după-amiază, în caz că există.

— Există.

— Dumneavoastră trebuie s-o traduceți. De publicare se vor ocupa subordonații mei.

Hârtia îmi va tremura în mâini. Va fi atât de emoționant să contemplu un text scris recent chiar de un scald, cu grafia lui frumoasă și dificil de citit!

„Tuturor cetățenilor din Villasanta, clerici și mireni, înalți și scunzi, femei și bărbați, sănătate. Regele Olaf Olafson a luat în stăpânire orașul și el este cel ce poruncește. Nu există altă voință decât a sa și din ea emană legea. Iar legea va fi volubilă, aidoma fanteziei sale. Toți cetățenii din Villasanta au obligația să verifice în fiecare dimineață care este legea zilei, iar atunci când aceasta nu vă va fi comunicată de mine, este de la sine înțeles că rămâne în vigoare legea zilei anterioare. Soldații regelui sunt executanții voinței sale, în calitate de voințe delegate. A te opune dorinței lor este ca și cum te-ai opune poruncilor regelui, adică un act de răzmeriță pentru care am prevăzut mașina de ucis iute, ce poate fi contemplată de toată lumea în piața catedralei și despre a cărei funcționare și avantaje se distribuie pliante gratuite și lesne de înțeles.

Legea pentru mâine e următoarea: toți cetățenii care se pot deplasa se vor aduna în Plaza del Caudillo la orele douăsprezece și zece ale prânzului și, odată strânși acolo, vor intona*

---

* „Caudillo" („conducător", „cârmaci") a fost supranumele dictatorului Francisco Franco. (*N. tr.*)

laude și vor defila prin fața efigiei regale care, la ora aceea, va fi fost instalată la loc de cinste. La sfârșitul ceremoniei, cetățenii se vor împrăștia în pace și liniște, așa cum se cuvine. Sunt absolut interzise grevele și lock-out-ul. Trăiască Olaf Olafson! În numele său, Oscar." *Semnat și parafat.*

— *Nu vi se pare o mostră de legislație binevoitoare?*

— *Mai degrabă patriarhală, nu credeți?*

— *Asta-i cuvântul: patriarhală. Vă va da multe bătăi de cap traducerea?*

— *Deloc.*

— *Faceți-o, atunci, limpede și clară, că eu voi ieși puțin. Și apoi, nu plecați. Întrevederea noastră abia a început.*

Înainte de a ieși, îmi va arăta o mașină de scris, la care, în timpul absenței lui, voi scrie în spaniolă textul legii. Când se va întoarce, pe masa lui va zăcea coala bătută la mașină, iar eu voi aștepta instrucțiuni. Va veni cu el o ordonanță, care va da legea la tipar.

— *Minunat! Prima parte s-a desfășurat perfect. Să trecem acum mai departe. Vreți să examinați această listă de cetățeni? Trebuie doar să confirmați că sunt cei mai respectabili din oraș.*

— *Nu locuiesc de multă vreme aici și, în afara personajelor dintr-o anumită narațiune, abia dacă mai știu pe cineva.*

— *I-am ales din rândul celor mai de seamă contribuabili.*

— *Atunci, inventarul este fără cusur.*

— *Totuși, i-am exclus pe arhiepiscop și pe clerici în general, din rațiuni pe care le veți ghici până la urmă. Chiar și așa, prezența unui reprezentant al clerului, fie și în civil, ar fi convenabilă. Clerul, în ansamblu, e bogat.*

— *Când voi afla despre ce e vorba, vă voi putea da vreun sfat.*

— *E vorba, e vorba... (Va râde cu gura până la urechi și-mi va arăta portretul unei femei superbe.) E vorba de a o prezenta pe această femeie în societate.*

Mi se va înmâna portretul; îl voi examina cu plăcere. Femeia pe care o zugrăveşte este dintre acelea pentru care merită să mori. Chiar dacă în portret, pare învelită în piei moi de vizon.

— Clericii de acum, precum cei dinaintea lor şi, bineînţeles, într-o mai mică măsură decât cei medievali, nu sunt incompatibili cu femeile frumoase.

— Chestiunea e că asta... se dezbracă.

— În cazul acesta, v-aş recomanda să le excludeţi de pe listă pe celelalte femei. Măcar pe cele mai în vârstă de treizeci şi cinci de ani, din raţiuni evidente.

— Totuşi, băgaţi de seamă că pe listă nu figurează decât femei bogate.

— Sunt tot atât de geloase precum femeile sărace, sau chiar mai mult. Căci, după câte mi s-a spus, cele sărace se resemnează, spre deosebire de cele bogate, pe care le deranjează că nu pot cumpăra cu bani nurii furaţi de bătrâneţe.

— Vă asigur, dragă prietene, că lucrurile se vor schimba în privinţa asta, chiar datorită lui Freya.

— Freya?

— E numele acestei femei, însă ea poate primi oricare alt nume. Nu ne vom certa din pricina asta. În concluzie, aş vrea să înţelegeţi că, geloase sau nu, ne interesează prezenţa tuturor celor care, fie femei, fie bărbaţi, pot participa cu banii lor la o afacere. Hai să zicem o societate pe acţiuni, din care noi deţinem cam şaizeci la sută. Nu vă spun mai multe, din motive politice. Dacă lucrurile merg bine, aşa cum nădăjduim, într-un viitor nu foarte îndepărtat vom putea să ajungem la o sumă ce nu a fost calculată încă, dar care va fi substanţială. Însă a vorbi despre asta acum e prematur. Ce vreau de la dumneavoastră este să redactaţi o invitaţie, care să poată fi tipărită repede, pentru ca mâine pe vremea asta, lumea să vină la prezentarea lui Freya.

— Unde va avea loc?

— Aş vrea să-mi daţi un sfat şi în privinţa locului celui mai potrivit. La început, ne-am gândit la catedrală, dar cineva

a sugerat că asta ar putea provoca un conflict cu Biserica, iar noi nu vrem deloc să avem probleme cu ea.

— Lumea de pe această listă ar putea să încapă foarte bine în sala de festivități a universității.

— E un loc decent?

— Da, chiar dacă-i puțin cam desuet.

— Am nevoie de un loc în care o femeie din belle époque *să-și poată etala toaletele și farmecele. Din acest motiv, interiorul catedralei, cu tot barochismul său, cu risipa sa de aureturi, mi se părea adecvat.*

— Există aureturi și în sala de festivități, și stele de argint, și ceruri albastre cu nori și amorași, și câte-o trompetă cerească ici și colo. Locul e bun pentru așa ceva.

— Are încălzire?

— Bineînțeles.

— Că Freya e sensibilă la frig.

Va spune asta cu un soi de nostalgie vagă în voce și în privire, care s-ar putea interpreta și ca o vagă speranță.

— Mă voi număra și eu printre invitați?

— Se putea altfel? Chiar dacă ar fi mai bine să spunem că dumneavoastră veți fi unul dintre asistenți, nu pentru că n-ați fi bogat, ci pentru că veți veni acolo în calitate de însoțitor. Eu o voi prezenta pe Freya, iar dumneavoastră veți traduce simultan. Veți putea face acest lucru, nu-i așa? Chiar dacă vorbele mele vor fi în versuri, nu e nevoie să fie astfel și traducerea; mă voi mulțumi cu o proză fidelă. La urma urmelor, ăsta e destinul poeților când sunt transpuși într-o altă limbă.

Continuă jurnalul de lucru

22 iulie

A venit don Procopio să mă vadă. Venea cu sardeaua cam pleoștită și cam unsuroasă, deși cu aerul de a nu-și da

seama de asta, probabil din pricina unor ocupații mai importante. Din gâfâitul lui am dedus că e obosit, așa că l-am poftit să se așeze. „Vai, dacă mi-ați putea da puțină apă...! Și dacă ați putea să puneți în ea un strop de anason...!" I-am dat un pahar și l-a băut dintr-o înghițitură, ca un câine însetat. „Am venit la dumneavoastră din două motive principale. Primul are legătură cu M. Mathieu." „Individul acesta mi s-a părut întotdeauna suspect, l-am întrerupt, și îl bănuiesc c-ar fi spion." „Spion?" „Da, da, în serviciul unei puteri străine, cu însărcinarea de a-l urmări pe un anumit agent secret care, dacă tot veni vorba, nu se mai află în oraș. Așa că mă interesează orice are legătură cu acest om." „Păi, a plecat", mi-a replicat don Procopio. „A plecat? Când și unde?" „Momentul: ieri seară. Destinația: nu o cunosc, chiar dacă el a încercat să-mi explice clar." „Atunci explicați-mi și mie, vă rog, cu aceeași claritate." Don Procopio a băgat mâna în buzunarul sutanei și mi-a întins niște hârtii. „În dimineața aceasta, un curier de la Hotel España mi-a adus această scrisoare la catedrală și a așteptat ca eu să termin slujba pentru a mi-o înmâna personal, pentru că așa fusese însărcinat să facă. Bineînțeles că, atunci când îl copleșești pe un om cu atâtea pretenții, cel mai neînsemnat lucru pe care îl poți face pentru el este să-i dai bacșiș. M. Mathieu a uitat de asta, astfel încât a trebuit să bag eu mâna în buzunar." Nu ținusem seama până atunci de zgârcenia aceea, dar m-am gândit ea că fusese dictată, probabil, de o stare de indignare recentă și trecătoare. „Doar nu v-a adus la sapă de lemn." „Bineînțeles că nu, dar întotdeauna mă deranjează astfel de lucruri." Aici aș putea să introduc o referire la dimineața de atunci, luminoasă și splendidă, deși răcoroasă. Soarele intra pe fereastră, iar lumina sa făcea să strălucească sutana lui don Procopio. Aș putea să mai adaug, de asemenea, că eu tocmai îmi luam micul dejun și că, după ce don Procopio mi-a dat hârtiile, i-am oferit o ceașcă de cafea. „Nu vreau, cu atât mai puțin după ce am băut apă. Vă asigur că mi-am ieșit din pepeni, cum se spune, și iertați-mă că folosesc

cuvinte vulgare, dar, în loc de un stimulent, mi-ar prinde mai bine un ceai de tei." „Din cauza scrisorii?" „Mai degrabă din cauza urmărilor ei. Am comis greşeala să le-o citesc colegilor mei chiar în sacristie şi nici nu vă puteţi imagina ce băşcălie au făcut pe tema asta, şi ce glume. Înţeleg că aveau şi ei dreptate, dar dă-o naibii de treabă, ar fi putut să se abţină puţin. Sunt nişte dobitoci." Eu continuam să ţin hârtiile în mână. „Haideţi, citiţi-o." „E neapărat nevoie?" „Dacă vreţi să fiţi la curent cu ce se întâmplă, mi-e teamă că da. Deşi, dacă preferaţi, v-o povestesc. O ştiu aproape pe de rost." I-am întins-o. „E mai bine aşa." El însă nu a luat-o. S-a scărpinat în cap şi sardeaua a fost cât pe ce să-i pice. „Nu ştiu cum să încep." „Vă îngădui s-o faceţi *in medias res*." „În acest caz, n-aţi înţelege nimic. Trebuie să încep cu începutul, mai bine zis cu o serie de politeţuri prin care îmi cere iertare pentru că pleacă fără să-şi ia la revedere şi se justifică printr-o grabă subită care l-ar fi apucat, chipurile, când a aflat în ce dată suntem." „Nu e nimic ciudat în asta." „Sigur că nu. Şi dacă s-ar fi mărginit la această explicaţie, nu m-aş fi înfuriat aşa. Dar ascultaţi ce urmează." S-a apucat să citească din nou, în tăcere. „Sunteţi bine dispus?" m-a întrebat. „La prânz va fi cald şi ăsta e un lucru încurajator." „Atunci, ţineţi-vă bine. După ce îşi ia la revedere şi după nişte fraze pretenţioase şi destul de vagi, o adevărată risipă de cuvinte, îşi cere din nou iertare, dar nu pentru plecare, ci pentru ce are să-mi dezvăluie." A lăsat hârtiile să-i cadă în poală şi m-a privit. „Acum urmează ceva inadmisibil, o să vă daţi seama imediat: acum vine bătaia de joc la adresa mea şi a tuturor celor care am avut relaţii cu el şi l-am ajutat. Pentru că eu chiar l-am ajutat, înţelegeţi? i-am permis să facă schiţe după catedrală, din toate unghiurile şi poziţiile: l-am însoţit pe acoperiş, ca să poată studia partea superioară a bolţilor, şi prin subsol, că doar m-aţi văzut. Vă mărturisesc că nu ştiu de ce-am făcut-o. De fapt, ştiu. L-am simpatizat din primul moment, mi s-a părut că-l cunosc de undeva. Cine spuneţi că era?" „Un agent secret, aflat în căutarea

altui agent secret." „Păi, vă înşelaţi. E Meşterul Mateo." La început nu mi-am dat seama de ce spusese. „Cine?" „Meşterul Mateo, cel care a construit catedrala, cel care a sculptat porticul, cel care este reprezentat în spatele coloanei centrale." A dat cu scrisoarea de pământ. „Spuneţi-mi şi dumneavoastră dacă poţi să nu-ţi ieşi din pepeni. Colegii din consiliul bisericesc aveau dreptate să râdă de mine." Am încercat să-l liniştesc. „Bine, dar v-a oferit o explicaţie, nu?" „Desigur. Bătaia de joc e lungă şi amănunţită. Ascultaţi, dacă vreţi. Merită ascultată." A ridicat hârtiile, a căutat un pasaj în ele şi a citit: „Veţi fi observat deja, dragă prietene, că în toate conversaţiile noastre mi-am arătat preferinţa pentru un tip de biserici care nu seamănă cu aceea pe care am construit-o. Cele care-mi plac sunt intime, îţi îngăduie să te reculegi, cu planul circular sau în formă de cruce greacă, cu ferestre mici, pereţi pictaţi cum se cuvine, porţile decorate cu figuri, astfel încât totul să vorbească; astfel încât niciun spaţiu să nu rămână mut. Când sfântul episcop Marcelo m-a luat în slujba sa şi mi-a cerut proiecte, am desenat mai multe în acord cu această viziune, cele mai frumoase biserici concepute vreodată, însă nu i-au plăcut. De ce? Pentru că el vedea lucrurile altfel, voia biserici mari şi luminoase, biserici care să adăpostească mulţimile, nu-l interesau lucrurile care contau pentru mine şi pe care el le considera învechite. Era de acord, asta da, cu porticurile mele, însă nu şi cu planurile mele. «Inventaţi-mi o biserică diferită, cu planul în formă de cruce latină, care să măsoare atâţia coţi de la intrare la prezbiteriu; una cu trei nave şi cu deambulatoriu, aşa încât să se poată merge roată în jurul prezbiteriului, care să poată fi văzut şi din faţă, şi din spate. Şi cu lumină, cu multă lumină.» Am vrut să-i fac pe plac, dar treaba nu mergea; nici mie nu-mi plăceau planurile pe care el le respingea, aşa că, la un moment dat, i-am spus că nu sunt în stare. «Domnule episcop, i-am zis, ar fi mai bine să rupem contractul şi dumneavoastră să căutaţi nişte artişti mai avansaţi decât mine. Nu vă va fi greu să-i găsiţi.» Dar el mi-a spus că prinsese

drag de mine, că îi plăcea stilul meu de lucru și că, deși nu era de acord cu ideile mele, recunoștea că acestea erau demne de un bun creștin. «Trebuie să rezolvăm problema asta, dragul meu Mateo. Lasă-mi două zile de gândire, două sau trei. Nu-i vineri, astăzi? Vino să mă vezi duminică și vom vorbi despre asta.» Am petrecut acele zile îngrijorat, tot desenând cu cărbunele nave și arcade, pe care mai apoi le aruncam cât colo. Nu-mi ieșea nimic cum trebuie. În duminica următoare, când am mers să-l văd pe episcop, eram trist. M-a luat cu el, m-a invitat să împărțim o masă săracă, iar când am fost lăsați singuri, mi-a vorbit astfel: «Uite, Mateo, fiule, la ce m-am gândit sau ce m-a făcut Domnul să înțeleg. Fii atent la vorbele mele, ca să înțelegi și tu. Sunt încredințat că tu, și nu altul, vei fi acela ce va construi catedrala dorită, această minunată operă pe care voiesc s-o ridic în cinstea Domnului, deasupra temeliilor pe care le-a lăsat Sisnando, predecesorul meu, din motive ce-ți sunt cunoscute. Sunt atât de convins de asta, încât consider catedrala deja construită și pe urmașii urmașilor mei privind-o deja cu uimire. Nu mă exprim totuși cu claritatea potrivită scopului pe care îl urmăresc, așa că îți voi explica lucrurile altfel: peste un secol, să zicem, catedrala va fi gata, astfel încât, dacă un coleg al tău o vizitează, îi va putea desena planul pentru a o reconstrui. Înțelegi ce vreau să spun?» I-am răspuns că da, chiar dacă nu eram foarte sigur. «Prea bine, atunci chiar tu poți fi acel arhitect.» M-am simțit ca și cum un nor mi-ar fi întunecat mințile. «Ce?» «N-ai înțeles? Dacă eu te trimit în vremea ce va să vie, când catedrala va fi terminată, te duci, o copiezi, te întorci și apoi o construiești.» «Spuneți că mă trimiteți în vremea ce va să vie?» l-am întrebat, în timp ce simțeam ca o prăpastie sub picioare. «Chiar așa ți-am spus. Faci călătoria asta, care nu va fi foarte grea pentru tine, mai mult, va fi foarte interesantă și vei avea multe de povestit la întoarcere, fiindcă, dacă ne gândim la câte lucruri s-au schimbat până acum, imaginează-ți cum va fi în viitor.» «Nu pot să-mi imaginez, domnule.» «Nici eu. Mi

se întâmplă la fel ca ţie cu catedrala. Aşa că orbirea noastră comună se va rezolva cu această călătorie.» «Dar, domnule episcop, până acum călătoriile s-au făcut pe drumuri, cu piciorul sau călare pe măgar. Cum vreţi ca eu să călătoresc în timp?» Sfântul episcop Marcelo a părut să se lumineze atunci la faţă. Şi-a întors ochii spre cer, şi-a ridicat braţele şi a spus: «În noaptea asta, la orele douăsprezece fix, vei fi culcat în faţa altarului Sfântului Cristofor, cu capul îndreptat spre răsărit, iar picioarele, spre apus. Să nu care cumva să te sucești.» Situaţia cu pricina mi se părea la fel de greu de înţeles precum explicaţiile pe care le dau uneori preoţii în legătură cu Sfânta Treime. Simţi că e un lucru adevărat şi crezi în el, dar nu-l înţelegi. Astăzi mi se întâmplă la fel: am străbătut aproape o mie de ani în timp, am ajuns într-o asemenea lume, că episcopul Marcelo n-o să mă creadă când o să i-o descriu, dar sunt convins că, atunci când mă voi culca la noapte în faţa altarului Sfântului Cristofor, cu capul spre răsărit şi cu picioarele spre apus, mă voi întoarce din călătoria mea şi mă voi trezi din nou în Villasanta, din care totuşi nu m-am mişcat niciodată. Vor călători cu mine toate aceste desene pe care dumneavoastră, cu amabilitate, mi-aţi permis să le fac, desene mulţumită cărora voi construi biserica dorită de don Marcelo, aceeaşi pe care o cunoaşteţi şi dumneavoastră şi care continuă să nu fie pe gustul meu, cu atât mai puţin acum, când au învelit-o într-o armură de piatră, pe care am desenat-o de asemenea şi care o să-l lase pe don Marcelo la fel de perplex ca şi pe mine. Poate că explicaţiile mele o să-l ajute să înţeleagă, însă mă tem că atunci când va cunoaşte viitorul Creştinătăţii, va părăsi această lume."

Don Procopio a strâns hârtiile în mână. „Ce părere aveţi?" Însă eu n-am ştiut pe moment ce să-i răspund, pentru că rămăsesem la fel de uluit ca şi el, când citise scrisoarea pentru prima dată. „Înţeleg, i-am spus în cele din urmă, de ce au râs colegii de dumneavoastră, dar eu n-o voi face." M-a privit uimit. „Să nu-mi spuneţi că luaţi în serios tâmpeniile astea!" „Nu, dar ar trebui cercetate cu grijă, pentru că

s-ar putea să nu fie tâmpenii. Ceea ce mă intrigă este că nici dumneavoastră, nici colegilor dumneavoastră nu v-a trecut prin cap explicația care se afla la îndemâna oricui." „Care?" „Miracolul. Un miracol al sfântului episcop Marcelo. Că doar de-aia era sfânt." Mi-a fost greu să interpretez surâsul lui don Procopio, nu pentru că nu ar fi fost destul de expresiv, ci din rațiuni de politețe și respect față de profesiunea acestui om. Totuși m-am hotărât să nesocotesc rațiunile cu pricina. „Credeți sau nu în miracole?" Francheța mea l-a pus în dificultate; a început să se foiască în scaun, a băut puțina apă cu anason rămasă în pahar și a privit iarăși scrisoarea. „Bine, dar unde vreți să ajungeți?" „Pe terenul dumneavoastră. Nu ignor ipoteza că Monsieur Mathieu ar putea fi un farsor, dar nici aceea că ar putea fi un om sincer și adevăratul meșter Mateo, dar asta numai din perspectiva credinței în miracole." Don Procopio nu mi-a răspuns; avea capul plecat, iar privirea i se oprise asupra unui loc aflat sub scaunul meu. „Prefer, a spus mai târziu, să lăsam chestiunea asta pentru altă dată." „Cum doriți, dar să știți că acesta este punctul meu de vedere. Apoi, dacă-mi amintesc bine, mi-ați spus odată că figura francezului vă amintea de cea a meșterului Mateo, zugrăvită în portretul lui din piatră: rotunjoară și cu părul buclat." „Da, asta am spus... Și a adăugat imediat: Nu mă mai chinuiți acum." „Mă rog." Dar don Procopio nu părea încă hotărât să renunțe la subiect. „Ceea ce mă supără cel mai mult este că ticăloșii aceia (îmi cer scuze) au răspândit vestea peste tot, și acum tot orașul încearcă să-și imagineze cum ar putea călători un om printr-un timp care nu există." S-a ridicat dintr-o săritură, cu o vizibilă energie dialectică. „Că ăsta este lucrul absurd! Dacă ar fi mers în trecut, n-ar fi nimic inimaginabil; doar suntem obișnuiți cu poveștile în care cineva se duce în trecut sau se întoarce din trecut. Dar aici e vorba despre viitor!" M-a privit cu expresia celui zdrobit de un silogism rostit într-o limbă barbară.

„Viitorul, mă înțelegeți? De acum într-o mie de ani! Cum ar putea cineva să călătorească până peste o mie de ani?"

M-am ridicat și eu și i-am răspuns cu un raționament care mi-a trecut prin cap chiar în acel moment. „Nu e nimic absurd în asta, don Procopio. Viitorul se află tot în mintea lui Dumnezeu, iar dacă El vrea... Amintiți-vă de profeți." „Profeții au fost cuminți, *au văzut* viitorul, *nu au fost* în viitor!" A amuțit dintr-odată și a părut că se face mai mic, aidoma unui învins. „Deși, bineînțeles, dacă Dumnezeu te duce în sânul Lui și de acolo..." M-a privit din nou, cu o speranță renăscută. „E un miracol, desigur, un miracol inutil. Domnul a suspendat legile timpului și ale spațiului pentru ca să poată fi construită catedrala din Villasanta. Păi, asta nu poftesc s-o cred, fir-ar să fie de treabă!" A lovit pământul cu piciorul. I-am replicat: „Nici eu." „Atunci de ce ați spus ce ați spus?" „Pentru că trebuie să luăm în seamă toate punctele de vedere. Monsieur Mathieu a prevăzut acest lucru, de-aia v-a scris scrisoarea. Sunt sigur că, pe vremea asta, deja și-a imaginat această scenă sau alta asemănătoare. Ce-o mai fi râs!" „Să-l trăsnească Dumnezeu", a conchis, hotărât, don Procopio.

Ne-am așezat din nou, iar el a început să scoată alte hârtii din buzunare. Deodată, anumite imagini care mă copleșiseră până atunci sau care se strecuraseră în mintea mea, au năvălit acolo sau în încăpere, nu-mi dau seama foarte bine. Ele nu aparțineau, după câte știu, propriei mele experiențe; nu erau amintiri, nici măcar amintiri modificate de uitare. S-a umplut totul de lume, o lume de nerecunoscut la început, iar odaia, care era mai degrabă mică, s-a lărgit fără măsură și pereții i s-au acoperit de oglinzi; oglinzi mari în rame aurite pe o tapițerie de damasc roșu; ușile, cu canaturi de aur și cu povești sculptate în fildeșul cel alb, iar sub picioare, un parchet strălucitor pe care alunecau doamnele ca pe un ring de dans. Uniforme și fracuri. O scenă în fund, cu un pian și doi muzicieni în așteptarea ordinului de a începe să cânte, care a venit după ce prin ușa cea mai mare a intrat o pereche de bâbătii înzorzonate, în fața cărora îngenuncheau femeile, iar bărbații își înclinau capetele. Chiar dacă am închis ochii, am continuat să asist la sărbătoare, nu știu cât timp, până când

imaginile au început să pălească, muzica a părut că se aude departe şi totul a fost din nou ca înainte. Don Procopio se freca la ochi. „V-a plăcut?" Mi-a răspuns în stilul galician: „Cum faceţi asta?" „Cum fac ce anume?" „Asta. Să mă faceţi să văd un concert la curtea marelui duce Vladimir." Am improvizat un lung discurs despre puterea mea de sugestie, fiindcă aceasta mi s-a părut a fi explicaţia cea mai plauzibilă; iar el a acceptat-o, chiar dacă nu foarte convins, căci l-am auzit bombănind: „Să vedem dacă nu-i tot o sugestie şi scrisoarea lui Monsieur Mathieu!" Şi mi-a arătat imediat celelalte hârtii. „Uitaţi, broşura asta a fost publicată clandestin, pentru că îi lipseşte autorizaţia de tipărire. Se povestesc în ea de-a fir a păr aventurile maicii Sinforosa." „Daţi-mi să văd." Am răsfoit broşura; avea cam cincizeci de pagini, hârtia era proastă şi prost tipărită. „Mi-aţi adus-o ca s-o citesc?" „Nu cred că merită. Nu spune ceva ce nu ştim deja." „Atunci?" Don Procopio mi-a oferit nişte hârtii bătute la maşină. Am citit titlul: „A fost Dante în infern?" I le-am înapoiat şi l-am întrebat din priviri. „E un articol ce va fi publicat mâine, probabil, în ziarul *Ziua*. Eu l-am scris, dar va apărea nesemnat. După ce compar descrierile iadului, făcute de Maica Filomena, cu anumite pasaje din *Divina Comedie*, mă întreb dacă, pornind de la supoziţia că sus-numita călugăriţă nu minte, nici nu exagerează, ci se mărgineşte să descrie ce vede, nu cumva suntem îndreptăţiţi să credem că şi Dante a fost în infern? De exemplu, la pagina cincisprezece a broşurii, uitaţi-vă şi dumneavoastră, că am subliniat totul, maica Poletina spune: «Unii zăceau pe burtă, alţii se sprijineau spate-n spate cu vecinii lor, iar câte unul se târa în coate pe drum», ceea ce coincide aproape textual cu aceste versuri ale lui Dante:

Qual sopra il ventre, e qual sopra le spalle,
l'un del altro giacea, e qual carpone
si trasmutaba por lo tristo calle.

Aceste versuri, într-o versiune pe care o am la îndemână, se traduc prin următoarele cuvinte:

Pe burtă unii, alţii spate-n spate
zăceau grămezi, iar alţii, fără stare,
*de-a lungul căii se târau în coate**"

În privirea lui don Procopio strălucea triumful eruditului care tocmai a descoperit eroarea altuia. „Prin urmare, credeţi că maica Clementina şi-a copiat descrierile din Dante?" „Dacă ar fi numai textul acesta, ar putea fi vorba doar de o coincidenţă inexplicabilă, însă nu există nici măcar un singur voiaj al ei unde să nu apară, modificate mai mult sau mai puţin inspirat, pasajele danteşti." „Asta înseamnă că au fost copiate." „Da, însă nu de către călugăriţă. E prea ignorantă, ca să-i treacă prin cap aşa ceva. Acuma, dacă admitem ideea că voiajele îi sunt *sugerate în întregime* de părintele Almanzora... Nu spun c-ar fi vreun specialist în literatura italiană, dar un om ca el, lipsit de imaginaţie poetică, însă isteţ, ştie foarte bine la ce surse trebuie să recurgă. Şi se bazează pe faptul că nimeni nu citeşte *Divina Comedie* şi că nimeni nu va descoperi subterfugiul. Însă eu am citit *Divina Comedie*, o ştiu aproape pe de rost. Singurul lucru pe care l-am avut de făcut a fost să parcurg traducerile spaniole, care nu sunt chiar atât de multe, pentru a vedea de care dintre acestea s-a folosit farsorul. Nu a trebuit să mă chinui foarte tare pentru a descoperi textul: e vorba despre versiunea lui M. Aranda Sanjuán, publicată la Barcelona de Editura Ibérica, Paseo de Gracia, 62, ediţie nedatată." Ultimele lui cuvinte au căzut asupra liniştii din jur precum nişte pietre în apa unui lac. Erau îngreuiate de orgoliul triumfului.

„Să spun aşa ceva în textul articolului ar fi fost prea uşor: «Ascultaţi, domnilor, călugăriţa asta e o mincinoasă, iată frag-

---

* Dante Alighieri, *Divina Comedie*, „Infernul", Cântul XXIX, vv. 67–69, trad. Eta Boeriu, Bucureşti, Minerva, 1982, p. 206. (*N. tr.*)

mentele de unde-şi copiază poveştile!» Asta ar fi preferat directorul ziarului, dar el este un ziarist, iar eu un intelectual şi între noi trebuie să existe diferenţe de procedură. Eu prefer ironia mojiciei, iar săgeţile mele cele mai înveninate nu se îndreaptă spre călugăriţă, care e o sărmană imbecilă, ci împotriva celui ce-o inspiră. Vă imaginaţi cât de furios va fi Almanzora ăsta când va vedea că a fost descoperit?" „Da, îmi imaginez, şi presupun că Almanzora ăsta, cum îl numiţi dumneavoastră, nu va avea linişte până ce nu va afla cine a fost impertinentul. Va face tot posibilul." „Bine, şi ce-i cu asta?" „E treaba dumneavoastră, don Procopio, dar cred că veţi ajunge în iad în cel mult două săptămâni." „Nu voi fi printre cei care au dat bir cu fugiţii, credeţi-mă. Înainte să scriu acest articol, înainte de a mă hotărî să-l public, m-am gândit bine. Singurul lucru care mă face să ezit este situaţia directorului. Probabil că nu ştiţi că ambele ziare din oraş, *Ziua* şi *Noaptea*, aparţin aceleiaşi familii." „Cunosc." „Dar poate că nu vi s-a spus că au acelaşi director." „Nu. Asta nu ştiam." „Lucrurile stau aşa din vremea lui don Balbino. Ca să economisească un salariu. Aşa că acelaşi ins trebuie să fie reacţionar ziua şi liberal noaptea." „N-o fi chiar invers?" „Nu, pentru că *Ziua* se redactează noaptea, iar *Noaptea*, ziua." „Aveţi dreptate." „*Noaptea* e proprietatea văduvei lui Bendaña, iar *Ziua*, a fiicei sale. Dacă directorul e dat afară de la *Noaptea*, va pierde jumătate din salariu, ca urmare nu pot publica articolul până n-o conving pe Balbina, care este colegă cu mine la facultate, să-i plătească ea salariul întreg." „Balbina asta, i-am spus, nu e cea a orbului Marcelo?" „Chiar ea." „N-aţi putea să vedeţi dacă...?" „M-am gândit deja la asta, dar încă n-am văzut-o." „Poate că se ascunde." „Ce motive ar avea s-o facă? Deşi nu se ştie niciodată..." M-am prefăcut că mă uit după ceva, că trebuie să rezolv ceva. „Nu vă este necunoscut, don Procopio, faptul că mă aflu în căutare de material pentru un roman. Vreau să scriu despre oraş şi despre oamenii lui, dar am nevoie de o poveste şi de nişte eroi. Marcelo mă interesează şi cea care poate să ne dea informaţii despre el este chiar

Balbina." „Credeţi că ne-ar spune ceva?" „Asta depinde de diplomaţia de care sunteţi în stare." „Voi vedea ce pot face. Dacă atunci când îi voi propune chestiunea legată de director, se va arăta binevoitoare..."

29 iulie

Lenocika respecta cu strictețe regula dependenței amorului de muncă. Când i-am citit întrevederea mea cu clericul, n-a fost de acord întru totul. A exprimat câteva critici cu privire la tema legată de Monsieur Mathieu. Identificarea acestuia cu arhitectul şi sculptorul cu acelaşi nume i s-a părut inutilă în acelaşi timp şi forţată. „Dai impresia că ai recurs la trucul respectiv pentru a avea cu ce să umpli paginile în continuare. Francezul este un personaj care dispare aproape fără să fi apărut, un personaj complet inutil. Deodată, faci din el eroul unei poveşti neverosimile de pe urma căreia nu obţii, de fapt, nimic. Nu o dezvolţi, ci o rezumi pur şi simplu, ceea ce dovedeşte că nu te interesează prea mult sau că înţelegi că este superfluă. Pe de altă parte, laşi să se insinueze conotaţii periculoase. N-o spun din cauza neverosimilului, căci, dacă e să vorbim despre asta, neverosimil este Balaurul cel Urât, şi după cum vezi, nu am nicio obiecţie în ceea ce priveşte prezenţa lui. E o fantezie, iar fantezia este legitimă. Dar treaba cu francezul *poate fi* un miracol, iar cu asta nu mai sunt de acord. Teologia nu-şi are locul în *niciun* roman; cu atât mai puţin în acesta; romanul nu este un gen teologic." „Romanul este ceea ce vrem noi să fie, dar îţi accept obiecţiile. Voi suprima povestea francezului. Deşi... acum, că toată lumea o cunoaşte..." „E vina ta."

Totuşi, nu a fost prea severă cu mine, pentru că pusese condiţia ca eu să lucrez, nu neapărat să şi nimeresc, iar paginile scrise depuneau mărturie despre un efort susţinut. A fost amabilă şi drăgăstoasă, chiar mai mult decât în alte dăţi, poate pentru a contrabalansa critica pe care mi-o făcuse cu

atâta răceală; iar eu i-am fost recunoscător pentru asta, ca și pentru observațiile făcute.

Mi-a vorbit, într-o pauză, despre o fată pe care o cunoscuse de curând, o cehoslovacă pe nume Lenn, care făcea reportaje pentru un ziar din Praga. „Ți-o voi aduce, ca s-o cunoști. E tare simpatică și, după câte mi-a spus, se află aici împreună cu amantul ei, un om în vârstă." A izbucnit în râs și apoi a adăugat: „La fel ca tine." Și cu versatilitatea aceea a ei care-i permitea să treacă de la un lucru la altul, a spus pe nepusă masă: „Apropo. Am uitat de Bernárdez și de bonzo-ul Ferreiro. Pe vremea asta, ar trebui să le fi povestit deja prietenilor cronica voiajului său astral." Într-adevăr, uitasem. Totuși, dintre toate materialele mele, povestea cu Bernárdez era singurul lucru pozitiv care ar fi putut constitui temelia unei istorii. În timp ce Lenocika dormea, mi-am deschis porțile imaginației, pentru a vedea dacă aerul curat reușea s-o aerisească; însă în afară de câteva dintre acele imagini artificiale care mă stânjenesc atât de mult și care nu merită a fi consemnate aici, nu mi-a venit nicio idee. A fost una dintre acele nopți sterile care te aduc în pragul disperării și în care arterioscleroza pare că s-a agravat și simți că și creierul ți s-a uscat precum o pajiște neudată de ploaie: uscat de crapă. Nici măcar somn n-am avut în acea noapte de neputință. Cu toate acestea, când m-am trezit, lângă mașina de scris era un teanc bine ordonat de pagini noi. Acestea:

Narațiune (III-apocrifă)

„Juanucha le deschise ușa. Se spălase pe față și se pieptănase, fără să se fi machiat însă. Îi conduse până în camera unde pusese deja două scaune și se așeză în capătul opus al patului; nu înainte de a-i aranja pernele bonzo-ului. Când omul de la legătorie întrebă ce avea la frunte și dacă se lovise în timpul călătoriei, Juanucha se înroși. «L-a examinat deja doctorul și a spus că nu-i nimic grav.»

Omul de la legătorie insista ca bonzo-ul să nu vorbească. Considera că acesta era foarte slăbit, după un post atât de prelungit, dar bonzo-ul, cu o voce subţire şi muzicală, tot mai muzicală şi mai subţire, spuse că nu, că era mai bine să vorbească imediat, dat fiind că, dacă lăsa să treacă timpul, ar fi putut să uite vreun amănunt al revelaţiei. «O revelaţie? O revelaţie, aţi spus?» Bonzo-ul îşi ridică puţin mâna dreaptă. «Mi-a fost dat să contemplu cosmosul şi pot să vă spun cum este.» «E vorba despre un mesaj ştiinţific?» întrebă cu mult interes Pablo. «Eu nu l-aş numi aşa, îi răspunse bonzo-ul, fiindcă experienţa a fost de natură mistică, iar mesajul e unul al disperării.» «Ce vreţi să spuneţi?» Omul de la legătorie îşi apropie scaunul şi mai mult. «Certitudinea că universul este gol va constitui un motiv de disperare pentru majoritatea oamenilor. Ceea ce am văzut demonstrează că Dumnezeu este imposibil.» «Asta ştiam deja.» «Nu eram siguri că este aşa, nici eu nu eram sigur. V-am spus de multe ori că ateismul este o formă de credinţă. Acum, eu, cel puţin, deţin dovezi, iar dumneavoastră de asemenea, dacă primiţi mesajul meu şi credeţi în el.» «Cum am putea să nu credem?» «Vrem să auzim mesajul.» «Ştiu, ştiu, şi eu îmi doresc să vi-l comunic, dar ţineţi seama că am văzut ceva prea frumos, prea maiestuos, prea grandios pentru a încăpea în cuvinte. Aş putea, probabil, să vi-l spun în limba hindi. Înţelepciunea primită de la învăţătorul meu conţinea cuvinte foarte greu de tradus. Dar voi încerca să mă adaptez. Deocamdată, pot să vă asigur că, după numărătoarea omenească, aceste douăzeci de zile în care am lipsit din propriul trup, au durat doar o clipă. Aş spune că abia ce am adormit, şi m-am trezit. Aşa de bruscă şi de rapidă a fost viziunea. Aş putea, cu toate acestea, să declar şi contrariul, fiindcă, într-o anumită măsură, dacă ţin seama de bogăţia infinită a experienţei trăite, călătoria a durat veacuri întregi, timp în care am străbătut distanţe incalculabile, milioanele de ani lumină care separă un univers de altul...» În acest punct, Pablo îl întrerupse. «Aşadar, există mai multe univer-

suri?» «Dacă numim, ca să ne înțelegem, cosmos tot ceea ce există, și univers sistemul în care trăim, un sistem care cuprinde ce a fost cercetat și ce va fi cercetat peste veacuri, există, într-adevăr, un număr incalculabil de universuri; într-o anumită măsură, chiar un număr infinit.» Se foi puțin în pat, iar mâna lui dreaptă, ridicată după cum îi era obiceiul, opri întrebările prietenilor lui. Juanucha, un pic retrasă, își ațintea privirea asupra lui Pablo, fără să se miște.

«Ar fi mai bine, pentru a ne înțelege, să încep cu începutul și să tragem concluziile la sfârșit. Dar să nu credeți că va fi ușor. Dacă v-aș spune că m-am desprins de trup și m-am trezit plutind într-un spațiu luminos, poate că veți înțelege; dar nu vă spun asta, pentru că nu s-a întâmplat chiar așa. Nu am ieșit din mine însumi, ci dimpotrivă: realitatea, toată realitatea care există, a intrat în mine.» «A fost o viziune, așadar?» a punctat omul de la legătorie. «De nu a fost tocmai asta, măcar a fost ceva asemănător. Dar a avut loc și o călătorie, am și ieșit oarecum din mine însumi, pentru că senzația de plutire nu m-a părăsit nicio clipă. De parcă aș fi fost o pasăre ce zboară la mare înălțime. E o contradicție aici, nu-i așa? Între senzația că ai rămas cufundat înăuntrul tău și aceea, opusă, că ai ieșit și te-ai eliberat de trup; senzația de plutire și cea de nemișcare, care implică o a treia contradicție: între o mare întunecime și o lumină strălucitoare. Cu ajutorul tuturor acestor idei, încercați fiecare să vă faceți o idee. Același lucru este valabil și pentru viziune, căci, pe de o parte, a fost ca și cum aș fi contemplat o panoramă și, pe de altă parte, părea că vedeam un film printr-o gaură.» «Însă, ceea ce contează e viziunea în sine», a intervenit Pablo. «Pentru mine nu, fiindcă, în timp ce contemplam panorama sau filmul, trăiam o senzație de împlinire și de desăvârșire care, bineînțeles, este intransmisibilă.» «Dar ceea ce ați văzut...» «Asta da, datorită cuvântului inel. Nu găsesc altul mai potrivit, nici nu cred că ar exista. Imaginați-vă mai multe inele, atingându-se între ele, dar nu tocmai cu extremitățile diametrelor. Dacă s-ar fi atins cu diametrele, ar fi constituit, în ansamblu,

o figură prelungă, iar diametrele ar fi format o linie dreaptă. N-a fost așa. Diametrele fiecărui inel formau un poligon cu un număr de laturi ce nu se poate calcula, un poligon încă incomplet, mă înțelegeți?»

Niciunul dintre cei doi nu răspunse. Ferreiro surâse, după care i se adresă lui Juanucha. «Adu-mi un creion și o hârtie», îi spuse. Ea ieși și se întoarse imediat. «Ăsta e bun?» Creionul era mic și bonzo-ul îl mânuia cu greutate. «O să mă descurc. Dar am nevoie de ceva pe care să pun hârtia.» Privi în jur și arătă cu degetul o carte aflată pe dulap. «Cartea aia.» Pablo se ridică și o luă. «Acum apropiați-vă. Eu pot desena doar un număr limitat de inele. Important este să fiți atenți la faptul că, dacă prelungim șirul în direcția aceasta și în direcția aceasta, la un moment dat figura se va închide și va apărea un inel nou, un nou cerc incomensurabil.» Le întinse hârtia și îi lăsă s-o studieze. «Dar cercul ăsta, inelul ăsta, nu s-a închis încă, după câte am văzut eu.» «E inelul timpului?» întrebă Pablo, cu un anume entuziasm. «Într-o anumită măsură, dar numai într-o anumită măsură, pentru că l-am putea considera și inelul spațiului și, cu o mai mare îndreptățire, inelul istoriei.» Lăsă cartea și hârtia pe pat și se răsuci spre Juanucha. «Adu-mi un cuțit din bucătărie. Creionul ăsta n-are vârf.» Lui Juanucha îi trebui ceva timp ca să-și dea seama că i se adresase ei. «Ați spus ceva, tată?» «Da, să-mi aduci un cuțit, ca să ascut creionul.»

În timp ce ascuțea creionul, Juanucha se întoarse la colțul ei de pat; Pablo și omul de la legătorie așteptau nerăbdători. Pablo îndrăzni să vorbească: «Și inelul istoriei? Atunci, istoria nu se închide asupra sa însăși?» «Istoria, fiule, îi răspunse bonzo-ul, e tare monotonă, așa cum o să vă explic mai târziu. Însă acum vom acorda atenție fiecăruia dintre aceste inele parțiale, pe care să nu uitați că le numesc astfel doar ca să ne înțelegem. Ar fi vorba cu adevărat de un inel, dacă universurile care îl formează s-ar învârti unul în urma celuilalt și l-ar străbate în întregime. Dar asta nu se întâmplă. Fiecare univers se învârte înăuntrul lui, desfășoară o mișcare de rota-

ție, dar nu și de translație. Se află unde se află o dată pentru totdeauna.» «Ați spus universuri, învățătorule?» În vocea omului de la legătorie se simțea tonul respectuos al discipolului. «Universuri, la plural, asta am spus. Treizeci și două în fiecare inel, ca să fiu mai exact, dacă izolăm un inel de restul; dar, în interiorul figurii centrale, primul univers din fiecare inel este ultimul din inelul anterior, și ultimul este primul din inelul care urmează, cum puteți vedea în acest al doilea desen.» Mâzgăli iarăși pe hârtie și o vârî sub ochii pofticioși ai învățăceilor. «Din moment ce inelele se repetă, este evident că explicația potrivită pentru unul dintre ele e valabilă pentru toate. Să plecăm de la ideea ca fiecare univers apare prin emisia sau emanația universului dinaintea sa; cele de la dreapta, spre dreapta și cele de la stânga, spre stânga; în afara universului inițial din fiecare inel, care emite spre dreapta și spre stânga, și în afara ultimului univers, în care se unesc emisiile universurilor anterioare. Ceea ce înseamnă că avem în fiecare inel două universuri duble și treizeci simple.» «În ce fel ar trebui să înțelegem duplicitatea și simplitatea?» întrebă Pablo. «În felul cel mai științific posibil. Universurile emanate spre dreapta sunt formate din materie, iar cele emanate spre stânga, din antimaterie. În universurile duble, materia și antimateria formează o sinteză.» «Și ce diferență este între cele două categorii?» Bonzo-ul închise ochii și așteptă câteva secunde. «Vom ajunge și la asta. Deocamdată vă voi spune că ne aflăm în unul dintre universurile materiale, din partea dreaptă. E mai bine să ne fixăm atenția asupra acestora. Fiecare dintre ele, o emanație a celui dinainte, este exact identic cu acesta, repetându-l sau copiindu-l. Același lucru se întâmplă și cu lumile din partea dreaptă. Tot ce se petrece în fiecare dintre ele constituie o repetare a ceea ce a fost înainte. Din această pricină v-am spus că istoria este foarte monotonă. Dumneavoastră și cu mine am existat de nenumărate ori, am purtat de nenumărate ori acest dialog; mie mi-a fost revelat cosmosul de același număr de ori și, atâta timp cât cercul cel mare nu se va închide asupra lui însuși, revelația se va repeta

în vecii vecilor. Până și pe cea mai umilă dintre ființele la care v-ați putea gândi sau pe oricare dintre combinațiile sale fizice, chimice sau biologice le așteaptă același destin.» «Și atunci când cercul cel mare se va închide asupra lui însuși?» Bonzo-ul deschise, solemn, mâinile. «Acest lucru nu mi-a fost revelat. Eu am contemplat cosmosul în stadiul său actual. Am văzut cum se roteau fără rost în spațiu nenumărate universuri carbonizate. Am văzut cum se năștea un univers din altul, cum strălucea, nou-nouț, făcut aproape în întregime din lumină curată. M-am apropiat de acele lumi și am văzut istoria care nu s-a petrecut încă în lumea noastră, precum și repetarea istoriei pe care deja o cunoaștem. Lumea aflată în urma noastră se găsește chiar în vremea Revoluției Franceze; cea de dinaintea ei, abia dacă a ajuns la Cearta Investiturilor; în următoarea lume, l-am putut asculta pe Iuliu Cezar vorbind în senatul roman și am văzut cum l-au omorât.» Pablo întinse mâna pentru a pune o întrebare. «În Revoluția Franceză, a întrebat, îl omorâseră deja pe Marat?» «Cred că nu încă, îi răspunse bonzo-ul, dar îi dădeau târcoale.» «Atunci, continuă Pablo, dacă un om ar putea să emigreze din lumea noastră în lumea imediat anterioară și să evite moartea lui Marat, în universurile succesive, Marat n-ar mai muri asasinat, Marat ar putea să-și îndeplinească programul revoluționar: Napoleon ar fi, prin urmare, suprimat, iar umanitatea ar cunoaște fericirea.» «Și cine ar fi în stare să zboare din lumea noastră în cealaltă?» Pablo își retrase mâna. «Era doar o ipoteză, o ipoteză salvatoare, mesianică. Dar dacă ar exista un mod de a realiza acest zbor, eu aș face-o, aș fi dispus s-o fac.» «Și ați muri în revoluția aceea?» întrebă, din colțul ei, Juanucha. «Ce mi s-ar întâmpla mie ar conta prea puțin. Există oare ceva mai frumos decât să modifici destinul umanității o dată pentru totdeauna?» «V-am spus eu că sunteți un om bun.» «În orice caz, continuă bonzo-ul, dumneavoastră ați schimba doar istoria universurilor materiale. Dar la istoria universurilor antimateriale v-ați gândit? Să știți că și noi, fiecare dintre noi, trăiește o dată în fiecare dintre acestea, dacă

admitem că ceea ce se întâmplă acolo se poate numi viață. Nu există inhibiții. Dorința se transformă, inexorabil, în act. Așadar, fiii se culcă cu mamele lor și-și omoară tații. În limbă nu există verbul a muri, cu sensul pe care i-l dăm noi, care include moartea din cauza bolii sau a bătrâneții. Acolo înseamnă întotdeauna a muri de moarte violentă.» Juanucha interveni din nou: «Asta chiar că-i o mare nenorocire.» Mâinile lui Pablo dădură de știre că urma să vorbească iar. «Cine știe dacă nu cumva, modificând istoria universurilor materiale, aceasta nu s-ar modifica și în celelalte universuri?» «La întrebarea asta, fiule, nu pot răspunde. Revelația mea nu a fost chiar așa de cuprinzătoare. Dar încă nu v-am explicat că universurile duble, unde fiecare dintre ființele separate se unesc într-una singură, unde materia și antimateria ating o sinteză superioară, sunt adevărate paradisuri. Acolo istoria încetează și ia naștere fericirea. Noi, oamenii, probabil datorită unei înțelepciuni reminiscente, cunoaștem acest lucru. Unii dintre noi plasăm paradisul în trecut, alții în viitor. Toți avem dreptate. Istoria este trecerea de la un paradis la altul. Viața în aceste raiuri însă tot repetiție este. Ce s-a întâmplat în paradisul anterior se întâmplă, inexorabil, în următorul. Și, așa cum primul s-a dezintegrat, zămislind în toate direcțiile universuri nefericite, tot astfel se va dezintegra și cel de-al doilea.» Omul de la legătorie începu să se foiască în scaun. «Dar, zic și eu așa, că asta-mi trece prin cap acuma, ceea ce vorbim noi în momentul de față nu va folosi deloc umanității? Că, zic și eu așa, că asta-mi trece prin cap acuma, când o afla lumea de lucrurile pe care ni le-ați mărturisit, va face ceva, nu-i așa?» «Se va întâmpla ca și cu celelalte revelații. Unii mă vor crede, alții, ba. În lumea anterioară celei în care trăim, am văzut oameni la fel de nefericiți ca și noi, dar cu mai multe mașini. Se vede treaba că revelația mea nu le-a folosit la nimic.» «Insist, spuse Pablo cu patimă, că trebuie să existe un mod de a schimba totul, începând chiar cu momentul pe care îl trăim acum. Dacă trebuie să acceptăm că viața se va repeta la infinit, măcar să fie o viață fericită.» «Poate că atunci

când se va închide cercul cel mare...» Bonzo-ul încrucişă mâinile pe piept. «Oricum ar fi, cunoaşterea pe care o avem ne impune o datorie, cu asta sunt de acord.» «Datoria de a ieşi pe străzi şi în pieţe pentru a striga adevărul?» «Adevărul e sortit să nu fie crezut. Şi pofta noastră de fericire va trebui să aştepte până la paradisul următor.» «Câţi ani va trebui să aşteptăm?» întrebă oarecum emoţionată Juanucha. «Câteva mii de secole. Lumea noastră se află în universul al optsprezecelea. Mai trebuie să treacă două până la integrare. Inelul în care ne aflăm nu s-a închis încă. Am putut să văd că, după noi, urmează încă zece universuri, ultimul dintre ele, abia născut. E vorba despre un timp infinit pentru simţurile noastre, abia o clipită din întregul timp al cosmosului.» «Păi, pe mine aş vrea să mă prindă fericirea când oi fi bătrână, ăsta-i adevărul...»"

2 august

Nu i-am spus nimic Lenocikăi. Am lăsat-o să-şi pregătească micul dejun şi, pentru mine, o cană cu ceaiul acela rusesc pe care mi-l serveşte, de fapt, la pahar şi cu un anume ritual de mişcări ale linguriţei şi ale degetelor. A plecat să-şi ţină orele, iar eu, puţin mai târziu, m-am dus să dau o raită prin catedrală. Înainte de asta cumpărasem ziarul de dimineaţă, unde se afla, pe pagina a treia, articolul lui don Procopio, nu foarte la vedere, dar totuşi vizibil. Pe şantier, excavatoarele dădeau târcoale în continuare labirintului, al cărui zid se găsea, în cea mai mare parte, degajat de moloz şi de pământ. Era puţină lume acolo. M-am aşezat pe o bancă într-un colţ, o bancă aflată în întuneric şi, cu ochii închişi, am început să mă cercetez pe mine însumi, o căutare interioară ce pleca de la un nume: Lenn. Îl aşezasem în centrul conştiinţei ca pe o momeală pentru amintiri, dar păsările care se adunau erau numai imaginile rapide ale unui oraş de aur, unde nu-mi aminteam să fi trăit vreodată. Am încercat să

luminez niște cotloane îndepărtate, dar voința mea lovea fără folos zidurile de umbră ale orașului. Am avut totuși impresia că ceva se furișa, ca atunci când scuturi o tufă și se împrăștie animalele tupilate acolo. Am stat multă vreme la pândă, până când un îngrijitor cu sutană roșie m-a scuturat și mi-a spus să mă duc să dorm în altă parte.

Ne înțelesesem să mâncăm împreună într-o mică tavernă. Lenocika era bucuroasă și mi-a povestit întâlnirea ei cu don Procopio, care o căuta pe Balbina Bendaña. Am întrebat-o dacă auzise de vreun comentariu la articolul canonicului, dar mi-a spus că studenților nu le păsa nici cât negru sub unghie de profețiile și delațiunile maicii Theodoroskaia. „Este vorba totuși de o lucrare erudită care ar putea să le servească drept model. Pozitivistă, dar bună." „O spui ca și cum a fi pozitivist ar fi un defect." N-am vrut să-i răspund, pentru că am fi intrat într-una dintre acele discuții teoretice în care nu ne puneam de acord niciodată, iar eu aveam nevoie să-mi mențin mintea trează pentru alte treburi. Am așteptat să-și bea cafeaua, înainte de a-i arăta paginile pe care le găsisem în dimineața aceea. Le-a citit în timp ce fuma; dintr-o suflare și fără a face vreun comentariu. Când mi le-a înapoiat, mi-a spus: „Sunt bine scrise. Este aproape logic, aproape inevitabil ca bonzo-ul să fi întâlnit în cosmos o versiune a Eternei Reîntoarceri. Cât privește ideea că istoria se repetă într-o maniera atât de monotonă, vreau să cred că n-ai luat-o în serios. Nu are decât o valoare literară, însă este totuși semnificativă în cazul tău, pentru că-ți trădează pesimismul involuntar."

Eu băgasem deja hârtiile în servietă, alături de celelalte. Am pus mapa deoparte și am privit-o fix. Ea a părut surprinsă. „S-a întâmplat ceva?" „Da. Că nu sunt eu autorul acestui capitol." „Atunci cine?" „Nu știu." Și i-am povestit cum găsisem paginile. „Când afirm că nu sunt eu autorul, vreau să spun că nu le-am inventat eu, chiar dacă au fost scrise de mâna mea și la mașina mea de scris. Am examinat și greșelile; sunt cele pe care le comit de obicei. Și cum cred că

nimeni n-ar fi în stare să scrie în timpul somnului, cel puțin nu atât de coerent..."

Și-a întins mâna peste masă și și-a așezat-o peste a mea. „Povestește-mi ce ți s-a întâmplat noaptea trecută." „După ce ai adormit, am încercat să lucrez puțin. N-am fost în stare. Spre dimineață, am hotărât să mă culc. Asta-i tot ce-mi amintesc." „Te gândiseși deja la istoria cu bonzo-ul?" „Deloc. Este unul dintre subiectele pe care le întorsesem pe toate fețele fără să-mi vină vreo idee. În dimineața aceasta aveam de gând să merg la bibliotecă să răsfoiesc *Ramayana* sau orice aș fi găsit din literatura hindusă, pentru a căuta acolo inspirația. N-am mai făcut-o, bineînțeles." „Vorbește-mi despre heteronimele tale." „Crezi că despre asta-i vorba?" „S-ar putea..." Am zâmbit. „Heteronimele nu sunt altceva decât un truc. Toată lumea ascunde în suflet contradicții și există oameni cărora le place să le atribuie nume și formă umană. Este ca și cum ai crea un personaj. Sub numele ăsta se adună anumite idei și sub celălalt, altele. Unii adună, în loc de idei, fapte, în general imaginare, vieți ce n-au putut fi trăite și care-și găsesc o precară împlinire în acest fel. E veche ideea că, atunci când alegi, renunți la ceva; dar cel care nu se resemnează apelează la acest subterfugiu imaginar. Uneori, din astfel de operații ies niște romane bune. Sau, mai bine zis, ieșeau, pentru că romanele la modă acum, după cum știi mai bine decât mine, preferă să meargă pe alte căi." „Ți-am cerut să-mi vorbești despre heteronimele *tale*." „Despre ale mele?" „Da. Vrei să-mi mai dai o dată textul?" Am cotrobăit în servietă și am scos foile. Ea a căutat iute primul capitol. „Aici vorbești despre tema aceasta. *Tu* Abel Martín și *tu* Alberto Caeiro." „Heteronimele astea nu-mi aparțin. Sunt comparații prescurtate, un procedeu retoric: «Am și eu un Abel Martín și un Alberto Caeiro, așa cum i-au avut Machado și Pessoa.»" Dar nu m-am exprimat astfel și iată cât de confuz a ieșit. Lenocika răsfoia în continuare. „Și ăsta care apare aici cine e? Mă refer la agentul secret." „Dacă citești cu atenție, îți vei da seama că e vorba despre o simplă parodie. Agentul secret nu

există." „Ești sigur?" „Sunt sigur, bineînțeles, de faptul că eu l-am inventat și de motivul pentru care am făcut-o." „Cu toate astea, i-ai dat o existență ca a ta și a mea." „Dar nu l-am mai pomenit după aceea." „Asta nu-l împiedică să umble prin oraș la fel ca oricare dintre noi și, ceea ce este și mai periculos, prin mintea ta. Tu nu te gândești la el, însă el continuă să trăiască." „Insinuezi că el este autorul acestui capitol?" „E posibil." „Totuși, eu cred că a fost altul." „Altul?" „Da, și nu e vorba despre vreo invenție a mea, un heteronim sau un personaj. Este cineva care are o existență independentă. Vrei să te întorci la primul capitol și să citești partea în care spune...? Dă-mi puțin foile. O să caut eu." Am găsit imediat pasajul și i l-am citit: *Deunăzi, m-am întâlnit înăuntrul meu cu un necunoscut; în ziua următoare, cu altul, iar ieri, cu altul. Nu am reușit să aflu cine sunt, ci doar că se tem și se ascund; ca și cum eu aș fi un refugiu.* „Am crezut mereu că e vorba de o glumă sau o alegorie." „Și eu. Dar acum se pare că..." Am întors iute mâna cu fața în sus și am prins-o pe a ei, care nu se mișcase. „Vreau să mă ajuți să fac o experiență." M-a strâns de mână la rândul ei. „Nu trebuie să mă rogi; e suficient să mi-o ceri." „S-ar putea să fie ceva împotriva principiilor tale." Și-a eliberat mâna și a lovit-o pe a mea. „Încă o dată...!" Cârciuma era pe jumătate goală. Într-un colț mai era o pereche, iar după tejghea trebăluia proprietăreasa. Nu obișnuia să ne privească pentru că știa că aveam simțul măsurii, pe care-l păstram cu mare grijă, mai ales pentru a lipsi lumea din jur de spectacolul oferit de un bătrân și o fetiță care se ating. Astfel încât, nimic de acolo nu ne deranja în vreun fel. „Nu știu, i-am spus, ce cuvinte să folosesc. Suflet, conștiință, spirit, lume interioară; fiindcă oricare dintre acestea se arată neputincios. Iar dacă adăugăm subconștientul și inconștientul, nu ne lămurim, căci toate vorbele astea se referă la un lucru sau la o funcție, în vreme ce eu mă gândesc la un loc în care se poate pătrunde și pe unde se poate trece, un loc situat înăuntrul nostru, dar care este mai mare decât noi, din moment ce se confundă, uneori, cu infinitul. Sigur că s-ar

putea să nu fie vorba nici măcar de un loc, iar dacă i se potrivește cuvântul respectiv, asta se întâmplă doar pentru că a fost folosit în sens metaforic. Să convenim, așadar, că este *ca* un loc întins sau fără granițe, unde se află totul, chiar dacă doar în stadiul de imagine. Ascunzătorile sunt doar imagini ale ascunzătorilor; întunecimile, imagini ale întunecimilor; și același lucru se petrece cu drumurile, cuvintele sau amintirile. Nu știu dacă textura fluvială a sistemului nervos determină complexitatea căilor ce străbat acest loc sau îi servește drept model; dar locul cunoscut de mine, al meu, este la fel de încâlcit ca rețeaua nervoasă, chiar dacă nu-i făcut dintr-un material atât de simplu. Unde, în sistemul nervos, există dendrite și chestii de soiul ăsta, în locul despre care vorbesc sunt bastioane, prăpăstii, tuneluri, parcuri, palate în ruină, cadavre abandonate, cărți, conversații fără oameni care să le susțină; și furtuni teribile, îngeri înfricoșători, frânturi de muzici pierdute, și oameni, foarte mulți oameni. Locul tău este la fel?" Privirea lui Lenocika rătăcea de-a lungul peretelui din față. A întors ochii spre mine și mi-a spus: „Nu știu. Niciodată nu am avut viciul introspecției." „Există acolo și un personaj care se repetă până la saturație și în care m-ai putea recunoaște în toate zilele vieții mele, cele de care mi-aduc aminte și cele pe care le-am uitat. Dar nu eu sunt cel căutat." „Mergem?" „Da. Experiența e următoarea: să intri acolo cu mine și să mă ajuți." „Dar cum?" „La fel cum te afli aici, la fel cum fiecare dintre noi împărtășim plăcerea celuilalt și o simțim ca și cum ar fi a noastră. În unicul mod posibil, de fapt." A rămas puțin pe gânduri și a spus apoi: „Accept, dar numai cu o condiție." „Care?" „Să-mi promiți ca după ce facem asta sau înainte, cum vrei tu, să intrăm împreună și în... conștiința mea, cum o numești tu." „Ți-am spus doar că vorbele sunt mai puțin importante; dar nu înțeleg de ce vrei să facem lucrul acesta." „Pentru a stabili un echilibru. Din moment ce eu voi cunoaște toate zilele vieții tale, vreau ca și tu să le cunoști pe ale mele." „De acord, cu condiția ca asta să nu se întâmple imediat, ci într-o zi mai potrivită, când nu

va trebui să căutăm sau să urmărim pe cineva." „Mă rog." „Dă-mi mâna."

Şi-a lăsat mâna să cadă pe scaun, iar eu am apucat-o. Era rece şi tremura puţin. I-am cerut să închidă ochii şi să asculte, şi am început să vorbesc: am descris intrarea în neguri, drumul îngust, potecile întortocheate care ne purtau către un centru mai luminat unde stăruia numele Lenn. „De ce Lenn?" m-a întrebat. „Când mi l-ai spus, mi-a amintit de ceva, sau, mai bine zis, mi-a provocat un soi de comoţie intimă, un fel de cutremurare. L-am aşezat acolo cum vânătorii pun prepeliţa femelă într-o colivie, ca să-l atragă pe mascul." „Crezi că este el?" „Da, chiar dacă nu ştiu exact cine este. Nu e cineva inventat de mine, sunt sigur de asta. Aşadar, avem de-a face cu un intrus." Ni se arătau în faţa ochilor oraşe neterminate, acelea pe care eu le văzusem sau le imaginasem. Între ele era şi Villasanta de la Estrella, mai degrabă fantomă decât oraş, căci nimic nu era precis, clar sau ordonat, ci era vorba de o adunătură de lucruri în aşteptarea cuiva care să le aşeze pe fiecare la locul său. Cu toate acestea, lumea forfotea pe acolo, fără chip şi aproape fără formă. Însă din acea grămadă de umbre s-a desprins o figură care, pe măsură ce se apropia, devenea din ce în ce mai precisă. Era don Felipe Segundo, care ne-a salutat foarte politicos şi ne-a cerut permisiunea să ne spună o poveste. Când Lenocika şi-a dat acordul, i-a mulţumit cu un zâmbet. „Uitaţi, doamnă, e vorba despre una dintre acele femei care fac un copil în fiecare an şi care născuse şapte în pofida medicamentelor pe care i le prescrisese doctorul. „Domnule doctor, aşa nu se mai poate. Acuşi îl fac pe al optulea, ce naiba! Daţi-mi un medicament care să aibă efect!" Medicul s-a gândit puţin şi apoi i-a spus: „Singura soluţie este ca, atunci când soţul dumneavoastră dă ochii peste cap, să vă retrageţi." „Vai, domnule doctor, dar cum credeţi dumneavoastră că pot eu să mă retrag, dacă în timpul în care soţul meu dă ochii peste cap, eu îi ţin închişi pe ai mei." A izbucnit în râs. „Nimic nu e mai sănătos şi mai încurajator decât spiritul

spaniol!" Ne-a făcut o plecăciune şi a plecat. I-am arătat lui Lenocika un bărbat care picta o acuarelă după catedrală. „Uite, ăsta e agentul secret, Maestrul Urmelor ce se Bifurcă. Aveai dreptate." Am trecut pe lângă el. Ne-a aruncat o privire alunecoasă, puţin dispreţuitoare şi a continuat să-şi vadă de pictat. Mai încolo se afla luminişul cu numele lui Lenn în mijloc; dar Lenocika a văzut şi altceva în afară de nume; a văzut persoana în întregime şi s-a apropiat de ea s-o salute. Le-am auzit vorbind, cu acele cuvinte pe care şi le spun fetele din oricare colţ al lumii când nu au nimic serios să-şi spună: „Ce drăguţă eşti! Ce bine îţi stă cu eşarfa asta!" Dar eu n-am văzut-o pe Lenn, până când n-am reuşit să mi-o imaginez, şi atunci mi s-a arătat ca o fătucă roşcovană îmbrăcată într-un *deux-pièces*, cu o servietă şi un aparat de fotografiat agăţate de umărul stâng. Nu ştiu dacă Lenocika o fi văzut aceleaşi lucruri, pentru că nu mi-a descris-o şi e mai mult ca sigur că imaginile noastre nu s-au potrivit. Am adăugat o eşarfă de mătase înfăţişării lui Lenn. Lenocika a făcut prezentările.

„Şi prietenul tău unde este?" „Păi, tocmai îl aşteptam." „Am putea să mergem toţi patru să bem ceva." „Numai să vină..." „Mai întârzie?" „El are treburile lui, iar eu pe ale mele." Le-am propus să intrăm într-o cafenea de unde se vedea locul întâlnirii, şi când am făcut lucrul acesta, mi-am dat seama că acele cuvinte şi acea invitaţie nu erau rezultatul voinţei mele, ci că *îmi fuseseră dictate*, iar în timp ce mergeam spre cafenea, am înţeles că, de câteva minute, *eram gândit de cineva diferit de mine*. În asemenea situaţii, senzaţia pe care o ai e supărătoare, cel puţin aşa a fost în cazul meu, căci dacă poate fi adevărat, cum afirmă unii, că toţi suntem vise ale lui Dumnezeu, adevărul este că Dumnezeu ne acordă o anumită autonomie, or eu mă simţeam, în acel moment, împins pe un drum pe care nu-mi trecuse prin cap s-o apuc şi nici nu ştiam dacă mi-aş fi dorit aceasta. Intraserăm, Lenocika şi cu mine, în lumea mea, şi iată că acolo, tocmai acolo, eu nu eram decât gândul altuia. Ne-am aşezat la o masă şi fetele au început să vorbească ruseşte între ele, pentru că

Lenn nu mai vorbise de mult această limbă şi acum profita de ocazie. Le-am lăsat să se simtă în largul lor şi eu, fără a avea altceva de făcut şi dorind să capăt încredere în mine, am început să-mi imaginez întâlnirea dintre Balbina Bendaña şi don Procopio.

Extraordinara poveste a Balbinei şi a lui Marcelo (I)

9 august

Don Procopio a aranjat astfel lucrurile încât să se întâlnească tocmai în dimineaţa aceea cu colega lui, numită B.B.C. de studenţi, din pricina iniţialelor ei. I s-a părut că arăta rău, de parcă era cu douăzeci de ani mai bătrână. Imediat ce l-a văzut, i s-a aruncat în braţe plângând (nu era nimeni de faţă): „Să nu mi-o luaţi în nume de rău, don Procopio, pentru că de ieri nu fac decât să plâng fără-ncetare." „Dar ce vi s-a întâmplat?" „Ştiţi foarte bine, don Procopio! Cadavrul acela! E trecutul care se întoarce, când eu îl crezusem mort!" „Liniştiţi-vă, doamnă, că doar nu dumneavoastră l-aţi închis pe Marcelo în labirint." „Nu, dar eu am fost de vină. Am crezut şi eu, ca toată lumea, că plecase la Madrid şi că fusese omorât acolo. Dar sinuciderea asta...! Pentru că s-a sinucis fără-ndoială...!" „O sinucidere foarte tristă! Fiindcă a murit, probabil, de foame, îmbrăţişând-o pe doña Esclaramunda." „Mare dreptate avea când îmi spunea că mai multă milă găsise într-o inimă de piatră decât la o femeie din carne şi oase! Adică la mine." „Nu-i nevoie să-mi mărturisiţi lucrul acesta." „Cui să-i mărturisesc dacă nu dumneavoastră? Sunt o femeie singură pe lume, don Procopio! Mama e ca şi cum n-ar fi: se gândeşte doar la părintele Almanzora şi la călugăriţa aceea care merge în iad. De parcă ea i-ar plăti călătoriile! La ce-mi foloseşte că sunt bogată, dacă nu am alături o persoană dragă, faţă de care să-mi vărs

amarul? Sunt singură și acum cred că asta e o pedeapsă de la Dumnezeu!" „Dar dumneavoastră credeți în Dumnezeu, Balbina? Dacă te iei după ce vorbește lumea, n-ai zice." „Ce știu eu? Nu cred în Dumnezeu, dar mi-e teamă ca nu cumva să existe. Fiindcă, dacă există..." „Dacă există, o să aranjați dumneavoastră lucrurile cu El. Nu-i dracul chiar așa de negru." „Îmi vorbiți așa, pentru că sunteți un om de treabă. De-asta aș vrea să mă ascultați." „Doriți să vă spovediți?" „Spuneți-i cum vreți. Fără să-mi dați binecuvântarea și fără ca eu să îngenunchez, dar tot o spovedanie e până la urmă. Uitați cum facem: dacă nu aveți nimic împotrivă sau vreo altă treabă de făcut, mergem la catedra mea, unde nu e nimeni la ora asta, și o să vă povestesc totul. Doamne-Dumnezeule, au trecut atâția ani, încât am crezut că l-am uitat, dar acum îmi amintesc de toate, de parcă s-ar fi întâmplat ieri! De treizeci și cinci de ani îl port aici înăuntru, ca o bombă ce urmează să explodeze cînd te aștepți mai puțin." „Să mergem atunci la catedra dumneavoastră. Că la mine la catedră, la ora asta, trebuie să fie don Celendonio, cu care m-am luat la harță azi-dimineață." „Am citit și eu articolul din ziar. Nu știu cine a spus că l-ați beștelit în asemenea hal pe părintele Almanzora, că acesta se gândește să părăsească orașul." „Nu cred s-avem noi norocul ăsta!"

Când urcau scările și ajunseseră la unul dintre etajele superioare și pustii, don Procopio a oprit-o pe Balbina: „Apropo, i-a spus. Înainte de a începe să-mi povestiți, am o treabă cu dumneavoastră." „În legătură cu ziarul?" „Da. Ați spus înainte că mama dumneavoastră se gândește doar la părintele Almanzora și la călugărița din iad. Știți că *Noaptea* a început o campanie disimulată în favoarea acestor miracole?" „Cu acordul mamei mele, bineînțeles. Ei i se pare minunat tot ce-i spune părintele Almanzora." „Păi, noi ne propunem să susținem, în *Ziua*, o campanie opusă. Articolul de astăzi este începutul." „Bineînțeles că puteți conta pe ajutorul meu." „Bine, însă după cum știți, don Agatángelo este directorul ambelor ziare. Și se teme că dacă Almanzora

insistă, va fi dat afară." „Poate fi dat afară de la *Noaptea*, care-i al mamei mele; dar *Ziua* este în întregime proprietatea mea, așa a lăsat scris bunicul în testament și așa stau lucrurile de treizeci de ani. Iar eu n-o să vă pun bețe-n roate." „Știu, dar Agatángelo nu va putea trăi doar cu salariul plătit de un ziar." „Dacă asta-i problema... Faceți ce credeți de cuviință, că eu îi voi plăti două salarii." „Dumnezeu să vă aibă în pază!"

Toate scaunele din catedră, nu numai mesele, erau pline de cărți și de hârtii, astfel încât a fost nevoie să elibereze un fotoliu pentru canonic și un scaun pentru Balbina. Totuși, era un loc plăcut; șeful de catedră era mereu plecat în străinătate, o ținea tot într-un congres și într-un simpozion, iar Balbina își făcea de cap; ținea acolo glastre cu flori și reproduceri de tablouri italienești pe pereți. Încăperea era prezidată de *Iubirea sacră și profană*, tablou după care Balbina se dădea în vânt și după care ceruse să i se facă o copie, agățată acolo din rațiuni personale. A început prin a-i povesti lui don Procopio câte ceva din călătoriile ei prin Italia și că Tițian îi plăcea mai mult decât oricare alt pictor, la care don Procopio a răspuns exprimându-și preferințele pentru ilustratorii medievali și pictorii catalani de fresce; dar conversația a abandonat în curând tema picturii când ea a ajuns să povestească, pornind de la altceva, că în dimineața aceea, când ieșise din casă, se simțise de parcă ar fi fost goală și că toată lumea o privea. „Ca atunci când eram tânără, don Procopio; dar atunci se uitau la mine pentru că eram drăguță. În dimineața asta, toți or fi văzut că sunt bătrână și s-or fi întrebat cum de bietul Marcelo a ajuns să se omoare pentru mine. Știți, ieri a fost în vizită la mine văduva lui Mariño, vrăjitoarea naibii, care e de-o vârstă cu mine și se mai împopoțonează și acum. Venise să-i spună mamei cum că fusese găsit scheletul bietului Marcelo și că doña Esclaramunda aia seamănă foarte mult cu mine. Vipera naibii, în timp ce mă privea ironic, ridica în slăvi frumusețea statuii, că avea nasul nu știu cum, că gura îi era așa și pe dincolo, că bărbia... «Vai, Matilde, parcă aș

vedea-o pe fiică-ta la douăzeci de ani!» Asta până când m-a umflat plânsul şi am plecat. Chiar atât de tare seamănă cu mine?" „Eu nu v-am cunoscut când aveaţi douăzeci de ani." „Ştiu că sunteţi mai tânăr decât mine, dar vă pot aduce chiar mâine un portret al meu." „Deocamdată, asta-i mai puţin important. Dar dacă vreţi să mergeţi în labirint..." „Nu, Dumnezeule, ce oroare!" „Când va fi curăţat de oase, nu va mai fi un loc sumbru." „Şi ce aveţi de gând să faceţi cu osemintele lui Marcelo?" „Cum nu e sigur dacă s-a sinucis şi cum e foarte posibil să nu fi găsit ieşirea şi să fi rămas acolo împotriva voinţei lui..." „Nu, don Procopio, de asta sunt sigură. El îmi povestea că se plimba prin labirint ca prin propria-i casă, dar eu nu-l credeam. Aveam impresia că inventase întreaga poveste." „După cum vedeţi, totul a fost adevărat." „I s-ar putea face o slujbă?" „Ba chiar mai multe, pentru că azi a venit la mine o bătrânică să-mi spună că a fost gazda lui şi că voia să i se facă nişte slujbe." „Trebuie să fi fost doña Esmeralda. E mai bătrână decât Matusalem." „Da. Aşa mi-a spus c-o cheamă." „Pe mine nu putea să mă vadă în faţa ochilor." „Despre asta nu mi-a vorbit." „Pe vremea aceea, era încă o bucăţică bună şi era îndrăgostită de el. Multe fete erau îndrăgostite de el." „Şi dumneavoastră, nu?" Balbina şi-a acoperit ochii. „Nu ştiu, nu ştiu, niciodată n-am ştiut!" „Poate că nu vă mai amintiţi." „Nu, don Procopio, îmi amintesc perfect. Marcelo era, mai mult decât seducător, fascinant. Atât de inteligent, atât de chipeş şi atât de nefericit! Dar gândiţi-vă puţin, cum puteam eu să mă mărit cu el, dacă era fiul părăsit al unei curve? Purta în suflet ruşinea originii lui şi nu putea să se resemneze cu faptul că era orb. Marcelo nu era un om bun sau, cel puţin, avea un demon înăuntrul lui care îl chinuia. Dacă şi-ar fi asumat cât de cât starea în care se găsea, ar fi putut fi fericit." Don Procopio a întrerupt-o: „Dar dumneavoastră, în locul lui, v-aţi fi resemnat?" „De unde să ştiu eu!"

În acest moment, nu-i mai văd pe Balbina şi pe canonic, nu le mai aud nici vocile. Mi se arată o cameră unde nu zăă-

resc, deocamdată, nici mobile, nici podoabe. Lumina este difuză. Marcelo, în picioare lângă o veioză, se vede bine. Balbina rămâne în penumbră, ghemuită pe un divan, înconjurată de pernuţe, cu o ţigară în mână. Marcelo îşi povesteşte vizitele recente la Muzeul Prado şi ce-a învăţat acolo despre pictura lui Goya. „Într-una din zilele următoare, voi ţine o conferinţă, o să vezi. Le voi arăta eu acestor nătărăi că pictura nu este inaccesibilă unui orb." „Mă număr şi eu printre nătărăi?" „Ce, nici tu nu mă crezi?" „Nu." Marcelo ridică din umeri şi-şi continuă povestea; îşi mişcă mâinile cu calm şi fiecare gest îi subliniază sau completează cuvintele. Balbina îl contemplă fascinată. Îl urmăreşte, îl spionează. „Am întâlnit o fată excepţională, o analfabetă, urâtă, mai mult ca sigur, dar cu o sensibilitate de-a dreptul drăcească pentru culoare şi formă. O duceam cu mine, îi puneam întrebări; ea îmi desena cu degetul în palmă dispunerea elementelor în tablou, iar din tremurul pielii ei ghiceam intensitatea culorilor. Era, apoi, uşor să reconstruiesc tabloul în minte. Îl traduceam în termeni muzicali." „Nu mă îndoiesc că poţi să te înşeli pe tine însuţi, Marcelo..." „Vrei să-ţi vorbesc despre *Maja goală*?" „Nu mă îndoiesc că poţi s-o faci. Terenul acesta îţi este familiar." „Greşeşti. Pot s-o fac fără a pomeni măcar nudul." „Chiar şi aşa, nu mă interesează." „Ceea ce tu nu vrei să admiţi este că eu, un orb, ştiu mai multe decât voi despre realitatea lumii. Ceea ce nu vei înţelege niciodată este că eu nu am deloc nevoie de vedere. Deşi sunt orb, sunt mai bogat decât voi şi ajung unde voi nu veţi ajunge niciodată!" Balbina dă să-i răspundă, dar se opreşte. Dă la o parte pernuţele, lasă chiştocul în scrumieră, se ridică. „Voi ieşi pentru câteva clipe. Aşteaptă." Trece prin faţa lui Marcelo, atingându-l uşor; ajunge la uşă, o deschide şi o închide fără să iasă. Pentru câteva momente, stă şi-l priveşte pe orb. Deodată, îşi scoate eşarfa de la gât şi şi-o leagă peste gură şi nas. Apoi începe să se dezbrace febril, în tăcere şi cu precauţie; îşi lasă hainele să cadă pe jos, deasupra covorului, îşi scoate apoi şi pantofii. Rămâne astfel

un timp. După aceea, cu grijă, se apropie de Marcelo, până când ajunge lângă el, cu sânii în dreptul gurii lui, și așteaptă. Marcelo e îngândurat, cu creștetul plecat și mâinile în buzunare. Trec câteva clipe, după care orbul își înalță chipul, îl îndreaptă spre locul în care așteaptă Balbina, respiră adânc. „Balbina." Ea face un pas înapoi, iar el întinde o mână și pipăie aerul. „Balbina, ce faci?" Lasă deoparte bastonul și merge spre ea. Balbina privește înapoi, ocolește o mobilă și ajunge în spatele lui. „Balbina, de ce te-ai dezbrăcat?" Se apropie cu calm, genunchii lui se lovesc de aceeași mobilă, o atinge, o pipăie. „Balbina, ești aici, știu că ești aici, știu că ești goală. De ce faci asta?" Acum cotrobăie prin aer cu ambele mâini, iar Balbina le lasă să se apropie, să o atingă, aproape, cu degetele, dar se furișează fără a fi fost atinsă, ajunge iarăși în spatele lui Marcelo. Acesta adulmecă aerul, face stânga-mprejur, merge după urmă ca un ogar. „Balbina, Balbina, Balbina..." O încolțește, aproape că a prins-o în brațe, dar ea scapă din nou, se refugiază într-un colț mai ferit, respiră cu putere, gâfâie. Marcelo a pierdut urma, adulmecă, o regăsește, se îndreaptă iarăși spre ea. Figura lui rămâne liniștită, dar mâinile îi tremură, iar vocea începe să-i semene cu un sforăit; numele Balbinei îi trece prin gâtlej ca pe o hârtie de șmirghel. „Balbina." Înaintează drept, fără să ezite. Balbina apucă un scaun ușor, îl așază în calea lui Marcelo; acesta se împiedică și cade. „Balbina." S-a lovit la cap, are o mică rană, sângerează. Balbina scapă, se îmbracă iute și se preface că s-a întors. El încearcă să se ridice când ea trântește ușa. „Marcelo! Ai căzut, bietul de tine?" El nu răspunde; s-a ridicat deja în picioare. „Așteaptă, o să aduc ceva. Nu te mișca." Acum chiar iese. Lui Marcelo îi lunecă pe față un firicel de sânge care i-a pătat deja gulerul cămășii. Se află în mijlocul camerei, aproape exact sub lampa pe care Balbina a aprins-o, înainte să iasă. Își scoate ochelarii, îi bagă în buzunar; își șterge cu batista sângele de pe mâini. Balbina se întoarce cu servitoarea; aduc un lighean cu apă, spirt, un pansament, fețe, un prosop. „Hai să vedem, omul

lui Dumnezeu. Așază-te aici. Vino. Te duc eu. Așa. Nu te mișca. Prosopul, Pepa. Stai liniștit, acum." Îi șterge sângele, îi curăță rana. „Nu-i nimic. Din fericire, nu-i nimic. Dar puteai să te omori. Ce voiai să faci, omul lui Dumnezeu? Ești ca un copil." Marcelo nu-i răspunde; suportă fără să-și miște fața usturimea spirtului, le lasă să-l pipăie și să-i așeze pansamentul. „Ia să vedem. Acum, ochelarii. Unde ți-s ochelarii? Pepa, uită-te dacă n-au căzut cumva pe jos!" Marcelo și-i scoate din buzunar și i-i dă, iar ea i-i pune. „Nu s-a întâmplat nimic. Ia astea, Pepa. Și tu, vino, așază-te pe divan sau întinde-te dacă te doare." Îl ia de mână și-l conduce, iar ea se așază lângă el. „Ia spune-mi, omule, ce ți s-a întâmplat?" Marcelo, dintr-o smucitură se desprinde din mâinile Balbinei și o apucă puternic de brațe. „Spune-mi, de ce-ai făcut asta?" „Ce-am făcut?" „Știi foarte bine!" „Ai înnebunit, Marcelo! Ce-am făcut?" „Te-ai dezbrăcat și ai venit să mă ispitești!" Balbina se desprinde din mâinile lui Marcelo și îi dă o palmă. El o privește fără s-o vadă. „Curvo!" Apoi se ridică, ezită o clipă, se îndreaptă spre ușă și iese.

Poate că ar trebui să-mi imaginez aici scena care a urmat confesiunii, cu Balbina căindu-se și gândindu-se dacă nu cumva ar trebui să încerce să recupereze credința pierdută, pentru a obține de la puterile divine, reprezentate atât de demn și, mai ales, atât de înțelegător, de don Procopio, iertarea și pacea sufletului, de care ar fi avut mare nevoie pentru a-și petrece fără tulburări anii ce-i mai rămâneau de trăit. Dar nu mi-a fost dat să mă concentrez, mintea mi-a umblat aiurea, n-aș putea să spun de ce, iar când m-am întors în mine însumi, imaginația mi s-a dezlănțuit pentru a-l urma pe Marcelo, care străbătea străzile ca un îndrăcit și care a intrat în catedrală, s-a strecurat printr-o ușiță în claustru și a coborât până la coridoarele întunecate numai de el știute. În acel moment, imaginile au dispărut și au lăsat în urma lor doar conștiința faptului că Marcelo se îndrepta spre labirint, intra acolo, ajungea la chilia din capăt și, în acel loc, după ce-și

arunca bastonul cât colo, îmbrăţişa plângând statuia doñei Esclaramunda.

Am văzut-o şi pe Balbina, ţintuită pe divan de insulta lui Marcelo. Se simţea ca o curvă prin toţi porii pielii şi plângea.

15 august

Am coborât atât de adânc înăuntrul meu, încât Lenocika a trebuit să mă apuce de braţ şi să mă scuture, ca şi cum aş fi adormit. „Alo, domnu', nu sunteţi singur pe lume!" Râdea, şi în timp ce mă privea, mi-a făcut cu ochiul, gest pe care eu l-am interpretat ca un semn că ea înţelesese pe unde îmi umbla capul şi că era de acord cu asta. Mai era acolo o persoană, care mi-a fost prezentată drept profesorul nu-ştiu-cum; un ins scund şi îndesat, cu privirea şireată şi un aer de superioritate. Politicos, totuşi. Mi-a trecut prin cap că era, poate, văduvit de dragoste, la fel ca mine, şi că apelase la acelaşi subterfugiu pentru a o prelungi încă puţin; dar aveam certitudinea că nu eu îl creasem şi îmi era teamă ca nu cumva să mă fi inventat el pe mine, fiindcă senzaţia că eram gândit de altul persista.

Perplexitatea mea a complicat scena. Abia de am spus două vorbe, că m-am şi transformat în ascultător, însă doar în aparenţă, pentru că îmi foloseam, de fapt, voinţa pentru a o contrabalansa pe a lui, care mă târa după ea, şi astfel, sub masca unei conversaţii triviale, două forţe gigantice se încleştau. Profesorul mi se adresa, şi în viaţa reală, i-aş fi răspuns, ba chiar l-aş fi contrazis, şi tocmai asta voia el de la mine, poate pentru ca spiritul său strivitor să iasă în evidenţă pe spinarea mea; dar am izbutit să nu spun nimic, până când el a dat cărţile pe faţă, ceea ce constituia pentru mine o victorie, căci asta îmi dorisem de la început. „Bine, a spus pe un ton calm, se vede că lucrurile nu merg aşa cum vreau eu, dar nici cum vreţi dumneavoastră. Ar fi mai bine să vorbim pe şleau." Am ridicat din umeri. „Faceţi cum doriţi." Lenocika şi-a dat

seama despre ce era vorba, nu și Lenn, care a întrebat ce se întâmplă. „Avem ceva de împărțit, acest domn și cu mine. E care pe care, o înfruntare între imaginația mea și a dânsului." „Poate că e în joc ceva mai important decât imaginația." „Insinuați că este un duel între personalitățile noastre?" „Chestiunea în cauză, i-am răspuns, este dacă eu v-am inventat pe dumneavoastră sau dumneavoastră pe mine. Mi se pare o problemă stupidă, de vreme ce nu eu v-am inventat, căci nimeni ca dumneavoastră nu a trecut vreodată prin imaginația mea, deși acum vă aflați în ea." „Sau dumneavoastră într-a mea. Înclin să cred că aceasta este varianta exactă." „Accept ca pe o vagă posibilitate faptul, că dumneavoastră mă gândiți pe mine, dar trebuie să fiți de acord că și eu vă gândesc pe dumneavoastră." „Și ce se deduce de aici?" „Că s-a comis o eroare sau, dacă preferați, că a avut loc o interferență." „Mi se pare ceva greu de explicat, dar, dacă acceptați că eu v-am imaginat, lucrurile sunt clare. Sunteți un personaj din romanul meu." „Din romanul dumneavoastră?" „Desigur. Din romanul pe care îl aveți în servietă și pe care eu vi l-am dictat de la început până la sfârșit. Pot să vi-l povestesc de la a la zet, dacă doriți." Lenocika a intervenit, cu o voce înflăcărată, dar fermă. „Vă pot asigura, profesore, că romanul a fost scris de el. Sunt martoră." „Chestiunea este că dumneavoastră, Lenocika, sunteți tot o invenție a mea." Lenocika a izbucnit în râs. „Eu? Sunt o fată din Rusia, de douăzeci și patru de ani și cu o situație socială bine definită: profesoară la Universitatea din Leningrad. Dacă mă aflu aici în starea în care mă aflu, asta se datorează unor rațiuni personale." „Exact ca mine și ca Lenn. Suntem la fel ca dumneavoastră și avem și noi motivele noastre. În schimb, el nu este nimic, pentru că, în afara imaginației mele, nu există nimeni care să răspundă pentru actele lui. Noi putem fi fantome ale unor persoane reale, în timp ce el nu este decât o înșiruire de vorbe: ale mele. Dacă rup aceste pagini, va dispărea." L-am privit provocator: „Faceți-o", și am pus hârtiile pe masă. El le-a mângâiat. „Lenn și cu mine suntem în

pericol și acesta este refugiul nostru. Afară ne așteaptă moartea, o moarte reală, de persoane reale, nu moartea unui personaj literar. Dacă n-ar fi existat această amenințare autentică, nici dumneavoastră, Lenocika, nu v-ați fi preschimbat în ceea ce sunteți, nici domnul acesta nu ar avea astăzi vreo formă." Am rămas o vreme pe gânduri. După aceea, am spus: „Insist asupra faptului că s-a petrecut o interferență. Căci eu am scris aceste pagini, în afară de câteva, a căror paternitate v-o atribui, profesore, fără ezitare. Pe de altă parte, sunt sigur că în viața reală există un bărbat care răspunde pentru mine, care este una și aceeași persoană cu mine, numai că în carne și oase." „Haideți să examinăm această ipoteză, mi-a replicat profesorul, chiar dacă sunt convins că e vorba de o simplă fantezie." „Pentru a face asta, e nevoie să știm cine sunteți dumneavoastră." A izbucnit în râs. „Cine sunt eu, vreți să știți? Mă întrebați cine sunt? Chiar nu m-ați recunoscut?" „Nu", i-am răspuns. Atunci a luat cuvântul, pregătindu-se pentru un discurs lung.

1 septembrie

„Cine sunt eu, cel care spune «eu» de la începutul acestor pagini, nu e treaba nimănui s-o știe. Totuși, acum am chef s-o declar; despre chef e vorba — să fiu bine înțeles — și nu despre vreun angajament sau vreo obligație. Nu neg faptul că sub acest chef s-ar ascunde dorința secretă de a-mi bate joc de cineva. Dar de cine? Pentru că tu abia dacă mă interesezi. Nu știu cine ești și, oricine-ai fi, nu ne e dat să ne întâlnim niciodată, iar dacă asta s-ar întâmpla, nu mă vei recunoaște, așa cum nu m-ai recunoscut nici până acum. Totuși îmi știi numele. Știi și cum arăt. E foarte probabil ca portretul meu să se afle la tine acasă și sunt absolut sigur că stai mereu sub mine, când te așezi la birou. Nu ți-ai dat seama încă? Sunt însuși Atotputernicul, cel care poruncește. Cel pe care îl binecuvântezi sau îl blestemi în fiecare zi, în

rugăciunea de dimineață sau de seară, după cum ai tras sau nu foloase de pe urma mea. Atotputernicul. Acum știi. Adică neica nimeni, nu-i așa?

De ce mă aflu aici? Aceasta este povestea pe care ți-o voi spune acum, chiar dacă, pentru a o înțelege, va trebui să divagăm puțin la început. Nu poți concepe că eu m-aș putea plictisi. După mintea ta puțină, crezi că unuia ca mine, care deține toată puterea din lume, nu-i rămâne timp să se plictisească, iar dacă îi prisosește ceva timp, ai impresia că toate plăcerile imaginabile, mai cu seamă cea a autocontemplării, îi stau la îndemână. Tu, care mă iubești (oare mă iubești?), mă și invidiezi în același timp. Ah, de-aș fi Atotputernicul!, gândești când suferi. Iar dacă faci parte dintre cei care mă urăsc (majoritatea, presupun), știi că o faci pentru că nu ești în stare să mă imiți. Dar de ce vorbesc eu de imitație, când, de fapt, tu vrei să fii în locul meu! Ah, de-aș fi Atotputernicul! În ceea ce privește dorința asta stupidă, sunteți toți la fel. Ca niște șoareci.

Ascultă, era odată un om foarte înțelept, dintre aceia care se ocupă cu interpretarea istoriei. A scris o carte groasă, al cărei rezumat îl învață pe de rost copiii la școală. Poate că știi lucrul acesta sau l-ai învățat de la propriii tăi copii, care recită propoziția asta în fiecare zi: «Atotputernicul este împlinirea istoriei.» Dacă o considerăm un slogan, e în regulă; dar pentru a sintetiza o carte atât de groasă, e insuficientă. Preaînțeleptul dascăl afirmă, sprijinindu-se pe nenumărate date și argumente — iar tu îl crezi, mut de uimire — că atomul misterios, încărcat cu energie, din care s-a ivit Universul, a început să se miște îndemnat de ideea sau, poate, de speranța că din acea mișcare aveam să mă nasc eu. Astfel a apărut în cosmos o singură lume locuită; astfel s-a ivit în această lume *homo sapiens*; astfel a început istoria, ca o piramidă, al cărei vârf sunt eu, fiindcă la mine duc toate drumurile și converg toate liniile de forță. Pentru ca eu să exist, a tăiat capete Nabucodonosor, a murit Alexandru, a meditat Napoleon în Sfânta Elena și au câștigat francezii bătălia de la

Verdun. Pentru ca eu să te pot conduce, a fost inventată birocraţia şi s-au trimis oameni pe lună. Vaca fată viţelul mâncat apoi de tine, gândindu-se la mine. Deşi, bineînţeles că... Asta spune dascălul în cartea lui, iar oamenii sunt de acord cu el; cei care mă iubesc şi cei care mă detestă. Nu mai e nimic de adăugat. Sunt cel ce sunt şi mă aflu unde mă aflu. Dar mă plictisesc, ştii?, fiindcă — primul atom nu şi-a imaginat aşa ceva — sunt superior Atotputernicului, sunt mai presus decât mine însumi. Când m-au creat natura şi istoria împreună, au greşit şi m-au făcut puţin mai mare decât s-ar fi cuvenit. M-au făcut aşa cum sunt.

În ziua în care mi-am dat seama de asta, am fost pe punctul de-a da totul naibii. Am făcut un efort, m-am privit din afară şi am izbucnit în râs. Aşadar, eu eram insul acela ruginit pe care îl cinsteau, adulau, urau şi ascultau toţi, pe care încercau să-l imite şi de care se foloseau pentru a porunci, la rândul lor, altora, şi a fi cinstiţi, adulaţi, urâţi şi ascultaţi la fel ca mine? Te asigur că în ziua aceea puţin a lipsit ca mersul istoriei să nu se frângă, să nu sosească *le grand tournant* şi totul să nu se ducă dracului. Nu s-a petrecut aşa ceva pentru că, înainte de toate, nu-mi dispăruse sentimentul compasiunii (oare nu mă numiţi voi Părinte Milostiv?), dar şi pentru că aveam un dublu. Datorită lui am putut să găsesc o soluţie, să fiu şi să nu fiu în acelaşi timp.

Să mă explic. Toţi avem un «dublu», vreau să spun toţi aştia care poruncim. Graţie lui, putem asista la recepţii şi inaugurări, putem să apărem călare în public, să dăm bomboane copiilor şi să suferim din când în când de febră tifoidă, boală de care se agaţă toţi cei care-mi vor moartea, precum şi cei care se tem de ea. Ah, prin ce tulburări trec aceia care citesc zilnic buletinele informative! «Sănătatea Atotputernicului se îmbunătăţeşte.» Şi era vorba de sănătatea dublului meu, datorită căruia am devenit uman şi vizibil, iar fotografia aceea care tronează în biroul tău e a lui, nu a mea. Îmi cunosc dublul de multă vreme; pot spune că îl cunosc în profunzime şi că mă am bine cu el. E o greşeală a naturii sau eu sunt

greşeala, nu ştiu; pentru că el este ceea ce ar trebui să fiu eu, făcând abstracţie de acel adaos despre care am vorbit deja şi care mă plasează mai presus de mine însumi (adică mai presus de el). Am discutat despre subiectul ăsta de multe ori şi am ajuns la un acord, conform căruia el îmi recunoaşte superioritatea şi mă venerează. Dar, în schimb, eu recunosc că el îndeplineşte rolul de Atotputernic mai bine decât mine, pentru că nu se priveşte din afară şi nu râde de sine însuşi, ci se stimează ca un om care s-ar privi în oglindă şi s-ar îndrăgosti de propria-i frumuseţe. Un Narcis. De când mă înlocuieşte, anumite programe pe care nu le-aş fi realizat niciodată, sunt duse la îndeplinire. Ca să dau numai un exemplu: miile de broaşte ţestoase ce îmi populează palatul şi ce provoacă atâta îngrijorare în rândul cancelarilor mei, acele exemplare enorme de a căror fotografii se folosesc televiziunile şi buletinele de ştiri pentru a umple spaţiul de emisie când nu au material suficient. Eu nu le-aş fi adus niciodată, însă dublul meu m-a convins că ar fi o chestie specială care ar rămâne în istorie, legată de numele meu. Ce absurd este să te îngrijeşti de istorie! Mai ales că eu încercam tocmai să ies din ea.

Tot el a construit şi podurile, pe cele necesare, cât şi pe cele inutile, cele cerute de planul şoselelor, precum şi celelalte, de lux, care pornesc de pe culmile munţilor şi nu se termină, arătându-şi acolo, sus, membrele amputate ale structurilor neisprăvite. Dar reţeaua de labirinturi subterane care încep fără să se termine, dar înlocuirea marilor tei centenari cu stâlpi de ciment, dar cea a lalelelor de primăvară cu altele demontabile, fabricate din plastic multicolor şi mult mai durabile? Aş putea enumera şi cuierele pentru pălării la tot colţul, patinele colective pentru transportul urban, precum şi marea umbrelă transparentă, cu resort automat, care apără de ploaie străzile oraşului şi dăruieşte copiilor mai multe ore de joacă.

Într-o zi i-am spus dublului meu: «O să lipsesc o perioadă, fără ca nimeni să-şi dea seama. Vreau să văd de aproape cum merg lucrurile în ograda mea.» Aidoma califu-

lui aceluia din *O mie și una de nopți*, care se distra atât de bine în timpul escapadelor lui nocturne. Mi-a spus că bine și că se va ocupa el de toate. Am profitat de absența asta pentru a călători și a vizita câteva dintre orașele care mă atrăgeau; a le vedea de aproape și a trăi ca locuitorii acestora. Paris, Veneția, New Orleans. La întoarcere, totul mergea strună, dacă n-ar fi fost soția mea, pe care am găsit-o supărată. «Ce ți s-a întâmplat?» am întrebat-o. «Mă mai întrebi?» În sfârșit, am aflat că, în timpul absenței mele, nu făcuse dragoste cu niciun bărbat, pentru că dublul meu nu îndrăznise să se culce cu ea. L-am făcut să jure că, în timpul următoarei mele călătorii, avea să se poarte ca un soț adevărat. «Treaba e că, mi-a răspuns cu ezitare, soția dumneavoastră nu-mi place.» «Nici mie, dar trebuie să dăm exemplu.» După câte am înțeles pe urmă, au ajuns să se înțeleagă nemaipomenit și se pare că, într-un moment de plăcere intensă, el i-ar fi mărturisit soției mele că ea nu făcea dragoste cu mine, ci cu el, iar soția mea a spus că asta era minunat. La urma urmelor, ne plictisisem unul de celălalt, iar prin schimbarea aceea, ea dobândise un soț nou, fără nici cel mai mic scandal.

Disparițiile mele au devenit din ce în ce mai dese. Dobândisem o poziție civilă, echivalentă celei ocupate de orice cetățean. Eram liniștit și în privința țării mele, pentru că dublul meu făcea ceea ce eu însumi aș fi făcut în oricare dintre situațiile ivite. La început, mă amuza să-l privesc la toate marile defilări sau să-i citesc discursurile. Apoi, m-am plictisit de el ca de o jucărie. Cred că se împlinesc cam zece ani de când funcționează fără supravegherea mea. În tot acest timp, ne-am văzut de câteva ori, ca nu cumva să-i treacă prin cap că eu mi-aș fi luat de tot mâinile de pe el și ca să-i cer câte-o favoare, precum, de exemplu, grațierea vreunui prieten care conspirase împotriva lui și pe care el îl condamnase la moarte. Însă rațiunile politice pe care le-a invocat în sprijinul deciziei luate au fost atât de îndreptățite, încât a trebuit să caut altă soluție pentru a-l ajuta pe bietul băiat.

care, până la urmă, a evadat din închisoare cu douăsprezece ore înainte de executarea sentinței.

Nu din cauza banilor, că aveam oricum prea mulți, ci pentru a mă ascunde mai bine, am devenit scriitor. Mi-am câștigat un anumit prestigiu, iar cum Atotputernicul îi ura pe intelectuali, am fost persecutat de mine însumi, adică de dublura mea, și am ajuns chiar să emigrez, să mă număr printre eroii rezistenței și să fiu elogiat pentru asta. Să vezi ce pamflete am scris în exil, în care îl acuzam pe Atotputernic de lucruri pe care numai eu le cunoșteam, și-i dădeam în gât pe oamenii lui, ale căror vieți private și matrapazlâcuri le cunoșteam ca nimeni altul! Presupun că am exagerat cu joaca sau că așa a gândit Atotputernicul. Într-o dimineață, la Londra, a fost cât p-aci să dea peste mine o mașină. Câteva zile mai târziu, la Paris, o motocicletă obișnuită mi-a smuls poalele paltonului. La Roma a ars un lift în care ar fi trebuit să mă aflu și eu, iar o jumătate de duzină de oameni s-au pârlit. N-am avut, atunci, nici cea mai mică îndoială că încercau să-mi facă felul. În pofida faptului că presa internațională mă acuzase de trei tentative de crimă și că mai multe organizații teroriste îmi oferiseră protecție, am preferat să mă ascund. Mi-am schimbat personalitatea încă o dată și m-am refugiat pe o insulă grecească, de unde a trebuit, totuși, să fug, pentru că o stâncă desprinsă din vârful unui munte aproape că m-a strivit, în rostogolirea-i oarbă către apele mării. Altă personalitate, altă ascunzătoare: o catedră de Drept Politic la Praga, unde explicam concepția marxistă despre condiția cetățeanului, aflându-mă, logic, sub protecția partidului comunist. Lenn a fost desemnată asistenta mea și în tot timpul acela în care fusesem urmărit, acea intensă singurătate a ultimei perioade din viața mea mi-au slăbit voința și m-au făcut să mă îndrăgostesc de ea. Am fost fericiți în timp ce ne plimbam cu barca pe râu și-l studiam pe Karl Marx. Asta până când, într-o zi, când eram numai noi doi, departe de oameni, ea m-a privit cu tristețe și mi-a spus: «Profesore, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să vă ucid.»

Am înțeles imediat că fusesem descoperit din nou și că destinul meu era atât de original încât urmam să mor chiar de mâna celei pe care o iubeam. «De ce nu vrei să vorbim mai întâi despre asta?» am întrebat-o. Iar ea mi-a răspuns: «După câteva ore vor veni să-ți ia cadavrul. Până atunci...» «Aveai de gând să întârzii atât de mult?» «Aș fi vrut să trăim ultimul nostru ceas de iubire, pentru că, după ce te voi omorî, mă voi sinucide.» Mi-a părut foarte rău că fetița aceea, căci era doar o fetiță, avea să moară din cauza mea. «Dar stai puțin, fetițo...», am început. Și i-am vorbit îndelung, până ce am convins-o. Problema era însă că toate drumurile erau păzite și nu aveam cale de scăpare. Resemnată, a sfârșit prin a spune că, din moment ce nu mai îndrăznea să mă omoare, puteam s-o omor eu pe ea, iar apoi să mă sinucid. Am ajuns și eu să cred că nu-mi rămânea altceva de făcut, când, deodată, mi-am amintit de romane. Din moment ce eu le scrisesem, puteam să inventez unul în care să ne ascundem amândoi. Poate că mă vor găsi până la urmă, sunt sigur, de fapt, că așa se va întâmpla, fiindcă, în timpul acelei conversații memorabile, Lenn mi-a spus că Atotputernicul (de fapt, ea nu știa că ordinul venea chiar de la el) îl însărcinase să mă urmărească și să mă ucidă tocmai pe doctorul Moriarty, considerat de toată lumea creierul crimei; dar asta avea să mai dureze ceva timp, și, până atunci...

Din această cauză ne aflăm în acest roman, Lenn și cu mine."

19 septembrie

„E o poveste haioasă și destul de bine construită, i-am spus Atotputernicului, chiar dacă nu-i prea originală și, într-o anumită privință, mi se pare cam previzibilă, dat fiind că dorința înlocuitorului de a-l elimina pe cel înlocuit este înscrisă în însăși natura substituției. Tocmai pe aceste mișcări instinctive se bazează și teoria metaforei. Mă bucură, cu toate

acestea, că intervine și profesorul Moriarty, un vechi prieten al meu, ale cărui noi aventuri mi-ar plăcea să le cunosc mai în amănunt, deși cred că nu voi avea niciodată parte de o asemenea plăcere, din cauză că domnul Conan Doyle a murit demult, iar ceea ce a lăsat scris în urma lui e cunoscut de toată lumea. Sunt mulțumit să constat că nimic din povestea asta nu vine din căpățâna mea, astfel încât faima pe care ar putea s-o câștige vă aparține în întregime. Pe de altă parte, există niște amănunte care nu pot fi ignorate și care duc la concluzia că *această poveste nu aparține acestui roman* și că este introdusă aici forțat. Dumneavoastră nu vă adresați mie, ci unuia care vă este supus și care, din rațiuni oficiale, vă arborează portretul într-un loc vizibil și sus-pus, ceea ce nu-i cazul meu, nici măcar nu s-ar putea presupune așa ceva, din moment ce e foarte clar că nu v-am recunoscut de la început. Vorbiți despre niște copii pe care nu-i am, despre o funcție pe care nu o dețin și despre niște sentimente pe care nu le împărtășesc nici pe departe, astfel că afirmația mea este absolut justificată. Acuma, nu asta-i problema pe care merită s-o discutăm, ci alta: Sunt oare o creatură a imaginației dumneavoastră? Sunt astfel toate personajele și evenimentele din romanul pe care cred că-l scriu? Faptul că dumneavoastră ați aflat de acest roman, folosindu-vă de nu știu ce șiretlicuri, și faptul recent că ați colaborat la el vă permit să susțineți lipsa mea de autonomie, condiția mea subsidiară, indigența mea ontologică. Voi accepta provizoriu teoria cu pricina, așa, ca ipoteză de lucru. Bun... Pornind de la această idee, vă întreb: Care sunt și cărei istorii îi aparțin episoadele inventate de mine, în timp ce prietenele noastre vorbeau în rusește despre treburile care le preocupă pe ele? Dacă îmi răspundeți cum se cade, nu-mi va rămâne altceva de făcut decât să admit, nu public, ci în adâncul sufletului meu, că sunt doar un vis visat sau un gând gândit de dumneavoastră. Sau, și una, și alta. Ce mai contează?" Mă ascultaseră în tăcere, iar Atotputernicul a făcut-o în liniștea cea mai scrutătoare, liniștea aceluia care încearcă să ghicească gândurile altuia. Când am terminat de

vorbit, a continuat să mă privească şi aproape că m-a durut forţa cu care încerca să-mi intre în creier şi să-l citească. Am rezistat la fel de liniştit şi presupun că fetele, în timpul desfăşurării acelei lupte mute, şi-au imaginat că asistă la acel moment al încleştării când, echilibrându-şi forţele, atleţii compun un grup statuar ce se poate transforma foarte uşor în marmură, ori tocmai de acest lucru m-am temut, atâta timp cât a durat acea tensiune atroce. Nu ştiu cât a ţinut şi chiar mă îndoiesc că respectivul episod ar putea fi judecat în termeni temporali, căci se poate ca echilibrul acela să se fi stabilit în afara timpului. Lenocika se uita fix în ochii mei, ca şi cum ar fi vrut să mă ajute, însă eu nu-i puteam întoarce privirea, pentru că mă uitam ţintă în ochii Atotputernicului, fiind conştient de faptul că, dacă aş fi clipit doar, câştigătorul ar fi fost el. Cred că Lenn a fost cea care m-a ajutat într-adevăr, chiar dacă nu-şi propusese s-o facă, pentru că a mângâiat uşor mâna Atotputernicului, iar puţina energie absorbită de acest contact a fost suficientă pentru a-i determina înfrângerea. În caz că Lenocika ar fi făcut acest lucru, aş fi închis ochii, mulţumindu-i astfel pentru intenţie. Chiar asta a făcut şi Atotputernicul, iar tensiunea s-a risipit, Lenocika a răsuflat uşurată. Lenn a izbucnit în plâns, iar el a spus pe un ton destul de ridicat: „Să vă ia dracu!" Am avut grijă ca niciun gest sau zâmbet să-mi exprime satisfacţia. „Dacă vă ia şi pe dumneavoastră, accept cu plăcere." Cel care-a râs a fost el. Chiar dacă era râsul cel mai puţin prietenos de pe lume, un râs uscat şi tăios, care a silit-o pe Lenocika să mă îmbrăţişeze. „Să nu-ţi fie teamă", mi-a şoptit.

„Presupun, am zis atunci, că ipoteza mea despre interferenţă a fost acceptată, nu pentru că aş fi demonstrat-o suficient, ci pentru că e cea mai comodă şi mai plauzibilă. Acum, după ce onoarea amândurora a fost pusă la adăpost, am putea stabili un pachet de condiţii acceptabile pentru ambele părţi fără alt scop decât acela de a evita situaţiile supărătoare. Propun deci ca, începând de astăzi, drumurile noastre să se despartă în aşa fel, încât să se mai poată întâlni

doar la infinit." „Ooo!, m-a întrerupt Atotputernicul, dar infinitul e după colţ. Nu vă trece prin cap că, pentru un bărbat ca mine, infinitul este o dimensiune foarte accesibilă? Aşa că propuneţi o divergenţă mai radicală." „Pot să vă întreb ce aveţi de gând să faceţi de acum înainte? Nu vă pun întrebarea asta din curiozitate, ci din dorinţa de a nu face ca dumneavoastră." „Ar trebui să vă imaginaţi şi singur, mi-a răspuns Atotputernicul; voi organiza o conspiraţie împotriva mea însumi." „Din interiorul romanului *dumneavoastră*?" „Chiar acesta va constitui istoria conspiraţiei." „Va trebui să-l introduceţi în roman şi pe dublul dumneavoastră. Nu cred că l-aţi putea da jos altfel." „O, n-aveţi nicio grijă! O să inventez eu o metodă." M-am ridicat. „Vă doresc noroc şi vă rog să-mi permiteţi să mă retrag. Mi-e teamă că Lenocika şi cu mine avem ceva de făcut." Atotputernicul s-a ridicat la rându-i. „Să fiţi fericiţi." Parcă-mi amintesc că Lenocika şi Lenn s-au pupat la despărţire.

Naraţiune (IV)

1 octombrie

După ce am ieşit din cafenea, am mers o vreme în tăcere, cu Lenocika strâns lipită de mine. După-amiaza se întunecase, iar prin crăpături îşi arătau mutrele triste izotopii. Luna îşi făcuse deja apariţia, la capătul unei străzi. „Ai încredere în el?" m-a întrebat ea, deodată. „Nu. N-am deloc încredere, dar nu ştiu de ce." „Nu-mi plac mâinile lui", a adăugat ea, poate pentru a-şi justifica într-un fel neîncrederea. Apoi a continuat: „Sunt mâini de bărbat care bea cafea şi tărie după masă şi o ciupeşte pe nevastă-sa, ca să-i taie orgasmul." Aceeaşi oroare ne-a cuprins pe amândoi. „Ce-ai de gând să faci?" „Nu ştiu încă, dar ceva trebuie să se întâmple cu anarhiştii din turn. Îţi aduci aminte că un tovarăş al lor era pe cale să sosească? În primul capitol, Pablo o întreba

despre el pe soţia lui Ramiro. Cred că a sosit deja sau, cel puţin, trebuie s-o facă dintr-o clipă-ntr-alta. Există o crâşmă unde obişnuiesc să se întâlnească. Ramiro a plecat la gară; ceilalţi aşteaptă într-un separeu al localului; sunt aceleaşi persoane care se adună în fiecare noapte pentru partida de şeptică. La început, abia dacă i-am băgat în seamă; acum, îi privesc însă mai pe-ndelete. E unul care vorbeşte mai mult decât ceilalţi. Îl cheamă Pedro Lanas, lucrează ca zidar, iar când plouă, ca cizmar improvizat. La el se ajunge printr-un coridor strâmt şi lung, pe ai cărui pereţi a lipit tăieturi din ziare, pentru a ascunde un portret al lui Bakunin, decupat la rândul său dintr-o revistă veche şi acoperit cu un nud feminin. Pedro Lanas a devenit celebru într-un miting clandestin, în care a ajuns, pe neaşteptate, atracţia principală. Când preşedintele a spus: „Are cuvântul tovarăşul Lanas", tovarăşul Lanas a făcut un salt, s-a sprijinit în mâini, şi-a ridicat picioarele şi din această poziţie şi-a rostit discursul, dând din picioare în loc să dea din mâini. Dar nu doar postura respectivă, ci şi textul discursului a devenit celebru. Cu capul aproape de pământ, dar cu voce puternică şi crispată, a început prin a spune: „Protestez împotriva legii gravitaţiei! Protestez împotriva ritmului universului! Protestez împotriva ordinii cosmice! Dacă am chef să merg cu capul în jos, de ce să nu pot s-o fac? Dacă am chef să zbor, de ce propria mea greutate trebuie să mă lipească de pământ? Realitatea e prost făcută şi, pentru că nu putem s-o schimbăm, propun s-o distrugem!" Şi a continuat în acelaşi fel, timp de câteva minute, până când greutatea şi oboseala l-au răsturnat. Atunci s-a ridicat în picioare şi, înainte de a se retrage, s-a adresat publicului: „Ceea ce tocmai s-a întâmplat este o dovadă clară a nedreptăţii. Căcat." Şi au urmat aplauzele.

Se mai afla acolo şi Pablo Bernárdez, despre care tovarăşii de credinţă ştiu doar că, de ani de zile, calculează cantitatea necesară de dinamită pentru a arunca în aer catedrala, în aşa fel încât să nu rămână piatră peste piatră. Celelalte preocupări ale lui nu sunt cunoscute, dacă facem abstracţie

de omul de la legătorie, care-i mut ca o lebădă. Şi fiindcă Pablo foloseşte la calculele lui matematica, o ştiinţă aproape pură, ceilalţi îi respectă înţelepciunea şi ocupaţia. Lângă el se aşază întotdeauna omul de la legătorie, prieten cu don Procopio şi cu bonzo-ul Ferreiro, pe care a încercat să-l alimenteze prin rect, o încercare eşuată, chiar dacă în secret. Preocuparea lui este morala. Îi dau de furcă numărul de tinere necăsătorite care rămân gravide şi scandaloasa intervenţie a clerului în perpetuarea ilegală a speciei. Susţine că timpurile s-au împlinit şi că ar trebui să plouă cu pucioasă, drept pedeapsă, dar don Procopio, care ştie mai multă istorie decât el, obişnuieşte să-i spună că aşa a fost mereu şi că nu pare probabil ca monotonia păcatelor omeneşti să se tulbure, cu sau fără pucioasa divină căzută din cer.

Al treilea personaj este *Dinamită*, de meserie frizer, încă tânăr şi cel mai bun jucător de şeptică dintre toţi. Îşi datorează porecla stăruinţei cu care asigură pe toată lumea, când e vorba de orice dificultate, greşeală sau nedreptate, că: „Asta se rezolvă cu dinamită", chiar dacă niciodată n-a ţinut în mână măcar o petardă. Este logodit cu o croitoreasă hotărâtă să se căsătorească numai la biserică, idee la care el se opune cu argumente comunicate apoi prietenilor, în căutarea unei aprobări. „Pentru că cine naiba sunt judecătorul sau popa, ca să verifice ei dacă mă culc sau nu cu Fermina?" La care Ramiro, croitorul, obişnuieşte să-i răspundă: „Bravo, ai dreptate. Singura formă logică de căsătorie e cea pe care am folosit-o eu: patul." Şi partea distractivă e că, atunci când îi aude, arhiepiscopul râde în loc să se simtă stingherit. „Nu-i aşa că am dreptate domnule arhiepiscop?" au obiceiul să spună, pe rând, *Dinamită* şi Ramiro.

Omul de la legătorie plătise un rând pentru toată lumea. Îşi exprimau temerile ca tovarăşul aşteptat, care venea de la Barcelona, în calitate de reprezentant al nu ştiu cărui comitet central, despre a cărui locaţie nu ştiau nimic sigur, să nu le pretindă, cumva, anumite cotizaţii neplătite de o bună bucată de vreme, nu din indolenţă, ci pentru că lucrurile mergeau

prost şi puţinul ce se strângea abia dacă ajungea pentru a-i ajuta pe cei închişi sau urmăriţi. „Ăia de la comitetul central trebuie să ţină seama, înainte de toate, că suntem foarte puţini. Ăsta nu-i un oraş industrial, iar cei câţiva muncitori care există sunt controlaţi de sindicate, conduse de oameni cu minte puţină, preocupaţi mai degrabă de interese meschine decât de idealuri. Liderii sindicali n-au fost nevoiţi să-i asmută împotriva noastră, pentru că muncitorii simţeau deja pentru noi o ură moştenită de la burghezi. Deunăzi, am apelat la unul dintre ei pentru a-l ajuta pe un deţinut al nostru şi ştiţi ce mi-a răspuns? Că lucrul cel mai bun care s-ar putea face cu noi ar fi să ne spânzure." *Dinamită* era cel care vorbise. Omul de la legătorie i-a venit în ajutor: „Ar fi trebuit să-i repeţi argumentele folosite de Bakunin împotriva lui Marx. Asta ar fi trebuit să faci." „De parcă le-ar păsa lor de Bakunin! Singura speranţă a lor este mărirea salariilor."

Cel care sosise de la Barcelona era un ins măsliniu, cu un păr lung de culoarea porumbului, mic şi slab, dar foarte vioi. A început prin a spune că poliţia era pe urmele lui, că întârziase pentru a scăpa de urmăritori şi a întrebat dacă nu exista cumva vreun loc mai sigur, unde ar putea vorbi. „Eu i-am spus deja că ar fi bine să mergem la mine acasă, dar avem nevoie de asentimentul vostru", a spus croitorul şi toţi au fost de acord, aşa că au plecat din cârciumă doi câte doi. „Ne vom întâlni în faţa uşii", a anunţat Ramiro. Începuse să plouă. Lanas şi *Dinamită* au făcut un ocol prin pieţele Algalia de Arriba şi Algalia de Abajo. Ramiro şi reprezentantul comitetului, al cărui nume nu-l cunoşteau încă, s-au îndreptat în direcţia opusă. Doar Pablo şi omul de la legătorie au ales drumul cel mai scurt, fără să schimbe o vorbă, pentru că ploaia îi obliga să meargă repede, unul în spatele celuilalt, adăpostindu-se pe sub streşini, şi chiar şi aşa s-au udat, astfel încât Pablo a început să tuşească, iar omul de la legătorie l-a întrebat dacă îşi făcuse injecţiile prescrise de medic şi Pablo a răspuns că nu avusese timp pentru asta. *Dinamită* l-a iscodit pe Pedro Lanas, pentru a-i afla părerea despre reprezen-

tantul comitetului central, iar Lanas i-a răspuns că i se părea un căcat cu ochi şi că se va vedea cum va fi primită autoritatea hoţilor de la centru. „Şi eu care nu ascult nici de aşa-numita chemare a lui Dumnezeu, cum să ascult de ei?" Au ajuns primii la arcul lui Ramírez, sub bolţile căruia se afla uşiţa pe unde trebuiau să intre. Au apucat să fumeze jumătate de ţigară, până să audă tusea lui Pablo, care a apărut imediat de după colţ, urmat de omul de la legătorie. Lanas i-a dat lui Pablo nişte palme pe spatele ud. „Trebuie să ai grijă cu tusea asta, auzi? Legile biologice sunt inexorabile", şi a adăugat că dacă Rosina aprinsese deja focul, cel mai bine ar fi să-şi dea jos sacoul şi să se pună la uscat, odată cu acesta. Ramiro şi reprezentantul sosiră în linişte. Omul de la Barcelona purta un impermeabil care strălucea. Fără un cuvânt, Ramiro a deschis uşa şi toţi s-au adâncit în întuneric, dar, în curând, o dâră de lumină a luminat altă uşă. Mergeau în şir, cu Ramiro la urmă, care ţinea lanterna. Omul de la Barcelona nu făcea decât să se uite împrejur. „Pe unde mergem?" I-au răspuns că prin vechiul palat al arhiepiscopilor, care fusese golit pentru a putea fi vizitat de turişti. „Şi nu vă e ruşine să treceţi printr-un palat fără a-l distruge?" Ramiro i-a răspuns că, deocamdată, nu exista alt drum spre casa lui. Când, în sfârşit, au intrat în catedrală, omul de la Barcelona s-a oprit. „Dar ce-i asta?" Catedrala, la ora aceea, era golită de lume şi plină de întuneric şi de un du-te-vino de cavaleri templieri, dar omul de la Barcelona nu părea să-i fi observat, chiar dacă stegarul era cât pe ce să dea cu calul peste el. Noroc cu Pedro Lanas care l-a împins într-o parte. Cuvintele lui au fost: „Catedrala. Pentru a ajunge la dumneavoastră acasă, trebuie să treci prin catedrală. Eu, unul, nu mai înţeleg nimic." În uşa scării turnului au dat peste Manolito, aşezat pe o treaptă. „Ce faci aici, pe întuneric?" l-a întrebat tatăl lui, iar Manolito i-a răspuns lipindu-şi degetul de buze şi spunând: „Şşşt!" Şi-au continuat drumul, vreau să spun, au urcat scările, Rosina a deschis uşa şi au intrat cu toţii. Omul de la Barcelona nu a băgat-o în seamă pe femeie, care l-a

privit şi a ridicat din umeri. Ramiro i-a cerut să facă o cafea pentru fiecare, dar omul de la Barcelona a zis că pentru el, nu. Că nu-i făcea bine şi că prefera un ceai de muşeţel. „Ca domnul arhiepiscop", a spus Rosina, iar omul de la Barcelona a rămas perplex, dar n-a zis nimic. S-au aşezat. Pablo, fără sacou, învelit cu o năframă pe care i-o adusese Ramiro, aşteptând să i se usuce sacoul. Era o năframă de femeie, de culoarea mărului verde, cu franjuri lungi. Omul de la Barcelona a început să vorbească fără nicio introducere, înainte să-i fie adus ceaiul. „Cei de la centru bănuiesc că sunteţi nişte trântori, dar, după câte am văzut până acum, calificativul ăsta mi se pare blând. Ce fel de anarhişi sunteţi, dacă intraţi într-o catedrală ca la voi acasă şi n-aţi aruncat-o încă în aer? Comitetul central vă acuză de a nu fi organizat niciun atentat împotriva acestor simboluri ale oprimării, dar ce constat eu acum este că nu doar le menţineţi intacte, dar vă şi folosiţi de ele." Ramiro l-a întrerupt: „Presupun că domnii din comitetul central nu s-au gândit că, dacă aruncăm în aer catedrala, eu rămân fără locuinţă." „Şi ce-i pasă comitetului central de motivele tale personale?" Pablo a scos o mână lungă şi palidă, ce stătuse ascunsă până atunci, şi a făcut semn că vrea să intervină. „Vorbeşte Pablo", i-a dat Ramiro permisiunea. „Comitetul central, a început Pablo, e posibil să aibă vreo idee despre cum s-ar putea arunca în aer o catedrală, sau, mai bine zis, despre cum nu s-ar putea arunca. Tovarăşii aici de faţă ştiu că am întreprins studii foarte minuţioase pe această temă şi pot să vă spun, tovarăşe, că dacă punem o tonă de nitrotoluen la douăzeci de metri sub pământ într-un loc anume, pe care l-am stabilit cu precizie, nu s-ar reuşi decât aruncarea în aer a prezbiteriului şi a capelelor radiale. Pe de altă parte, pentru ca încărcătura explozivă să fie plasată unde se cuvine, ar trebui să săpăm în stâncă, o muncă pentru care am avea nevoie de mult timp şi care ar trebui să se desfăşoare la lumina zilei, pentru că, dacă ar fi făcută noaptea, zgomotul maşinilor de perforat s-ar auzi în tot oraşul. În ceea ce priveşte tona de explozibil, achiziţionarea,

transportul și utilizarea ar necesita niște plăți și niște proceduri absolut imposibile în situația de față. Dar asta nu e tot. Tovarășul reprezentant al comitetului central s-a referit la nu știu ce simboluri ale oprimării. Catedrala e doar simbolul libertății. Au construit-o oameni liberi care și-au lăsat oful scrijelit pe pietrele acestea. Mărturisesc că și eu m-am gândit într-o perioadă că ar fi drept să fie aruncată în aer. Astăzi, sunt convins că e drept să fie păstrată și poftesc să comunici asta comitetului central. Tovarășii mei și cu mine nu vom precupeți niciun efort ca să apărăm catedrala de orice rău." Reprezentantul, care îl ascultase zâmbind, l-a întrebat: „Chiar împotriva ordinelor comitetului central?" Aici a intervenit violent Pedro Lanas: „Ordinelor? Comitetul central dă ordine?" „Bineînțeles, și eu sunt purtătorul lor." Pedro Lanas s-a ridicat solemn și și-a dus mâna dreaptă la piept. „Eu sunt un anarhist și nu accept ordine de la nimeni. Spune-i asta comitetului central." „Nu sunteți decât o șleahtă de indisciplinați, niște anarhiști precum cei din trecut. Dar lucrurile s-au schimbat mult și în situația actuală avem nevoie de autoritate." Ramiro a izbucnit în râs. „Eu să mă supun. Păi, nici nevastă-mea nu-i în stare să mă comande!" Atunci, a intervenit *Dinamită*: „Grupul de eliberare din Villasanta, adunat aici, e major și capabil să ia decizii și singur, fără ca acestea să-i fie impuse din afară. În plus, vreau să fie clar că noi cunoaștem perfect doctrina anarhistă și că mi se pare imposibil să fim convinși cu argumente, și cu atât mai puțin cu ordine." Omul din Barcelona i-a privit pe rând: „Totuși, are să vă fie greu să împiedicați comitetul central să ia decizia de a rupe cu voi orice legătură pe linie de partid și de a vă declara excluși din federație." „A, foarte bine! Comitetul central e liber să facă după cum îl taie capul, iar noi, la fel. Dar cum nimeni nu ne poate lipsi de calitatea de anarhiști adevărați, fiindcă asta nu ne-a dat-o nimeni, decizia comitetului nu va influența cu nimic situația noastră de grup local autonom. În plus, cred că e necesar să vă amintesc că — și tovarășul Ramiro, care-i de vârsta mea și cunoaște foarte bine lucrurile,

nu mă va lăsa să spun minciuni — încă dinainte de război, comitetul central, sau cum s-o fi numit pe vremea aceea, a încercat în zadar să ne supună şi că răspunsul nostru a fost mai mult sau mai puţin acelaşi. Primul principiu al adevăratului anarhist este să nu asculte de nimeni în afară de el însuşi şi asta, numai dacă e convins că mintea lui şi-a câştigat uzul liber al raţiunii." Vorbise omul de la legătorie, liniştit, dar nu lipsit de energie. Cel de la Barcelona şi-a băgat mâinile în buzunare. „Sunteţi o adunătură de tembeli şi n-am de gând să mai pierd timpul cu voi." A scos o hârtie şi a aruncat-o pe masă. „Aveţi aici decizia scrisă a comitetului central. Misiunea mea a fost îndeplinită." S-a ridicat şi, chiar în acel moment, s-au auzit nişte ciocănituri în uşă. „E poliţia?" a întrebat omul de la Barcelona. „Nu, e arhiepiscopul", i-a răspuns Rosina cu ironie. „Deschide-i", a spus *Dinamită*. „Nu, aşteaptă." Ramiro i s-a adresat celui de la centru. „Pistolul! Dă-mi imediat pistolul!" şi a început să-l percheziţioneze. Omul de la Barcelona l-a dat la o parte. „Nu am asupra mea altă armă decât o capsulă cu cianură." Rosina, care se îndrepta spre uşă, a dispărut în coridorul întunecat. „Vă vizitează arhiepiscopul?" a întrebat cel din Barcelona. „Da. Vine să joace şeptică." „Asta explică totul! Sunteţi nişte anarhişti de dreapta", şi îşi luă impermeabilul. Ramiro a vrut să-l ajute să se îmbrace, dar omul de la Barcelona a refuzat. „Te voi însoţi până la ieşire", a spus Ramiro. „Mulţumesc, dar mă descurc şi singur." „O să te rătăceşti prin catedrală!" Omul de la Barcelona l-a privit cu dispreţ şi a ieşit. Pe coridor, s-a întâlnit cu arhiepiscopul. Nici măcar nu l-a privit. Zgomotul uşii trântite a fost acoperit imediat de bătăile ceasului din turn, care anunţau ora unsprezece. Arhiepiscopul i-a salutat pe cei prezenţi şi a întrebat-o pe Rosina cum îi mergea sarcina. „În afara ameţelilor de dimineaţă, e foarte bine, domnule arhiepiscop. Imediat vă aduc ceaiul de muşeţel." Când prelatul a dat să se aşeze pe locul lăsat liber de omul de la Barcelona, *Dinamită* i-a luat-o înainte şi a şters scaunul cu o batistă. „Nu cumva să fi lăsat ăla vreun microb." „Cine?"

„Unu' de la Barcelona care a venit să ne spună că de ce nu aruncăm în aer catedrala." Arhiepiscopul a scos un pachet de bomboane de ciocolată și le-a împărțit celor de față. „Lui Manolito i-am dat deja. L-am întâlnit jos, foarte interesat de nu știu ce ardere a unui rege." „Nu-l băgați în seamă. Are foarte multă imaginație." Arhiepiscopul s-a întors spre Pablo. „Și dumneavoastră ce aveți de tremurați în halul ăsta?" „M-am făcut ciuciulete." „Păi, nu v-ar face rău niște rachiu." „I-l aduc imediat", s-a grăbit să spună Rosina și a ieșit. Arhiepiscopul i-a întrebat dacă voiau să joace cărți. S-au privit și, la sfârșit, Ramiro a vorbit: „Nu ne mai arde nouă de așa ceva, acum, domnule arhiepiscop. Dacă citiți această hârtie, veți vedea de ce a venit aici piticul ăla de la Barcelona." Arhiepiscopul și-a pus ochelarii și a citit. „Vă compătimesc, dar înțeleg că aveți de vorbit și că eu sunt în plus. Voi bea ceaiul de mușețel și lăsăm cărțile pentru mâine." „Nu, nu, mai stați! Nu ne încurcați deloc." „Avem încredere în dumneavoastră", a adăugat Pedro Lanas. „Problema e că, dacă vreți să-i mulțumiți pe cei de la Barcelona și vă hotărâți să aruncați în aer catedrala, nu se cuvine ca eu să aflu." „Nu vă fie teamă, că nu suntem atât de proști." Omul de la legătorie s-a folosit de momentul de liniște. „Eu aș vrea să le povestesc ăstora ce-a văzut bonzo-ul Ferreiro în lumea de dincolo." Arhiepiscopul a părut surprins. „Și bonzo-ul face voiaje în lumea de dincolo, precum maica Sinforosa?" „Nu e același lucru. Bonzo-ul n-a fost în iad, dar a avut o revelație." „Povestiți-ne." „Poate că Pablo ar putea povesti mai bine decât mine." Dar Pablo, care continua să tremure, a refuzat să ia cuvântul. „Singurul lucru pe care-l pot face e să-ți amintesc câte-un amănunt important, în caz că l-ai uitat." Atunci, omul de la legătorie a repetat aidoma ce le povestise bonzo-ul, fără ca Bernárdez să intervină mai mult de două-trei ori. Prietenii lui ascultau cu stupoare, iar arhiepiscopul cu un interes zâmbitor. „Și despre Villasanta n-a povestit nimic?" a întrebat Ramiro. „Ba da. A spus că era ca un deal de praf și noroi, dar asta, peste câteva sute de ani." Când omul de la

legătorie a terminat de vorbit, arhiepiscopul a spus: „Nu-i prea optimistă revelația asta. Chiar aș îndrăzni să spun că ne arată un viitor plictisitor. Vă imaginați ce-ar însemna pentru mine să fiu arhiepiscop de infinite ori, când cu o singură dată sunt sătul până peste cap?" Atunci, Pablo, cu o voce arzătoare și o mișcare convingătoare a mâinilor, a intervenit în discuție: „Răul cel mai mare, domnule arhiepiscop, nu e plictiseala, ci disperarea. Pe de-o parte, povestea asta ne arată că dreptate nu va fi niciodată. Pe de altă parte, ne oferă dovada empirică a inexistenței lui Dumnezeu." Arhiepiscopul l-a privit ușor surprins. „Dar ce, dumneavoastră credeați în El?" „Nu, domnule, dar una e să fii ateu din convingere filozofică, și alta, să știi sigur că Dumnezeu e o simplă invenție." Ramiro aproape că a săltat pe scaun, iar Pedro Lanas, care își făcea de lucru cu lingurița de cafea, a rămas, deodată, nemișcat. „Ce vrei să spui?" „Nici mai mult, nici mai puțin decât am spus; că una e să fii ateu, cum suntem noi, și alta, să deții dovada empirică. Dovada empirică — a explicat — este, să zicem, demonstrația prin fapte. Un univers care se repetă la infinit exclude ideea unui creator justițiar." Omul de la legătorie lovea în masă cu un cuțit. „Cu alte cuvinte, realitatea ne dă dreptate." „Da, a spus Pablo, dar ne lasă fără speranță." „Îți cer din nou să te explici, Pablo", a spus Pedro Lanas. „Chestiunea este că eu gândesc că Pablo a strănutat de două ori, eu gândesc că de fiecare dată când vedem că revoluția noastră e din ce în ce mai departe și mai greu de înfăptuit, apelăm la noțiunea unei justiții imanente care e, până la urmă, Dumnezeu sau ceva asemănător. Nu e un argument rațional, recunosc, dar este totuși o ieșire. Cel puțin, așa era pentru mine." „Eu nu gândesc la fel, i-a replicat Pedro Lanas. Eu cred că, dacă Dumnezeu este singurul care ar putea să rezolve lucrurile, atunci inexistența lui e altă nedreptate." „Păi, acum ai dubla certitudine a faptului că nu există rezolvare. Pe de-o parte, Dumnezeu nu există, pe de alta, vom vorbi despre asta etern, ba într-o lume, ba într-alta." „Cu vorbele pe care le rostim acum, a întrebat *Dinamită*, că,

pe ici, pe colo, s-o schimba câte ceva, nu?" „Cu aceleași vorbe și cu aceeași răceală a mea. În chip inexorabil." Arhiepiscopul a sorbit ce mai rămăsese din ceaiul de mușețel, care începuse să se răcească. „E ce v-am spus înainte. O adevărată plictiseală." Atunci, Pablo a dat cu pumnul în masă. „Dar eu refuz să mă resemnez! Cred că trebuie să existe un fel de-a aranja lucrurile!" „Bine-ar fi!" a spus arhiepiscopul, fără a înceta să zâmbească. Pablo s-a învelit mai tare cu năframa și i-a dat paharul Rosinei, ca să i-l umple. „Nu știu dacă dumneavoastră, domnule arhiepiscop, îmi cunoașteți teoria. Ăștia mi-au auzit-o de nenumărate ori, dar o s-o repet. Eu susțin că, dacă Marat n-ar fi fost asasinat, omenirea s-ar fi salvat. Pentru că ceea ce-a deformat Revoluția Franceză, ceea ce a făcut-o mai mult decât inutilă, chiar stricătoare a fost Napoleon și codul său civil." „Nu gândiți rău", a comentat arhiepiscopul. „Să vedeți. De când am ascultat revelația bonzo-ului, mă obsedează o idee, aceea de a ajunge în lumea unde e pe cale să înceapă Revoluția Franceză, pentru a evita moartea lui Marat." „Ce spui?" Omul de la legătorie a adăugat întrebării rugămintea de a primi o explicație mai clară și mai amănunțită. „Păi, eu cred că au fost clare și suficiente cuvintele pe care le-am spus. Dacă moartea lui Marat este împiedicată, vom rămâne fără Napoleon, iar omenirea va fi fericită, și această fericire, îmbunătățită zi de zi, va ajunge și la lumile care vor urma." „Adică, a intervenit arhiepiscopul, dacă asta ar fi posibil, istoria s-ar modifica, iar cursul fatalității s-ar întrerupe." „Exact, domnule arhiepiscop." „Prin crearea unei fatalități noi, dar fericite." „Așa, așa." „Asta ar însemna că l-am elimina din istorie pe Hitler și pe mareșalul Pétain." „Și pe Stalin, domnule arhiepiscop, și pe toți dictatorii!" „N-ar fi rău, nu! Dar cine-ar fi în stare să facă așa ceva?" Lui Pablo, răspunsul i-a ieșit patetic și solemn: „Eu, dac-aș putea să trec din lumea asta în cealaltă." Ramiro și-a coborât privirea, întristat. „Dacă nu există altă soluție decât una imposibilă..." Pablo și-a umflat pieptul brusc, făcând să-i cadă năframa de pe umeri. În timp ce

vorbea. Rosina s-a repezit să i-o pună la loc. „Dar de unde știm noi asta? În univers există forțe necunoscute, care vor fi descoperite, probabil, într-o bună zi. Cine ar fi putut să ne asigure că vom ajunge pe lună? Chiar și Newton ar fi izbucnit în râs. Cu toate astea..." „Poate e cum spui, i-a replicat omul de la legătorie; dar asta se va petrece prea târziu, când Revoluția Franceză va fi trecut." „Revoluția Franceză nu va trece niciodată, pentru că se va repeta la infinit! Într-o bună zi..." Omul de la legătorie a scos un creion din buzunar și a început să mâzgălească ceva pe dosul hârtiei de la comitetul central. „Uite, Pablo, dacă faptele se repetă aidoma, acea forță despre care vorbești, în caz că se descoperă, va veni prea târziu. Am făcut desenul ăsta ca să vezi exact cum stau lucrurile. E o problemă de decalaj." Pablo a refuzat să se uite pe hârtie. „Cu asta mi se întâmplă ce mi s-a întâmplat cu Dumnezeu. Rațiunea respinge ideea, dar ceva înăuntrul meu fierbe. În cazul meu, golul pe care l-a lăsat certitudinea că Dumnezeu nu există se umple acum cu speranța nouă că, într-o bună zi, cineva va ajunge la timp." Arhiepiscopul a devenit dintr-odată serios și, în clipa următoare, a izbucnit în râs. „Ați auzit povestea lui Monsieur Mathieu?" „Povestea lui Monsieur Mathieu?" „Da, domnule! Nu se vorbește despre altceva în toată Villasanta. Până și eu am aflat!" Anarhiștii s-au privit unii pe alții și Ramiro a dat din cap că nu. „Trebuie să-l fi văzut măcar o dată. Era un om corpolent și cu părul cârlionțat, blond-roșcat. Umbla prin catedrală, desenând una-alta." „Păi, nu l-am văzut." „Mi-e cam jenă să povestesc, pentru că mi se pare o glumă." „Doar suntem între prieteni, domnule arhiepiscop!" a subliniat, din colțul ei, Rosina. „Știu și mă bazez pe acest lucru. Dar n-aș vrea ca Pablo, care a luat atât de în serios povestea bonzo-ului și posibilitatea de a călători în altă lume posibilă, să vadă cumva în cele ce voi povesti cea mai mică rea intenție. Mi-am amintit de asta pentru că seamănă cu ce a spus Pablo, numai că pe invers." „Pe invers?" „Da, căci dacă n-am înțeles greșit, dumneavoastră, pentru a face o călătorie înapoi în timp, va

trebui să zburați înainte, în vreme ce monsieur Mathieu, pentru a merge înainte, a trebuit să facă un salt înapoi." Pablo a mărturisit că nu înțelegea prea bine. „De acord, aveți dreptate. Lucrurile nu sunt tocmai clare, dar eu încerc să mă folosesc de revelația bonzo-ului — pe care, apropo, mi-ar face plăcere să-l cunosc — pentru a explica gluma lui Monsieur Mathieu. Monsieur Mathieu, care se afla aici de o bună bucată de vreme pentru a desena fel și fel de lucruri din catedrală, așa cum v-am spus, a plecat deunăzi fără aș lua la revedere, dar a lăsat o scrisoare care explica totul." A povestit în amănunt conținutul scrisorii, trebuind să repete unele chestii mai exagerate din aceasta, pentru că nici Rosinei, nici lui *Dinamită* nu le venea să creadă. În sfârșit, totul a fost lămurit. Atunci, Pablo a spus: „Dar ăsta-i un miracol, și eu refuz miracolele pentru că sunt irațională." „De acord, i-a replicat arhiepiscopul, și eu l-am respins, dar, în lumina revelației bonzo-ului, lucrurile se schimbă. Faptul că noi le ignorăm nu înseamnă că nu există acele lumi succesive în care viața se repetă. Dacă în lumea care urmează imediat după a noastră, e vremea Revoluției Franceze, cine ne garantează nouă că în lumea de după aceasta, nu e vremea Cruciadelor? Pe de altă parte, nu-i cu neputință ca un om sfânt precum strămoșul meu, Marcelo, să fi cunoscut procedeul prin care se putea merge dintr-o lume în alta și toate rechizitele necesare unui voiaj precum acela înfăptuit de Monsieur Mathieu. Ceea ce, văzut dintr-un punct de vedere, pare miraculos, adică absurd, poate fi explicat în felul următor: strămoșul meu, sfântul episcop Marcelo, l-a trimis pe Monsieur Mathieu din lumea lui într-a noastră, pentru că știa că aici catedrala era deja construită. El a spus că îl va trimite cu câteva secole înainte, dar, în realitate, l-a trimis cu câteva secole înapoi, adică a folosit singura modalitate posibilă. De-asta spuneam înainte..." Pablo nu l-a lăsat pe arhiepiscop să termine. „E atât de desăvârșit, încât pare imposibil." „Dar vă dă posibilitatea să sperați." „Cum a făcut francezul ăla ca să se întoarcă în punctul de plecare?" „După cât se pare, s-a culcat în fața

altarului Sfântului Cristofor, într-o anumită poziție." „Asta pute a vrăjitorie." „Dacă admiteți că Sfântul Cristofor nu este decât o legendă și că Biserica l-a șters din cataloagele sale, singurul lucru care rămâne în picioare e locul, ora și poziția." „Într-o biserică." „Da, dar asta-i mai puțin important. Trebuie să acceptăm, cel puțin ca pe o ipoteză, că într-un loc anume, într-o poziție anume și la o anumită oră, acționează forțele necunoscute care-i permit unui om să emigreze dintr-un univers în altul. Mie nu mi se pare mai miraculoasă povestea asta decât revelația ce i-a fost dată bonzo-ului." „Chestia e că bonzo-ul, l-a întrerupt omul de la legătorie, în afara faptului că e un ascet care nu se hrănește decât cu ceai și ceapă, a ajuns foarte departe pe calea spiritului." „Eu nu propun, i-a replicat arhiepiscopul, ca prietenul nostru Pablo să se pregătească prin post, pentru că, după câte am înțeles, Monsieur Mathieu mânca bine, ca orice francez. Nici nu sugerez că ar trebui să intre în stadiu cataleptic, deoarece, pentru a-i face față lui Charlotte Corday, va avea nevoie de putere. Un braț slăbit de somn nu mi se pare cel mai potrivit pentru a opri pumnalul asasin! În sfârșit, adevărul e că nu propun absolut nimic. Ceea ce-am spus, am spus pentru că mi-a venit în minte din pricina unor coincidențe." „Am înțeles, a spus Pablo cu voce patetică, dar eu voi ține cont de ce ați spus." Cu câteva clipe înainte, intrase Manolito și rămăsese în spatele scaunului lui Pablo. Când acesta a tăcut, Manolito a spus: „Acolo jos tocmai l-au ars de viu pe regele Franței, pentru trădare, iar pe un bărbat care a ieșit de aici, l-au călcat caii cu copitele." „Caii?" a întrebat arhiepiscopul. „Da, caii templierilor. I-am spus să se dea la o parte, dar nu m-a ascultat. Pare mort." Arhiepiscopul a făcut o cruce în aer.

15 octombrie

„Și ce s-a întâmplat cu anarhistul din Barcelona?" m-a întrebat Lenocika. „S-au dus în catedrală, au văzut că era

într-adevăr mort şi s-au sfătuit chiar acolo asupra lucrurilor ce trebuiau făcute. Toate soluţiile propuse prezentau inconvenientul că poliţia avea să-i bage pe toţi la închisoare, ceea ce, după părerea lor, nu era oportun. Arhiepiscopul i-a salvat: „La urma urmelor, a spus, eu sunt cel care porunceşte în catedrală, iar mortul se află sub jurisdicţia mea. Ar fi mai bine să-l lăsăm unde se află, ca să fie găsit mâine. Poliţia n-are decât să creadă ce-o pofti. Mi-ar plăcea să aflu ce explicaţie ar da unei morţi datorate loviturilor de copite ale unor patrupede, petrecută în interiorul unei catedrale! Luaţi-i toate hârtiile din buzunare şi capsula de cianură daţi-mi-o mie, ca nu cumva s-o înghită Manolito, crezând că-i o bomboană templieră. Iar dumneavoastră, desigur, nu ştiţi nimic despre toate acestea." În ziua următoare, când a fost descoperit cadavrul, lumea a crezut că-i aparţinea cuiva care se ascunsese acolo ca să fure şi, nefiind identificat, l-au îngropat cu un număr." „E un procedeu cam expeditiv de a te descotorosi de un personaj", a observat Lenocika. „Recunosc, dar nu am altă soluţie. Cine naiba l-a pus să se vâre sub picioarele cailor?" „Oricum, ai fi putut să descrii scena, care mi se pare foarte atrăgătoare, ca de roman gotic." „Ţine seama că e vorba de un personaj episodic. Aş pierde cu el mai mult timp decât este necesar." „Poate că era un om interesant." „Nu cred." „Nu există niciun om, şi-a pronunţat Lenocika verdictul, care să nu merite atenţia unui romancier." Şi a schimbat vorba.

A treia secvenţă profetică

V

Vai, popor de mâncăi! Popor de plimbăreţi! Sare a istoriei vă credeţi, voi, locuitori ai Villasantei!

Nici măcar un singur strigăt de protest, niciun singur mort pe stradă! Nu există niciunul în stare să urle: Jos cu el!?

Ca niște miei îl lăudați pe Viking și îi adulați efigia; suportați ca fiicele și soțiile voastre să se culce cu soldații; ele spun că sunt forțate, dar eu știu din surse sigure că o fac cu asemenea plăcere și satisfacție, de parcă n-ar exista alți bărbați în viața lor. Până la lună v-au crescut coarnele, proliferante și caligrafice; adevărate păduri, la umbra cărora femelele voastre vă înșală, pentru ca totul să rămână ascuns și să nu existe, de fapt, înșelăciune.

Iar voi, nici măcar să nu vă atingeți de ele. Legea regelui este legea. „Țelul nostru cel mai măreț, când am cucerit cetatea, a fost acela de a o mântui de lacrele rasiale care o urâțesc: în primul rând, de marțafoi, de sfrijiți și de mititei, inși care nu fac față și nu valorează cât o ceapă degerată. (Traducerea îmi aparține.) Prin urmare, poruncesc: Art. 1.: Niciun bărbat din Villasanta nu va mai întreține raporturi sexuale cu soția lui, cu logodnica sau cu prietena, dacă nu vrea să fie trecut prin mașina de ucis iute. Art. 2.: Toți invadatorii vor avea liber acces la băștinașele de orice vârstă sau condiție, fără ca acestora să le fie permis să-i refuze, dacă nu vor să sufere aceeași pedeapsă. Art. 3.: Băștinașele vor fi, cu toate acestea, lipsite de dreptul de a pretinde sau de a solicita, având doar posibilitatea de a sugera sau de a se da la invadatori, singurii îndreptățiți să aleagă procedeul de apropiere.“ Nici măcar călugărițele de clausură nu i-au refuzat pe violatorii lor! Dar de ce le pomenesc pe călugărițe? Dacă nici măcar pe moartele voastre nu ați fost în stare să le apărați! Deoarece, chiar în această dimineață, regele Olaf, îmbrăcat în haine de paradă și însoțit de căpeteniile lui, a vizitat catedrala și, fără ca nimeni să-l împiedice, a intrat în labirint și a ajuns până la chilia unde zac oasele, parfumate de dragoste, ale doñei Esclaramunda, iubită de un arhiepiscop, aceeași femeie pentru care Olaf a pierdut, cu un mileniu în urmă, crunta bătălie de la Catoira. Și știți ce-a făcut? A îngenuncheat și a plâns, a îmbrățișat statuia și a hulit cerul pentru că fusese nedrept. Ceea ce ar fi fost suportabil, ba chiar plăcut pentru orgoliul local, dacă după asta n-ar fi poruncit ca mormântul să fie demontat și dus la palatul unde locuiește el, ca să-l aibă zi și noapte aproape de lacrimile lui. A

fost ca și cum ne-ar fi furat inima, locuitori ai Villasantei! Laolaltă cu piatra de mormânt și cu statuia culcată pe o năsălie cu bentițe negre până-n pământ, a purtat-o într-o procesiune, în ritmul aceluiași marș al lui Chopin, cu urlete și vaiete și trupe în uniforme îndoliate. Iar regele, la urmă, îmbrăcat în negru, împreună cu aceleași căpetenii și conducători, îndoliați și ei. Și multă lume în jur, privind și plângând durerea lui Olaf. De parc-ar fi fost a lor! „Sărăcuțul de el! Se vede c-o iubea!"

Oare ce ni s-ar mai putea întâmpla după asta? Dar ce mai contează? V-au plătit ofensa cu vârf și îndesat. Vă iau femeile? Da, dar nu vi le-au înapoiat deja? Mai bine zis, nu vi le-au înlocuit? Poate că n-ați aflat încă, dar mâine, la ceasul proclamării legii, vi se va da de știre. Până atunci se vor zvoni tot soiul de prostii, care vă vor face să holbați ochii, veți întreba dacă așa ceva este posibil și mulți dintre voi, ca să nu zic toți, veți mulțumi cerului, pentru că vi i-a trimis pe vikingi, eliberatorii voștri. Așa cum se numesc ei înșiși.

O să vă povestesc totuși, dacă asta e menirea mea. S-a întâmplat în seara asta și a fost ca o sărbătoare, cu domni îmbrăcați în togă, ciucurași de doctori și licențiați, muzici corale și Gaudeamus. De parcă i-am fi dat titlul de doctor lui Freya! Dar încă n-o cunoașteți. Veți înțelege pe parcurs.

Mai întâi, oamenii care se întâlnesc, dichisiți nevoie mare, la invitați mă refer, se salută și ce mai faci și de mult nu te-am mai văzut și nelipsitele arăți foarte bine și parcă nu îmbătrânești și restul prostiilor de genul ăsta.

Și apoi, că de ce or fi instalat o pasarelă în centru ca la prezentările de modă, și de ce or fi acoperit prezidiul cu zorzoane, covoare luxoase și o pictură cu Suzana și bătrânii, prima mențiune istorică a voyeurismului, ușor de contemplat, pe de altă parte, pentru că pictorul care a făcut-o e Rubens.

Când toți s-au așezat la locurile lor și s-au liniștit, s-a pornit muzica, o melodie calmantă ca o doză de bromură, ce a precedat apariția Scaldului, deja dragul meu prieten, Oscar Oscarson, pe care-l bănuiesc de o anume homosexualitate mentală, bazându-mă pe anumite detalii.

Prevăzuseră niște microfoane, două, ca să fiu exact, și mai multe difuzoare distribuite prin toată sala. Instalațiile electronice ale străinilor prezintă avantajul că funcționează, că îmbunătățesc vocea și o catifelează. Tot așa s-a întâmplat și cu vocea lui Oscar Oscarson care, deși este ușor pițigăiată, părea că aparține unui bariton ce se apropie puțin de tenor. Iar vocea mea, care este baritonală, părea de bas. Așa mai zic și eu!

Oscar Oscarson a adresat celor prezenți un salut înflorit, pe care l-am tradus, și s-a lungit în ample comentarii despre scopurile invadatorului modern, care, dincolo de sentimentele sale personale — se referea la iubirea regelui pentru Esclaramunda — îi aduseseră pe vikingi în oraș. A făcut o paranteză pentru a explica rațiunile strategice care-i făcuseră să apeleze la un deghizament precum cel al indienilor, atât de îndepărtat de propriile lor tradiții militare, și a spus că, date fiind eșecurile de odinioară ale invaziilor maritime, din cauza turnurilor de observație și pentru că dispozitivele de apărare din estuarul Arousa ar fi putut să scufunde cu ușurință corăbiile lor de lemn și piele, au preferat să intre în oraș pe jos, deghizați în ceva care să nu atragă atenția, stratagemă de care erau mândri și care se așteptau, din motive întemeiate, să fie consemnată de Istorie. După care și-a reluat discursul despre rațiunile colonizării, ce îi determinaseră să dorească o îmbunătățire a rasei, precum fuseseră deja enunțate în legea aceleiași zile, dar că interdicțiile și permisiunile care figurau în textul legii nu presupuneau, în nici un fel, un sacrificiu din partea bărbaților privați de femeile lor, cum se va vedea în continuare. Pe neașteptate, vreau să spun că fără nicio tranziție sau punte, a afirmat că orice cucerire și orice colonizare combină finalitățile morale cu cele economice, și că ei, vikingii, aduceau un plan de industrializare a orașului, intim legat de contribuția la soluționarea problematicii virile. M-am gândit, în timp ce traduceam, că vikingilor le trecuse prin cap, poate, să înființeze bordeluri moderne, dotate cu tehnică de vârf, și să dea astfel de lucru curvelor lor șomere, dar am greșit. Proiectul era altul și, pentru a-l aduce la îndeplinire,

solicitau colaborarea bogaților locali, cărora le garantau dobânzi suculente, prevăzute în contract, cu scutiri de impozitele care obișnuiau să-i întristeze.

Lumea se foia deja în scaune, fiindcă Oscar nu vorbea clar, și începeau să mă bănuiască de traducere deficientă; pentru că nu concepeau, tâmpiții și tâmpitele acelea, că o bună propagandă politică și economică putea să se folosească de procedee literare atât de triviale precum suspansul. *De care, ce-i drept, Oscar Oscarson abuzase într-o măsură inadmisibilă din punct de vedere literar, chiar dacă nu vreau să mă amestec în chestiunea eficacității comerciale.*

„Acum, doamnelor și domnilor, ne apropiem de climaxul acestei seri, dat fiind faptul că n-am pomenit încă, nici n-am sugerat măcar, natura afacerii care ne va aduce un profit foarte gras, va constitui o punte de legătură între popoarele noastre și, lucrul cel mai important, poate, va aduce nemaipomenite beneficii morale societății în care trăim; căci, dacă, pe de-o parte, vom da de lucru în fabrica noastră la câteva sute de muncitori și muncitoare, ceea ce vă va elibera de amenințarea șomajului, pe de altă parte, chiar acești muncitori vor obține o libertate totală și efectivă; ele, dăruindu-se îmbunătățirii rationale a rasei; ei, realizându-se, acesta e cuvântul cel mai potrivit, în ceea ce privește formele cele mai personale și mai rafinate ale amorului. Tocmai către această realizare ținteste produsul nostru, pentru că există în bărbați, cu precădere în cei care aparțin popoarelor inferioare, tendința, probabil înnăscută, de a transforma în obiect persoana iubită, astfel încât femeile, cel puțin cele normale, reclamă participarea altei persoane, pe care nu numai că nu o obiectualizează, dar căreia nici nu le-ar folosi obiectualizată. Să lăsăm deoparte chestiunea auxiliară dacă nu cumva tocmai în această atitudine se vădește mereu bănuita și niciodată recunoscuta superioritate a femeilor. Acesta este un fapt pe care trebuie să-l admitem ca atare. Numai dacă ținem seama de el, ne putem explica anumite neregularități aparente din statisticile indicilor noștri de producție. Mă rog, astea sunt chestiuni despre care vor vorbi în

ședințele lor viitorii consilieri. Dacă dezbatem acum aceste probleme, am devia prea mult de la subiect, și observ deja la dumneavoastră semne de nerăbdare. Voi tăcea, așadar. Permiteți-mi să v-o prezint pe domnișoara Freya."

A tras de un șnur, s-au stins luminile, s-a aprins un reflector, s-au deschis draperiile care ascundeau partea din spate a scenei și s-a arătat Freya; după toate aparențele, o fată foarte frumoasă, îmbrăcată, cu o feminitate probabil excesivă și cu un chip ce-mi aducea aminte de un altul, fără să știu însă de care. Și-a mișcat capul încântător într-o parte și-n cealaltă, s-a îndreptat înspre pasarelă, așa cum fac manechinele, s-a răsucit, tot după obiceiul acestora și, după câțiva pași, a început să-și suflece jerseul, care, aruncat apoi cu neglijență, a căzut pe capul unui spectator în vârstă și i-a dat jos ochelarii. Ajunsese deja pe pasarelă, când și-a desfăcut fermoarul de la rochie, care, la câțiva pași mai încolo, a rămas înfășurată după picioarele ei. S-a debarasat de ea, dintr-o azvârlitură de picior, impulsivă, dar oportună, după care și-a dus mâinile la spate ca să-și desfacă sutienul. În acel moment, s-a auzit o voce care a spus: „Destul!". Și niște murmure înfundate: „Nu, nu! Să continue!" Cât despre șușotelile femeilor, le-am presimțit, dar nu le-am auzit.

Freya se oprise pe la jumătatea pasarelei, cu lumina deasupra ei, cu brațele ridicate și mâinile la ceafă, nemișcată ca un cadavru sau o păpușă. Cel care strigase „Destul!" a ieșit din mulțime, făcând un amplu gest de reproș. Părea să fi încremenit la rându-i, însă un mic tremur arăta că e indignat și viu. Chiar dacă era îmbrăcat civil, l-am recunoscut pe părintele Almanzora.

Ceilalți, uimiți, rămăseseră cu privirile ațintite asupra lui Freya, mângâindu-i coapsele și sânii, încă acoperiți. Chiar și femeile, acum tăcute, se simțeau atrase de acea figură care păstra, aproape suspendată în aer, un echilibru negat de știință. Atunci, Scaldul a vorbit. Ascultați cuvintele lui:

— Cum veți fi ghicit deja, nu este o ființă omenească, ci o păpușă. Dar ce păpușă! Făurită din materialele cele mai deli-

cate; nu e piele mai dulce decât a ei, nici măcar cea a negreselor, nici mișcări mai incitante, nici mângâieri mai ascunse, iar trupul ei, cu proporții desăvârșite, e mai presus de fire. Freya este femeia la care au visat mii de generații, cea cântată de poeți și dorită de îndrăgostiții schizoizi, cea pe care au încercat în zadar s-o zugrăvească pictorii, cea pe care sculptorii n-au izbutit s-o modeleze. Dacă un cunoscător ar cântări-o din priviri, și-ar da seama imediat de echilibrul proporțiilor ei, calculate la milimetru cu ajutorul celor mai moderne instrumente de precizie. Ați văzut cum merge, cu acel aer nonșalant, pe care femeile l-au pierdut și pe care doar cei mai în vârstă dintre noi ni-l mai amintim, dar care zace în subconștientul tuturor poftelor. Freya este alcaloidul feminității.

În vreme ce Oscar perora, iar eu traduceam — în lumina candelabrele luxoase —, l-am examinat pe părintele Almanzora și am putut să observ că atitudinea lui se înmuiase, brațul furios îi căzuse și se liniștise, iar în trăsăturile lui de vulpe se întrevedea interesul crescând al expertului care descoperă aurul adevărat sub poleială. Se sprijinise de perete într-o poziție comodă, ca acela care nu vrea să piardă niciun cuvintel. Ceilalți, ca muți, își mutau privirea de la Scald la păpușă, de două ori fascinați. La fel și femeile, dar poate că numai de perspectiva afacerii.

— Veți putea examina fișa tehnică a lui Freya din broșura explicativă care vi se va înmâna la ieșire. Vă anunț totuși dinainte că sub pântecele ei delicat se ascunde un computer minuscul, alimentat de patru baterii de un volt și jumătate, reîncărcabile, care se instalează în tălpile picioarelor fără a fi perceptibile, deși se află sigur acolo, pentru ca mâna care mângâie sau buzele care sărută să nu fie surprinse de vreo fantă impertinentă. Sub păr, ascuns la rândul său, se găsește un tablou de comandă cu treizeci și trei de butoane, dispuse în serii de unsprezece, având rolul de a-i ghida mișcările care, pornind de la cele o mie două sute douăzeci și unu de mișcări de bază, pot fi multiplicate la infinit, dar, fiindcă pot fi apăsate unul, două, trei, patru sau toate cele treizeci și trei de butoane în

același timp, rezultatele sunt nebănuite. Există, oare, vreo femeie vie, oricât de înțelept ar fi trupul ei, care să ofere un repertoriu mai complex și mai variat? Imaginația umană, înfocată la maximum, nici nu poate visa asemenea mișcări, însă o mână tremurătoare, cu un gest neînsemnat, le poate transforma în realitate. Specialiștii noștri sexologi au studiat, înainte de a concepe programul păpușii, ceea ce oamenii de toate culorile și din toate culturile au poftit și au visat, posibilul și imposibilul, insistând însă asupra vechilor mărturii ale civilizațiilor celor mai erotice, astfel încât au conceput-o pe Freya ca pe un rezumat al tuturor femeilor reale și imaginare, o sumă a tuturor felurilor de dragoste, de la cea romantică, la cea fizică și focoasă. Nu e nevoie să vă explic că este dotată cu trei găuri utilizabile, fiecare cu mișcarea sa proprie, dacă se dorește, și că anumite exemplare de lux ating idealul semitic al virginității perpetue. În sfârșit, am să vă spun un amănunt care îi va interesa pe medici: este absolut aseptică și se spală automat. Biologii noștri lucrează la un arhetip fertil, dar nu sunt în măsură să vă spun în cât timp se va realiza acesta și, cu atât mai puțin, când va ieși pe piață. Dar este, fără-ndoială, un scop al nostru.

Părintele Almanzora s-a desprins de la perete și a ridicat mâna cerând cuvântul. Scaldul mi-a spus că are îngăduința să vorbească. I-am transmis-o părintelui.

— Deocamdată, a spus Almanzora, nu am decât o întrebare, o curiozitate nevinovată: Oare nu-și vor putea permite această păpușă perfectă decât o mână de oameni foarte bogați?

— Ne-am gândit la asta. Păpușa de față este un model destinat în special oamenilor cu stare, chiar dacă s-a avut în vedere puterea de cumpărare a unor pături cât mai largi. Se înțelege de la sine că se va putea cumpăra în rate. Dar există și modele simple, gândite și proiectate pentru sensibilitățile rudimentare și elementare, cu venituri modeste. Deviza noastră este: Nici un bărbat fără femeia dorită. Prin modelele ieftine s-a urmărit satisfacerea unor pofte secundare, care nu aparțin tocmai domeniului erotic. Cărui muncitor nu i-ar plăcea oare să se culce cu o regină? Avem portretele tuturor reginelor în

viață și ale celor faimoase din trecut, Semiramida, Cleopatra sau Caterina a Rusiei, care ne privesc de la înălțimea istoriei sau a tablourilor din muzee. Cinematograful, societatea, scandalurile pun în circulație modele inaccesibile. Noi le furnizăm la un preț modic. Cu alte cuvinte, de la cea pe care o vedeți acum, până la negresa grasă și liniștită, inertă în esența ei, nu există femeie care să nu figureze într-unul din cataloagele noastre. Pe de altă parte, pentru că suntem realiști și ne este cunoscut faptul că, de multe ori, bogăția nu este însoțită de bunul gust, caracteristicile tehnice ale lui Freya se regăsesc în multe alte tipuri, chiar și în cele alese dinainte. Astfel încât fabricăm atât păpușa pedepsitoare și sadică precum și pe cea liniștită sau masochistă, ca să nu mai vorbim de toate clasele de efebi. Într-un cuvânt, căci nu vreau să vă obosesc, producția noastră este la fel de variată pe cât este dorința omenească.

— Trebuie să fie o afacere bună, a spus cineva din spate, în partea dreaptă.

I-am tradus cuvintele.

— Contam pe perspicacitatea dumneavoastră, a replicat Oscar. E afacerea cea mai profitabilă care se poate închipui.

— Dar și vorbește? a întrebat altul.

— Nu vă îngrijorați. Există modele mute cu desăvârșire, dar altele, mai complexe, gem, surâd, plâng în hohote, se vaită, insultă, după voința proprietarului și în momentele stabilite de acesta. În urma unor îndelungi deliberări, am renunțat la guralive.

— De parcă așa am fi toate, l-a întrerupt o femeie.

— Mai rămâne să vă atrag atenția asupra unui lucru. Chiar dacă aceste păpuși par să fie produse în serie, fiecare dintre ele are un secret personal care nu figurează în brosura cu instrucțiuni și al cărui cifru rămâne ascuns. Într-o bună zi, pe neașteptate, amantul va descoperi la păpușa lui un comportament extraordinar, ea va face sau va arăta ceva neașteptat, fapt ce va prilejui deschiderea unor posibilități inedite. De exemplu, niște sfârcuri care vor musti de lapte. Acest secret individualizează fiecare păpușă. Tocmai pentru că știe acest lucru, se

subliniază în instrucțiunile de folosire, proprietarul se va aprinde de poftă și va nutri o speranță ce nu se va sfârși cu o decepție. Aș spune că prin acest procedeu am umanizat păpușile, le-am dotat cu personalitate. Și acum, câteva detalii practice. Soldații noștri au adus o parte a utilajului, iar serviciile logistice se ocupă acum de completarea acestuia. Fabrica se va construi într-o săptămână, cel mult zece zile și are nevoie de încă o dată pe atât pentru a funcționa din plin. Totuși, avem la dispoziție un stoc suficient pentru a satisface primele cereri. Afară, în sala alăturată, veți putea depune cererile și cumpăra acțiuni. Până ce va fi necesară o sporire a capitalului, numărul acțiunilor este limitat, însă în cazul perechilor căsătorite, fiecare dintre soți poate cumpăra numărul maxim de acțiuni permise sau le poate pune pe numele copiilor, în proporția dorită. În ceea ce privește asociațiile, numărul de acțiuni ce poate fi achiziționat va trebui negociat. Deocamdată, acțiunile nu sunt transferabile, însă pot fi gestionate de o bancă. Ca să n-o mai lungesc, odată cu hârtia fiecărei acțiuni veți primi instrucțiuni scrise. Mă aștept să se vândă toate, așa că hotărâți-vă repede.

A înaintat pe pasarelă și a luat corpul static al lui Freya, pe care l-a dus în brațe de parcă ar fi fost al unei femei leșinate. Însă, odată ajunsă pe scenă, Freya a scos un strigăt scurt și a fugit, ascunzându-se după draperii.

În sala alăturată era agitație mare.

Puțin mai târziu, părintele Almanzora cumpăra, printr-un intermediar, numărul maxim de acțiuni pentru sine și pentru fiecare dintre călugărițele din mănăstirea lui, inclusiv pentru maica Firústica.

Continuă jurnalul de lucru

20 octombrie

M-am împotmolit din nou. Mi se întâmplă tot mai des. În anumite situații, există o cauză exterioara, și atunci, procedeul

cel mai nimerit prin care pot să intru iarăși în roman este supunerea acestuia la un examen critic, din care obișnuiește să iasă prost. Așa și acum. Aș fi avut chef să rup tot ce scrisesem și să încep din nou fără ajutorul Lenocikăi, care, deși înțelege deficiențele textului, zice că s-a atașat de acesta și că e mai bine să continui. Îndoielile mele au fost legate de structură. Să luăm nucleele cele mai importante ale narațiunii, cele pe care aceasta s-ar putea baza: pe de-o parte, descoperirea cadavrului lui Marcelo și rolul Balbinei în moartea lui; pe de altă parte, peripețiile lui Bernárdez. Povestea Balbinei și a lui Marcelo se poate desfășura înapoi, ca o funie care se adună; cea a bonzo-ului și a lui Bernárdez poate merge înainte, ca o urmărire a Destinului. Dacă aceste nuclee ar fi bine însăilate, romanul ar avea două timpuri ce ar curge în direcții opuse, și asta ar fi foarte bine, pentru că mintea cititorului nu ar obosi datorită acestui exercițiu al compensației, acestui gen de du-te-vino; când ai obosit să mergi înapoi, o iei înainte, și tot așa până la sfârșit. Ar fi nevoie, bineînțeles, de două scriituri diferite. Naratorul primului nucleu ar trebui să fie Balbina, care-i povestește lui don Procopio în mai multe reprize sau mie. Al doilea nucleu nu are un narator vizibil, căci, în loc de relatare, acesta cere o desfășurare realistă și obiectivă. Astfel, fiecărui timp i-ar corespunde un *tempo*, și rezultatul ar fi magnific.

Până aici, Lenocika a fost de acord, sugerându-mi chiar câteva procedee punctuale. Apoi mi-a trecut prin cap, naiba știe de ce, că ar fi bine să renunț la punctuație și la convențiile ei, măcar într-una dintre narațiuni, pentru a întări contrastul; m-am gândit că ar fi bine s-o fac în povestea lui Pablo, pentru a risipi impresia inevitabil neplăcută de realitate.

La început, ea nu a fost de acord, pentru că are o credință nestrămutată în efectul clarificator al punctuației, dar eu am pretins că suprimarea cu pricina ar conferi narațiunii un aer misterios și chiar o anume ambiguitate poetică. Cum ea a negat lucrul acesta, am făcut o probă: am ales

un paragraf din scenele cu anarhişti din turn şi l-am rescris în felul următor:

„de acord aveţi dreptate lucrurile nu sunt tocmai clare dar eu încerc să mă folosesc de revelaţia bonzo-ului pe care apropo mi-ar face plăcere să-l cunosc pentru a explica gluma lui monsieur Mathieu monsieur Mathieu care se afla aici de o bună bucată de vreme pentru a desena fel şi fel de lucruri din catedrală aşa cum v-am spus a plecat deunăzi fără a-şi lua la revedere dar a lăsat o scrisoare care explica totul a povestit în amănunt conţinutul scrisorii trebuind să repete unele chestii mai exagerate din aceasta pentru că nici Rosinei nici lui *Dinamită* nu le venea să creadă în sfârşit totul fusese clarificat atunci Pablo a spus dar ăsta-i un miracol şi eu refuz miracolele pentru că sunt iraţionale de acord i-a replicat arhiepiscopul şi eu l-am respins dar în lumina revelaţiei bonzo-ului lucrurile se schimbă faptul că noi le ignoram nu însemna că nu existau acele lumi succesive în care viaţa se repetă..."

„Şi ce-i cu asta?" a întrebat Lenocika. „Păi, la lectură ai o senzaţie diferită din punct de vedere exclusiv estetic." „Foarte bine. Vrei să-mi citeşti fragmentul cu voce tare?" „Pentru ce?" „Pentru ca să duci experimentul până la capăt." I-am citit paragraful şi ea a izbucnit în râs. „Acolo n-or fi nici puncte, nici virgule, dar tu le-ai înlocuit prin intonaţie şi pauze." „De acord, dar suprimarea punctelor şi a virgulelor nu se face pentru cel care aude lectura, ci pentru cel care citeşte în linişte." „Explică-mi, atunci, de ce tai un cuvânt şi îl înlocuieşti cu altul, care înseamnă acelaşi lucru." „Pentru că sună mai bine." „Şi ce-ţi pasă ţie cum sună, dacă nu-l auzi?" A trebuit să recunosc că, până şi atunci când citeam în tăcere, îmi *auzeam* cuvintele şi le organizam potrivit unui principiu muzical. „Atunci, suprimarea punctelor şi a virgulelor nu-ţi foloseşte la nimic." A trebuit să mă apar, atacând, şi, după cum se poate bănui, am reprodus acolo marea polemică universală între realismul socialist şi scriitura liberă. A câştigat ea, dar eu n-am recunoscut.

„În orice caz, a continuat, este prematur să luăm o decizie. Materialul tău e încă subțire. Nu știi acum cât vei scoate din istoria Balbinei și a lui Marcelo, care se poate transforma într-o plicticoasă acumulare de date inutile sau în narațiunea succintă a trei sau patru evenimente esențiale: totul depinde de memoria Balbinei sau, mai bine zis, de caracterul său selectiv. În ceea ce-l privește pe Bernárdez, te-ai gândit la ceva?" „Nu, bineînțeles. Se află într-un moment dificil, un adevărat *impasse*, pentru că legătura pe care a stabilit-o arhiepiscopul între bonzo și Monsieur Mathieu și, mai ales, felul în care a înțeles-o și a acceptat-o Pablo creează o situație fără ieșire." „De ce ți-ai imaginat așa ceva, atunci?" „Trebuia să iau lucrurile de unde le lăsase intervenția ascunsă a Atotputernicului. Am preferat să reiau firul poveștii de acolo." „Și acum nu știi cum să ieși din încurcătură." „Da, adică... am la îndemână soluția de a-i inventa lui Pablo un proces psihologic, de a da o raită prin conștiința lui, ca să văd ce se întâmplă acolo." „În felul acesta vei comite impardonabila eroare a psihologismului." „Și asta-i adevărat."

Lenocika era întinsă pe divan (spunea că în poziția aceea gândea mai bine) și își adunase picioarele sub mâinile înnodate. Eu, în picioare, mergeam de la fereastră la masă și înapoi. Aveam chef să fumez, dar ea îmi numărase țigările pentru ziua respectivă și apoi mi le luase, iar pachetul se afla acum sub perna pe care își sprijinea capul.„Crezi c-aș face bine, am spus ce mi se năzărise tocmai atunci, să merg să-l văd pe Pablo și să-i pun niște întrebări? Nu există o metodă mai obiectivă." „Ar fi minunat dacă ți-ar spune adevărul." „Pablo nu-i un mincinos. În plus, cuvintele sunt cele care rămân, iar eu mă bazez pe ele, nu pe gânduri." „Nu pierzi nimic, dacă încerci. Unde-o fi acum?" „Păi, uite, e un lucru curios. S-a întâlnit cu Juanucha și au mers împreună să bea un pahar cu vin." „Și întâlnirea asta a fost întâmplătoare?" „Nu prea. Juanucha a făcut în așa fel încât să se întâlnească." „S-a îndrăgostit de Pablo?" „Nu știu încă, dar în cele câteva ocazii în care s-au văzut, a arătat un anume interes

pentru el, ceea ce e normal pe de altă parte, din moment ce Pablo este un tip foarte diferit de studenții chipeși cu care se distrează Juanucha." „Și Pablo e chipeș." „Da. Poate că și acesta este unul dintre motivele interesului ei, dar numai la început. Lui Juanucha îi place Pablo, precum tuturor fetelor care îl văd. Dar dacă restul fetelor țin seama și de faptul că e un bărbat fără viitor și, pe deasupra, anarhist, pentru Juanucha, toate astea nu contează." „Dar nu știm nimic despre ea. Ce spui ai inventat acum, pe loc." „Nu. Amintește-ți bine scenele. În prima, după ce l-a văzut pe Pablo și i-a vorbit, s-a despărțit de studentul din Bilbao, cu care tocmai petrecuse o oră în pat." „Adică, într-un moment în care e satisfăcută și-l poate asculta pe Pablo fără vreo neliniște erotică." „Dar, după aceea, în timp ce bonzo-ul își povestește călătoria, nu-și ia ochii de la el." „Pentru că e drăguț. Nu se spune că, în afară de faptul că-l privește, îl și dorește, însă se presupune." „De ce să presupui, dacă nu se spune clar?" „Păi, e normal. Băiatul îi place, îl mănâncă din ochi și își imaginează cât de bine s-ar simți împreună." „Repet că asta nu se spune. Și ce nu se spune nu există." Lenocika m-a privit cu un amestec de mustrare și ironie. „Și ce spui de Robinson Crusoe?" „Ca istorie, e, desigur, falsă. Însă e o ficțiune." Lenocika și-a eliberat picioarele din strânsoarea mâinilor și s-a ridicat. „Niciodată nu vom ajunge la un acord. Totuși cred că am datoria să-mi exprim punctul de vedere despre Juanucha. Pablo îi place, dar, în afară de asta, se simte fascinată când îl ascultă vorbind. E posibil ca, în acele momente de fascinație, dorința să nu figureze în peisajul conștiinței, însă se află în pielea și în venele ei. Nu ar fi deloc ciudat ca, după una dintre peroratiile lui Pablo, Juanucha să i se arunce în brațe și să înceapă să-l sărute. Eu, în locul ei, așa aș face." „Și apoi, ce? Fac dragoste?" „Dacă se ivește prilejul, bineînțeles. Iar dacă tu ascunzi acest lucru, vei aluneca în idealism." „Chestia e, am subliniat, că mie nu-mi pasă de relațiile sexuale dintre Juanucha și Pablo. Și mă mir că tocmai tu, care ești atât de puritană, insiști pe

tema asta." „Eu nu spun să descrii aceste relații, ci doar să ții seama de ele, ca de ceva real." Începea să mă deranjeze încăpățânarea lui Lenocika. „Pablo, i-am spus, renunță să-și scrie dramele, își sacrifică vocația de artist pentru cea de revoluționar. De ce nu și-ar sacrifica și viața amoroasă? Nu ar fi primul anarhist absolut cast." Nu știu dacă tonul cuvintelor mele nu a fost mai dur decât era necesar și politicos. Lenocika m-a privit și a sfârșit prin a zâmbi. „Bine. Ți-am spus doar că niciodată nu vom ajunge la un acord. De ce să ne certăm?" S-a apropiat să mă sărute, mi s-a agățat de gât și m-a privit. „La urma urmei, autorul romanului ești tu." S-a desprins de mine, și-a luat flautul și a început să cânte *Sonată pentru un singur flaut*, opus 57, de Reinhardt.

22 octombrie

Plouă de ieri în Villasanta. Pietrele sunt negre și pereții, murdari. L-am întâlnit pe don Felipe Segundo, care își pusese pe umeri o pelerină impermeabilă, și-și trăsese gluga peste pălărie. A venit în fugă, așa șchiop cum era, imediat ce m-a zărit. Tac, tac, tac. „Așteptați, așteptați! Vreau să vă spun o poveste!" Am intrat sub un arc, iar el, când a ajuns, și-a dat jos gluga, care șiroia de apă. „O poveste minunată, știți? fiindcă spiritul spaniol este inegalabil, nu credeți? Că dumneavoastră vă pricepeți la lucrurile astea. Problema e că, atunci când acest spirit nu se ocupă de lucruri măreție, își pierde timpul cu fleacuri. Dar veți vedea cum se vor schimba lucrurile când va veni din nou vremea mea!" L-am întrebat dacă mai era mult până atunci. „Asta nu se poate ști niciodată, știți? Depinde de ceea ce se cheamă astăzi condiționări, iar eu aș numi circumstanțe. Trebuie să coincidă multe dintre acestea, e vorba mai ales de descoperirea zăcământului nesecat de petrol de sub câmpurile Castiliei și atunci... A! Atâta timp cât nu se întâmplă nimic, geniul național se antrenează inventând glume deocheate. Nu contează.

Important este să nu se culce pe-o ureche. Şi gluma pe care am să v-o povestesc este dintre cele izbutite, ştiţi? Un băiat andaluz merge la bordel şi cere o curvă care să cunoască stilul din Jaén. Matroana îşi adună fetele, le povesteşte cum stă treaba şi le întreabă dacă vreuna dintre ele ştie cum şi-o pun cei din Jaén, dar alea habar n-aveau. Atunci, îi spune uneia, mai tinere: „Du-te tu, că tot citeşti cărţile alea care te învaţă diverse poziţii", căci fata dorea să ajungă departe în meserie şi era autodidactă. Fata se duce şi se întoarce după o oră. „A plecat fără să plătească. A spus că o va face când va strânge recolta." Hi, hi, hi! Nu vi se pare o poveste formidabilă?" I-am mărturisit că nu înţelesesem prea bine. „Haideţi, domnule, nu fiţi încet la minte! Nu ştiţi oare că în Jaén nimeni nu plăteşte până ce nu recoltează măslinele?" „Păi, nu. Nu ştiam." „Atunci, cum puteaţi să-nţelegeţi!" Şi-a pus gluga şi a plecat în fugă, dar, înainte de-a ajunge la colţ, l-a abordat pe unul care venea cu umbrelă şi a început să-i spună povestea cu cel care voia s-o pună în stilul de la Jaén.

Acum mă aflu în faţa maşinii de scris şi nu ştiu despre ce să scriu. Are dreptate Lenocika atunci când susţine că materialul de care dispun e încă insuficient, dar mi-e greu să-l dezvolt, chiar şi numai în imaginaţie. Cred că asta mi se întâmplă din acelaşi motiv pentru care n-am înţeles de la început gluma lui don Felipe Segundo: ceva legat de arterioscleroza mea. Celulele din creier, unde îşi are sediul imaginaţia, nu primesc sânge suficient. Şi, în consecinţă, se întâmplă ceva care afectează procesul normal al secvenţelor mele imaginare. Înainte, dacă aş fi tras de una, ar fi ieşit şi celelalte, ca atunci când tragi de firul unui pulover croşetat şi se destramă o mânecă întreagă. Acum, nu mai e aşa. Acum, vreau să mă gândesc la Pablo sau la ceva legat de el şi mintea mă duce la von Moltke, care mi-a mai făcut o dată chestia asta, chiar dacă într-o situaţie diferită. Mă refer la faptul că soseşte la un palat din piatră în stil neoclasic, puţin cam rece, într-o berlină trasă de doi cai, care se opreşte, iar din ea coboară doi aghiotanţi în uniformă şi cu monoclu, mai

întâi, și apoi un bătrân mareșal, deja foarte sclerozat. Se mobilizează, pentru a-l primi cu onoruri, toți servitorii din palat, care, asta aflăm mai târziu, este chiar sediul statului-major central al armatei prusace. Membrilor acestuia, din mai multe generații, von Moltke le va explica de ce au fost pierdute două războaie consecutive plănuite în mod similar. E ciudat și greu de explicat faptul că în public se află, la loc de cinste, cei care au pierdut aceste războaie, adică Wilhelm al II-lea de Hohenzollern și un anume Adolf Hitler, care poartă uniforma de *Grossfeldmarschall* într-o manieră foarte puțin marțială și cu care majoritatea oamenilor de meserie nici nu catadicsesc să discute. Von Moltke vorbește cu o voce liniștită și ușor hodorogită, își consultă notițele din când în când, deși pare să confunde două războaie cu unul singur, sau poate că, din punctul lui de vedere, au fost două etape ale aceleiași confruntări, ca în Războiul de Treizeci de Ani. Problema e însă că amestecă Verdunul cu Ardenii și Parisul cu Stalingradul și, lucru curios, nu se referă niciun moment la intervenția Statelor Unite, fără a căror participare, după părerea lui, războaiele tot ar fi fost pierdute. „Desigur! exclamă în șoaptă un căpitan cu figură ageră. Adevărul e că, dacă lucrurile se văd din perspectiva anului 1870, nimeni n-ar fi putut să prevadă potențialul belic al Statelor Unite", la care căpitanul de alături, cu o figură și mai ageră, i-a replicat: „Păi, bătrânul ar fi trebuit să anticipeze asta, dacă e atât de isteț!" Era vorba, după cât se vede, de un început cu adevărat promițător, căci lucrul cel mai probabil era ca Adolf Hitler să-l dea pe von Moltke pe mâna unui consiliu de război, format numai din membri S.S., toți specialiști în strategie, care să-l condamne la moarte pentru a nu fi prevăzut reacția industrială nord-americană, debarcarea din Normandia și inventarea radarului, fapte care, așa cum s-a dovedit cu asupra de măsură, constituiau un delict de trădare împotriva celui de-al Treilea Reich. Iar cu apărarea bătrânului strateg, stupefiat de concluziile acuzării, a fost însărcinat un poet sinucigaș, un anume Heinrich, care a

arătat că are idei personale despre comportamentul militar, în pofida faptului că se născuse cu câteva decenii înaintea acuzatului și cu mai bine de un secol înaintea procesului. Dar diferențele astea temporale sunt floare la ureche pentru un bun narator. Imbolduri, provocări, ținte de atins, chiar dacă, în acest caz, nu păreau să aibă nimic de-a face cu un oraș pe nume Villasanta de la Estrella, unde există un om care vrea să evite moartea lui Marat și, dacă se poate, să scrie și o jumătate de duzină de drame, deși proiectul respectiv trecuse pe planul doi și, chiar dacă începuse deja să-l modifice inconștient, în ceea ce privește problematica teoretică și, mai ales, soluțiile practice, fiindcă recenta, deși foarte târzia inițiere în dragoste părea să acționeze ca un element transformator al principiilor fundamentale ale autorului, acesta a ajuns să admită până la urmă, cel puțin ca ipoteză de lucru, ca drama intitulată *Libertate* să nu fie cu totul nihilistă, ci să lase să pătrundă măcar o palidă rază de speranță: adică, eroul să nu proclame „Sfârșitul se apropie! Neantul vine asupra noastră! Să ne afundăm în el pentru totdeauna!" și să moară după aceea, ci să spună „Totuși, o stea își arată la răsărit lumina proaspăt născută! Plec în căutarea ei!" și apoi să moară. Că, așa cum explica Juanucha, nu-i același lucru să mori afundându-te în neant sau învăluit de lumina unei stele, ce se naște tocmai în Orient, știute fiind excelentele proprietăți ale acestei categorii de stele și de lumini, dovedite prin faptul obiectiv că majoritatea au fost considerate reprezentantele văzute ale unei divinități. Pe de altă parte, Juanucha era destul de perspicace pentru a observa că Pablo luase hotărârea de a introduce steaua cu pricina și lumina sa în deznodământul dramei chiar după o partidă de amor, în timpul căreia acesta rămase stupefiat, descoperind pe cale empirică, deși bine dirijat de Juanucha, o mare expertă în gimnastica dragostei, că tot aia e dacă te uiți la pernă sau la petele din tavan și că asta nu-i decât a doua chestiune dintr-un catehism care cuprinde destule întrebări și răspunsuri, deși nu chiar așa de multe pe cât cred

unii; Juanucha, zic, a stabilit între cele două fapte o relație cauză–efect și a dedus că, dacă ar introduce o nouă cauză de aceeași natură, ar fi foarte probabil ca eroul dramei, după ce-și proclama voința de-a se scălda în lumina astrală, să facă asta fără ca să fie nevoie să moară, ceea ce ar consola-o peste poate pe prietena și tovarășa lui ideologică, pe eroină, adică o femeie care îl ajutase pe tot parcursul dramei, fiind îndrăgostită de el fără s-o știe și care se întrista foarte tare la moartea lui, ba chiar sugera eventualitatea unei apropiate sinucideri, ceea ce n-o încânta defel pe Juanucha, drept pentru care încerca să evite acest final. Dar s-a întâmplat că, tocmai când îmi treceau prin cap ideile astea și când simțeam bucuria renăscută că un val neașteptat de sânge de cea mai bună calitate ajunsese la celulele unde sălășluia imaginația și că lucrurile mergeau ca în vremurile bune, mi-am dat seama că tot ce era legat de teatrul lui Pablo, de transformările acestuia și de intervenția lui Juanucha în deznodământe, care se folosea până și de argumentele erotice cu caracter personal, nu era decât repetarea, modificată în amănuntele cele mai superficiale, dar identică în profunzime, a ceea ce ni se întâmpla Lenocikăi și mie, în legătură cu lucrul la propriul meu roman, așa încât, dacă aș fi mers în continuare pe drumul cu pricina și aș fi scris un capitol în care să dezvolt această temă, aș fi creat o lume paralelă sau un joc de oglinzi, sau cum s-o numi procedeul cu pricina, care ar fi dat rezultate bune, dacă m-aș fi gândit la asta din prima clipă și aș fi conceput romanul ca pe aventura unei perechi reale (Juanucha și Pablo) care reproduce, ușor schimbate, faptele altei perechi cu totul imaginare (Lenocika și cu mine). Ideea mă ispitea totuși în continuare și, cu toate că mă așezasem trist înaintea mașinii de scris, acum mă ridicam de acolo plin de speranță și hotărât să profit de ceva ce nu era, la urma urmei, decât un neajuns. Câte minunății nu mi-au trecut prin cap, dintr-odată! Printre altele, ideea de a inventa o a treia, o a patra, o a cincea pereche, care să se repete ca niște imagini din ce în ce mai degradate și mai

umbrite. Şi, de ce nu?, în loc de cinci, cinci sute, toate perechile celebre şi câteva dintre cele cunoscute, ţinându-se de mână şi străbătând spaţii nemărginite, dintr-un univers într-altul, aşezându-se când aici, când colea? „Aţi putea să-mi spuneţi, vă rog, dacă aici s-a ajuns deja la Revoluţia Franceză?" „Nu, domnule. Aici suntem încă pe vremea Războiului de Şapte Ani. Duceţi-vă şi vedeţi ce se întâmplă în universul din vecini." Şi să ne aruncăm din nou în spaţiu, evoluând în elegante spirale, până ce vom ajunge în lumea în care Eva nu mâncase încă mărul. „Auziţi, domnule Adam! Dacă-i daţi doamnei dumneavoastră câteva la poponeaţa aceea lucitoare şi îi interziceţi pe viitor orice relaţie cu şarpele, care nu-i deloc de încredere, aţi salva umanitatea de o grămadă de rele." Dar, în acel moment, Adam nu cunoştea încă ideea de umanitate, sensul ei transcendent şi numărul ei incalculabil, în afara faptului că habar n-avea ce-i aia să-i dai cuiva câteva, aşa că avertismentul rămâne suspendat în aer, ca suspinul unei dorinţe.

Îmi place. Îmi place mai ales ideea călătoriei interspaţiale a celor cinci sute de perechi îndrăgostite, conduse de Juanucha şi Pablo, mai ales datorită metaforelor pe care le-ar putea prilejui. Însă, oricât mi-ar plăcea, nu văd cum aş putea să fac loc unei astfel de călătorii într-o naraţiune riguros realistă.

23 octombrie

Iau hotărârea să plec în căutarea lui Pablo. Continuă să plouă şi merg lipit de ziduri, ca un fugar, dar ploaia tot îmi udă părul. Mai târziu, Lenocika îmi va spune că de ce nu mi-am luat basca şi că aş putea răci. Lenocika, aşa cum am pomenit deja, cred, are mare grijă de sănătatea mea, dar nu-i nimic dacă mă repet, fiindcă trebuie să spun şi eu ceva. Îmi recomandă ceaiuri necunoscute, plante din stepa sibe-

riană sau din pădure. Îi spun că asemenea lucruri nu se găsesc prin farmaciile de aici.

Dar să revenim la oile noastre. Pablo trebuia să fie în bodega Juanuchei, că acolo l-am lăsat ieri. Oare ce-au vorbit și ce-au făcut ăștia doi atâta vreme? Patruzeci și opt de ore mână în mână sunt suficiente pentru ca un bărbat și o femeie să-și spună tot ce și-ar putea spune în douăzeci de ani de viață. Astfel încât cel mai probabil este să fi ajuns deja la clipa în care nu mai au nevoie să-și vorbească, în care își spun totul din priviri și este probabil, de asemenea, ca Juanucha să fi adormit. Dar, când intru în bodegă, văd că nu se află acolo și mă întreb cum e posibil așa ceva, *dacă în tot acest timp, eu nu m-am gândit la ei.* Îl întreb pe proprietar. „Da, au fost aici alaltăieri, timp de două sau trei ore. Au mâncat niște plăcintă de cartofi și-au băut câteva pahare de vin roșu fiecare. A plătit ea. Au vorbit mult și după aceea au plecat." „Mulțumesc." Deodată, fără vreo cauză de care să fiu conștient, încep să tremur. La ieșire, cauza mi se dezvăluie în toată gravitatea ei. O altă interferență! Lenocika spune că Atotputernicul are mâini de om rău. Și atunci mă gândesc la ce-i mai rău. Că s-au culcat unul cu altul. Că astfel s-a dus pe apa Sâmbetei un întreg proiect de personaj.

Îl întâlnesc pe Pablo pe unde obișnuiește să se plimbe, prin mica piațetă a călugărițelor benedictine, adăpostindu-se de ploaie sub bolți. Merge cu mâinile în buzunare, cu capul plecat, cu țigara în gură și trece prin fața mea fără să mă vadă, cu gândul aiurea. Îl abordez, ne salutăm, îl întreb dacă i s-a întâmplat ceva. „Poate că da, îmi răspunde, poate că voința mea s-a întărit și, în același timp, s-a limpezit. Înainte, mă îmboldeau niște rațiuni abstracte. Acum le adaug o motivație concretă, care valorează cât toate celelalte." Nu l-am întrebat care era aceea, pentru că știam deja răspunsul. „Și ce aveți de gând să faceți?" S-a oprit, m-a privit ca un nebun, cu ochii aceia deschiși la culoare și atât de curați, în care totuși ardea ceva, sau strălucea. „Dumneavoastră credeți în posibilitatea de a ajunge în acea lume în care nu l-au

omorât încă pe Marat?" Am izbucnit în râs. „Dar domnule, încă nu v-ați săturat de ideea asta?" „E obsesia mea!" „Păi, atunci, gândiți-vă la altceva. Gândiți-vă, bunăoară, la motivația aceea nouă, despre care mi-ați vorbit." „Lucrurile merg împreună. Mai mult, faptul că am avut o experiență trecătoare a absolutului mă obligă să-l cuceresc pentru totdeauna și pentru toți oamenii." „Oamenilor, după cum vedeți, par să le fie de-ajuns acele parcele mititele de absolut, pe care le obțin de ici, de colo." „Dacă privirea mea bate mai departe decât privirea tuturora, am obligația..." „Da, nu are rost să continuați. Cunosc raționamentul." „Atunci, îmi veți da dreptate." „Eu așteptam de la dumneavoastră un alt fel de isprăvi." „La ce vă referiți?" „Știu și eu... să îndrăzniți să organizați o revoluție." „Dacă reușesc să izbândesc în aceasta, toate celelalte vor deveni inutile." „Înțeleg, dar nu-i bine să-ți faci iluzii. Nimeni nu cunoaște drumul care duce dintr-o lume în alta." „Mă gândesc la cel pe care l-a făcut francezul." „Poate fi o înșelăciune sau purul adevăr, dar, în acest caz, ar fi magie la mijloc." S-a oprit, din nou dramatic. „Acesta este cuvântul la care nu cutezam să mă gândesc, dar care totuși îmi dă târcoale din ziua aceea!" M-a apucat de umeri, el, care era atât de înalt, și m-a scuturat puțin. „Chiar credeți că a fost o operațiune magică?" „Eu n-aș lua-o atât de în serios, pentru că e bine să ții seama de faptul că, în spatele magiei, se află mereu înșelăciunea." Aproape că m-a doborât dintr-un brânci, probabil involuntar (deși e posibil să fi fost și intenționat, căci nu trebuie să uit că acționează la imboldul — adică, la gândul — Atotputernicului, care era în stare să-l transforme într-un necioplit chiar și pe un om atât de politicos precum Pablo). „Ceea ce spuneți este nedemn de dumneavoastră! Dar, dacă preferați, putem vorbi despre miracol. Oricum, din ziua aceea, conștiința mea se zbate între două forțe contradictorii pe care nu e nevoie să le numesc, pentru că le cunoașteți deja. Faptul grav în situația mea morală și intelectuală — fiți atent, morală și intelectuală — este că nu reușesc să mă conving că ar putea exista o energie necunos-

cută, dar accesibilă raţiunii, care să-mi permită să fac acea călătorie, imediat ce reuşesc să cred orbeşte că, dacă mă culc la miezul nopţii, în faţa altarului Sfântului Cristofor, voi ajunge la Paris în zilele constituirii Triumviratului..." A aşteptat răspunsul meu. L-am privit fără să spun nimic. A adăugat: „Ştiţi, nu? Danton, Marat şi Robespierre." „Da, ştiu. Guvernul Terorii."

Am ajuns, plimbându-ne, la capătul logiei şi ne-am oprit. Din strada alăturată se aude un scandal de voci şi strigăte feminine, iar în urma lor, apare un grup de studente cu o pancartă de la un trotuar la altul, prin care femeile reclamă libertate sexuală. Unul dintre beţele lozincii este ţinut foarte strâns de doña Pepita Mosteiro, soţia lui Méndez, care poartă nişte pantaloni lipsiţi de farmec şi o bluză ale cărei pliuri abia îi ţin ţâţele în frâu. Toate fetele, când trec prin faţa noastră, îl privesc pe Pablo. Unele îi zâmbesc. O bruneţică scundă îi spune unei blonde opulente: „Uită-te la el, e bărbatul cel mai frumos din Villasanta." Şi îi trimite un sărut cu degetele. Pablo se înroşeşte. Fetele sunt cam două sute, trec repede, umplu piaţeta şi apoi ies pe o stradă din partea opusă. „Vedeţi cât de urgent este să-i fie oferită lumii o soluţie. Condiţiile socio-economice în care trăiesc aceste femei le fac să reclame libertate sexuală, când ar trebui să aspire la cea amoroasă. Dar cum să ceară aşa ceva, dacă nu cunosc dragostea?" „V-aţi înţelege de minune cu Lenocika, i-am spus. O fată din Rusia care trăieşte în Villasanta, poate că o cunoaşteţi." Nu a părut că aude ce spun. „La fel cum muncitorii solicită mărirea salariilor, când ar trebui să ceară egalitatea economică a tuturor oamenilor. De fapt, e vorba de una şi aceeaşi problemă: în această lume, zămislită de Codul lui Napoleon, femeile sunt prizonierele legilor căsătoriei, iar muncitorii, prizonierii legilor care garantează proprietatea privată." A strâns pumnii energic. „Eu voi face imposibil Codul lui Napoleon."

24 octombrie

Ne dădusem întâlnire, Lenocika şi cu mine, la ora prânzului, ca să-i citesc după masă ultimele corecturi, dar, lucru ciudat la ea, întârzia să apară, iar eu mă îngrijoram tot mai mult, cu fiecare minut care trecea; pentru că n-am avut răbdare niciodată şi, din pricină că am aşteptat mereu cu anxietate femeile, am acuma inima cât prova unei corăbii. În plus, la această tulburare a aşteptării se adaugă neliniştea, când ghicesc că motivul întârzierii nu este unul fericit, lucru care mi se întâmplă adesea. După ce am trăit în starea asta o jumătate de oră, m-am ridicat brusc, am lăsat un mesaj pentru Lenocika, în caz că avea să vină, şi am pornit s-o caut la universitate, unde mi-au spus că ieşise; la bibliotecă unde nu fusese; la ea acasă unde nu apăruse. Am telefonat la restaurant: „Nu, domnule, nu a sosit încă." Am rămas lângă telefon, perplex, nu ca acela care are în faţă mai multe drumuri, ci ca acela care nu are niciunul. Să o caut pe străzi? Asta am şi făcut, deşi fără multe speranţe. Bătea un vânt rece din nord-est, care aducea picături mari de ploaie. Străzile erau pustii şi de la un capăt al uneia se putea vedea dacă trece cineva pe la capătul celălalt. Am străbătut toate galeriile, am intrat în crâşme şi cafenele, i-am întrebat de ea pe nişte studenţi care o cunoşteau. Aşa am petrecut ora prânzului, şi pe următoarea, disperat şi, ceea ce era mai rău, gândindu-mă că puteam fi amândoi victimele unei năzbâtii a Atotputernicului, ale cărui mâini de om rău le vedeam peste tot, ca şi cum mi-ar fi arătat direcţia în care trebuia să merg, iar eu le ascultam, fără să-mi dau seama că eram victima unei înşelăciuni. Mâinile care arătau m-au obligat să străbat o spirală de străzi care m-au întors de unde-am plecat. Se deschideau iarăşi magazinele, iar oamenii se întorceau pe străzi, când s-a auzit un sunet de trâmbiţă şi l-am văzut venind în grabă pe don Procopio, cu gulerul paltonului ridicat şi cu mâna pe bască; dar cum, atunci când m-a văzut, a dat din braţe, o puternică rafală de vânt i-a zburat-o de pe cap, iar el a luat-o la fugă după ea, şi eu după el. „Aţi văzut-o pe Lenocika?"

„Tocmai în legătură cu ea vă caut de două ore!" „Ce s-a întâmplat?" „Nu spun că s-a întâmplat ce-i mai rău, dar aproape." M-a apucat de braț și m-a împins către catedrală. „Au venit să-mi dea de știre. În jur de ora unu jumătate, când muncitorii din catedrală terminau de mâncat, a apărut deasupra șantierului, a coborât scara și, fără ca nimeni să poată s-o oprească, a intrat în labirint. Șeful de șantier spune că semăna cu o somnambulă." M-au cuprins fiorii. „Asta e o ispravă a Atotputernicului!" am exclamat și preotul s-a uitat lung la mine. „Ce amestec are Atotputernicul?" „Nu vă mai gândiți la asta. Oricum, n-ați înțelege." Mi s-a părut că s-a cam îmbufnat, însă cuvintele mele, grăbite, au nesocotit posibila lui supărare. „Trebuie s-o scoatem de acolo!" „De-asta vă căutam. Dar cum să facem?" „Dumneavoastră ați fost deja înăuntru." „Da, cu ajutorul lanternelor și al firului lui Tezeu." „Aș putea să le folosesc și eu." „Dumneavoastră, singur?" „Sunt gata de orice!" M-a bătut pe spate. „Sunt sigur de asta, domnule, dar îmi permit să vă aduc aminte că nu mai sunteți la vârsta copilăriei, ca să porniți în asemenea aventuri." „Inteligența mă ajută să-l întrec pe cel mai curajos dintre oameni." „Când o să vă rătăciți prin labirint, n-o să vă fie de mare ajutor." Tocmai intram în catedrală. „La fel ca toate labirinturile, și ăsta o avea vreo cheie." Don Procopio și-a lovit, deodată, fruntea cu palma. „Bineînțeles! Ce idiot pot să fiu!" Și a intrat fără-și scoată basca, a străbătut nava din dreapta și a pătruns în claustru. L-am urmat, pentru că mergea ca purtat de diavol. A ajuns în fața ușii odăii unde se păstrează manuscrisele și a deschis-o cu niște chei aidoma ciocanelor. „Intrați!" L-am ascultat. Fără să-mi spună nimic, a scos din vitrina sa codexul lui Beatus și a început a-l răsfoi cu delicatețe. „Apropiați-vă și priviți!" Îmi arăta desenul labirintului. „Și ce-i cu asta?" „Nu știu cum nu mi-a trecut prin minte până acum!" I-am cerut explicații și i-am amintit, cu ocazia asta, că Lenocika se afla încă înăuntru. „Bineînțeles că-mi amintesc, domnule! Dacă n-ar fi așa, n-am fi aici. Dar asta nu mă împiedică să mă numesc pe mine însumi bou și

distrat. Şi de câte ori m-am uitat eu la pictura asta! De mii de ori. Şi nu mi-a trecut niciodată prin cap că ar putea fi cheia celuilalt labirint. Primul a fost pictat şi celălalt a fost construit din ordinul lui don Sisnando. Oare nu e logic să crezi că sunt unul şi acelaşi?" Îşi pusese ochelarii şi acum scotea de undeva o hârtie şi-un creion. „Am ştiut mereu că e vorba despre nişte cuvinte, dar nu m-am gândit niciodată să le copiez şi să le descifrez. E cea mai gravă neglijenţă din toată cariera mea de erudit, o neglijenţă pe care n-o voi uita cât oi trăi." „Mai ales dacă, l-am întrerupt, ajungem prea târziu ca s-o mai salvăm pe Lenocika." „Da, da, desigur." A început să deseneze ceva, în timp ce murmura numele literelor: „*Haş, i*, dublu *l*, *a*, *q*, *u*, *a* lung, *a*, *em*, din nou *a*, *v*, *i*, *t*. *Hic illa quam amavit*... Vedeţi? Vă amintiţi că monsieur Mathieu ne-a spus că e o frază de amor? Şi continuă: *Aepiscopus Sisnandus*... *pu*... *puella Esc*... *claramunda*, desigur, şi la sfârşit, *iacet*."

A scris totul, cu majuscule, pe hârtie:

HIC ILLA QUAM AMAVIT AEPISCOPUS
SISNANDUS PUELLA ESCLARAMUNDA IACET

„Fiţi atent acum. Literele sunt unite prin linii de legătură, iar acestea corespund golurilor prin care, în labirint, comunică o literă cu alta." M-a privit. „Aţi fi în stare să învăţaţi totul pe de rost?" „Fraza, da, o ştiu deja, dar acele linii de legătură la care vă referiţi, nu." „Va trebui să le desenez, atunci." „Ar fi mai bine." A scos altă bucată de hârtie, mai mare decât cea dinainte, şi a copiat desenul mărindu-l şi păstrând profilul de scriere vizigotă al literelor, pe care le-a aşezat în formă de cerc, aşa cum erau acestea dispuse în labirintul de piatră. „Cu asta n-aveţi cum să vă rătăciţi. Acum, haideţi să căutăm o funie suficient de lungă, o lanternă şi câteva baterii, în caz că rămâneţi mai mult timp acolo. Trebuie să ţinem cont de orice eventualitate." Treaba cu funia şi bateriile a durat o jumătate de oră. Am aşteptat, tot mai disperat, alături de muncitori, le-am ascultat comentariile, mai ales pe acelea ale şefului de şantier, care mi-a expli-

cat cum coborâse Lenocika scara cu siguranța unei somnambule și cum, înainte s-o poată opri cineva, pătrunsese în labirint. Unul, nu-mi aduc aminte care dintre ei, poate tot șeful de șantier, m-a sfătuit să leg strâns capătul funiei de o coloană, să iau în spate restul, nu din cauza drumului de dus, ci din cauza celui de-ntors. Și a sosit clipa s-o iau din loc, nu înainte ca don Procopio să mă binecuvânteze. „Până în fund și apoi la dreapta, nu uitați. Veți intra în litera *te*." Mi s-a părut că aud vocea lui don Procopio care-mi striga: „Amintiți-vă de Orfeu!", dar la fel de bine putea să fie vorba de o nălucire a mea. O dâră de lumină tăia întunericul și se izbea mereu într-un perete de piatră, câteodată exact sub nasul meu, alteori ceva mai departe. Iar picioarele mele călcau pe oase de morți, pe care nu le măturaseră încă de acolo. (Deși eu eram de vină pentru asta, din pricină că nu mă mai gândisem la labirint din ziua în care fusese descoperit Marcelo, așa că acesta rămăsese în mintea mea ca un material inert. Cum ar fi putut cineva să-l curețe?) Dar din când în când am călcat și pe trupuri moi și mișcătoare, nu știu dacă de șobolani sau de șopârle. Orice ar fi fost, atingerea lor semăna cu aceea a pântecului unui muribund. M-am înfiorat la gândul că Lenocika ar putea face aceleași asocieri ca și mine, fiindcă, dacă așa stăteau lucrurile, cât de rău trebuie să se fi simțit! Am îndreptat către pământul pe care călcam lumina lanternei și am văzut cum fugeau corpuri de o culoare nedefinită, sau, mai bine zis, cum se foia ceva sub covorul de oase. „Dacă las frica să-mi conducă fantezia, voi vedea, în timpul acestei călătorii, mai multe lucruri și mai oribile decât cele pe care le-a văzut Dante în condiții asemănătoare, numai că eu sunt singur și n-am cu cine să le comentez. În plus, mă grăbesc. Beatrice a lui putea să-l aștepte secole de-a rândul. A mea, doar câteva ore, sau minute, cine poate ști?" Așa că am pus minții zăbală și, văzând că asta nu folosește la nimic, m-am hotărât să rămân indiferent la strigătele, chipurile, abisurile și monștrii pe care îi plăsmuiam la fiecare curbă a drumului. Monștri în IACET, abisuri în

ESCLARAMUNDA, chipuri în PUELLA şi, în SISNANDUS, strigăte de groază proferate, lucru curios, de nişte domnişoare care dansau cancan. De fapt, era ceva logic. Şi astfel am trecut prin mai multe litere, confruntându-le cu desenul lui don Procopio şi mă găseam în primul *p* din *aepiscopus* (adică în ultimul, pentru că străbăteam inscripţia în sens invers), când a ajuns până la mine un plânset, pe care, la început, l-am luat drept o închipuire a mea, dar de a cărui existenţă obiectivă nu m-am mai îndoit în minutul următor. Mi-am pus mâinile pâlnie la gură, nu ştiu nici eu de ce: „Sunt aici! Ajung imediat!" şi în *i*-ul aceluiaşi cuvânt am găsit-o pe Lenocika adunată într-un colţ, tremurând şi plângând de groază. Nu mă auzise, pentru că atunci când lumina a descoperit-o, a scos un ţipăt puternic şi şi-a acoperit ochii cu braţele. Dar eu m-am apropiat şi cu vorbele cele mai dulci am încercat să-i explic cine era acela care străbătuse iadul pentru a o salva. Nu ştiu sigur dacă nu-mi pierdusem conştiinţa propriei identităţi şi dacă nu mă simţeam, cumva, Orfeu. Tot ce-i posibil. I-am dat să bea o înghiţitură dintr-o sticlă de rachiu, cu care mă înarmase don Procopio şi care-mi fusese de mare ajutor în momentele de spaimă, am legat-o de mijloc, am lăsat între noi cam un metru de funie şi am început să facem drumul înapoi, mergând tot în sens invers. Mai mult de drag decât de dragul siguranţei o ţineam şi de mână, dar ceea ce nu-mi spusese don Procopio, în caz că ştia lucrul acesta, era că, mergând în direcţia aceea, urma să ajungem în încăperea centrală, unde am putut vedea mormântul doñei Esclaramunda şi scheletul lui Marcelo, care o îmbrăţişa. Purta ochelarii negri şi avea o curioasă figură de golan, care m-a surprins, pentru că mi-am amintit în acel moment că don Procopio se întorsese cu ochelarii lui Marcelo în mână, după cum stă scris pe undeva, şi cu bastonul. Oare să fi existat două perechi de ochelari? Nu. Erau aceiaşi, numai că eu uitasem că scheletului îi fusese luat acel obiect macabru care-l identifica. În sfârşit... a trebuit să mă uit pe desen pentru a găsi ieşirea. Am făcut-o fără alte neplăceri şi fără

ca vocile Avernului să mă oblige să privesc în urmă si s-o pierd, astfel, pentru totdeauna, pe Lenocika. Don Procopio aştepta, împreună cu muncitorii, şefii de echipă şi câţiva clerici care veniseră mai târziu. Apariţia noastră a fost anunţată de lumina lanternei. „Se întorc!" a strigat cineva şi, când am apărut la ieşirea din labirint, toţi s-au îndreptat într-acolo. Don Procopio m-a îmbrăţişat, iar pe Lenocika a bătut-o pe umăr. Ea s-a lăsat să cadă, sleită de puteri şi acolo, pe loc, i-am improvizat un aşternut în care să-şi poată reveni. Tocmai când o acopeream, don Procopio mi-a dat un cot şi mi-a spus: „Priviţi în sus." Am văzut un preot, foarte ferchezuit şi grăsan, care contempla scena de la balustrada ce împrejmuia şantierul. „E părintele Almanzora", mi-a spus don Procopio. „Şi ce dacă?" „Nu-i nimic, doar v-am spus că e acolo." Silueta cu pricina a dispărut şi n-am mai vorbit despre asta. Lenocika era slăbită, aşa că am stabilit s-o ducem acasă la Ramiro, croitorul, în speranţa că va găsi acolo ceva de mâncare, dar unul dintre muncitori i-a oferit sendvişul, pe care Lenocika l-a devorat, trăgând şi câte-o duşcă de vin. Când s-a simţit mai bine, am plecat, dar între timp, don Procopio dispăruse.

Când Lenocika s-a culcat şi s-a încălzit, văzând că nu poate să doarmă, i-am cerut să-mi povestească ce se întâmplase, dar n-a fost în stare. Nu-şi amintea decât că se trezise din somn într-un loc întunecat din care nu îndrăznise să se mişte. „Cum e posibil să fi făcut aşa ceva?" m-a întrebat îngrozită. I-am răspuns cu ipoteza mea că fusese isprava Atotputernicului. „Crezi că este atât de rău?" „E singura explicaţie şi nu mă refer doar la acest caz, ci şi la mersul istoriei lui Pablo. S-a eliberat de tutela mea, acum îl gândeşte altcineva." Am spus că ar trebui să-l căutăm din nou pe Atotputernic şi să-l ameninţăm, dar Lenocika a subliniat că singura persoană de care se temea acesta era profesorul Moriarty şi în acel moment am strigat, triumfător, că totul era clar. „Şi cum vom reuşi acest lucru?" m-a întrebat ea. „Introducându-l pe Moriarty în roman. Imediat, fără niciun preambul." Şi, chiar în clipa aceea, s-a auzit o bătaie în uşă.

am mers să deschid şi l-am văzut pe profesorul Moriarty, care aştepta cu pălăria în mână şi cu un zâmbet oripilant sub mustaţă. Mi l-am imaginat ca pe un bătrân de o vârstă misterioasă, pe care nu o ascundea, şi totuşi, transmitea vigoare prin toţi porii. În acelaşi timp, l-am văzut ca pe un ins din a cărui minte ieşeau cabluri fine şi infinite ce formau o fină reţea de conexiuni cu lumea crimei. Am sperat însă ca acest accesoriu să fie invizibil pentru Lenocika, aşa cum fusese şi sardeaua lui don Procopio.

„Mă cunoaşteţi?" a întrebat. „Bineînţeles. Intraţi, vă rog." Avea o mapă în mână şi m-a întrebat unde ar putea-o lăsa. I-am spus că oriunde. „Nu sunt copii pe aici, nu-i aşa? Pentru că e plină cu dinamită şi cu cele mai ucigaşe otrăvuri din lume, chiar dacă arma mea preferată e învechitul cuţit cu plăsele de corn, care omoară fără zgomot." „N-aveţi nicio grijă, că nu sunt copii aici." „Aş regreta foarte mult, pentru că îi ador pe micuţi şi aş fi gata să-mi dau viaţa pentru oricare dintre ei." „Acest lucru dovedeşte că sunteţi un om sensibil, profesore." „Odată, pieptul lui Adolf Hitler a fost în bătaia pistolului meu, dar nu am tras pentru că l-aş fi omorât şi pe unul dintre fiii lui Goebbels. Vedeţi şi dumneavoastră ce ocazie am lăsat să-mi scape." „Poate că ocazia pe care v-o ofer eu o va răscumpăra pe cea pierdută." „Ar fi cam greu acuma să mai evităm războiul din treizeci şi nouă!" „Cel care trebuie să judece consecinţele sunteţi dumneavoastră." În absenţa mea, Lenocika se sculase din pat şi acum se apropia zâmbitoare. Profesorul i-a sărutat mâna, foarte ceremonios, şi, când a auzit primele cuvinte spuse de ea, i-a răspuns în ruseşte. „Vorbiţi rusa mai bine decât mine!" a comentat, pe jumătate mirată, pe jumătate amuzată, Lenocika. Apoi ne-am aşezat.

1 noiembrie

Atâtea zile fără să scriu nimic! Oare ce-au făcut, în tot acest timp, personajele mele? Ce-oi fi făcut eu, care sunt

unul dintre ele? Mi le imaginez precum marionetele unui teatru unde spectacolul se întrerupe. Pumnalul ridicat nu coboară, nu sângerează pieptul care i se oferă, adulterina nu cade în genunchi. Deodată, sosește păpușarul și le readuce la viață. În acel interregn, n-au fost decât simplă stare, gest încremenit, la fel ca o fotografie. Oare așa om fi fost. Lenocika, Moriarty și cu mine? În primul moment, asta cred, dar apoi, mă gândesc mai bine și-mi dau seama că nu-i același lucru. Mai întâi, e posibil ca o nouă interferență să ne fi pus în mișcare și să ne oblige să spunem sau să facem ceea ce nu dorim. Însă, din fericire, nu există pagini în care să figureze așa ceva, iar ce nu e scris nu există. E posibil, pe de altă parte, și să mă întorc în același moment în care am rămas, pentru a recupera astfel timpul, nu cel al vieții mele, ci timpul romanului. Asta am să și fac. Am spus că ne-am așezat. Lenocika, lângă mine, iar profesorul, în fața noastră. Se schimbase de când îl văzusem ultima oară, luptându-se pe buza unei prăpăstii. Se îmbrăca la fel ca bărbații din vremurile mele, iar din moda vremii lui, păstrase doar un lanț de ceasornic, ce-i traversa vesta ca un fulger de aur. De lanțul acesta, prea gros, atârna un medalion cu un chip încastrat. Mi-am exprimat curiozitatea de a-l vedea mai de aproape. L-a desfăcut din lanț și mi l-a dat. „Priviți-l. E portretul celui mai bun prieten al meu." L-am recunoscut pe Sherlock Holmes. Când i l-am arătat Lenocikăi, a râs. „Apărătorul justiției burgheze! Cu toate astea, îl simpatizez." „Inteligența, i-a răspuns Moriarty în timp ce lua medalionul și-l agăța din nou de lanț, se află mai presus de clasele sociale și nu e apanajul niciuneia. Credința că toți burghezii sunt imbecili a provocat moartea multor revoluționari și sunt convins că această idee a fost scornită tocmai de burghezie, ca strategie defensivă. Dacă eu aș fi îmbrățișat credința cu pricina, Sherlock Holmes m-ar fi eliminat." „Atunci, vă felicit, profesore, pentru că, astfel, ne putem bucura de compania dumneavoastră." „De ce m-ați chemat? Treaba de care mă ocup acum e importantă. Îl urmăresc pe un impostor." „Dar

nu îl căutați unde trebuie." „De unde știți?" „Atotputernicul s-a refugiat aici, ca într-o cetate inexpugnabilă. Chiar așa și este. Dacă nu v-aș fi adus eu, dumneavoastră, cu mijloacele de care dispuneți, n-ați fi reușit niciodată să intrați aici." „Atunci, ce oraș e ăsta?" „Unul care există doar în fantezia mea și în paginile unui manuscris." „Nu prea înțeleg." „Dar cum se poate așa ceva? Doar inteligența dumneavoastră este uimitoare." „Lumea literaturii nu a fost niciodată punctul meu forte." „Cu toate astea, dumneavoastră sunteți literatură." A ridicat din umeri, fără să-mi răspundă. „Cu alte cuvinte, am continuat, Atotputernicul se află aici, și dumneavoastră de asemenea. Căutarea lipsită de rezultate pe care ați întreprins-o poate avea, acum, sorți de izbândă. În cazul în care..." Moriarty a întins mâna. „Ați spus Atotputernicul?" „Da." „Un pitic grăsuț cu ochi albaștri și mișcări aproape mecanice?" „Un tip robust, chiar dacă nu prea înalt, cu spate lat și mâini energice. Cu ochi închiși la culoare." „Ăla nu-i Atotputernicul." A izbucnit în râs. „Dar e cel pe care-l caut", a continuat. „Are un nume ciudat, între „Shopandsuck" al nostru și „Chupachup" al vostru. Hai să rămânem cu „Shopandsuck", că așa-i spun eu. Să nu credeți însă că e vorba de o bomboană." A râs din nou, cu râsul sinistru al unei grămezi de capete de mort, deși, în compoziția acestuia, apăruse și un ingredient simpatic, a cărui natură și origine nu eram încă în stare să le identific. „Există mai multe lucruri, în afară de bomboane, care se pot cumpăra și suge: o acadea, de exemplu. Sau un anume tip de drajeuri medicinale. Vă asigur că acest ins nu e nici o acadea, nici un drajeu, ci un ticălos fără pereche. Vreți să vă povestesc despre el? Asta ar clarifica anumite lucruri." Lenocika i-a răspuns că dorea foarte mult să-l asculte, iar eu i-am spus același lucru.

Totuși, Moriarty a întârziat mai mult de un minut până să vorbească. A aruncat o privire mapei, s-a așezat mai comod în fotoliu și i-a cerut voie lui Lenocika să-și fumeze pipa. Își începuse deja povestea, când a aprins-o și ne-a învăluit într-o

aromă de tutun balcanic, cu un anume iz de rășină. „Omul acesta, pe nume Shopandsuck, sau ceva asemănător, cum am spus, a devenit un pasionat al matematicilor și s-a dus să le studieze în Statele Unite. După asta, s-a îndrăgostit de filozofie și s-a dus în Germania. Și într-un loc, și-n altul, a scris și i s-au montat niște comedii, a publicat versuri. Fizionomia lui publică e aceea a unui scriitor și asta apare și în pașaportul lui. În Statele Unite, a învățat să urască democrația, în Germania, tirania, ceea ce nu l-a împiedicat să recunoască eficacitatea metodelor folosite de aceste regimuri. Se întâlnea cu maximaliștii, a participat la atentate și la deturnări de avioane, deși a făcut-o în serviciul cauzelor celor mai diverse, ca și cum s-ar fi antrenat doar. Într-o bună zi, s-a întors în țara lui, pregătit să-l omoare pe Atotputernic care, avertizat de poliție, a ordonat să fie arestat și l-ar fi omorât cu propria lui mână, dacă nu se convingea, într-o discuție avută cu el, că se putea folosi de el. Nu doar că l-a iertat, ci l-a făcut garda lui de corp și consilierul lui personal. Shopandsuck este un dialectician abil și se pricepe să fascineze, când își propune lucrul acesta, cu spectacolul imaginației și al fanteziei lui. Astfel, a reușit să-l convingă pe Atotputernic că cea mai mare plăcere din lumea asta este să îți poți contempla, din afară, propria glorie și să experimentezi, în chip pasiv, propria putere. „Din afară? Cum adică?" „Din afara dumneavoastră înșivă, văzându-vă ca într-o oglindă!" Așa se explică utilizarea curioasă a dublurii Atotputernicului și jocul iluziilor și al substituțiilor, care complică acest caz. Dublura a ajuns să se creadă Atotputernicul, iar acesta s-a dedicat adorării de sine din poziția anonimă a unei identități neînsemnate. Și totul ar fi mers bine dacă Shopandsuck nu ar fi ajuns să creadă că Atotputernicul, adevăratul Atotputernic, conspira împotriva lui însuși, adică împotriva dublurii lui, și dacă nu ar fi hotărât să se apere, aliindu-se cu soția stăpânului. Primul lucru pe care l-a făcut a fost să-și ia tălpășița, lăsând în loc propria lui dublură, fiindcă și el avea așa ceva, iar acesta din urmă, la rândul lui, s-a lăsat înlocuit, de teama pericolului care îl

păstea, de altă dublură a patra sau a cincea — în funcție de cum îți socoteala —, care, cu toate că era o reproducere exactă a predecesorului lui imediat, semăna doar pe departe cu inițiatorul seriei și care a fost victima unei conjurații de palat, inspirată de partidul comunist. În locul lui a fost pus dublul următor, al șaselea, pare-mi-se, cel care a și apelat la serviciile mele, probabil din cauza unei informații greșite, ce a făcut ca eu să fiu confundat cu stimatul meu dușman, detectivul Sherlock Holmes, decedat de o bună bucată de vreme, dar a cărui reputație m-a determinat să-mi asum acest rol și să mă pun de partea justiției în loc să acționez împreună cu asasinii, cu toate că — și asta-i adevărat — treaba pe care o fac e destul de suspectă, căci, în seria de înlocuiri pe care am prezentat-o, există și câțiva asasini, ca să nu mai vorbesc de cei care vor mai fi de-acum încolo, pentru că, după informațiile mele, fiecare deținător al puterii este în continuare detronat de dublura lui, în ritm de, aproximativ, unul pe lună, fără ca presa să afle ceva și fără alte comentarii decât cele ale vreunei ziariste de tabloid, pentru care fizionomia Atotputernicului întinerește sau îmbătrânește cu o o rară ușurință. Astfel încât, atunci când l-am descoperit pe adevăratul Atotputernic, prizonier al lui Shopandsuck, și am reușit să-l eliberez, mi-a fost imposibil să-i redau și funcția, din pricină că nu mai semăna deloc cu uzurpatorul din acel moment, iar explicația adevărată despre cele ce se întâmplaseră nu ar fi fost acceptată de Cancelarie. Nu mi-a rămas altă soluție, decât aceea de a repeta procesul în sens invers, cu inconvenientul că lanțului îi lipsesc verigile corespunzătoare celor uciși, și prin urmare nu este imposibil să apară anumite piedici. În acest timp, mă ocup cu urmărirea lui Schopandsuck, care mi-a scăpat, blestematul, pentru că posedă cea mai îndrăcită capacitate de metamorfozare ce se poate imagina. Chiar și așa însă, i-am descoperit, una după alta, identitățile false și ascunzătorile succesive, până în ziua în care am crezut că voi pune mâna pe el, că nu avea cum să mai scape, ori se sinucidea, ori îl ucideam eu. Atunci, i-am pierdut urma pentru

totdeauna." „Noi vă oferim ocazia să-i dați iarăși de urmă." „Îi știți adresa?" „Știm că umblă prin oraș, chiar dacă se află într-un sistem verbal diferit de al nostru. Am reușit să-l descoperim datorită unor interferențe și, poate, satisfacției pe care o obține din capcanele întinse celorlalți. Am vorbit cu el o dată, fără prea mult noroc, desigur, iar acum încearcă să ne facă rău. Dacă mă întrebați unde se află, vă pot spune doar că, uneori, îi simt mirosul când dau colțul, sau îi ghicesc silueta în mijlocul mulțimii. Am, din când în când, senzația că tocmai a plecat din locul unde eu tocmai am sosit, sau că va sosi acolo, imediat ce eu voi pleca. Ultima lui năzbâtie a pus-o în pericol pe Lenocika. Din pricina asta v-am adus aici, profesore." Moriarty a privit-o cu duioșie pe Lenocika. „Moartea unei fete atât de frumoase ar fi fost dureroasă." Și Lenocika i-a mulțumit, dar nu cred că Moriarty a auzit-o pentru că părea că se închisese în sine, pentru a medita.

Am profitat de liniște pentru a scoate o țigară și a-i cere cu privirea voie Lenocikăi să fumez. A aceptat, deși cu o expresie serioasă și amenințându-mă cu degetul. Am putut să fumez toată țigara înainte ca Moriarty să se întoarcă din imersiunea în sine însuși. Tocmai aruncam chiștocul, când m-a întrebat pe neașteptate: „Deci, dumneavoastră spuneți că se află într-un sistem de cuvinte?" „Exact. Sau, altfel spus, a creat un roman în care s-a constituit ca personaj." „Primul lucru care trebuie făcut atunci este să distrugem limbajul în care e scrisă această carte." „Dar noi nu avem decât niște pagini în care romanul nostru coincide cu al lui sau viceversa." „Vreți să mi le arătați?" I-am dat manuscrisul, deschis la locul dorit. L-a luat și a citit în tăcere. „Nu e mare lucru, dar putem, deocamdată, să deschidem un fel de gaură neagră prin care eu să pot intra în acea lume paralelă." Și a început să citească în felul straniu care urmează: „Cine sunt eu prin față, va fi cel care spune eu pe la spate, de când au început aceste pagini prin față, cui îi pasă pe la spate? Totuși, prin față, acum am chef s-o declar pe la spate, adică un adevărat chef prin față, nu un sentiment de obligație sau o promisiune

pe la spate. Nu resping ipoteza că prin față s-ar putea ascunde pe la spate dorința secretă a cuiva de a-și bate joc de mine prin față, dar de cine prin spate?..." Și a continuat astfel, netulburat, până ce a distrus întregul discurs prin care Atotputernicul ne comunicase cine este. Înainte de a intra în prăpastia creată în felul acesta, ne-a spus că vom primi veşti de la el. Poate că s-a referit la bomba care a explodat la o jumătate de oră după aceea și a cărei bubuitură a ajuns până la noi. Nu cred totuși că asta a dus la pieirea Atotputernicului, fiindcă, politicos cum era, Moriarty ar fi venit să ne înștiințeze.

2 noiembrie

Considerându-l, așadar, viu, ne-am chinuit să plănuim un sistem de măsuri de precauție împotriva Atotputernicului, Chupachup, după numele lui actual, un sistem care să ne apere de ticăloșiile lui. Unele dintre aceste măsuri vizau siguranța noastră personală, altele, romanul. Am organizat, după obicei, o adunare critică, pentru a examina posibilitățile pe care le aveam la dispoziție, începând din acel moment.

Merită pomenit ceea ce mi-a trecut prin minte, chiar în legătură cu probabila influență a Atotputernicului în roman, precum și în privința sensului pe care acesta îl dăduse invențiilor mele. Am informat-o pe Lenocika asupra intenției mele de a mă folosi de imixtiunea Atotputernicului, în loc să lupt împotriva ei, iar când m-a întrebat cum aveam de gând să fac așa ceva, i-am răspuns că mă refeream chiar la Pablo, a cărui pretenție nesăbuită de a schimba mersul omenirii mă gândisem s-o dezvolt până la capăt, ținând cont de propria lui dorință. „Vei comite greșeala de a-l transporta pe altă planetă și de a-l face personaj în Revoluția Franceză?" „Nu știu încă, deși va fi o greșeală numai dacă nu inventez ceva potrivit, căci faptele literare se justifică doar prin literatură. O să-ți povestesc la ce m-am gândit. Te-aș ruga să stenogra-

fiezi totul, așa cum ai făcut și altă dată, iar apoi voi face corecturile de rigoare." A spus că bine, a luat un creion și un caiet, iar eu am început să povestesc.

Narațiune (V)

Se adunaseră în Turnul Berengaria, dar nu pentru a juca șeptică. Pablo îi convocase de urgență. Erau acolo cei dintotdeauna, mai puțin arhiepiscopul, care fusese rugat să-și ia gândul în noaptea aceea de la partida de cărți. Pablo tușea încă, dar răceala lui mergea evident spre bine. După ce se strânseseră toți și în timp ce beau rachiul oferit de Rosina, după cafea, din cauză că noaptea aceea era specială, Pablo le comunică în vorbe puține și energice hotărârea lui de a face experiența cu pricina și că n-o va amâna pentru una din zilele următoare, ci o va stabili chiar pentru a doua zi, de teamă ca nu cumva, din pricina așteptării, să piardă ocazia potrivită. *Dinamită* îl întrebă dacă avea vreo garanție că lucrul acela era posibil și Pablo răspunse că nu avea nicio garanție, în afara părerii bonzo-ului, pe care îl consultase și care nu excludea posibilitatea trecerii dintr-o lume în alta, nici ideea că procedeul folosit de francez pentru a călători ar putea fi admis fără fandoseli — ca multe altele, de altfel — de un creier sănătos, dar educat. „Metodele mele sunt nefolositoare acum." Cită cuvintele bonzo-ului cu destulă acuratețe, așa încât cei prezenți recunoscură până și stilul acestuia, împănat de influențe hinduse, și respectiva dovadă de autenticitate îl făcu pe *Dinamită* să treacă de partea lui Fernández și nu doar să-l sfătuiască, ci chiar să-i întețească dorința. Iar cum vorbele lui *Dinamită* obișnuiau să fie pline de patimă, îi convinseră și pe ceilalți și, la sfârșit, după un alt rând de băutură, toți își exprimară acordul, cu mai multă sau mai puțină elocință, mai puțin Rosina, care nu spuse nici da, nici ba, dar îi privi pe toți cu înțeles. Pablo plecă singur, pentru că își dăduse întâlnire cu Juanucha, căreia îi spuse când o

văzu: „Totul e hotărât. Va fi mâine seară." Ea nu îi vorbi imediat, ci se cufundă într-o tăcere tristă, la sfârșitul căreia îl întrebă dacă avea s-o ia și pe ea, iar el îi răspunse că nu, că niciodată nu se gândise la asta. „Dar de ce?" „Pentru că ar fi o prostie să te oblig să-ți asumi un risc inutil." „E același risc pe care ai să ți-l asumi și tu." „Desigur. E vorba de un pericol cu consecințe necunoscute, dar care pot fi teribile. Și dacă sper cu adevărat să ajung la destinație și să zgudui lumea din temelii, asta nu înseamnă că hazardul nu-mi poate rezerva un eșec, care s-ar putea manifesta într-o mie de feluri, de la dezintegrarea în spațiu, până la închisoare sau moarte." „Atunci, mă voi dezintegra și eu împreună cu tine, mă vor băga la închisoare alături de tine, mă vor omorî odată cu tine." „Tocmai asta vreau să evit." „De ce?" „Pentru că e de ajuns un singur sacrificiu. Cu ce drept te-aș sacrifica și pe tine. Ești tânără. Dacă nu mă întorc, vei suferi câteva zile, poate câțiva ani. Te vei consola mai târziu și apoi mă vei uita." Juanucha îl apucă de mână cu putere. „Chiar asta nu vreau. Să mă consolez și să uit. Vreau să merg cu tine și să-ți împărtășesc soarta, bună sau rea. La fel se întâmplă și cu ăia care merg în Cuba. Întotdeauna am spus că soțiile lor ar trebui să-i însoțească. Așa gândesc și acum." Pablo tăcu câteva clipe. „Tu nu știi franceză." „Și ce-i cu asta? În afară de faptul că pot să învăț, nu merg cu tine ca să-ți servesc drept traducătoare, ci ca să te ajut la ce vei avea nevoie, cum ar fi să-ți spăl hainele, să ți le cos, să-ți țin tovărășie când vei fi singur. Chiar dacă suntem împreună de puțin timp, știu că-mi vei duce dorul." „Și încă cum! De asta să fii sigură. Dar, din moment ce fac acest lucru și pentru tine..." „Împreună cu mine, Pablo! Fă-o împreună cu mine!" Și îl strânse din nou de mână. „Și dacă te vei sacrifica doar tu?" „Nu trebuie să ne gândim la asta!" „Și ce va zice bonzo-ul?" „Că am plecat cu bărbatul pe care îl iubesc! Asta nu are cum să-l supere." „Ar fi mai bine să-i spunem." „Ce rost are?" „Pentru că îi sunt credincios." „Mă rog, dacă nu se poate altfel..." Se duseră imediat să vorbească cu el și îl găsiră așezat pe covor

ca un Buddha. „Când se află în poziția asta, a spus Juanucha, nu vrea să fie deranjat." „Atunci, ne vom întoarce mâine."

Odată ajuns în acest punct, n-am mai avut chef să inventez. E ca și cum un gard viu, foarte des, s-ar așeza în mijlocul creierului, o delăsare a trupului, ce are nevoie de o altă activitate căreia să i se dedice. „Hai să ne plimbăm puțin." Lenocika a pus deoparte creionul și hârtia. „Uită-te dacă plouă", mi-a spus. I-am răspuns că da, fără să mă mișc din loc. Și-a pus impermeabilul și mi l-a aruncat pe al meu. Mergeam pe Carrera del Conde, în tăcere, când am văzut-o trecând pe Balbina Bendaña, cu o geantă plină cu cărți. „Când voi fi bătrână, voi arăta ca ea", mi-a spus Lenocika, strângându-mă de braț, „chiar dacă sper să mă consolez cu amintiri mai bune." Eu mă gândeam, nu știu de ce, la păpușa erotică și la alte detalii din profeția domnului Samaniego. Mi s-au asociat în cap, în mod neașteptat, amintirea despre Marcelo, imaginea păpușii și Balbina, care tocmai trecuse. „Mă gândesc la o scenă ipotetică. Ce s-ar întâmpla dacă, în acest moment, Marcelo, la douăzeci de ani, și Balbina, la cei șaizeci pe care îi are, ar intra în legătură cu păpușa erotică?" „Ipoteza aceasta, mi-a răspuns Lenocika, poate fi amplificată la infinit. Ce s-ar întâmpla dacă am băga în aceeași cameră cu păpușa erotică, pe o Mistinguette îmbătrânită și pe Maurice Chevalier la douăzeci de ani? Sau pe cavalerul Des Grieux cu Elisabeta a Angliei, pe patul de moarte?" „Personajele pe care le pomenești nu mă interesează, dar ce s-ar petrece, insist, între Balbina și Marcelo, la vârstele amintite înainte, și păpușă? Ceva se pune la cale în imaginația mea." „Lucrul ăsta mi se pare mai potrivit cu imaginația lui don Justo Samaniego." „Dacă el și-a permis să mi-l folosească pe părintele Almanzora, pot și eu să mă folosesc de invenția păpușii." „Ai putea chiar să ceri un exemplar, nu?" a replicat, ofticată, Lenocika. Am schimbat subiectul, deși eram hotărât să cercetez dacă putea ieși ceva din acea combinație aiurită.

Chiar în acel moment a apărut escadronul de lăncieri. În această sarabandă de imagini, în acest du-te-vino, rămâi

pe loc sau fugi, nu toate plăsmuirile aparţin, aşa cum am explicat, cred, temei care mă preocupă, ci o parte dintre ele sunt străine şi chiar nelegitime. Aşa se întâmpla şi cu cele care apăruseră în clipa respectivă şi care-mi aparţineau în exclusivitate, fiindcă am întrebat-o pe Lenocika ce vede, iar ea mi-a răspuns că nimic special, doar oamenii, parcul şi strada. Nimic special la un escadron de lăncieri care se întoarce de la manevre şi care este condus nici mai mult, nici mai puţin decât de Kronprinz! Primul născut al lui Wilhelm al II-lea avea un surâs trist pe faţa-i cabalină, un surâs de mareşal învins şi chinuit de Istorie, iar călăreţii îl urmau obosiţi, în coloane de câte patru. Au traversat în diagonală acea câmpie imensă, intrând prin colţul din dreapta sus al conştiinţei mele şi ieşind prin cel din stânga jos, fără entuziasm, fără alt zgomot decât cel al copitelor atingând pământul şi fără alt miros, decât damful drăcesc al cailor. După trecerea lor, nimicul.

3 noiembrie

În urma episodului cu escadronul, mi-a fost greu s-o mai ascult pe Lenocika. Imaginea lui Marcelo, amestecată cu aceea a ultimilor cai şi suprapusă pe aceasta, dădea din mâini şi striga ceva. Mi s-a părut că aud numele Esclaramundei şi altceva nimic. Acum trebuie să aştept să se alăture din nou, mă refer la imaginile Balbinei, ale păpuşii şi ale orbului, ca să văd ce se întâmplă. Să văd dacă e vorba, aşa cum pare deocamdată, de Fecioara din vechime sau de altceva, mai inedit, cum înclin să cred, chiar dacă nu poţi fi niciodată sigur, dat fiind că plăsmuirile nu se prea lasă dirijate. Iau naştere mai degrabă din dorinţele cele mai adânci şi mai puţin cunoscute decât din voinţa conştientă, cel puţin asta este senzaţia mea, bazându-mă pe unele imagini pe care le numesc recurente, datorită insistenţei cu care revin de fiecare dată când încerc să le alung. De pildă, scena morţii lui

Marcelo, care coincide cu sosirea vikingilor, o închipuire dintre cele mai năstrușnice, deoarece nu numai că Marcelo este deja mort, dar nici vikingii nu au sosit încă și nu cred să sosească vreodată. Cum să-i adun laolaltă, atunci? Ar fi suficient ca Balbina să dorească acest lucru, pentru a-i pune în aceeași scenă pe orb și pe păpușa erotică? Totuși, e de la sine înțeles că întâmplarea nu poate fi considerată ca aparținând trecutului (stil indirect liber), nici viitorului (ipoteză posibilă sau imposibilă), și cu atât mai puțin prezentului. Adevărul e că limba, cel puțin spaniola, este lipsită de timpurile și modurile verbale apte pentru un asemenea discurs, în care ar trebui să se țină seama, ca de niște factori, nu doar constanți, ci și în mod constant conștientizați, că Marcelo apare la vârsta la care a murit cu adevărat și în anul decesului (1936), iar Balbina, drept ceea ce este acum, adică o profesoară asociată de la universitate, nu foarte departe de pensie, cu fața aceea frumoasă a ei, destul de zbârcită, cu frumosul ei păr arămiu, foarte strâns la spate și deja cu multe fire albe, și tâțele ei drăgălașe, comparabile doar cu cele ale doñei Esclaramunda, cel puțin în opinia exprimată a lui Marcelo, dar transformate acum în două burdufuri mici și dezumflate de cimpoi. Cred, în plus, că această indiscutabilă îmbătrânire a ei, de care este conștientă peste poate și față de care are un neîmpăcat resentiment, este ceea ce mișcă întregul sistem de imagini la care mă refer, pentru că în urmă cu patruzeci de ani, dacă s-ar fi hotărât să se culce cu Marcelo (lucru care nu știu dacă s-a întâmplat sau dacă putea să se întâmple), ar fi pus totul la bătaie, adică s-ar fi folosit de propriul trup, și nu ca acum, de trupul intermediar al păpușii erotice. Să admitem, așadar (mie nu mi-e greu deloc s-o fac), că lucrurile s-au petrecut așa, că Balbina, ezitând între teamă și dorință, l-a dus pe Marcelo la casa ei de la țară, din Boiro, în automobilul personal, de care putea să se folosească în pofida stării de război, ca recunoaștere a sumei ridicate cu care contribuise la bugetul belic, cumpărând un mare pachet de acțiuni Pefssa (Păpușa erotică, fabricată în serie, societate anonimă). Păstra

păpușa achiziționată într-un loc secret din casă. În timpul călătoriei, scurte de altfel, s-a arătat extrem de drăguță, mult mai mult decât de obicei, și a observat cum Marcelo, mereu neîncrezător, a sfârșit totuși prin a nutri speranțe, ba chiar certitudini. I-a pregătit o gustare, i-a pus muzică, i-a adus chitara, l-a lăsat să se elibereze prin cântec de durere și când l-a văzut că are spiritul *ad-hoc* și trupul înfocat, s-a mărginit să-l sărute. Restul a mers ca pe roate. I-a cerut lui Marcelo s-o lase să-l dezbrace. El nu mai avea de gând să-i refuze nimic, dar când aștepta din partea ei aceeași atitudine, Balbina s-a strecurat printre mâinile lui, deși nu mai era îmbrăcată decât în lenjeria intimă, și s-a scuzat că-i era rușine și că s-o lase pentru altă dată, și astfel l-a atras pe Marcelo până la pat, toată numai geamăt, tremur și plânset, și atunci i-a pus în față păpușa, pe care o parfumase cu parfumul ei și care gemea la rându-i, plângea și se înfiora, având posibilitatea, în acest fel, să asiste la extazurile orbului, să audă cuvintele care-i vorbeau de iubire și o asigurau că acele clipe răscumpărau toate suferințele vieții lui, că atingerea ei îl vindeca de durerea de-a n-o putea vedea, și că sânii ei, pe care-i ținea acum în mâini, îl făceau să uite de orele lungi petrecute în cotloanele subterane ale catedralei și în încăperea centrală a labirintului, mângâind țâțele reci ale doñei Esclaramunda. Toate acestea au făcut ca Balbina, emoționată și pitită într-un colț din spatele patului, să ajungă să vadă golul imens din viața ei, acum aproape trecută și, nemaiputându-se abține, să scoată un strigăt care a întrerupt entuziasmul lui Marcelo și l-a făcut să înțeleagă că iubea și mângâia o păpușă (un exemplar cu ochii înguști și pielea galbenă, deși neînchipuit de dulce). Figura i s-a crispat, a insultat-o pe Balbina, a căzut la pământ într-o criză de furie și de rușine, iar Balbina nu a îndrăznit să-l ajute, ci a fugit, nu înainte, e adevărat, de a-i lua păpușa, și Marcelo a rămas acolo îndurerat, și când a început să simtă frigul, și-a căutat cu greu hainele împrăștiate pe jos și a reușit să se îmbrace doar pe jumătate. Apoi au venit după el servitoarele Balbinei.

Întors în Villasanta, Marcelo nu mai ieşea din casă, nu mai mânca şi nu făcea altceva decât să fumeze şi, uneori, să ciupească chitara, insistând asupra corzilor de bas, chiar dacă protectoarea lui, doña Esmeralda, care-l iubea cu disperarea celor cincizeci de ani grăsuţi ai ei, încerca să-l ajute ţinându-l de vorbă, servindu-l cu ciorbă şi cu ciocolată caldă, pe care el le refuza. Doña Esmeralda credea că ghiceşte cauza acelei dureri, chiar dacă la modul general şi vag, şi nu înceta să spună, cu voce suficient de tare pentru ca Marcelo s-o audă, că anumite femei ar merita spânzurate şi că, dacă n-ar fi cine este, i-ar face o vizită unei anume domnişoare fandosite, ca să-i spună vreo două, şi, dacă se ivea prilejul, chiar s-o apuce de păr şi să spele cu ea pe jos, cum ar fi meritat. Într-una din zile, i-a spus lui Marcelo să iasă din starea aceea şi să meargă în Plaza de los Plateros, unde trupele vikinge ofereau poporului prilejul de a experimenta viaţa din cazarmă şi muzici de fanfară. La care Marcelo a întrebat-o la ce oră are loc manifestarea, că e posibil să meargă, şi doña Esmeralda i-a spus că la douăsprezece, că va fi multă lume şi că zona era deja păzită de soldaţi, în eventualitatea în care rezistenţa şi comandourile cetăţeneşti aveau de gând să pună vreo bombă. „Vreo bombă?" a întrebat-o Marcelo şi ea a răspuns: „Nu ar fi pentru prima dată, ştiţi doar ce nebuni sunt franctirorii, nimic mai mult decât nişte puşti neascultători." Marcelo a rămas puţin pe gânduri şi apoi a întrebat-o dacă avea un ghem de lână de culoare închisă. „Da, trebuie să am vreunul, dar ar fi mai bine pentru dumneavoastră să mergeţi să ascultaţi muzică, decât să vă băgaţi iar în labirinturile alea din catedrală, că o să vă rătăciţi într-o zi." I-a dat ghemul, Marcelo l-a luat, şi-a pus paltonul şi a ieşit. Străzile erau pline de lumea care mergea în Plaza de los Plateros, şi s-a amestecat şi el în mulţime, dar apoi a intrat în catedrală pe una dintre porţi, a traversat claustrul, s-a cufundat în obişnuitele coridoare întunecate, până ce-a ajuns într-o sală mare şi ruinată, care mirosea a igrasie. A căutat pervazul apropiat de podea al

unei ferestre pentru a se așeza și a rămas acolo, liniștit, în timp ce rumoarea mulțimii, trompetele și tobele marcau partea cea mai zgomotoasă a spectacolului. Apoi, s-a așternut tăcerea, după care a început programul de muzică marțială: *Marșul turc* de Mozart, *Marșul militar* de Schubert, *Tannhäuser* și, după pauză, *Stegulețule, ce roșu ești* și *Marșul din Cádiz*. Marcelo, nemișcat, părea că doarme. Se auzea deja „Sunt un curajos și credincios legionar", când s-a ridicat dintr-un salt, a deschis o fereastră cu o asemenea furie încât sticla s-a spart și s-a cățărat pe pervaz. Zgomotul făcuse muzica să înceteze, lumea îl privea, cineva a spus: „E orbul." Marcelo a ridicat brațele și-a strigat: „Ticăloșilor!" și a aruncat ghemul de lână. Strigătele oamenilor au acoperit răpăitul mitralierelor, iar trupul lui Marcelo, după o zvâcnitură, s-a zdrobit de lespezile de piatră.

Am scris totul dimineața devreme, ca să reușesc să dorm. Când i-am citit Lenocikăi aceste pagini, le-a respins, nu doar din cauza complexității tramei, mai neverosimilă din punct de vedere fizic decât temporal sau ontologic, ci din cauza a ceea ce ea numea erotism subiacent, mai degrabă sugerat decât descris, deși eficient, și pe care nu a ezitat să-l atribuie anumitor frustrări ale mele, care ar justifica poate o consultație la psihanalist. Niciodată ca atunci, nu mi s-a părut Lenocika mai americană. Am avut presentimentul că mă credea tulburat de păpușa erotică, blestemată fie clipa în care o inventase domnul Samaniego în profeția lui (presupun că era inspirată din Marea Stricată a Babilonului, din Apocalipsă), dar mi s-a părut mai discret să nu-i spun nimic despre asta și să orientez conversația către literatură. Am apărat cele două pagini ale mele de dubla acuzație de complicație inutilă și de erotism. În primul rând, am spus că într-o narațiune atât de lipsită de unitate precum a noastră, episodul cu pricina nu avea ce să strice și că, deși relațiile dintre Marcelo și Balbina nu rămăseseră foarte clare, aș fi putut să remediez asta, dacă găseam niște pagini vechi care, odată introduse în text, ar fi clarificat și limpezit acest aspect. În ceea ce privește a doua chestiune,

am scos în evidență curățenia cuvintelor mele, gândindu-mă la Lenocika și la puritanismul ei teoretic (în practică, era mai femeie decât oricare alta) și am afirmat că o scenă ca aceea nu putea fi prezentată cu elemente mai puține decât cele folosite și că, dacă păcătuia prin ceva, atunci era prin insuficiență. I-am dat ca exemplu expresia „spirit *ad-hoc*", al cărei nivel de abstracțiune nu putea fi depășit, cerându-i să țină seama că aș fi putut spune „spirit tremurător" sau „suflet înfierbântat" și, când am rostit aceste ultime cuvinte, Lenocika a izbucnit în râs și mi-a dat o sărutare lungă, pentru că vorba „înfierbântat" o distra și o binedispunea. Astfel că în acel moment incidentul a încetat.

4 noiembrie

Lenocika a fost nostalgică toată după-amiaza și a tot cântat la flaut, în timp ce eu corectam anumite pagini. Am auzit-o abordând niște melodii necunoscute și altele, pe care le-am recunoscut, precum un fragment al lui Borodin (*Prințul Igor*), care părea cântat într-o izbă pierdută în monotonia stepei, sau în stepă, dar fără izbă, și care semăna cu sunetul unui nai quechua, în partea cu lamentații. Când am pus foile deoparte, puțin disperat din pricina unei fraze simple care-mi dădea totuși bătăi de cap, am întrebat-o dacă voia să mergem la cinema sau să bem un pahar în oraș și ea* mi-a răspuns că nu, că nu avea chef și că, dacă eu aveam poftă, să merg singur, dar să-i las manuscrisul, fiindcă dorea să arunce o privire asupra unor paragrafe. I l-am dat, s-a cufundat în el și eram pe punctul de-a ieși, când mi-a trecut prin cap, deodată, ideea că Atotputernicul sau Shopandsuck sau cum s-o fi chemat (eu aveam tentația să-l numesc Chupachup), se plimbase prin romanul meu, în timp ce eu nu știam nimic despre al lui. Şi chiar dacă nu-mi doream să dau peste el și

* Pentrul efectul fonic, a se citi „ia". (*V.a.*)

să intru din nou în încurcături sau să-l deranjez pe profesorul Moriarty, totuși nu mi-ar fi stricat o plimbărică prin oraș, așa descurajat cum eram.

I-am vorbit despre asta Lenocikăi, și ea, fără să-mi răspundă, a căutat paginile distruse de profesor, cu alte cuvinte, ceea ce am putea numi siajul comunicant, și le-a ținut deschise, până ce eu m-am cufundat în ele. Prima impresie a fost de întunecime, iar când ochii au început să mi se obișnuiască, mi-am dat seama că mă aflam într-un soi de tunel, la capătul căruia, departe, se vedea o lumină. M-am gândit să mă întorc și apoi să revin înarmat cu o lanternă, dar, cum singurul lucru neplăcut de acolo era întunericul și cum nici acesta nu era de natură să mă împiedice să merg, am luat-o înainte, pipăind mai întâi locul unde puneam piciorul, care s-a arătat a fi un drum pavat cu lespezi roase de piatră, asemănător celor din Villasanta. Pereții, pe care i-am atins, păreau grosolani și netezi, dar nu puteam vedea tavanul, ci doar un fel de boltă mai întunecată, în spatele căreia era, poate, altă boltă de piatră. Prin urmare, un tunel plicticos, ca atâtea altele din Villasanta, care putea să ducă la o biserică, la o mănăstire sau la un palat. Nu doream să trăiesc aventuri hazlii, nici macabre, care m-ar fi abătut de la scopul meu. Din fericire, imaginația părea adormită sau, cel puțin, obedientă, astfel încât am reușit să străbat tunelul fără surprize și să ajung la capătul care dădea într-o piațetă necunoscută, cu case mici și văruite, cu streșini și gratii la ferestre. Erau forme arhitecturale care nu se întâlnesc în Villasanta, ci mai degrabă în Andalucía, dar care aveau un oarecare aer colonial, foarte surprinzător pentru mine. Totuși, pe măsură ce descopeream străzile pustii, locul mi se părea din ce în ce mai familiar și chiar plăcut, cu toate că încercam să mă conving pe mine însumi că acel oraș nu putea fi Villasanta de la Estrella, chiar dacă purta acest nume, în caz că îl purta, și, instantaneu, mi s-a înfiripat în minte gândul, preschimbat iute în spaimă, că acela nu era orașul imaginat de Chupachup, ci de mine, și că nu intrasem în lumea lui

romanescă, ci într-o prelungire a romanului meu, așa, ca o excrescență apărută pe o coastă, și că mult dorita comunicare nu era decât o iluzie a mea. Oricum ar fi stat lucrurile, mă aflam deja pe drum și am hotărât să merg mai departe. De altfel și dacă aș fi decis să mă întorc, n-aș fi putut, pentru că m-am trezit înconjurat de patru sau cinci inși cu mutre de metiși sau mulatri (înserarea mă împiedica să-mi dau seama exact), cu uniforme pitorești, care vorbeau o spaniolă cu accent și moliciune tropicale și care, înainte ca eu să realizez ce se întâmplă, mi-au pus niște cătușe, fără a afișa purtări prea civilizate, drept să spun, și m-au luat cu ei. I-am întrebat unde mă duceau, iar ei mi-au răspuns că o să aflu singur. Împins uneori, și alteori târât chiar, am ajuns la un comisariat de poliție, m-au băgat înăuntru, iar în timp ce trei dintre ei mă păzeau, al patrulea a luat telefonul, unul cu manivelă, și a spus ceva ce n-am înțeles, pentru că din pricina vocii lui joase și a accentului învăluitor, cuvintele se ascundeau de mine și se amestecau între ele, așa că singurul lucru pe care l-am auzit clar a fost „La ordin!"-ul de la sfârșit. M-au aruncat într-o mașină de teren care mirosea foarte urât, unde zăceau un negru și un englez beat, și am început să străbatem străzile, până ce-am ajuns în fața unui mare edificiu, o fostă mănăstire, fără-ndoială, a cărei fațadă dădea spre un port cu vapoare de anvergură, ancorate și iluminate, ceea ce m-a convins că orașul acela nu era Villasanta, cel puțin nu Villasanta mea. Am traversat o intrare boltită și am ajuns într-un claustru liniștit, cu copaci deși și păsări cântătoare, unde ne-au lăsat pe o bancă de piatră, păziți de două dintre corcituri, adică pe negru, pe britanicul beat mort și pe mine. Englezul sforăia ușor, negrul îngâna un cântec, dar cum păsărica făcea același lucru, însă pe un ton de două ori mai înalt, am ascultat-o pe ea și m-am lăsat furat într-o asemenea măsură de trilul ei (Era o privighetoare, oare? Nu sunt sigur dacă astea zboară prin cerul de la tropice), încât, atunci când pasărea a sărit în alt copac și, de-acolo, pe o streașină, dăruindu-mi liniștea ei, m-am temut cu destulă îndreptățire ca nu

cumva să fi trecut două sau trei sute de ani. Încă nu sunt convins că nu s-a întâmplat așa sau că timpul pauzei nu a fost și mai mare, infinit poate, și că polițiștii care au venit după mine și m-au dus la etajul de sus pe niște scări cu o frumoasă tăietură barocă, nu erau replica, de după un milion de ani, a celor care mă aduseseră, sau că ne aflam într-una dintre acele lumi repetabile, din care, așa cum spunea revelația bonzo-ului, era făcut cosmosul. Mi se întâmplă adesea, când mă trezesc dintr-un somn lung și liniștit, să trăiesc o experiență asemănătoare, să mi se pară că am dormit ani lumină și că, în tot acest timp, lumea întreagă a dormit de asemenea, ceea ce, la urma urmei, nu are importanță, căci, la fel ca după somn, și după cântecul păsăricii lucrurile se reiau din punctul în care se opriseră, iar lumea e aceeași. Altceva ar fi dacă, atunci când te trezești din somn sau când concertul încetează, lumea să fie alta, cum se spune la mine în sat că i s-a întâmplat Sfântului Ero din Armenteira. M-au dus, așadar, într-o anticameră, unde o domnișoară cu figură cabalină (ce mi-a amintit de fiica poetului Rilke), dar deloc neplăcută și cu aerul de-a fi foarte eficientă, m-a poftit să stau jos și, cu creionul într-o mână (în mâna stângă) și un caiet în cealaltă, m-a supus unui interogatoriu superficial și minuțios, care m-a purtat de la apartenența mea politică până la bolile de care suferisem în copilărie. Când a terminat, s-a scuzat că trebuie să mă lase singur și a ieșit printr-o ușă albă încrustată în peretele tapițat cu atlaz roșu. Atunci, am putut să privesc în jurul meu. În locul cel mai vizibil și mai respectabil se afla un mare portret al lui Chupachup, pe care eu îl confundasem cu Atotputernicul.

Secretara s-a întors imediat, dar nu serioasă, ci surâzătoare și m-a invitat să intru pe ușa pe care ieșise ea. Am trecut printr-un coridor scurt și am ajuns într-o încăpere luminată, zugrăvită în verde și în culoarea lemnului de mahon, dar fără mobile, având doar, în capătul uneia dintre diagonale, un birou, cu câte un scaun de-o parte și de alta. Lângă birou se afla un tripod cu o pușcă. Lucrul acela mi-a

amintit de biroul lui Mussolini din Palatul Veneția, pe care eu nu-l văzusem niciodată, dar pe care mi l-au descris unii dintre vizitatori, și am tras concluzia că ocupantul acestui birou, acel omuleț ce părea foarte ocupat cu cititul unor hârtii, încerca să-l imite. Dar nu era Chupachup, ci profesorul Moriarty. Așa că m-am îndreptat spre el, fără complexe, și l-aș fi salutat plin de efuziune, dacă el nu mi-ar fi făcut semn să tac, ducându-și degetul la gură. Când am ajuns lângă el, mi-a șoptit la ureche: „Peste tot e plin de microfoane și de informatori feluriți." Apoi, cu voce tare: „Vă rog să luați loc, profesore, și nu mai tremurați, că aici nu mâncăm pe nimeni." A urmat o repetare a interogatoriului, făcută pe un ton autoritar, la care am răspuns cu voce tremurătoare, doar ca să-i fac jocul lui Moriarty, care zâmbea mulțumit. Brusc, a terminat cu întrebările și a spus: „În regulă. Să trecem acum la chestiunea armelor pe care vreți să ni le vindeți, nouă, poliției. Însă ar fi mai bine să vă duc la cartierul general, ca să vedeți ce avem deja." A apăsat pe o sonerie, a cerut o mașină, m-a luat cu el și, pe timpul drumului, destul de lung, am avut o conversație despre ipotetica vânzare de materiale pentru comandouri de represiune. Locul în care m-a dus era fosta fortăreață, care trebuie să fi fost mândria orașului, dacă te luai după cât de bine conservată și iluminată era. Am coborât din mașină și, singuri acum, Moriarty a izbucnit în râs. „Ce frică trebuie să vă fi fost!" „Am fost mai degrabă surprins decât înfricoșat și, bineînțeles, tulburat. Nu înțeleg ce se întâmplă. Ce oraș e ăsta, ce se petrece aici, ce căutați dumneavoastră la direcția poliției? Scopul dumneavoastră era să terminați cu domnul Shopandsuck, însă acum văd că sunteți în serviciul lui și în fruntea unor agenți care mă arestează imediat ce pun piciorul în oraș și mă aruncă în fundul unei mașini de teren, între un negru și un bețiv." „Sunt șeful suprem al poliției, iar pe dumneavoastră v-au arestat ca suspect de a fi profesorul Moriarty. Profesorul Moriarty, de la care ați primit vești — a râs din nou —, a comis un atentat terorist împotriva

domnului Shopandsuck, din care respectivul a scăpat, lucru de neînțeles, fără nici cea mai mică zgârietură. Atentatul purta, așa cum se întâmplă mereu, semnătura autorului, așa încât ăștia s-au apucat să-l caute ca nebunii, în vreme ce Shopandsuck se punea la adăpost, înconjurat de pretorieni, în palatul său din Insula Margarita, care se află acolo în față. Am avut ceva probleme, am fost de câteva ori pe punctul de a cădea în mâinile zbirilor, și dacă asta nu s-a întâmplat, a fost din pricina faptului că, înainte de sosirea mea, sistemul polițienesc suferea de niște hibe pe care am reușit să le folosesc în avantajul meu. Inteligența mea m-a făcut să înțeleg situația și să-mi dau seama care era singura ieșire. I-am scris o scrisoare lui Shopandsuck în care i-am dezvăluit imperfecțiunile cu pricina. M-a primit în palatul lui, m-a ascultat, l-am uimit și mi-a spus: «Îmi rezerv un răgaz de douăsprezece ore, ca să mă conving pe mine însumi că trebuie să vă împușc sau să vă fac șeful poliției. În acest timp, veți sta la închisoare.» A fost o noapte neplăcută, dar, la douăsprezece ore de la întâlnirea cu el, eram numit șef al poliției cu însărcinarea de a-l împușca pe predecesorul meu, din cauza neglijenței lui, și de-al găsi pe Moriarty într-o lună. Așa s-au petrecut lucrurile."

M-a privit într-un fel ciudat. M-a privit ca și cum ar fi vrut să adauge: „Și l-am prins și pe Moriarty." Nu a spus asta, dar sunt sigur că așa a gândit și că a fost cât pe ce s-o și spună. M-am grăbit să intervin, pentru a evita asemenea cuvinte. L-am întrebat cum se făcea că, deși venise să-l omoare pe Shopandsuck, ajunsese în serviciul acestuia. „Sufletul omului, mi-a răspuns, e tare întortocheat. Se lasă condus mai degrabă de sentimentul de admirație, decât de convingeri, iar Shopandsuck e admirabil. Ar fi fost de ajuns, pentru a mă avea de partea lui, grija pe care o investește în educația copiilor. Chiar dacă ați merge prin tot orașul, nu veți găsi nici măcar unul singur abandonat sau înfometat. Cheltuiește pe copii aproape jumătate din buget, vrea să-i vadă pe toți dolofani și fericiți, iar dacă îi moare vreunul, vai

de mama lui. Vă amintiți de zmeul din poveste? E ceva asemănător." „Da' ce, îi mănâncă?" am întrebat, uluit de comparație. „Nu fiți tâmpit, domnule! Shopandsuck care, apropo, nu se cheamă tocmai așa, ci are un nume mai apropiat de Chucuchú, este un vegetarian convins și de o austeritate comparabilă doar cu a mea. Unicele lui pasiuni sunt știința și cruzimea, în slujba cărora pune toate acțiunile lui politice. În țara asta, există mai multe centre de studii superioare pe cap de locuitor decât în Statele Unite, chiar dacă aceste centre s-au specializat în sisteme de detecție și dominație. Astăzi, datorită primelor, nici măcar un cuvânt pronunțat de un cetățean nu scapă controlului polițienesc, și ei știu asta. Dar nu mai e mult până vom reuși să le cunoaștem și gândurile, împlinind astfel vechiul ideal al lui Felipe Segundo și al tuturor marilor guvernanți din istorie." „Tot nu înțeleg, i-am spus, de ce l-ați comparat cu zmeul." „Shopandsuck, hai să-l numim așa în continuare, îi protejează pe copii pentru a obține cetățeni pe care să-i devoreze. Va dați seama că, într-un stat ca acesta, oricărui cetățean, până și celor fideli sau polițiștilor înșiși, le mai scapă uneori câte-un cuvânt împotriva conducătorului. Și asta e suficient ca să-ți aducă moartea, ale cărei forme ating aici o varietate infinită, pe care am putea-o numi chiar poetică. Imaginația lui Shopandsuck s-a pus în mișcare, mai întâi, pentru a inventa acest stat, pe care concepția lui științifică și, acum, colaborarea mea l-au făcut perfect. Apoi, s-a dedicat descoperirii unor noi feluri de a muri, vreau să spun, feluri de a tortura. E foarte curios că, în privința asta, Shopandsuck preferă să-și folosească mai degrabă intuiția decât intelectul, aplicându-și inteligența doar asupra detaliilor tehnice. Știu că s-a inspirat din practicile unor popoare primitive și ale unor dictatori sud-americani. Știți, de pildă, că prin pădurea care ajunge până pe coasta din fața noastră, de cealaltă parte a Insulei Prezidențiale, rătăcesc oameni fără piele?" Am scos un urlet de groază, fiindcă o străfulgerare a imaginației mi i-a adus în fața ochilor. „Oh, dar asta nu-i nimic, nu vă

speriați atât de devreme! Jocul cu caimanii este mult mai distractiv și în țara asta este, oarecum, echivalentul luptelor cu tauri din țara dumneavoastră, doar că aici, taurii nu mor niciodată." Începu să plouă cu bruscheța și violența climelor calde. „Haideți să intrăm într-una din gheretele astea, dar va trebui să schimbăm tema conversației noastre. Vorbiți-mi de noul model de mitralieră, care mă interesează foarte mult, pentru că sunt prevăzute rebeliuni de amploare pentru săptămâna viitoare." „Rebeliuni? Dar ce, lumea mai îndrăznește să protesteze?" „Avem și noi provocatorii noștri." „Și ce obțineți cu asta?" „Organizăm o zurbă revoluționară când închisorile se află la cincizeci la sută din capacitate. Șefului îi place să fie pline, chiar dacă nu să dea pe dinafară. Sistemul nostru de închisori este foarte grijuliu cu deținuții. Moartea unuia dintre ei îl supără pe șef tot atât de mult ca moartea unui copil și o sinucidere îl întristează pentru o săptămână întreagă, dar același lucru i se întâmplă și în ceea ce privește cetățenii aflați în libertate. Existența unui bolnav îl tulbură, moartea cuiva din cauza unui infarct îl scoate din minți. Nu înțelege cum de moartea îi poate fura victimele. Idealul lui este să se transforme în Destinul tuturor, iar Destinul, după cum știți foarte bine, cuprinde viața și moartea. În curând, în țara asta, moartea se va numi Chucuchú și atunci, șeful va fi atins culmea gloriei, căci va fi aidoma lui Dumnezeu." „Îmi explic acum de ce îl admirați." „Într-adevăr, a spus Moriarty cu modestie. Comparat cu el, eu sunt doar un mic copil." Am ajuns la gheretă și am început să inventez proprietățile și virtuțile noului sistem de mitraliere, pe care doream să le vând poliției lui Chupachup.

5 noiembrie

Moriarty m-a cazat în acea noapte în hotelul rezervat diplomaților. Era un stabiliment de cinci stele situat într-un palat colonial cu grădini și curte interioară, cu arcade, stre-

șini de țiglă brună și decorațiuni în care artiștii indieni lăsaseră urmele cosmogoniei lor. Când am rămas singur, înainte de cină, am examinat situația îndelung, sprijinit în coate pe marginea unui balcon de lemn sculptat, în vreme ce, în marea apropiată, de un albastru închis, pâlpâia luna, iar rechinii cei cruzi lăsau în urma lor siaje de lumină. În arborii de mirt din parcul din jur, luminau licuricii cu lămpile lor plăpânde, iar pe puntea unui vapor se cânta un vals de demult. „Dacă mă aflu într-adevăr în romanul lui Chupachup, nu voi ieși de aici niciodată. Voi fi denunțat ca fiind Moriarty și poate că mi se va da sarcina de a lupta cu un caiman. Dacă mă gândesc mai bine, aș putea chiar să-l provoc pe unul dintre rechinii aceia, ca să vedem cine ajunge primul la babordul vaporului. Asta i-ar distra nemaipomenit pe turiști." Examinând imediat ceea ce tocmai îmi trecuse prin cap, am ajuns la concluzia că materialele din care era făcută lumea aceea nu fuseseră doar modificate, ci îmi erau cu totul străine în substanța lor, fiindcă respectiva combinație de port colonial, înotător, rechin și călători spectatori o cunoșteam foarte bine, după ce o citisem undeva. „Poate că mă aflu în acea excrescență la care m-am gândit înainte și toată frica prin care am trecut este nejustificată, pentru că lucrurile nu pot trece dincolo de inventivitatea mea." M-am trântit pe o canapea, hotărât să mă controlez. Ah, niște lecții de yoga, ce bine mi-ar fi prins acuma! Însă prin cap îmi trecea deja ceva ametitor și de nestăpânit: o grămadă de soldați cu pălării de paie și cartușiere, dar desculți, se răspândeau prin oraș, înconjurau hotelul, urcau pe scara monumentală, ocupau coridorul chiar până la ușa mea, în vreme ce, pe cealaltă parte, ajungeau tocmai până la chei și până la laguna cu caimani. Cot la cot și pe două rânduri, cu un culoar în mijloc prin care eu trebuia să trec spre locul unde avea să mi se dea de ales între corida cu caimani și competiția în stil fluture cu un reprezentant ales al rechinilor. În vederea acestui eveniment, orașul întreg fusese instruit și acum se aduna în stradă sau își alegea locurile cele mai potrivite pentru contemplație. Turiștii americani de pe transatlantic trimiteau

telegrame cifrate la Washington pentru ca, pe cale diplomatică, să reușească să mă lipsească de posibilitatea de-a alege, astfel încât ei să se poată desfăta cu concursul de înot. Nu știu dacă nu se gândeau cumva să adauge și niște premii atârnate de o prăjină, în vederea unei probe preliminare, pentru a face concursul mai interesant. Spre consolarea, dar nu și spre salvarea mea, un milionar în vârstă, general în *Salvation Army*, încerca să-și convingă concetățenii de faptul că eu eram cu siguranță un impostor, căci Moriarty murise deja și că, prin urmare, întrecerea mea cu oricare dintre lighioanele mai sus-pomenite era lipsită de orice interes istoric. Tocmai aflasem de acest impediment, când cineva a bătut la ușă. Am răspuns „Imediat!" și, înainte de a deschide, m-am uitat în oglindă să văd dacă figura mea exprima demnitatea cerută de moarte. Mi-am netezit părul, puțin cam vâlvoi, și doar apoi am deschis. O namilă negricioasă de sergent, cu dantura albă, mi-a făcut un semn politicos să ies. Ceea ce am și făcut, am văzut cele două șiruri lungi de soldați, așa cum îmi imaginasem, și în fața unei asemenea dovezi că acele imagini îmi aparțineau, că le inventasem eu, că mă îndreptam spre o moarte la care eu însumi mă condamnasem, m-am oprit, i-am făcut sergentului semn să nu se impacienteze și, chiar acolo, sprijinit de tocul ușii, m-am gândit că, dacă nu mai eram eu care s-o gândesc, Lenocika va dispărea și, odată cu ea, toate personajele mele și poveștile plănuite și toate motivele din care s-a ivit acea grămadă de pagini și lumea aceea construită din cuvinte, și că aceste lucruri ar fi putut să se întâmple numai dacă eu îl ascultam pe sergent și o luam înainte, pe acel culoar ce ducea spre chei. Și de ce să nu schimb planul acesta iar, odată cu el, și mersul aventurii? Oare armata nu era a mea? M-am îndepărtat de ușă, am devenit ferm și sergentul a strigat: „Prezentați... arm!" O mie de pușți sau câteva mii — cine știe? —, toate puștile care doream eu să fie, în hotel și pe străzi, până și bălțoaca plină cu caimani și debarcaderele cu rechini mi-au prezentat onorul ca unui șef, spre surpriza, groaza și bucuria secretă a

publicului, şi n-a trebuit decât să le ordon să atace Insula Margarita, pentru ca toţi să se avânte urlând, cu intenţia de a-l răsturna pe tiran şi de a-l spânzura, de viu dacă era posibil, şi de a-l agăţa de un felinar public, lucru care nu ştiu dacă s-a şi întâmplat în cele din urmă, pentru că tocmai în clipa în care soldaţii au început să tragă nu m-au mai interesat, ei şi soarta lor, căci, pe de-o parte, dacă-i purtam spre victorie, asta ar fi coincis cu atâtea alte poveşti despre dictatori, iar, pe de altă parte, dacă făceam ca dictatorul să-i înfrângă, aş fi comis o injustiţie literară de care nu mă simţeam în stare, astfel încât i-am lăsat în plata Domnului, în mijlocul împuşcăturilor, şi o vor ţine tot aşa cât or trăi, în vreme ce eu mă aflam deja acasă, trântit pe canapea, cu Lenocika lângă mine, care termina de citit paginile. Nu era decât o lumină aprinsă, cea care lumina hârtiile, părul blond, despletit, o parte a feţei (cea ascunsă ochilor mei) şi un umăr. Am privit-o îndelung, nemişcat, şi nu ştiu de ce am avut presentimentul că aveam s-o pierd în curând. Dar cum aveam de la început convingerea că, la vârsta mea, iubirile nu durează mult, am simţit, în loc de tristeţe, o stare de melancolie şi resemnare, din care m-a smuls Lenocika, atunci când s-a ridicat: „Ai terminat deja?" am întrebat-o, iar ea: „Nu dormeai?" „Am dormit până acum un minut." „Ai avut un coşmar, nu-i aşa? Te-am auzit strigând." „Da, am visat că Moriarty mă arunca într-un lac cu caimani, înarmat doar cu un par, pentru a mă apăra de ei." „Eşti nedrept în visurile tale. Moriarty nu mi s-a părut un om în stare de o asemenea cruzime. Un om pe care îl emoţionează copiii!" Am întârziat câteva clipe, înainte de a-i răspunde că avea dreptate.

„Am recitit foile tale şi avem destule lucruri de vorbit. Deocamdată, nu mă simt în stare să emit o judecată obiectivă, pentru că nu ştiu daca ăsta e un roman sau jurnalul unui eşec." „Şi de ce nu o poveste de dragoste?" „Pentru asta, ar mai fi nevoie de nişte capitole în plus." „Tu ai vrut-o." „Şi vreau în continuare." „Spune-mi cum de ţi-a venit să foloseşti expresia «jurnalul unui eşec». Mi se pare potrivită." „Aşa

cred și eu, pentru că, doar sub această titulatură, textul e admisibil. Ca roman, nu este decât o serie de drumuri începute fără a fi continuate, de țeluri stabilite, dar lăsate baltă. Să vedem dacă reușesc să mă fac înțeleasă. La un moment dat, m-ai dus cu tine într-o călătorie foarte plăcută, în căutarea unui monstru pe care-l numeai «Balaurul cel Urât». L-am adus pe țărm și l-am găzduit în peștera Regelui Cintolo. Oare de ce? Că balaurul a dispărut apoi din narațiune, și în stadiul în care se află aceasta acum, nu există nicio manieră legitimă de a-l reintroduce. Ăsta e doar unul dintre cazuri. Altul e cel al lui Pablo Bernárdez. Nu unul, ci două romane ai plănuit, cu el ca personaj principal. Și ăsta a luat-o pe alt drum și în curând îl vom pierde de tot, dacă insiști ca el să ducă la bun sfârșit faimoasa expediție în lumea de dincolo. Ce ți-ai propus, de pildă, când ai identificat naratorul poveștii cu un agent secret, cu acel Maestru al Urmelor ce se Bifurcă? Doar o mică ironie la adresa lui Borges?" „Conform proiectului inițial, în fiecare capitol al romanului, un personaj diferit urma să facă oficiile de narator. Inclusiv Atotputernicul și profesorul Moriarty. În curând am înțeles însă că proiectul era irealizabil și că prin această confuzie de identități n-aș fi reușit decât să repet ce s-a mai făcut deja." „De către cine?" „Chiar de către mine, printre alții." „Romanul nu are capitole. Singurul material organizat în capitole este profeția domnului Samaniego." „Pentru că romanul nu există ca atare, iar profeția este singurul lucru cât de cât coerent. Restul..." M-am oprit pentru câteva secunde și am privit-o. „... restul sunt materiale cu care *voi putea* scrie romanul, dar cu condiția să nu mă aflu și eu înăuntrul lui. Ceea ce distruge romanul este, nici mai mult, nici mai puțin, decât condiția mea de personaj." „Atunci, de ce nu ieși din el?" „Pentru că te-aș pierde. În afara romanului, nu suntem decât două ființe îndepărtate una de cealaltă, care își scriu, care se imaginează reciproc, care trăiesc una față de cealaltă un sentiment pe care am convenit să-l numim iubire, deși nu este. Cel puțin, am fost de acord amândoi că iubirea nu poate exista fără ca trupurile

să se înțeleagă unul pe celălalt." „Da, suntem două fantome." „Chiar mai puțin decât atât. Suntem cuvinte, cuvinte și iar cuvinte." „La fel ca Hamlet, nu-i așa?" „Da, dar cu mai puțină forță. Capacitatea mea poetică nu și-a putut depăși limitele și, de fapt, cred că n-a fost în stare nici măcar să și le atingă încă." Am tăcut amândoi. Pentru o clipă am crezut că avea să dispară, și că eu aveam să redevin doar un bărbat care scrie sub lumina unei lămpi, în timp ce mașinile trec pe stradă. Un bărbat care fumează și visează, care fumează, punându-și inima în pericol și care visează, pentru că nu mai poate să făptuiască. Lenocika părea să-mi fi ghicit gândurile. „Mai așteaptă puțin. Gândește-mă cu putere. Mă aflu încă aici." „Ești aici și te iubesc." Ceea ce a urmat mi-a fost interzis să povestesc. Nimic altceva decât cuvinte!

6 noiembrie

M-am trezit din transa iubirii cu mintea lucidă și limba elocventă. Era una dintre acele stări plăcute, când viața curge liniștită, iar simțurile stau la pândă. Cu toate că starea asta, prezentată cu atâta solemnitate, nu a anticipat, nici nu a produs vreo viziune a cosmosului sau, măcar, vreo înțelegere a sensului tragic al existenței, căci, dacă lucrurile ar fi stat astfel, aș fi spus-o într-un sonet sau poate într-un poem inform, dar profund. Nu mi s-a întâmplat, de fapt, mare lucru. Am căpătat doar deplina convingere că romanul meu putea să prindă contur, iar materialele acumulate până atunci, care o luaseră în direcții diferite, s-au organizat într-un tot organic, care totuși mă excludea pe mine, dar asta-i mai puțin important. Operația a costat vreo trei sau patru țigări și un mic vis al Lenocikăi, pe care l-am întrerupt fără milă, dar cu credința că voi fi iertat. S-a bucurat foarte tare când i-am spus despre ce era vorba și m-a ascultat. „Uite... Ceea ce mă deranjează acum e povestea lui Pablo Bernárdez, pe care trebuie s-o închei cât pot de repede și s-o las ca pe o acțiune secundară.

Mă voi concentra asupra anarhiștilor și voi dezvolta doar acest subiect în două direcții, fapt pentru care va trebui să refac mult din ce am scris până acum. În primul traseu narativ, anarhiștii acceptă provocarea trimisului din Barcelona, îți amintești, nu-i așa, de cel pe care l-au ucis Templierii, și se hotărăsc să pună bombe peste tot, dar, după ce fac lista bisericilor care ar putea fi vizate de atentate, descoperă că, dintr-un motiv sau altul, fiecare dintre acestea merită păstrate, ba chiar protejate. Același lucru se întâmplă și cu palatele și mănăstirile. Astfel, voi avea prilejul să descriu, în mod indirect, diverse locuri și colțuri din oraș. Planul teroriștilor este în pericol de a se duce pe apa sâmbetei din lipsă de obiective, când *Dinamită* îi scoate din încurcătură, propunându-le să-i pună o bombă — de mică putere, ce-i drept — zgripțuroaicei, adică Balaurului cel Urât, din lemn pictat, care așteaptă în claustrul catedralei nu știu ce procesiune, în care trebuie să fie scos pe străzi, după obiceiul secular. Și fac lucrul ăsta cu atât noroc, încât stricăciunile sunt minime, deși suficiente pentru a împiedica, deocamdată, folosirea obiectului cu pricina în procesiune. Cu toate acestea, în oraș se produce o mare tulburare, pentru că ar fi pentru prima dată când zgripțuroaica nu e plimbată pe străzi și când copiii nu aruncă bomboane spre fălcile sale grozave. Atunci, își aduc aminte că, în urmă cu o grămadă de veacuri, s-a produs o avarie asemănătoare și că, la cererea arhiepiscopului, Balaurul cel Urât în persoană a fost de acord să se urce în car și să-și imite propriul portret. Nimeni nu îndrăznește totuși să-i propună arhiepiscopului actual să repete cererea, din cauza bănuielii că acesta nu mai crede în asemenea tâmpenii. Oare nu este el, așa cum spune toată lumea, un arhiepiscop progresist? Până la urmă, îndrăznește don Procopio, chiar dacă fără să-i facă propunerea pe față, ci povestindu-i doar ce se petrece. Arhiepiscopul îl ascultă, râd amândoi, niciunul dintre ei nu crede. În ajunul procesiunii, lumea e cătrănită și abătută, iar cofetarii se plâng că bomboanele se vând tot mai prost. Totuși, în dimineața următoare, Balaurul cel Urât se află la

locul lui și nimeni nu îndrăznește să-l atingă, ca nu cumva să fie o lighioană adevărată. Oare s-o fi dus arhiepiscopul, în secret, să facă cererea cu pricina? E un miracol? Lumea nu știe ce să creadă, iar naratorul nici atât, așa că lucrurile rămân cum sunt, important este că zgripțuroaica nu lipsește din procesiune, vânzările de bomboane cresc odată cu entuziasmul, iar popularitatea arhiepiscopului ia amploare, spre disperarea părintelui Almanzora. A doua direcție narativă îi pune în valoare pe anarhiști, într-un mod mai fățiș. După o partidă de cărți, omul de la legătorie repune în discuție, cu arhiepiscopul de față, chestiunea ateismului, care fusese neglijată din pricina nebuniei lui Pablo. Certitudinea inexistenței lui Dumnezeu — dac-ar fi să credem în revelația bonzo-ului și credem — ridică o serie de probleme fizice și metafizice, care nu se cuvin ignorate, ci necesită o explicație grabnică. Cum revelația bonzo-ului este cunoscută de toată lumea, restul ateilor din oraș, cel puțin aceia care se recunosc ca atare, în număr de cincizeci și șapte, de la anarhiști și oameni fără afiliere politică, până la burghezi, sunt îngrijorați, încercând să găsească, pentru a ieși din criză, soluții individuale și, în definitiv, nesatisfăcătoare, fiindcă situația cere adoptarea unei soluții colective și responsabile. Problema s-ar putea rezolva printr-un congres, la care ar fi invitați ateii din alte orașe galiciene, precum Santiago, Tuy, Mondoñedo, Orense și Lugo, în calitate de reședințe episcopale, și cei din La Coruña, Ferrol și Vigo, orașe industriale și moderne. Aceștia ar putea, mai mult ca sigur, să vină cu explicații și soluții sau, cel puțin, cu formule acceptabile pentru o perioadă de tranziție. Însă au fost cu toții de părere că poliția nu ar permite așa ceva și atunci a intervenit arhiepiscopul, care păstrase tăcerea, pentru a spune că, dacă erau de acord să organizeze congresul în cripta catedralei, unde poliția nu-și putea exercita jurisdicția, s-ar ocupa el însuși de asta și chiar ar accepta să prezideze dezbaterile, în calitate de moderator, deși bănuia că treaba asta i-ar da destule bătăi de cap, fiindcă tema dezbătută nu era de ici de colo și era de presupus că

discuțiile aveau să fie aprinse, ba chiar violente. «Și dacă dumneavoastră acceptați propunerea mea, a spus el în cele din urmă, mă angajez să deschid dezbaterile cu o conferință despre moartea lui Dumnezeu, o temă care-i preocupă pe teologi», lucru aprobat cu entuziasm de toți cei prezenți."

„Cu toate astea, rămâne o chestiune de rezolvat, am adăugat. Mi-ar plăcea ca la congres să participe și don Bernardino Bendaña, unchiul Balbinei, pe care îți amintești că l-am pomenit în primele pagini ale jurnalului. Însă el e mort, a murit în 1945, iar eu nu pot să-l readuc la viață, cu atât mai puțin să i-o prelungesc; ca urmare, intervenția lui ca personaj în povestea de față ar fi complet neverosimilă, din moment ce am apucat să spun că îl însoțea pe Alfonso XIII la vânătoare și în escapadele sale extraconjugale. Aș avea nevoie de tupeul lui Valle-Inclán, care ni-l prezintă pe marchizul de Bradomín trecut de o sută de ani, vorbind cu Rubén Darío, după înmormântarea lui Max Estrella. Însă dacă renunț la acest personaj, pierd discursul pătimaș prin care și-ar exprima protestele bătrânul hidalgo, ce aștepta totul de la providență și acum descoperă că cerul este pustiu și nu mai are în fața cui să se plângă din cauza nedreptății."

Am întrerupt expunerea, pentru că Lenocika a încercat să mă convingă să renunț la scena în discuție, de dragul verosimilului, mai important, pentru ea, decât orice altceva, și ne-am ciondănit o jumătate de oră în legătură cu cât era de necesar sau de inutil acel personaj, din cauză că Lenocika apăra în continuare ideea unui roman realist, chiar a unuia fără adjective. Și aceasta, ca toate disputele noastre, s-a epuizat fără a rezolva problema, deși Lenocika m-a obligat să-mi recunosc nostalgia față de realism, care îl scutește pe romancier de multe complicații, din momentul în care acceptă limitele verosimilului și ale mimesisului. „Îmi mențin ideea, notată undeva, mai precis în ziua de douăzeci octombrie, ca Balbina să povestească povestea iubirii ei cu orbul, dar de la sfârșit către început, pentru ca să existe în roman un contrast temporal. Nu am gândit-o încă așa cum trebuie

sau, mai bine zis, nu mi-o amintesc așa cum trebuie, fiindcă știi și tu că iubirea asta e o temă care m-a preocupat cu mulți ani în urmă și despre care scrisesem aproape totul, dar am pierdut paginile acelea sau le-am rătăcit printre altele. Îmi mai rămâne să studiez subiectul legat de părintele Almanzora, despre care știu puține lucruri și căruia mi-ar plăcea să-i fac o vizită." „Eu l-aș trata ca pe un personaj secundar." „Chiar și așa, nu pot să-l ignor, pentru că există un moment în care el devine important, și anume atunci când conduce o conspirație împotriva arhiepiscopului, tocmai din pricina congresului ateilor, despre care află prin serviciul lui de spionaj și apoi răspândește vestea, scandalizând tot orașul sau măcar o parte a Bisericii și pe toți bisericoșii." „Pentru mine, chestiunile acestea nu prezintă prea mult interes. Poate că aș reuși să înțeleg că ateismul, la un moment dat, ar putea să devină o problemă dramatică, dar mă doare în cot de tot ce are legătură cu Biserica și cred că atenția pe care o acorzi acestei teme e cam demodată." „Cu toate astea, în societatea în care trăiesc, e o problemă reală." „De-asta nu-ți spun să renunți la ea, căci, dacă e o idee ce preocupă în mod constant societatea din care faci parte, e firesc să fie și o constantă a literaturii tale." „Așa este."

În ziua următoare m-am dus la universitate să-l aștept pe don Procopio, pe care nu-l văzusem de la episodul cu labirintul, și l-am găsit foarte amuzat de ceva ce i se întâmplase la ore. „Mă bucur că vă văd, domnule. Fiți sigur că am multe să vă povestesc." M-a dus la bar, unde ne-am așezat la o masă mai liniștită, și mi-a spus: „Nici nu vă trece prin cap ce tărăboi a făcut deunăzi Almanzora ăsta. Vă amintiți că vi l-am arătat, când ați ieșit împreună cu fata cea blondă din labirint? După asta s-a dus glonț la sacristie, unde o jumătate de duzină de preoți se îmbrăcau pentru a celebra un parastas de prima mână, dintre acelea cu muzică de orgă și cântece corale, în cinstea nu știu cărui bogătaș mort, și a făcut un scandal monstru care a atins punctul culminant tocmai când intram eu, fiindcă pe mine mă făcea vinovat, urlând

din răsputeri, de toată tărășenia. Îmi reproșa nici mai mult, nici mai puțin decât faptul că, atunci când ați pornit în căutarea fetei, eu v-am lăsat, în loc să vă însoțesc și să vă supraveghez, deoarece, odată ce ați rămas singur cu domnișoara, ați preacurvit mai mult ca sigur, așa încât în catedrală nu se mai pot ține slujbe de acum înainte, din pricina sacrilegiului. Ce părere aveți despre asta?" „Că are o minte murdară, Almanzora ăsta." „Asta i-am sugerat și eu, dar el a ținut-o una și bună. Că dumneavoastră sunteți un ins lipsit de morală, fiindcă vă iubiți la vârsta dumneavoastră cu o comunistă, și că situația asta trebuia să ajungă la urechile prelaților, pentru ca aceștia să ia măsurile ce se impun, cea mai urgentă fiind aceea de a suspenda parastasul, spre nemulțumirea celor prezenți, care își planuiseră cu strictețe programul pentru după-amiaza respectivă și nu le surâdea ideea de a sta o oră degeaba. Până la urmă, mi-a venit o idee. «Ascultați, i-am spus, dacă aveți scrupule, asta se poate rezolva cu ușurință. În această catedrală, în vremurile ei bune, s-au comis asasinate, chiar și preacurvii îngrozitoare, așa încât ar fi trebuit să fie închisă pe timp nelimitat, ceea ce n-ar fi convenit comercianților din oraș, care, fără pelerini, și-ar fi văzut veniturile reduse în chip considerabil. Așa că a fost trimisă o delegație la Roma, ce s-a întors cu o bulă prin care se spunea că era suficient ca lespezile catedralei să fie udate cu apă sfințită și cenușă, pentru ca lăcașului să-i fie redată puritatea. Voi face eu asta chiar acum.» «Don Procopio are dreptate», au spus unii în cor. Drept pentru care am chemat un ministrant și, mulțumită sfeștocului și cenușii, catedrala a rămas în afara oricărei bănuieli, iar părintele Almanzora a plecat îmbufnat, pentru că nu obținuse decât o victorie precară. Scandalul pe care-l pregătise se destrăma chiar sub nasul lui!"

„Chiar că trebuie să fie binedispusă acum, înalta față bisericească", i-am spus, iar don Procopio mi-a replicat: „E ființa cea mai ticăloasă din orașul ăsta." „Și i s-a întâmplat asta tocmai acum, când îmi propusesem să-i fac o vizită!"

„Nu cred că v-ar primi." „Mă sfătuiți să nu încerc?" „Vă sfătuiesc să nu vă faceți iluzii, dar dacă vreți, duceți-vă." Părintele Almanzora locuia în mănăstirea sau în internatul — sau cum s-o fi numind — unora dintre măicuțele acelea îmbrăcate în civil. Doar pentru a păstra aparențele, odăile acestora erau situate de cealaltă parte a capelei, fără să comunice cu locuința capelanului, după cât se știe, nici măcar prin biserică, fiindcă la odaia lui Almanzora se ajungea prin sacristie, iar la chiliile călugărițelor, prin cor. Nu puteai să greșești ușa și n-am greșit-o nici eu. Un servitor îmbrăcat în salopetă și cu o mătură în mână m-a întrebat ce doresc. I-am răspuns că vreau să-l văd pe părinte. M-a informat că acesta se afla în rugăciune și că poruncise să nu fie deranjat. L-am întrebat la ce oră puteam să revin, dar el mi-a răspuns că nu știa. „Atunci, nu poate fi vizitat?" „Dacă nu vă stabilește dânsul o întâlnire...!" „Și ce trebuie să fac pentru a obține așa ceva?" „Asta nu vă pot spune!" Am uitat să precizez că îngrijitorul acela avea aerul efeminat al unor anumiți îngrijitori și o voce pițigăiată și răcită, dar mi-a fost milă de el, pentru că nu părea prea bine hrănit. „E-n regulă. Puteți pleca." M-a ascultat — de parcă se putea altfel —, și mi-a lăsat cale liberă. Aș fi putut să inventez, recunosc, o manieră mai îndrăzneață de acces în locuința acelui ecleziast din cale-afară de complicat. Aș fi putut să mă deghizez într-un preot de-al casei, sau să intru pe fereastră ca o rândunică, sau pe sub ușă, ca un șoarece, și mărturisesc că această ultimă idee m-a ispitit în vreme ce urcam scările, influențat, fără-ndoială, de o poveste orală a lui Álvaro Cunqueiro, în care se vorbește despre negocierile dintre un demon transformat în șoricel și un frate franciscan, ce reușise să-l recunoască. Jocul era atât de distractiv, încât ar fi meritat să fie reprodus împreună cu cineva atât de bombastic și atât de puțin șoricesc, precum părintele Almanzora, dacă asta n-ar fi însemnat un plagiat mărturisit și flagrant, drept pentru care am ales maniera civilizată și banală a bătutului la ușă. Iar când l-am auzit pe părinte întrebând cine-i, cu o voce nu

din cale-afară de amabilă, am deschis uşa şi am intrat. Chilia nu era tocmai o chilie, pentru că era compusă dintr-un birou încăpător şi un dormitor aflat în penumbră. Crucifixul era atât de discret, încât aproape că nu se vedea. Pe pereţi se aflau diagrame ale evoluţiilor bursiere, pe ani, luni şi săptămâni. Pe rafturi, anuare ale băncilor, dări de seamă ale firmelor multinaţionale şi, pe ici, pe colo, maşini de calculat de ultimă generaţie. Mobila era făcută din metal şi lemn, dar era scumpă, confortabilă şi futuristă. Pe masă, hârtii, maşină de scris, pixuri. Părintele Almanzora se ridicase în picioare şi mă privea cu ură. Aşa, văzut de aproape, îi ieşeau în evidenţă ochii vii şi pătrunzători, duritatea mandibulei de ţăran. Nu era urât. Presupun că aparţinea acelei categorii de preoţi cu o entuziastă clientelă feminină.

„Cum îndrăzniţi?" a spus, iar vorbele lui au sunat ca nişte împuşcături. „Pentru că pot." „Ieşiţi afară imediat!" „Încercaţi să mă scoateţi. Promit că nu voi opune rezistenţă." Ce uşor este să provoci un personaj, pe care tu însuţi tocmai îl creezi! L-am făcut să înainteze spre mine şi apoi să se oprească. „Vedeţi?" „Terminaţi odată ce aveţi de spus." „Am multe de spus." „Vi se mare politicos să-mi întrerupeţi rugăciunea?" „Scriaţi, nu vă rugaţi." „Şi de unde ştiţi că nu mă rog în timp ce scriu?" „Şi de unde ştiţi dumneavoastră că felul meu de-a mă ruga nu constă tocmai în a vă vizita şi a vă întrerupe?" „Nu e permis să te rogi în acest fel." „Asta vom vedea mai târziu." Mica scenă îmi ieşea de minune şi lucrul acesta mi-a dat putere. „Preferaţi să discutăm în picioare sau să ne aşezăm?" „Să ne aşezăm, bineînţeles. Vă mulţumesc pentru invitaţie, dar vă previn că nu e vorba despre o vizită propriu-zisă, căci am venit cu pretenţia de a vă pune întrebări. Ceva asemănător cu ceea ce se numeşte sondaj de opinie, în limbajul jurnalistic." „Sunteţi ziarist?" „Într-un fel, da." „E pentru vreun ziar?" „Nu. Pentru mine." „Asta-i impertinenţă." „Şi mie mi se pare la fel, însă nici dumneavoastră, nici mie nu ne pasă de acest lucru." Între timp, ne-am aşezat. El a scos dintr-o cutie de argint un trabuc subţire şi

lung și m-a invitat să iau și eu. „Mulțumesc. Prefer țigările." „Nu am așa ceva la îndemână." „Voi fuma dintr-ale mele." Când ne-am aprins, el, trabucul și eu, țigara, cu bricheta lui, ne-am privit, aproape unul de celălalt și înclinați deasupra flăcării slabe. „Sunteți nevoit să admiteți că această vizită, dincolo de impertinență, constituie o recunoaștere a importanței mele." „Bineînțeles. Altfel, de ce-aș mai fi venit?" „Vizita mai dovedește că reputația mea a ajuns departe." „Nu greșiți când spuneți asta." „Iar dumneavoastră mă dușmăniți, dar sunteți atras de această reputație" „De ce-mi atribuiți o intenție atât de ticăloasă?" „Pentru că tocmai v-am recunoscut. Sunteți ziaristul acela bătrân care scandalizează lumea prin relațiile lui cu o tânără comunistă." „Nu cred că scandalizez pe nimeni." „Vi se pare o situație morală?" „Mi se pare o chestiune personală, în care nimeni nu are de ce să se amestece." „Dar exemplul pe care-l dați, prietene? Ce-mi puteți spune despre asta?" „Ce să spun! Te pomenești că s-au luat toți după mine." „V-aș putea aminti cazul unui profesor pe cale de-a se pensiona, care se ține după o femeie tânără și călugăriță, pe deasupra." „Povestea asta s-a întâmplat înainte de povestea mea. În plus, măicuța cu pricina face demersurile necesare pentru a părăsi ordinul și a se căsători cu bătrânul profesor, iar dumneavoastră știți asta foarte bine." „Da, dar nu pot fi de acord. Bătrânul satir îi răpește Domnului un suflet." „Avantajul meu este că Lenocika e atee." „Dar dumneavoastră?" „Eu, nu." „Nu vă e teamă că o să vă molipsiți? Nu vă e teamă că moartea vă va surprinde trăind în păcat?" „Ca și în situația înainte pomenită, e vorba de o chestiune personală, dar riscul pe care mi-l asum de-a mă îndrepta spre veșnica pierzanie depinde exclusiv de gravitatea păcatului prin cuvânt." „Nu vă înțeleg." „Nu contează. N-am venit să mă spovedesc, ci să..." M-a întrerupt energic: „Ați venit, cumva, să mă spovediți dumneavoastră pe mine?" „Într-un anume fel, da, chiar dacă spovedania ar ține foarte puțin. Știu totul despre dumneavoastră." A râs. „Nu fiți atât de încrezut!" Am râs și eu. „Vreți să vă spun ce scriați când

am intrat?" „Vă provoc s-o faceți." Am tras lung din țigară și am suflat fumul încet: „Este vorba despre a șaiprezecea dintre «scrisorile către Dumnezeu». Începe, ca toate celelalte, cu un D.A., prescurtare de la «Dumnezeule Atotputernic», o veche formulă oratorică pe care dumneavoastră o folosiți în genul epistolar. E ceva original, fără-ndoială. Ce altă invocație ar fi fost posibilă? Doar nu era să vă începeți scrisorile cu «Dragă Doamne» sau cu orice al stereotip călugăresc." Am avut senzația că s-a înmuiat. „Dumneavoastră, mi-a spus, ați născocit iscoade ca să mă urmărească." „Iscoade? Aici, după cum bine știți, nu intră decât Dimas, portarul-îngrijitor, care e analfabet. Nu comiteți greșeala de a-l concedia, cu atât mai puțin aceea de a-l lua la rost, pentru că nu e vinovat nici măcar de prezența mea aici." „Sunteți vrăjitor?" „Poate că da!" „Atunci, dacă sunteți vrăjitor, n-aveți decât să ghiciți. Nu veți scoate nicio vorbă de la mine." „Greșiți, don Casto. Veți vorbi când va fi nevoie." „De unde știți?" „Mă bazez pe anumite dovezi." A mutat o carte din loc, a aranjat niște hârtii. „Mă faceți să nu mă mai simt în largul meu." „Acceptați situația." „Ce vreți de la mine?" „Nu știu dacă vreau să vă ascult, sau să mă ascultați. Aici trebuie să fie rostite anumite cuvinte, e totuna dacă le spuneți dumneavoastră sau le spun eu. V-ar folosi ca să vă înțelegeți mai bine, iar mie, să vă înțeleg." „De ce vreți să mă înțelegeți?" „Ați fi priceput dacă l-ați fi citit pe Unamuno." A făcut o cruce cu degetele în aer și a întins brațul: „*Vade retro*, Satană! Să nu mi-l pomeniți pe ereticul acela!" „Regret, dar nu am altă soluție. Dacă ar fi să dau cărțile pe față, scena mea și a lui ar semăna ca două ouă, în afara unui mic detaliu, iar dumneavoastră m-ați putea acuza pe bună dreptate de plagiat. Însă dacă îmi ascund cărțile, scena mea rămâne o simplă imitație sau o parodie. Prefer a doua interpretare, fiindcă parodia e mai legitimă decât imitația și presupune măcar o încercare secretă de a fi original." „Mă aduceți la disperare și nu vă înțeleg!" „Ei, dacă l-ați fi citit pe Unamuno...!" S-a închinat și a început să se roage în tăcere. Apoi mi-a spus cu o voce cam pierită: „De ce nu

plecați odată?" „Pentru că nu știu încă dacă vă cunoașteți pe dumneavoastră înșivă sau nu și, pentru orice eventualitate, vă voi dezvălui niște ascunzișuri ale inimii dumneavoastră. În primul rând, recunoașteți că faimoasele voiaje în infern ale maicii din vecini sunt niște tâmpenii inventate de dumneavoastră?" S-a ridicat în picioare cu violență. „Nu mă insultați, că nu aveți dreptul! Cea pe care o numiți «maica din vecini» este o creatură aleasă de Dumnezeu, care primește, cu sufletul curat, revelațiile dăruite de Domnul." „Ce-mi puteți spune în legătură cu textele din Dante, despre care vorbea *Ziua*, nu cu mult timp în urmă?" „O simplă coincidență." „Atunci, de ce ascundeți în spatele acelor cărți o *Divina comedie* cu semne de hârtie între anumite pagini? De ce oare, după ce a fost dată în vileag înșelăciunea, călugărița a rămas frumușel acasă la sfârșit de săptămână? Și de ce căutați texte escatologice pe care nimeni nu le citește, ca să extrageți de acolo descrieri ale infernului? Ați fost informat că există un părinte grec, în scrierile căruia ați putea găsi fragmente foarte potrivite, dar cum nu știți greacă, așteptați să vă parvină o versiune italiană. Vă întreb de ce nu le inventați dumneavoastră. Ar fi mai puțin riscant." A înclinat capul, dar nu cu umilință, pentru că l-a ridicat imediat, ca o viperă gata să muște. „Numiți înșelăciune, ceea ce s-ar putea numi foarte bine abilitate. Oricum, ambele cuvinte sunt nepotrivite. Prefer să consider că e vorba despre procedee pastorale create de mine. Dacă maicuța din vecini spune despre nea' cutărescu că l-a văzut în iad, asta se întâmplă pentru că nea' cutărescu e un păcătos reincident sau încrâncenat, care, dac-ar muri, ar merge în iad fără nicio îndoială. În felul ăsta primește un sfat, ca să-și schimbe purtările." „Și de ce credeți că arhiepiscopul, la masa căruia mâncați în fiecare zi, în afară de dățile când sunteți invitat pe la casele bogaților, e un păcătos reincident sau încrâncenat." „Diavolul l-a ales ca, împreună cu alții, să distrugă Biserica. Dar este scris: Porțile iadului nu vor sta mai presus de Dânsa." „De acord, dar dumneavoastră nu aveți autoritatea să afirmați că arhiepiscopul e o poartă a iadului."

A săltat în scaun. „Atunci de ce mi se opune?" „Dar dumneavoastră de ce vă opuneți lui Hristos?" Și-a dus mâinile la ochi. „Astea nu sunt decât blasfemii!" „Într-una din scrisorile pe care i le adresați Domnului, în cea cu numărul 7, puneți la îndoială anumite afirmații din Evanghelie, tocmai pe acelea care recomandă sărăcia și desprinderea de lucrurile lumești." „Ceea ce pun eu la îndoială este oportunitatea acestei doctrine pentru Biserică și pentru oamenii ei de astăzi! Fără bani, nimic nu poate supraviețui, nici măcar Biserica. Una dintre porțile iadului, care se va ridica mai presus de noi, e chiar acest îndemn la sărăcie. Dacă aveți cât de cât habar de istoria ecleziastică, vă veți aminti dificultățile pricinuite Bisericii de propuneri precum cea a Sfântului Francisc, un aiurit sau un visător, cum preferați. Și dacă asta se întâmpla în epoca medievală, gândiți-vă la ce s-ar întâmpla azi. Oare unde am ajunge dacă am lua în serios recomandările ultimului conciliu în legătură cu această temă? Din fericire, nu e vorba decât despre niște declarații făcute de ochii lumii, a căror îndreptățire e bine cunoscută de oamenii serioși." „Vreți să salvați Biserica?" „Da." „Credeți că veți reuși?" „Măcar voi reuși să mă fac ascultat." „Nu vă e teamă de Domnul?" „Domnul mă poate pedepsi doar pentru că l-am slujit." „În schema pe care o aveți pregătită acolo — în sertarul din dreapta, sus — sau, dacă preferați, în schița scrisorii a nouăsprezecea, comentați pe mai multe pagini ușurința cu care se mântuiesc bogații și dificultățile întâmpinate de săraci pentru a se salva. Vă întreb dacă credeți că Isus ar admite o asemenea teorie." „Isus? Vorbiți ca un protestant." „Iar dumneavoastră gândiți precum Calvin." „Nu sunteți în măsură să mă acuzați pe mine de erezie!" „Nici dumneavoastră, să mă numiți păcătos notoriu." „Trăiți în concubinaj cu o femeie necredincioasă!" „Un retor din secolul al XVII-lea ar putea demonstra că nu am păcătuit nici măcar o singură dată." „Oricum, îmi provocați scârbă. Aparțineți categoriei celei mai meschine și mai nedemne a celor care practică preacurvia." „Adică mă disprețuiți, asta vreți să spuneți?" „Da." „Atunci

spovediți-vă cât mai repede, pentru că disprețul e un păcat mai grav decât preacurvia." „În orice caz, e păcatul oamenilor superiori." „Chiar credeți că există asemenea oameni?" „Experiența mi-a dovedit-o."

Nu știu dacă greșesc sau nu. Scena s-a terminat aici, din pricina oboselii sau pentru că am crezut că portretul unui personaj n-ar merita niciun rând în plus. Când i-am citit Lenocikăi cele scrise, cu speranța că își va da acordul, deoarece dialogul era vioi și curgător, iar personajele se diferențiau perfect, mi-a spus că scena fusese fabricată cu ajutorul unor șmecherii. Prima dintre ele, referirea la Unamuno. A doua, faptul că eu inventasem ambele părți ale dialogului. „Din moment ce personajul e inventat de tine, acesta răspunde ce vrei tu să răspundă și ce-ți convine ție. Augusto Pérez e independent de autorul lui, însă părintele Almanzora, nu. Recunosc totuși că povestea lui Augusto Pérez nu poate fi repetată, cel puțin, nu la un nivel decent. Ai făcut și tu ce-ai putut."

8 noiembrie

După ce-am numărat paginile scrise, mi s-a părut oportun să intercalez aici o nouă secvență profetică, dat fiind că secvențele anterioare apar la fiecare treizeci și ceva de foi. M-am dus să-l vizitez pe domnul Samaniego în văgăuna lui de la bibliotecă. L-am găsit foarte alarmat. „De ce n-ați venit mai devreme. Am scris o grămadă de pagini, iar lucrurile evoluează cu o asemenea viteză încât mă înspăimântă." „Dar, domnule, până acum totul se desfășura în pace și, în pofida mașinii de ucis iute, nimeni nu era în pericol." „Citiți, citiți ce-am scris și veți vedea. Nu poți să te încrezi în aparențe și ceea ce trebuie să se întâmple, se întâmplă. Mie, cel puțin, mi-e frică și, dacă n-aș fi avut o obligație față de dumneavoastră, aș fi dat bir cu fugiții." „Dar ce, nu sunteți mulțumit cu rolul acela de traducător? Asta vă pune la adăpost de orice

bănuială, și pe de altă parte, nu vă cred în stare să vă încurcați cu cei din rezistență, în caz că vor apărea. Dumneavoastră sunteți o persoană rezonabilă." „Până acum așa era, dar există tentații... Știți că regele Olaf, al cărui nume, citit invers, devine «falo»*, vă spun asta în caz că n-ați observat, și care are față de așa ceva, m-a chemat ca să-i scriu și să-i traduc povestea doñei Esclaramunda? Se pare că are pretenția ca Scaldul s-o pună apoi pe versuri și s-o includă în saga cuceririi orașului Villasanta." „Păi, ăsta e un argument care susține ce-am spus înainte. Veți fi funcționar regal." „Sau, cum se spunea mai demult, servitor." „Numele e mai puțin important." „Și de ce nu l-am folosi pe acela de istoric aulic?" „Mai degrabă, cronicar sau scriitor de letopisețe. În locul dumneavoastră, aș povesti istoria doñei Esclaramunda sub forma de baladă. Ar suna minunat." „Mi-ați dat o idee bună. Vă ofer, în schimb, profeția mea. Citiți-o cu atenție pentru că povestește punct cu punct ce se va întâmpla." „Apropo de asta, aș vrea să vă spun că secvența anterioară nu e scrisă la viitor, precum celelalte două dinaintea ei." „Problema a fost că eram obosit și am găsit o stratagemă gramaticală pentru a istorisi totul la trecut." „Doar n-ați făcut și cu asta la fel?" „Drept să spun, nu-mi mai aduc aminte."

Am intrat într-o cafenea și am citit paginile ce urmează:

A patra secvență profetică

Totul va merge bine timp de câteva zile, totul va merge bine. Bărbații din Villasanta își vor sărbători nunta cu păpușa erotică și vor descoperi în timpul copulației plăceri nebănuite, cu excepția celor fără prea multă imaginație, cărora le va păsa de asta cât negru sub unghie. Totul va merge bine pentru că acum au de lucru și o muiere nouă, iar mâncarea nu le va lipsi de pe masă. Apropo, fabrica va funcționa, desigur, în acea mi-

* „Falus", în spaniolă. (*N. tr.*)

nune barocă de la San Procopio, un simplu schit la început, mănăstire a Ordinului de Cluny mai apoi, cu o arhitectură spațioasă, bogată în bolți și curți interioare, în zone luminate și penumbre, hărăzită liniștii și penitenței. Atelierul principal va fi instalat în imensul refectorium, *în care încăpeau patru sute de călugări, iar în chilia abatelui va fi atelierul de croitorie. Șefi de echipă și maiștri îi îndeamnă pe muncitori la lucru, acordă prime pentru producție, dublează plata pentru orele suplimentare: o adevărată risipă, în pofida căreia, costul producției va fi de două ori mai mic decât în țara de origine. Adică va fi o mare afacere. Ca să nu mai vorbim de splendorile de care vor fi în stare tinerele croitorese, campioane ale însăilării și ale tighelului, în timp ce visează la vikingul care le așteaptă la ușă! Cine își va mai aminti de Worth, de Paquin sau de Elio Wermayer? Păpușile vor fi îmbrăcate încântător. Oamenii vor plăti ca să le admire. Așteptați și-o să vedeți.*

Atelierele unde se va termina păpușa vor fi lăsate în sarcina bărbaților, care vor deveni, în curând, maeștri ai finisajului ireproșabil. În primele zile, când toți vor fi mulțumiți, se vor face glume pe seama părților intime fabricate. „Asta o are brunețică!" „Astălaltă o are roz!" Apoi, insultele între prieteni și rivali: „Cum i le facem tipei ăsteia?" „La fel cum le are curva de mă-ta!" Intervin paznicii și nu se întâmplă nimic. Masculii își pierd agresivitatea și nu se mai aude chestia aia cu o să fac moarte de om pentru asta sau o să-i mănânc tipei ăsteia țâțele cu fulgi cu tot. Vor fi surâzători și fericiți, până la un punct sau, mai bine zis, până într-o bună zi. Vor fi surâzători și fericiți, chiar dacă vor fi obligați să respecte legile de import ale tiranului, de genul astăzi se interzice privitul în sus, mâine se va interzice privitul în pământ; săptămâna asta, bărbații vor ieși pe stradă în fundul gol, și săptămâna viitoare, muierile vor umbla cu sânii goi; iar când va suna muzica, la dans cu toții, chiar dacă vor trebui să danseze polca.

Fericirea va înceta în ziua în care se va alinia prima serie de păpuși, fiecare în cutiuța ei, de-a lungul claustrului, pe care-l vor ocupa de jur împrejur, ca într-o expoziție. Vor fi

diferite unele de altele, cum sunt, bunăoară, cele gonflabile ale muncitorilor, care se schimbă la fiecare cincisprezece zile și se reciclează; dar astea din claustru nu erau dintre cele de suflat, pentru că ascundeau în pântecele lor compact un calculator de mici dimensiuni care programează mișcările și gemetele. Toți s-au gândit la asta în timpul procesului de producție: „Ce-o să mai petrecem când ni le vor da pe mână!" Și, dacă în viziunea metaforică asupra sexualității din mintea fiecăruia, păpușa gonflabilă funcționase până atunci ca substitut al femeii, începând din acel moment, toți vor vorbi doar despre mult așteptata păpușă clasa întâi, modelul erotic X3, cu trei găuri dinamice, sumă a perfecțiunilor posibile, datorată nivelului la care ajunsese industria și știința, aplicate la fericirea umană, etapă strălucitoare în drumul ce duce către inimaginabile desfătări. La concepția și realizarea ei lucrează echipele noastre de cercetători, care, până acum, au reușit să creeze doar un prototip cu randament slab, din pricina costurilor, ce nu poate fi scos, deocamdată, pe piață, dar care figurează deja ca realitate operabilă în haremul regelui Olaf, cel mai privilegiat dintre bărbați. Și asta tot e ceva, chiar dacă acest prototip trăiește doar în taina păstrată de cei puțini și în speranța celor fără de număr. Ziua sfârșitului fericirii va veni, așadar, când o comisie formată din muncitori fruntași, care va vorbi în numele tuturor tovarășilor lor, se va adresa șefului de echipă cu rugămintea ca păpușile lor gonflabile să fie înlocuite cât mai repede cu modelul X3, la ambalarea și trimiterea cărora spre destinații necunoscute muncitorii asistă cu îngrijorare: „Pentru că dacă le trimit în continuare în străinătate, așa cum se pare că au de gând, nu vor rămâne în stoc și pentru noi." Șeful de echipă va transmite mai sus rugămintea lor și li se va răspunde că nu vor fi excluși, bineînțeles, de la bucuria de a poseda un model X3, asta ar mai lipsi, fiindcă vikingul e democrat, cu condiția să plătească, deoarece, dacă vor consulta copia contractului pe care l-au semnat, vor afla că li se recunoaște dreptul de a primi gratis numai o păpușă gonflabilă, model C27, și nu altceva. La asta se va găsi cine să răspundă: „Pentru

așa ceva nu avem nevoie de vikingi, că păpuși gonflabile am văzut eu și în Germania, când am fost acolo la lucru, și chiar știu pe cineva care-și cumpărase una!" Ceea ce va provoca o decepție colectivă, o împuținare a speranței generale, o scădere a producției de opt virgulă treizeci și nouă de procente pe săptămână și o curbă descendentă; ce va fi urmată de o stare proastă latentă, cu episoade de ranchiună, după cum se va consemna în raportul zilnic despre starea morală și psihică a muncitorilor, cu izbucniri sporadice de furie și anumite stricăciuni ale utilajelor. Această stare de fapt va aduce legi tot mai exigente și chiar trecerea prin mașina de ucis iute a câtorva recalcitranți neguvernabili, ale căror testicule, fiecare pereche într-un pachet măricel, vor fi destinate totuși cabinetelor de studiu, și nu vulgarului transplant. Iar aceste execuții vor răsuna ca o goarnă în conștiința muncitorilor, cărora nu li se va oferi consolarea de a asista la înmormântări, dat fiind că, după cum se știe, bucățile de carne reziduală vor fi pulverizate de mașina cu pricina. În ziua în care regelui îi va trece prin cap că toată lumea trebuie să privească cerul, destui vor fi arestați pentru că se vor fi încăpățânat să privească în pământ, și încă o dată va fi pusă în funcțiune mașina de ucis iute, iar bărbații incorporabili vor fi obligați să se adune în piață și să asiste la execuții. Nimeni nu îndrăznește să strige „Nu e drept!", dar toată lumea se gândește la asta. Şi tocmai la adunarea respectivă se va răspândi consemnul ca muncitorii să se adune chiar în seara aceea, înainte de restricția de circulație, în catacombele fostei Inchiziții, pentru că vikingii nu cunoșteau locul respectiv, la care se ajungea prin pivnița unei bodegi sărace, care va vinde în după-amiaza cu pricina mai mult vin decât în toată istoria sa.

Nu vor fi mulți cei care vor îndrăzni să se adune. Cincizeci, șaptezeci, o sută? Cam așa. Vor veni cei mai hotărâți, după ce vor pune santinele pentru a nu fi încolțiți. La lumina lumânărilor și a lanternelor sau chiar a chibritelor, uneori, vor aștepta cu sufletul la gură, nici ei nu vor ști pe cine anume, și acela va fi chiar Dinamită, *membru în comitetul local al*

partidului anarhist autonom, care le va ține un discurs. Toți îl cunosc și știu că are capul limpede și sufletul curat. Dinamită, *unul dintre aceia care nu pot fi mituiți, are la activ dureroase experiențe în închisoare. „Tovarăși!" va striga și toate grupurile vor face liniște. „V-am chemat aici pentru că situația a devenit insuportabilă, pentru că sunteți dezorientați și confuzi și pentru că trebuie cineva să ia cuvântul și să strige într-o lume în care toți tac, unde frica închide gurile, unde moartea sigură paralizează acțiunea. Dar mie, așa cum mă cunoașteți cu toții, nu mi-e frică de moarte, sunt prieten vechi cu durerea și nu mă tem că-mi voi pierde avutul, fiindcă, oricum, sunt șomer. Vreau să vă spun că gruparea din care fac parte, știți prea bine care, a studiat ultimele evenimente și acum este în măsură să vă explice ce se întâmplă, deoarece cu asta trebuie să începem. Să vedem limpede, înainte de a acționa în forță. Așadar, după îndelungi discuții, după ce fiecare și-a exprimat părerea și am ajuns la o înțelegere, am venit aici pentru a vă spune că ne aflăm în fața unuia dintre episoadele luptei de clasă, în fața unui caz de discriminare flagrantă, într-un cuvânt, în fața unei jigniri provocate de o situație de inegalitate, care doar cei mai naivi au crezut că va fi altfel. N-aveți decât să credeți că starea în care vă găsiți este aceea a masculului în călduri, căruia îi este răpită femela preferată. Dar nu fiți atât de idioți! Cui a putut să-i treacă oare prin cap că acea femeie mecanică, refuzată vouă, fusese gândită pentru voi? Aveți cu ce s-o plătiți? În vreme ce automobilele de lux, palatele somptuoase, casele comode și alimentele bune sunt destinate celor bogați, voi sunteți consolați de acel monstru de aer, căruia îi dăruiți mângâierile voastre. Mă întreb, tovarăși, cum de v-ați lăsat înșelați într-un asemenea hal. Oare nu înțelegeți care este scopul invadatorului? Pentru bogați, bani, iar pentru săraci, muncă. Dar cum toți bogații se înțeleg între ei, nici ai noștri n-o vor duce prost și știm că mulți fraternizează cu șefii vikingilor, că organizează în cinstea acestora chefuri și zaiafeturi, nu cu păpuși, ci cu femei, carevasăzică au obținut primele dividende de pe urma trădării lor. Cutiile cu păpuși pleacă de pe*

aeroportul nostru către toate țările de pe glob, unde alți bogătași le cumpără cu sângele fraților noștri de pe toate latitudinile. Tovarăși, nu e nimic nou în ceea ce se întâmplă, chiar dacă anumite detalii ne-ar putea induce în eroare! Nu e decât un capitol în plus din cunoscuta istorie a exploatării omului de către om."

Se va opri pentru a-și curăța gâtlejul și a-l răcori cu o sorbitură de vin roșu. Atâta timp cât durează tăcerea — pe care dresul vocii n-o întrerupe — se vor auzi murmure, suspine, cuvinte rostite în șoaptă. Dar toate acestea vor înceta, atunci când oamenii îl vor vedea pe Dinamită *cu palmele sprijinite de masă, ca și cum s-ar pregăti pentru un salt. „Dacă vreunul dintre voi e credincios, își va aminti că la începutul slujbei se recomandă un gest de căință. Aici nu ne aflăm la slujbă, nici nu așteptăm ceva de la Dumnezeu, dar recomandarea cu pricina ne este de folos. Analizați-vă, tovarăși, purtarea. La început, ați fugit ca niște gândaci de armele vikingilor. Apoi, v-ați lăsat încornorați și nu e casă unde soția, fiica sau sora să nu primească în fiecare noapte vizita unui soldat dușman, în timp ce voi preacurviți cu o gogoașă umplută cu vânt. Și nu vă acuz că v-ați vândut libertatea de proletari pentru un loc de muncă, pentru că aceasta este soarta noastră, ci pentru că ați lăsat să vă naufragieze conștiința proletară în speranța de a poseda o femeie din aluat. Oare nu mai sunteți bărbați? Oare muncitorii din Villasanta nu mai au sânge în vine? Dacă mai aveți încă așa ceva, atunci schimbați-vă purtarea încă din această noapte.*"

Niște murmure îl vor întrerupe și cineva va striga: „Ce-am fi putut să facem?" Majoritatea le va cere să tacă celor care au vorbit. Și Dinamită *va continua: „Din fericire, cineva se gândește la voi și în locul vostru. Comitetul local al partidului anarhist autonom, reunit în sesiune permanentă, veghează în timp ce voi dormiți. Vă vorbesc în numele său. Și tot în numele său vă voi da primele ordine. Pe noi nu ne interesează dacă vreți femei sau păpuși. Fiecare cu gusturile lui și cu treaba lui. În orice caz, modelul X3 va figura începând de astăzi în fruntea*

revendicărilor voastre. În al doilea rând, cei care-şi pierd viaţa din pricina unor proteste punctuale, pentru că nu respectă legea zilei sau pentru sabotaje improvizate, pentru randament scăzut la locul de muncă, pentru bătăi şi restul incidentelor de acelaşi fel, care sunt pedepsite cu maşina de ucis iute, sunt, de fapt, soldaţi care nu vor putea participa la lupta care se apropie. Aşa că fiecare să aibă grijă şi să nu se pună inutil în pericol. Trei la mână: lupta va începe. Mâine? Într-una din aceste zile? Când va hotărî comitetul care studiază strategia şi tactica revoluţiei. În acest timp, se vor organiza comandouri cetăţeneşti şi vor fi instruiţi posibilii franctirori. Vă veţi întreba, poate, cine suntem noi ca să dăm ordine. Vă răspund că doar o acţiune concertată, precum cea a unei armate, va putea să ne ducă spre victorie. Patru la mână: nimeni să nu aibă iniţiative, pentru că iniţiativele individuale sunt condamnate la eşec şi vor servi doar pentru a-l ţine treaz pe inamic. Accept ca un bărbat, ajuns la capătul răbdării, să-şi tragă un glonte în cap, dar acela va rămâne închis în propriul destin, ca un sacrificiu închinat invadatorului. Prin urmare, până la ora haş, toată lumea să fie cuminte şi să nu se încreadă în scandalagii şi în eroi spontani. Oamenii care vor trebui să acţioneze vor fi aleşi pe sprânceană. Şi ca să termin, risipiţi-vă în linişte, nu formaţi grupuri, întorceţi-vă la casele voastre înainte de începutul restricţiei de circulaţie. Dacă se va organiza o altă adunare, veţi fi informaţi asupra orei şi locului. Aici, nu ne vom mai aduna niciodată."

VI

Înainte de sosirea orei haş, locuitorii din Villasanta vor auzi acel alegretto *din Simfonia a Şaptea — care proclamă urcarea îngeraşilor la cer —, răspândit pretutindeni de difuzoarele maşinii de ucis iute, al cărei vârf va fi mereu decorat cu banderole. Iar bărbaţii buni de armată vor merge în piaţă şi vor putea admira rămăşiţele pământeşti ale prietenilor şi tova-*

rășilor lor alunecând pe banda fără sfârșit, în pachete luxoase; plasmă, ficați, ochi, glande și rinichi, plus materiile prime ce compun mușchiul, cu o grijă specială pentru proteine și pentru apa distilată destinată laboratoarelor. (Se va spune sotto voce *că pachetele cu mațe sunt trimise direct la fabricile de mezeluri, unde sunt foarte prețuite datorită consistenței lor.) Dar cum muzica e mereu aceeași, iar spectacolul e monoton, de fiecare dată va fi tot mai puțină lume acolo, asistența reducându-se, în cele din urmă, doar la rubedeniile și prietenii decedatului. Până și tragedia plictisește.*

Ora haș va fi pregătită prin apariția lozincilor pe zidurile marilor clădiri. Culori țipătoare, formulări concise și ușor de înțeles, după exemplul acesta:

MODELUL X3 PENTRU PROLETARIAT!

Sau acesta:

PĂPUȘA APARȚINE CELUI CARE O FABRICĂ!

Sau acesta, al treilea:

MÂNGÂIERILE MELE TE AȘTEAPTĂ, MARGARITA!

conceput, fără-ndoială, de o persoană cultă, poate de omul de la legătorie, sau de croitorul Ramiro, care este și el foarte citit.

Un grup de tineri, cu vopsea, pensule și șabloane de litere, va fi surprins la ore târzii din noapte sau, poate, odată cu ivirea zorilor, de o patrulă a vikingilor și omorât pe loc cu mitralierele.

Aceeași soartă o va avea și un zugrav solitar, în timp ce, deasupra petei din sângele lui care va stropi zidul alb, se va vedea jumătatea de propoziție:

JOS CU

Dată fiind situația nou creată, căpeteniile și conducătorii vikingilor se vor reuni într-un consiliu de război, în care se vor adopta măsuri drastice destinate restabilirii ordinii. Cu toate

acestea, invadatorii nu vor fi prea îngrijorați, din moment ce ritmul producției se va menține în parametri stabiliți și nu vor fi semne care să anunțe vreun conflict colectiv de muncă.

Părintelui Almanzora i se va părea excesiv optimismul noilor stăpâni. El, care-și cunoaște bine poporul, va ști foarte bine că acela nu e decât începutul. Va solicita o întrevedere cu Scaldul, la care eu voi participa în calitate de tălmaci și în care el își va oferi serviciile, ca o persoană interesată ce este în bunul mers al fabricii, din moment ce se află în fruntea listei acționarilor. Va propune organizarea unor comandouri de represiune, cu membri recrutați din rândul fiilor celor interesați în afacere. Aceștia va trebui să fie implicați, după părerea lui, în acțiuni eroice, pentru a evita riscul de a se lăsa cuceriți de eroismul inamicilor. Ce să-i faci, dacă așa sunt tinerii! Le place să ucidă, dar preferă să aibă un pretext sublim, fie că-i vorba de libertate, fie că-i vorba de ordine. Cuvintele abatelui vor fi serioase și precise. Își va fi învățat bine rolul.

Scaldul îi va răspunde că va trebui să se consulte asupra chestiunii respective cu șefii lui, dar că, în ceea ce-l privește, nu are nimic împotriva acestei colaborări, fiindcă dacă locuitorii din Villasanta ajung să se omoare între ei, e treaba lor. (Cuvintele din urmă nu i le voi traduce părintelui Almanzora, nu știu de ce.)

După o săptămână de scris lozinci pe ziduri, se comite primul act terorist: o bombă de proveniență necunoscută explodează în mijlocul unui detașament care își face rondul și doboară o jumătate de duzină de soldați. Copiii care vor fi de față, cu acea inocență specifică vârstei lor, vor tăbărî asupra coifurilor încornorate, pentru a și le pune pe cap, bucuroși nevoie mare.

În noapte următoare, o femeie ce fusese prinsă în pat cu un tânăr invadator, va apărea pe stradă rasă în întregime, unsă cu miere și dată prin pene. Păcătosul care profita de ea, va lipsi în noaptea aceea de la raport, și ceilalți vor bănui că a fost aruncat într-un puț.

Și așa mai departe sau, dacă preferați, etcetera.

La închisoare va fi un du-te-vino cu totul neobișnuit, iar în casa lui Ramiro, agitație mare: ordine și parole, fabricare de artefacte explozive. Totul se va petrece pe ascuns, până când un ins, prins cu mâța-n sac și supus la tortură, va declara că bomba pe care n-a apucat s-o pună îi fusese dată de Ramiro croitorul și că, după știința lui, astfel de bombe se fabricau în turn.

Responsabilul cu ordinea publică va medita îndelung, cu obrazul sprijinit în mână, căci, fără nicio îndoială, va fi nevoit să dea piept cu Biserica.

Și mai târziu, se va plimba de-a lungul și de-a latul biroului spațios. Douăzeci de pași spre nord și alți douăzeci spre vest.

După care va porunci să-i fie aduși don Casto Almanzora și eu, ca să-mi fac treaba de traducător.

Îl va întreba pe preot dacă poate să-i bage pe soldați în biserică, pentru a pune mâna pe comitetul anarhist. Preotul îi va răspunde că nu, cu excepția cazului în care arhiepiscopul și-ar da acordul.

Atunci, responsabilul cu ordinea îi va cere, cu multă diplomație, să-i transmită această rugăminte prelatului, făcându-l să-și dea seama de pericolul reprezentat de cei care se adăpostiseră în acel loc, precum și de durerea și umilința cu care i se cere să îngăduie, doar o singură dată, acea măsură excepțională.

Părintele Almanzora se va duce fuga la palat, va cere audiență și, cu diplomație, îi va prezenta situația arhiepiscopului.

Acesta va răspunde că nu, că să-și pună pofta-n cui și că, dacă soldații violează lăcașul de cult, va ieși la porțile catedralei împreună cu toți canonicii bisericii și va arunca anatema asupra lor. Preotul va încerca să-și apere punctul de vedere, dar necunoașterea vechilor canoane și a privilegiilor pontificale de care se bucură bazilica în această privință și în altele îi va slăbi pledoaria.

„Apropo, îi va spune arhiepiscopul, a ajuns la urechile mele informația că dumneavoastră investiți într-o anume

societate anonimă care se ocupă cu fabricarea unor păpuși mârșave."

Preotul va susține că nu, că asta-i o calomnie și că el n-are bani pentru a investi în aceasta ori în alte întreprinderi comerciale și că puținul primit de la sufletele milostive îl cheltuie în serviciul lui Dumnezeu.

„Așa că spuneți-le vikingilor că în catedrală nu intră și că, dacă încearcă s-o facă, le voi pune chiar eu o bombă."

Cu toate acestea, părintele Almanzora nu le va spune vikingilor așa ceva. Iar eu îi voi traduce responsabilului cu ordinea un mesaj ambiguu, cu una caldă, una rece, din care se va deduce totuși că arhiepiscopul nu îndrăznește, deocamdată, să permită intrarea soldaților în templu și că, deși înțelege că solicitarea e îndreptățită, speră că regele Olaf împreună cu funcționarii și slujbașii săi vor pricepe că ar fi nevoie de o pregătire prealabilă a credincioșilor, lucru destul de ușor de făcut, dacă ne gândim că, în omiliile slujbelor zilnice, preoții îi reproșează poporului purtările și-l avertizează că vor adopta aspre sancțiuni spirituale, precum excomunicarea, în cazul în care acesta va continua cu campania de teroare. Almanzora va garanta că nu se va ocupa doar el cu această pregătire, ci le va transmite personal ordinul unui mare număr de sacerdoți.

După care, responsabilul cu ordinea se va mai liniști, și, în informarea pe care trebuie s-o scrie zilnic, va insista asupra marii forțe a Bisericii și-și va exprima credința că prelatul, o persoană cultă și modernă, va sfârși prin a aduna în juru-i pe toți reprezentanții civilizației. Până atunci, va trebui să fie trecute cu vederea anumite fapte.

Arhiepiscopul, la rândul lui, îi va avertiza chiar în noaptea aceea pe jucătorii de șeptică asupra schimbării situației și asupra temerii lui ca nu cumva invadatorii să încalce drepturile Bisericii și să-i prindă pe toți. „Și dacă le trece prin cap să vină taman atunci când jucăm cărți, mă vor aresta și pe mine." „Atunci, îmbrăcați-vă în civil când mai veniți seara, domnule arhiepiscop, pentru că ar fi foarte urât să vă aresteze în haine preoțești", îi va spune Rosina. Chiar în acea clipă se

vor auzi bătăile de tobă care precedă execuțiile. Toată lumea se va repezi la fereastră, o gaură romanică, împodobită pe dinafară cu brizbrizuri baroce și cu un pervaz de care se vor sprijini. Bătăile de tobe vor înceta și va începe allegretto-*ul. Arhiepiscopul va desena în aer o cruce, ca întotdeauna. Ramiro croitorul va spune: „Nenorociții!", mușcând cuvântul.*

VII

„Carevasăzică, păpușă mârșavă? Cum îndrăznește să numească mârșav un produs cu o rentabilitate de treizeci la sută?" va gândi părintele Almanzora, în singurătatea biroului, rămas perplex în fața acelei dovezi de prostie. „E clar că Domnul îi orbește pe aceia pe care vrea să-i ducă la pierzanie. Oare nu e logic să cumperi acțiunile unei fabrici cu banii mitrei? Numai astfel, Biserica va scăpa de sărăcie, va reuși să întrețină splendoarea cultului și îi va putea plăti generos pe preoți. Problema e că nu e numai prost, ci și zgârcit, și cum el se descurcă numai cu câțiva bănuți, are impresia că toți avem aceleași nevoi ca el, ba încă și mai rău, aceleași aspirații."

Va începe să se joace cu pixul, va răsfoi un anuar, le va arunca o privire curbelor și statisticilor agățate de perete.

„Va fi o operațiune de anvergură și nu-mi va fi greu să-l conving pe episcopul auxiliar, care e și el un suflet al lui Dumnezeu și pe care l-am încredințat că se va duce în iad dacă va continua să mănânce o friptură în fiecare seară. Dacă o las mai moale cu suferința care-l așteaptă, va face întocmai ce-i poruncesc."

„Totuși, nu va fi nevoie să-i spun despre ce e vorba. I-am inculcat o teroare sănătoasă față de tot ce este femeiesc și simpla menționare a păpușii l-ar face să se închine zi și noapte."

„Preoții ăștia de duzină nu se tem decât de păcatul cărnii. Sunt slabi și n-ar fi în stare să-i reziste unei muieri, cu atât mai puțin păpușii, despre ale cărei virtuți s-a dus buhul. Ar trebui să se măsoare cu mine! Să vadă cum râd eu de toate

farmecele ei! În tăria asta, mai mult decât în alte aspecte fericite ale destinului meu, văd lucrarea Domnului. El m-a făcut invulnerabil în fața femeilor și asta-i cauza puterii și a controlului pe care le am asupra lor.“

„Totuși, ca să fiu sincer, nu m-am găsit niciodată într-o situație periculoasă. Nu-mi amintesc ca vreo femeie să se fi dat vreodată la mine. Mai mult ca sigur din pricina forței pe care o emană trupul meu și care le ține la respect. Trupul meu este sfânt. Dar, cu toate astea, îmi rămâne o umbră de îndoială. Și dacă, pus în fața faptului...?“

Se va ridica brusc în picioare și va rămâne nemișcat, fixând cu privirea un loc pierdut în infinit.

„Nu-l vei ispiti pe Domnul Dumnezeul tău, zice Scriptura, dar, în orice caz, eu l-aș ispiti pe diavol. Iar izbânda obținută va fi o izbândă asupra celui rău. Aș dobândi o putere îndoită, aș fi mai sigur pe mine și m-aș liniști. Pentru că trebuie să recunosc în fața mea însumi și a conștiinței mele, că am oarecare îndoieli, fiindcă, altfel, de ce m-ar bântui atunci visele astea, atât de dese, în care fug de o femeie?“

„E vorba de fapte, iar faptelor nu trebuie să le întorci spatele. Cel mai inteligent lucru este să ți le asumi și să profiți de ele.“

Va da un ocol odăii și se va opri la ușa dormitorului.

„Patul meu neîntinat!“

Și apoi:

„Nimeni nu va ști nimic.“

Cuprins de tulburare, își va pune la iuțeală pălăria și va ieși îmbrăcându-și mantia. Îi va spune lui Dimas să nu-l aștepte și că poate să se culce. Va străbate străzile, va ajunge la palatul Lampay, unde se află statul-major al Scaldului și va solicita o audiență. Mă vor chema să traduc. Iată rezumatul discuțiilor: „O persoană foarte sus-pusă, care ține să rămână anonimă, vrea să cunoască în profunzime afacerea cu păpușa erotică, fiindcă îi prisosesc niște milioane pe care ar vrea să le investească. Cere prețul de cost și de comercializare, statistici de vânzări, prognoze pe termen mediu și lung, orice

altă informație ce l-ar putea interesa și, dacă e posibil, un exemplar al produsului pentru a-l examina." Scaldul va răspunde că îi va pune totul la dispoziție fără întârziere, după care îi va înmâna o mapă doldora de broșuri, aceeași pe care o primesc și domnii acționari, unde va găsi informații despre starea actuală și perspectivele afacerii. Mai adaugă că situația ivită cere o creștere a capitalului și că persoanei pomenite i se vor rezerva, în caz că dorește acest lucru, acțiuni preferențiale. În sfârșit, că ar vrea să i se spună unde trebuie să trimită păpușa, care va fi aleasă dintre exemplarele cele mai seducătoare. La care părintele va sugera că ar fi convenabil să se acționeze cu discreție, fiindcă e vorba de un subiect delicat, și că cel mai bine ar fi ca păpușa să fie scoasă din cutie, învelită într-o pătură sau într-o stofă de dimensiuni corespunzătoare, și, dacă Scaldul va binevoi să-i pună la dispoziție o mașină, el însuși avea să o transporte la domiciliul său personal, unde va fi păstrată în secret până în noaptea următoare, când vor putea să trimită pe cineva după ea, cu aceeași discreție. Scaldul, care va fi încântat de toate acestea, nu va conteni să mă întrebe cine cred eu că ar fi acea personalitate de primă mână, la care eu voi răspunde mărturisindu-mi ignoranța. Va fi adusă păpușa, o mulatră splendidă, cu podoabe cubaneze, o mulțime de dantelușe și franjuri, tâte dotate pentru rumba, căci, pe deasupra, păpușa mai și cântă, și niște ochi adânci și visători. Preotul o va examina, fără să-i pese de nurii ei, și apoi, odată învelită într-o pătură, o va lua sub brat, făcând dovada unei forțe fizice apreciabile, pentru că păpușa cântărește cincizeci de kile. Mașina unei patrule îi va transporta pe amândoi. Va fi ora zece a unei nopți bogate în morți și grafitti. Alegretto-*ul se va auzi încă de la vremea înserării. Cererile urgente ale băncilor de sânge vor fi satisfăcute. O lună dulceagă va lumina străzile pustii. Nimeni nu-l va vedea pe abate băgându-și pe șest păpușa în casă. Nimeni, în caz că l-ar vedea, n-ar bănui ce face el de fapt.*

Pentru orice eventualitate, va încuia ușa. Păpușa, trântită pe pat, va rămâne nemișcată. Iar don Casto Almanzora,

pentru a-si demonstra sieşi că e liniştit şi că nu se grăbeşte, va studia pe hartă planul lui strategic legat de comandourile urbane, care i-a ieşit mai bine decât lui Napoleon însuşi. Va fuma unul din trabucurile lui lungi şi fine, va scrie două scrisori, va citi trei sau patru pe care nu le va fi deschis încă, şi va începe să scrie a optsprezecea epistolă către Domnul, care e una dintre cele mai grele. La conţinutul acesteia, deja stabilit, va adăuga un fragment în care se va referi, cu reţineri şi alegorii, la situaţia în care se găseşte. Niciodată mintea lui nu va fi mai vie, niciodată pana lui nu va scrie cu mai multă uşurinţă şi inspiraţie! N-au decât să-l critice teologii moderni. Şi anumite argumente în favoarea tezelor lui îi vor stârni într-atât patimile minţii, încât orice provocare legată de păpuşa erotică va dispărea din mintea lui, aşa cum dispar tineretile în acel faimos tango, chiar dacă acolo sunt comparate cu fumul de ţigară. Aşa încât, simţindu-se obosit la o oră târzie din noapte, va merge la baie, va face pipi, se va spăla pe dinţi şi apoi, îmbrăcat în pijama, se va îndrepta spre dormitor, şi doar odată ajuns în uşa acestuia, va zări în penumbră trupul dezarticulat al mulatrei întins pe pat, într-o poziţie neverosimilă, aşa cum îl lăsase.

„Şmechero! Şi eu care uitasem de tine! De ore bune probabil că aştepţi în tăcere să-mi satisfac nevoile, iar eu, nimic. Te rog să nu mi-o iei în nume de rău, fiindcă nu din dispreţ nu te-am băgat în seamă, ci din indiferenţă. Nici acum nu te bag în seamă, ăsta-i adevărul, şi te voi înveli în zdrenţele tale şi te voi lăsa într-un colţ până când va veni cineva, mâine, să te salveze. Totuşi... oare n-am luat această decizie din laşitate? Oare nu m-am înşelat singur menţinându-mi calmul atâta timp? Oare nu cumva, ascultă-mă bine, Casto, teama s-a deghizat în indiferenţă? Trebuie să am în vedere orice eventualitate. Şiretlicurile celui rău sunt peste poate de ingenioase. Te dau deoparte, mă las pradă somnului şi, dacă nu-mi apari în vise, te ivesti când m-oi aştepta mai puţin sub chipul unei femei credincioase. Şi atunci, vei fi iarăşi tulburat, Casto. Nu,

nu. E mai bine să faci față situației cu armele cutezanței. Unde-oi fi pus broșura aia?"

O va căuta, o va găsi, o va citi. Și îi va atrage atenția avertismentul că fiecare păpușă are secretul ei, care depinde de o combinație întâmplătoare de factori. „Dacă în secretul acesta se ascunde ispita cea mai grozavă, Doamne, călăuzește-mi mâinile!" Astfel formulată, rugămintea va fi destul de ambiguă, fiindcă nu se știe dacă se urmărește reușita sau eșecul. Oricum, odată ce-o va exprima, degetele lui vor căuta cu calm sub codițele mulatrei și vor apăsa, la întâmplare, pe o jumătate de duzină de butoane. Ca efect imediat, păpușa se va îndrepta, se va sprijini într-o mână, va suspina, se va ridica dintr-o săritură, va apuca vârfurile eșarfei și va începe să danseze. Din gâtul ei va ieși vocea cubaneză dulce și aspră, care va cânta în șoaptă:

Fată frumoasă, fată frumoasă, fată frumoasă,
ce-au ochii tăi mari, ochii tăi dulci, că mă omoară?
ochii tăi negri, negruți și negri, mă bagă-n boală.
Ai, fată frumoasă, fată frumoasă, fată frumoasă!

totul cu mișcări din țâțe și șolduri, cu ochi care se pleacă și bătăi din gene, și cu un du-te-vino de picioare nurlii. Destul pentru a-l da gata pe orice chelios. Dar părintele Almanzora va asista la reprezentație fără să clipească măcar, ba, mai mult, chiar va căsca. „Nu te lăsa înșelat. Ăsta nu-i decât începutul. Deunăzi ai văzut doar cum o tovarășă de-a ăsteia aproape că s-a dezbrăcat. E logic ca scena să se repete." Și pentru a nu fugi de primejdie, pentru a nu pierde nicio rimă proastă, va căuta un scaun și se va așeza în fața mulatrei. Care, la sfârșitul dansului, va spune surâzând șmecher și trăgând cu ochiul stâng: „Mă cheamă Coro" și își va tuguia buzele, oferind un sărut ce se va risipi în aer, pentru că gura părintelui se mișcă doar pentru a-și arăta plictisul, de parc-ar mai fi trecut o dată prin așa ceva.

Vai, Almanzora, da' prost mai eşti! Oare-ai văzut tu, vreodată, ceva mai frumos? Începe de sus sau de jos, după cum ai chef, fii atent acuma, că şi-a dat jos zdrenţele şi a rămas în chiloţei şi sutien, ca o femeie obişnuită. Nu are aerul de-a se grăbi, pentru că e ocupată cu aşezarea ordonată a hainelor, aidoma unei fete casnice şi educate după principiile cele mai sănătoase. Însă mişcările ei sunt în aşa fel calculate pentru ca tu să-i poţi studia dimensiunile şi să simţi în ceafă lovitura poftei. E frumoasă şi stârneşte. Ţi-o spune unul ca mine, în pofida complexelor pe care le cunoşti, şi dacă aş fi fost sigur că n-aş da bir cu fugiţii la momentul adevărului, ţi-aş fi furat-o chiar în clipa asta! Dar nu pot, ştii prea bine. Acum câteva zile am încercat să mă apropii de una, la fel de frumoasă ca asta, numai că blondă, dar vocea regelui Olaf mi-a strigat din adâncul veacurilor: „Ce vrei să faci smintitule, nu vezi că-i maică-ta?" Şi a trebuit să mă retrag. Almanzora, te implor, nu te preface! E imposibil ca farmecele acelea să nu te tulbure. Nici cel mai sfânt dintre cei sfinţi n-ar putea să reziste cum rezişti tu, fără să clipeşti, dar şi fără ca pulsul să-ţi crească, fără niciuna dintre modificările organice prin care se manifestă excitaţia. Să fie oare rezultatul analizei intense căreia i s-a dedicat mintea ta? Acum afli şi tu ce-i prosteşte pe bărbaţi, afli şi cântăreşti şi te întrebi cum de pot exista inşi care se dedau plăcerilor cărnii, cum trebuie să fie o sensibilitate care răspunde cu entuziasm la stimuli atât de urâţi. Pentru că sunt urâţi, Almanzora, aici ai şi tu dreptate! O fi existând pe lume ceva mai grotesc decât sexul femeilor? Şi uite cum şi-l arată asta, curva naibii! Şi ce timidă părea la început! Cât priveşte sânii, nu mai încape nicio îndoială: sunt o greşeală a naturii.

Almanzora, fiule, tu chiar crezi că Dumnezeu îţi este recunoscător pentru efortul pe care-l faci? Oare nu-i un gest de trufie? Căci, deşi diavolul i-a dat Sfântului Anton nişte femei dezbrăcate nu atât de frumoase precum mulatra, cel puţin după părerea pictorilor, acesta a trebuit să se întrebuinţeze serios pentru a le putea face faţă, dat fiind că, împotriva voinţei lui, natura reacţiona, iar el trebuia să lupte cu ea. Dar tu

ai acționat deopotrivă ca ispititor și ispitit, subiect și obiect în același timp, fără ca diavolul să aibă vreun rol în chestia asta, aidoma unui atlet care-și propune să depășească propriul lui record, fără ca lucrul cu pricina să-i fie impus de antrenor, ba chiar împotriva voinței acestuia. Fii atent acum! Face pișul ei mititel (oare ți-o fi udat podeaua?) și vrea să se dedice ablu-țiunilor, însă ezită, pentru că nu are un bideu la dispoziție. O face totuși, măcar din mișcări, pentru că nu e în stare să încalce ordinele calculatorului. Și cade! Cade cu picioarele în sus pentru că nu și-a căutat un sprijin pentru spate! E un animăluț fără pic de inteligență. Las pe mine, că o ridic eu. Gata. Hai să vedem ce se întâmplă mai departe. Se șterge, bineînțeles, cu un prosopel inexistent... Toate aceste accesorii se află, ca o zestre, în cutia pe care nu ai adus-o, de-aia funcția este incompletă! Și acum? Se lasă să cadă pe pat, se întinde... Și se pune pe gemut, Casto, cu vocea ei aspră și înfocată, pe care n-am s-o uit niciodată. Corito, draga mea, nu-ți face iluzii. Popa e imperturbabil, e făcut din fibră de sticlă și nu i se scoală. Un înger între oameni, un spirit pur! Almanzora, n-ai obosit? Păpușa e încă plină de energie. Trebuie să-i spui destul, ca păpușarilor când repetă saltul mortal și, nemulțumiți, vor să-l facă din nou. Destul, Almanzora, destul! Domnul de pe Sinai și subsemnatul știm foarte bine de ce ești în stare. Cast ca un clapon. Termină odată cu asta, Almanzora. Urcă pe podium, hai.

Dar în acel moment... păpușa, care va geme aluziv și-și va mișca trupul superb în toate direcțiile, se va opri deodată, se va așeza pe pat, ușor crăcănată, iar expresia feței i se va schimba cu totul. Din rugătoare, va deveni poruncitoare. Se va ridica în picioare și va întinde brațele. Se va auzi un zgomot brusc și un falus fastuos, cu accesoriile de rigoare, i se va ivi între picioare, clipă în care părintele Almanzora va simți mișcându-i-se ceva, ca o mănușă, în măruntaie și o transformare de proporții se va petrece cu el, pentru că va cădea în genunchi, cuprins de extazul adorației, iar mâinile-i tremurătoare se vor înălța către idol.

10 noiembrie

Sunt nevoit să recunosc, chiar dacă nu-mi convine, că a patra secvență profetică m-a lăsat perplex și m-a împiedicat să lucrez în ultimele două zile. La început, am citit-o cu plăcere, și m-a distrat farsa pe care i-a jucat-o don Justo Samaniego părintelui Almanzora, dar foarte curând mi-am dat seama că lucrurile se întorceau împotriva mea, pentru că, folosindu-mi personajul pentru a-și îndeplini scopurile, mi-l distrusese sau, cel puțin, îl făcuse inutil pentru scopurile mele. Nimic nu era mai străin de intențiile mele decât să-i atribui abatelui o nebănuită personalitate perversă de o asemenea natură, căci, deși e adevărat că-l concepusem trufaș, tot atât de adevărat este și că mi-l imaginasem pur și nu aveam de gând să profit de informația inițială — revelată de arhiepiscop — cum că ceruse să-i fie zugrăvită mama într-o statuie a Fecioarei, chiar dacă aș înțelege că unui narator de o orientare diferită de a mea i-ar fi fost de ajuns o asemenea întâmplare pentru a construi un frumos și, poate, complicat complex oedipian, care ar fi dus la o sublimare finală. Și dacă nu m-am gândit să-mi îndrept povestea pe un asemenea drum, deși eram conștient de existența lui, asta s-a întâmplat mai degrabă pentru că mă săturasem de tema cu pricina, decât pentru oricare alt motiv. Intervenția lui Samaniego mi s-a părut comparabilă cu acele cuiburi pe care copiii le pipăie când le găsesc cu pui înăuntru și la care părinții acestora din urmă nu se mai întorc. Numeam cuiburile de acest fel *mânărite*, și tocmai ăsta a fost cuvântul pe care l-am folosit când i-am spus prietenei mele din Leningrad că Samaniego îmi mânărise personajul. Ea a părut să se întristeze, fiindcă, în copilărie, fusesem crud cu păsările, dar am liniștit-o, asigurând-o că în viața mea nu fusesem în stare să ajung la vreun cuib. „Presupun, mi-a spus, că nu ai altă soluție decât să rupi paginile secvenței a patra." „Ce rost ar avea?" „După ce aș face-o, episodul cu păpușa mi-ar rămâne în minte ca făcând parte, fatalmente, din personalitatea lui Almanzora."

„Hai, totuși, să vedem lucrurile altfel. Un pictor pictează un tablou. Altul, dintr-o școală diferită, trasează acolo *niște linii, niște volume sau pune niște culori* nepotrivite cu *modelul* pe care primul pictor și-a propus să-l urmeze. Ca urmare, acesta elimină intervențiile neavenite, pictând peste ele, în așa fel încât să fie vizibile doar la o analiză cu raze X, un lucru care nu-i trece prin cap niciunui privitor. Și tu ai putea, după părerea mea, să rectifici paginile lui Samaniego — în caz că nu le vei rupe —, mă refer mai ales la ultima dintre ele. Pur și simplu elimini surpriza hermafroditismului și închei povestea cu izbânda lui Almanzora asupra ispitei. Un nou sfânt Antonio." „Problema e că Almanzora *al meu* ar fi adoptat o atitudine diferită față de păpușă și, din acest motiv, rectificările pe care le-aș opera ar fi mai ample, pentru că personajul n-ar cumpăra acțiuni la firmă, și, mai ales, n-ar provoca păpușa. Cel mai bine ar fi, deci, să-l fac să dispară din secvențele profetice." „Fă-o." „Nu pot..." „De ce?" „Nu pot, atâta timp cât efectele acestor secvențe mi-ar putea folosi la ceva. Almanzora constituie unul dintre firele narative. Presimt că va apărea în secvența următoare, pe care va trebui iarăși s-o rectific și, la sfârșit va fi ca și cum secvențele mi-ar aparține mie, nu lui Samaniego." „Nu înțeleg acest scrupul." S-au așternut câteva clipe de tăcere, după care am spus: „E ca un furt. Samaniego mi-a furat personajul, și, ceea ce este încă și mai rău, mi-ar putea fura și altele. Mi-e frică de asta, de când am citit fragmentul acela." „Există o formă de a-l împiedica s-o facă. Să fii tu acela care își imaginează destinul tuturor." „Te gândești la Bernárdez?" „Da, și la toți ceilalți, fiindcă s-ar putea folosi de toți. Un lucru, pe de altă parte, normal, pentru că în Villasanta nu există alte personaje decât ale tale." „Ar fi putut să-și orienteze povestea în altă direcție. Mi-ar fi plăcut mai mult să citesc o istorie cu personaje colective, vikingii împotriva localnicilor." „Se pare că o asemenea idee nu intră în vederile lui Samaniego. Și, apropo, nu ai spus nimic despre *Dinamită*. Și pe el ți l-a furat." „Da, dar i-a respectat personalitatea. Într-o situație

ca aceea. *Dinamită* s-ar fi purtat tocmai așa. Discursul rostit de el în fața muncitorilor nu mă încurcă deloc." „Atunci cel mai bun lucru pe care-l ai de făcut e să te pui pe scris. Te-ai gândit la ceva?" „Da, la sfârșitul istoriei lui Bernárdez." „Povestește-mi."

Narațiune (VI)

Am început să vorbesc plin de entuziasm, ca și cum, vorbind, aș fi recuperat ceea ce mi se furase sau, cel puțin, aș fi apărat de furt ceea ce-mi rămăsese. Nu a fost nevoie să caut firul pierdut al povestirii, pentru că a venit singur în întâmpinarea mea, iar Lenocika își amintea pasajul la care ne oprisem. Mi-am imaginat o petrecere de despărțire a lui Pablo, la care s-au strâns toți pasionații de șeptică, inclusiv arhiepiscopul. Puseseră toți bani pentru a cumpăra carne, fructe de mare și vin, iar Rosina pregătise o carne la cuptor care parfuma acea încăpere de piatră. La început, serviră langustele, udându-le cu vin de Rosal. Arhiepiscopul le atrăsese atenția că participarea lui la ospăț se va mărgini la o felie subțire de carne. În schimb, insistase să se servească la desert niște cutii cu bomboane de ciocolată, pe care urma să le aducă el, ceea ce fusese acceptat fără tocmeală. Rosina scosese fața de masă pentru zilele de sărbătoare, iar omul de la legătorie adusese niște tacâmuri de oțel cromat, fiindcă în casa lui Ramiro nu existau decât tacâmurile necesare familiei, cu excepția linguriților, care prisoseau. Își dăduseră întâlnire în crâșma lui Andrés, ca să sosească toți odată, în afară de Bernárdez însuși, care trebuia să pregătească niște lucruri înainte de călătorie. Pregătirile însemnau de fapt să petreacă toată după-amiaza cu părinții lui, să asculte o dată în plus, din gura sublocotenentului ieșit la pensie, povestea debarcării la Alhucemas, împreună cu elogiile aduse inteligenței și curajului generalului Primo de Rivera, și s-o privească pe mama lui care încropea la bucătărie o salată de

nap cu ouă fierte. Se despărți de ei aproape de ora nouă, își bătu de câteva ori pe umăr tatăl, își sărută mama, și când ajunse la jumătatea scării, urcă din nou și îi lăsă sublocotenentului un pachet de țigări aproape neatins, sub pretext că la cina pe care urma s-o ia împreună cu prietenii vor prisosi țigările. Mama lui îl rugă să nu întârzie prea mult, iar el îi spuse să nu-și facă griji și să se culce liniștită, că nu va face zgomot la întoarcere. I se strânse inima în clipa în care închise ușa și, când ajunse în stradă, își șterse ochii cu dosul palmei. Juanucha îl aștepta în locul obișnuit. Era îmbrăcată cu niște pantaloni negri și un pulover și, pe deasupra, avea un sacou închis la culoare pe care și-l scosese și-l lăsase alături, împreună cu un rucsac mic. Pablo o întrebă ce avea înăuntru, și ea îi răspunse că doar câteva lucruri indispensabile, precum instrumente de croitorie, o pereche de schimburi și câteva lucrușoare care nu-l priveau. „Și tu?" „Eu plec doar cu hainele de pe mine." Se așezară la o masă, ea ceru cafea, fiindcă mâncase deja, iar el, limonadă. Chiar dacă nu făcuseră un secret din faptul că ea urma să-l însoțească pe Pablo, nu fusese invitată la cină, poate pentru că Rosina nu fusese de acord cu obiceiurile ei dinainte și lăsase să se înțeleagă că nu pricepea cum un bărbat atât de bun la suflet precum Pablo se îndrăgostise de una ca ea, la care Ramiro îi răspunsese, probabil, că nimeni nu înțelegea cum funcționau lucrurile acestea și că ar fi mai bine să nu se amestece și să-i lase să facă ce-or vrea. Pablo și Juanucha se înțeleseseră să vorbească ea cu bonzo-ul și, prin urmare, Pablo o întrebă: „Ce ți-a spus tatăl tău?" „M-a ascultat și, la sfârșit, m-a întrebat dacă eram sigură pe mine. I-am răspuns că da și atunci mi-a zis că fac bine ce fac și că tovărășia mea o să-ți fie foarte folositoare de-a lungul călătoriei și mai ales la sosirea la Paris și în timpul în care vom sta acolo. Mi-a recomandat ca, atunci când vom avea vreme, să vedem dacă există în vreo biserică din Paris un altar al Sfântului Cristofor, în cazul în care vom hotărî să ne întoarcem, iar eu i-am spus că da, că imediat ce tu vei evita moartea acelui domn,

nu ne va mai rămâne nimic de făcut acolo. Dacă ne hotărâm să ne întoarcem, a spus, cel mai bine va fi să folosim același procedeu ca la plecare, căci el crede că, dintr-un motiv pe care nu-l poate pricepe, altarul acelui sfânt are o virtute specială când e vorba de voiaje dintr-o lume în alta. Şi mi-a mai zis că, dacă vei vrea să trimiți vreo veste, s-o faci gândindu-te bine la ceea ce vei dori să comunici, pentru că el e sigur că ar primi-o. A folosit, de fapt, cuvântul mesaj." Atunci, Pablo tăcu o bucată de vreme, timp în care bău sorbituri mici de limonadă și fumă o țigară pe care i-o adusese Juanucha, și apoi o întrebă dacă se gândise bine și dacă era hotărâtă, iar ea se mărgini să-i zâmbească și să-l apuce de mână. Şi cum se făcuse deja târziu, ieșiră din cârciumă, merseră prin ploaie până la Arcul lui Ramírez și intrară în catedrală prin aceeași ușă ca întotdeauna. Pablo o conduse pe Juanucha până la altarul Sfântului Cristofor și îi spuse să aștepte acolo cu răbdare până la sfârșitul cinei și să nu-și dea jos sacoul, deoarece, chiar dacă nu era frig, era multă umezeală. „Dacă-ți îngheață mâinile poți să te apropii de unul dintre felinarele acelea roșii și să ți le încălzești, dar să ai grijă să nu cazi în groapa șantierului, că e destul de adâncă." Juanucha îi spuse că e în regulă și să nu-și facă griji din pricina ei, iar Pablo se îndreptă spre turn, la intrarea căruia îl întâlni pe Manolito, care îi spuse că era așteptat. Îl primiră cu urale și continuară conversația, care avea ca subiect proiectatul congres al ateilor, al cărui proces de organizare era foarte înaintat. „Presupun că totul va fi ținut în secret, le spuse arhiepiscopul, mai ales în ceea ce privește participarea mea." „Nu vă faceți griji, domnule arhiepiscop, că suntem toți muți ca mormântul și nimeni nu bănuiește nimic din ce are să se întâmple." Atunci, Pablo zise că regreta cu adevărat că nu va putea fi prezent la eveniment, ceea ce i-ar fi plăcut foarte mult, fiindcă avea câteva idei personale despre tema cu pricina, chiar dacă nu le pusese încă în ordine, fiindcă, deși pe de-o parte i se părea normal să nu existe Dumnezeu, pe de altă parte considera absurdă

această stare de fapt și teribil de nedreaptă, și că lucrul care îl tulbura cel mai tare, de când îl ascultase pe bonzo, era convingerea că istoria omului nu era decât o repetiție monotonă care văduvea de orice grandoare „ființa și existența lui pe pământ", pentru că făcea din el un fel de marionetă a Destinului. Totuși, ceva înăuntrul lui cârtea împotriva acestei convingeri, pentru că el crezuse mereu în ideea de libertate, și că tocmai această credință îl îndemna să se opună Destinului și să înfăptuiască un gest liber, să încerce să-l ajute pe om să-și recupereze liberul arbitru, în caz că-l avusese vreodată, sau să i-l dăruiască, chiar dacă, pentru asta, ar fi nevoit să se sacrifice. Discursul îi ieși foarte expresiv, dar, în loc să-și mănânce langustele, așa cum făceau ceilalți, le lăsă să se răcească, până când Rosina îi atrase atenția că erau mai bune calde și că ar face bine să le mănânce. În timp ce mâncau cu poftă carnea, arhiepiscopul, care-și înfulecase iute feliuța și câțiva cartofiori, scoase o foaie de hârtie și le citi un plan pe care îl schițase cu privire la temele ce trebuiau abordate la congres, iar enumerarea celor patruzeci și mai bine sau cincizeci de consecințe științifice îi umplu pe toți de uimire, pentru că nu-și imaginaseră că simpla negare a lui Dumnezeu ar fi putut să provoace atâtea complicații. Se vede treaba că nu luaseră în considerare decât problema cosmologică și cea morală. Astfel încât, atunci când arhiepiscopul luă cuvântul pentru a explica sumar conținutul hârtiei, pe care îl propunea participanților la congres ca bază sau punct de plecare al posibilelor discuții, *Dinamită*, care îl ascultase fără să clipească, ba chiar fără să mănânce, trânti un pumn în masă și exclamă: „Câte chestii știe tipu ăsta, să fiu al naibii!" la care Ramiro replică, proclamând condiția lor de adevărați analfabeți, cu atâtea gesturi de umilință și de autodispreț, încât Pablo trebui să ia din nou cuvântul pentru a apăra grandoarea oricărei inteligențe ajunse la ateism prin eforturi proprii, după care intră într-o descriere lirică a universului pustiu, ce provocă nu doar aplauzele tuturor, ci și o nouă intervenție a Rosinei, pentru a-i atrage

atenția că, dacă va lăsa cartofii să se răcească, nu vor fi tot atât de gustoși și că, din moment ce se pregătea pentru o călătorie atât de lungă, ar fi mai bine pentru el să plece mâncat. În ultima parte a cinei, se făcură comentarii legate de politica zilei și de o manifestare pregătită de forțele de dreapta, condusă de părintele Almanzora, la care urmau să participe cunoscuți oratori din Madrid. „Dumneavoastră o să participați, domnule arhiepiscop?" întrebă omul de la legătorie, la care prelatul răspunse că nu, că pe el nu-l invitau la asemenea sindrofii, fapt pentru care le era recunoscător, căci acestea obișnuiau să fie din cale-afară de plicticoase. „Asta nu mă surprinde, comentă Rosina, pentru că am auzit că popii nu vă iubesc." „Aveți dreptate, cel puțin în ceea ce privește majoritatea popilor." „Și-am mai auzit că vor să vă dea jos." „Partea proastă e că nu reușesc. Ce mult aș vrea eu să mă întorc în mănăstirea mea! Dar, după cum vedeți, m-am băgat în încurcătura asta și în ea o să rămân."

Se apropia miezul nopții și Pablo își aduse aminte că Juanucha era singură și că, probabil, îi era frig, și spuse că era timpul să plece. Vrură să-l însoțească, dar el refuză, invocând motivul că Juanuchei nu i-ar plăcea, poate, să-i vadă pe toți grămadă. Așa că se despărțiră acolo, și când veni rândul arhiepiscopului și Pablo îi întinse mâna, prelatul îl întrebă dacă îi permite să-l binecuvânteze, iar Pablo îi răspunse că de ce nu, așa că arhiepiscopul desenă o cruce în aer și Pablo îi mulțumi și plecă. Când ajunse la capătul scării și trecu prin ușa deschisă ce dădea spre transept, Manolito, care stătea în același loc, îi spuse că, dacă avea de gând să traverseze catedrala, să aibă grijă cu templierii, care erau pe cale să sosească, fiindcă l-ar fi putut călca sub copitele cailor. Pablo îl ciupi ușor. „Să n-ai nicio grijă, că de vin caii, mă ascund până trec." Și își luară la revedere până a doua zi. Ceasul din turn bătu ora douăsprezece fără un sfert și sunetul străbătu catedrala și o umplu, până când pieri. „Poate că Juanuchei îi e frică", își zise și grăbi pasul. O găsi ghemuită în colțul dintre altar și perete, tremurând

toată. O mângâie pe păr și o întrebă dacă îi fusese frică. „Mi-a fost doar puțin frig." Pablo se așeză lângă ea fără a spune nimic. Ea îl întrebă: „Mai e mult?" „Doar câteva minute." „Crezi c-o să murim?" „Cred că în aceste clipe începe o viață nouă pentru omenire." „Dar pentru noi?" „Facem parte din omenire." Se ridică și pipăi podeaua cu piciorul. În fața altarului, unde trebuia să se întindă, era un covor ros, dar mare. „Uite, o să ne culcăm deasupra și o să ne acoperim cu el. E gros și ne va ține de cald." Juanucha întrebă: „Acum?" „Da. Mai e doar puțin până la miezul nopții." O împinse ușor. Juanucha îngenunche, apoi se așeză și, în cele din urmă, se întinse. Pablo făcu același lucru și, trecându-și brațul peste trupul Juanuchei, trase de covor și o acoperi. Făcu la fel și cu cealaltă parte a covorului, dar nu se așezară bine că își și puse întrebarea dacă trebuiau să se culce cu capul spre răsărit sau spre apus și îi explică Juanuchei în puține cuvinte de ce nu era același lucru și de ce, în cele din urmă, hotărâse să-și așeze capetele către răsărit. Atunci, odată culcați și acoperiți, ea îl întrebă dacă îl putea lua de mână. „Cred că da. Da. De ce nu."

Pentru moment, în catedrală nu se întâmplă nimic. Doar o lumânare oarecare se stinse și făcu mult fum, un fum care urca, răsucindu-se, în întunericul ce înghițea totul. Dar lucrul ăsta nu are nicio importanță. Totuși, fumul ajunse la nasul Sfântului Cristofor. Fu ca un semn. Sfântul își întinse gâtul și privi cu atenție trupurile lungite, rigide, ale lui Juanucha și Pablo, însă mâinile înlănțuite, acoperite de covor, nu le putu vedea. Strigătele Sfântului îi anunță pe colegii lui, care coborâră din altare și se îndreptară către acea capelă neînsemnată unde nu se întâmplase niciodată nimic memorabil și de unde se pusese chiar problema să fie retrasă efigia gigantului, o frescă destul de veche, chiar dacă fusese restaurată, din pricina faptului că se demonstrase că nu era un sfânt adevărat și dovedit cu documente, ci un mit păgân. Totuși, până când consiliul preoțesc avea să ia o hotărâre, și asta nu părea să se întâmple prea curând, Sfântul

își păstra prerogativele, printre care se număra și acela de a-i chema pe ceilalți la adunare prin strigăte. „Hei, veniți să-i vedeți pe ăștia!" Se simțiră chemați cei mai vechi și mai populari, precum Anton, Blas, Gonzalo și Rosendo și se lăsară mai mult rugați cei mai moderni și mai fuduli, precum Genma, Bosco și Oriol, care aveau capele nou-nouțe, unde se simțeau atât de comod încât le era lene să dea curs unei chemări fără vreun motiv mai important. În schimb, veniră marii monștri ai porticului, cu fălcile lor de mâncători de copii și de personaje de jocuri mecanice, împreună cu cei patru profeți mai importanți, cu bărbile lor simetrice și cu vorbele lor teribile, și îngerii muzicanți, și femeile sfinte, și arborele lui Ieseu, cu toate frunzele sale, și, bineînțeles, Solomon preaînțeleptul de pe arhivoltă, atât de înțelept încât nu puteai să nu-l privești, urmat de Regina din Saba, și ea impunătoare în felul ei. Cei doi sosiră ținându-se strâns de braț, fără a-și ascunde deloc iubirea. Mă rog, veni și adultera cu capul de mort, și soțul care o omorâse, și amantul decapitat, și regele David cu lăuta sa și manuscrisul noilor sale poeme, în eventualitatea în care avea să găsească vreun editor: niște reprezentanți ai prelaților și demnitarilor înmormântați acolo, cu mitră și toiag, primii, și o grămadă de pelerini din toate timpurile și locurile, sosiți în ultima mie de ani, precum și cei din mia ce va urma, liniștiți, acum, și tăcuți, cu figurile lor nevinovate de credincioși, care ascultau de ordinele ghidului și formau împreună cu toți ceilalți un cerc, în centrul căruia, cu aproximație, băteau inimile lui Pablo și Juanucha. „Statuile pe care le vedeți aici, dăltuite în granit din partea locului, de către un sculptor din secolul XX, al cărui nume nu se cunoaște sau a fost uitat, îi reprezintă pe Pablo și Juana, care, în zorii erei tehnologice, când aceasta nu era mai mult decât o speranță utopică, au plecat să civilizeze restul planetelor locuite și au fost prinși și executați într-una dintre ele de gigantul Marat, care este figura aceea ieșită din comun pe care o puteți vedea pictată pe perete, cu un copil pe umăr. Se pare că e copilul pe care

Juana l-a născut în timpul călătoriei și pe care tiranul Marat, sensibil la drăgălășenia micuțului, pe nume Napoleon, l-a adoptat după moartea părinților lui și l-a desemnat moștenitor. Însă Napoleon s-a răsculat împotriva lui și l-a învins în faimoasa bătălie din constelația Lebedei și s-a proclamat Împărat al Lumilor Cunoscute, cărora le-a dat legi înțelepte, mai ales Codul Civil, după care încă se mai conduce universul. Bătrân fiind, s-a retras în acest oraș și a poruncit să se construiască edificiul de față și să fie înmormântate aici oasele părinților lui." Aceste cuvinte fură rostite de ghid în limba franceză, înainte de-a fi înlocuit de altul, îmbrăcat exact la fel, care spuse același lucru în engleză. La fel se întâmplă și cu germana, cu turca și cu multe alte limbi apărute în următorul mileniu, al căror nume nu-l mai știe nimeni. După care, toată lumea plecă, iar catedrala, pustie din nou, trebui să mai aștepte câteva minute pentru a asculta bătăile de clopot ce vesteau ora douăsprezece.

Participanții la cină rămaseră în tăcere o bună bucată de timp, iar primul care vorbi fu *Dinamită*, ca să spună că Pablo uitase să-și mănânce bomboana de ciocolată și că de la ultima lui cină lipsise desertul. „Ceva dulce i-ar fi prins bine pe drum, adăugă, chiar dacă o are deja cu el pe Juanucha." Arhiepiscopul se încruntă, dar nu spuse nimic. Iar omul de la legătorie interveni: „Dumneavoastră vă bateți joc, dar eu sunt îngrijorat." „Vă temeți că Pablo ar putea muri în timpul călătoriei?" „Eu mă tem de ce va face mâine, când s-o trezi în catedrală. Nu pricepeți? Se va simți ridicol." „Dar dumneavoastră nu credeți...?" „Nu. Nu cred deloc. Mi-am petrecut ultimele ceasuri învârtind chestiunea asta pe toate părțile, în timp ce dumneavoastră vorbeați. Nu-i o nebunie ceea ce încearcă Pablo să facă. E o prostie." „Domnule, îi spuse croitorul, nu fii atât de sever." „E o prostie din partea unui om inteligent pe care-l prețuiesc, pentru că e și un om bun. Dar, de data asta, a depășit limitele bunului-simț." *Dinamită* puse mâna pe fața de masă, energic. „Există pe lume lucruri ciudate, Salustiano. Am citit mult

despre locurile acelea din America, unde se pare că aterizau ființe de pe alte planete. Cine poate ști?" „Mie, totul mi se pare o tâmpenie." „Atunci",interveni croitorul, „nu crezi în povestea bonzo-ului?" „În asta cred, dar bonzo-ul n-a spus că s-ar putea trece dintr-o lume în alta, altfel decât în felul în care a călătorit el, ca trup astral." „Poate că astfel călătorește și Pablo." „Dacă-i așa, atunci face drumul degeaba, pentru că în calitate de trup astral nu va putea să împiedice moartea lui Marat. Trupul astral e numai spirit." Atunci, Rosina, care trebăluia de colo-colo, interveni în discuție. „Domniile voastre vorbiți multe de una, de alta, dar nimănui nu-i trece prin cap că ăia doi vor muri de frig. De ce nu le duceți o pătură?" Ramiro recunoscu că soția lui avea dreptate și îi spuse să aducă una, suficient de groasă, că le-o va duce el, dar când se ridică să plece, omul de la legătorie îi spuse că va merge și el, și plecară amândoi cu pătura, în căutarea altarului Sfântului Cristofor. Pe scări se întâlniră cu Manolito care urca. „Ce? Au fost templieri azi?" „Da, domnule, ca întotdeauna." „Dar rugul?" „Încă n-a fost niciun rug, dar va fi. Am citit despre asta." El urcă, iar ei coborâră. În catedrală mirosea a umezeală și a cal. Merseră în liniște, pe lângă bariera șantierului. Ramiro arătă spre strălucirea unei lămpi. „Acolo e." Se apropiară. Pe jos se vedea un corp întunecat. „Bernárdez, hei, Bernárdez, ți-am adus o pătură!" Bernárdez nu răspunse. Ramiro, apropiindu-se mai mult, repetă cele spuse. „Aici nu-i nimic", spuse omul de la legătorie. „Ce spui?" „Nu. Nu e nimeni. Nu-i decât un covor adunat." Se priviră în penumbră. „Tu crezi că...?" „Eu, nu. Dar tu?" „Nici eu." „Atunci?" „Păi, e clar că au plecat." Croitorul se scărpină în cap și lăsă pătura pe altar. „Eu nu-l cred pe Bernárdez capabil să..." Omul de la legătorie întinse brațul pentru a vedea cât e ceasul. „E douăsprezece și douăzeci și cinci. E clar. Cum miezul nopții a trecut fără să se fi întâmplat nimic, și-a dat seama că e ridicol și a plecat." „Să plece unde?" „Habar n-am! Fiecare la casa lui. E lucrul cel mai logic." „Lucrul cel mai logic..." Croitorul luă pătura.

„Hai să mergem." Ajunseseră cam pe la jumătatea navei, mergând unul în spatele celuilalt, când croitorul spuse: „Să nu spui nimic, cât timp e arhiepiscopul de față." „Bine." „Chestia e că... mie mi se pare că arhiepiscopul aștepta un miracol. Ai văzut cu câtă seriozitate l-a binecuvântat?" „Da." Însă când au ajuns, episcopul deja plecase.

Până aici ajunsese și povestirea mea. Lenocika mă ascultase fără să mă întrerupă și, la sfârșit, m-a întrebat dacă asta era tot. „Deocamdată, da." „Mi se pare ceva incomplet. Istoria are nevoie de o rezolvare. În plus, dacă destinul lui Bernárdez nu ajunge la un capăt, atunci don Justo Samaniego sau Atotputernicul ar putea să se folosească de el, în caz că le trece prin cap sau au chef." „Destinul lui Bernárdez e proiectat deja. În dimineața următoare, în ziua următoare, nici el, nici Juanucha nu-și fac apariția. Nu s-au întors acasă și n-au fost găsiți în tot orașul. Și zilele trec, și nimeni nu-i mai vede. Atunci se conving de faptul că, rușinat de eșecul lui, Bernárdez plecase la Madrid și o luase cu el pe Juanucha. Asta este versiunea pe care le-o povestesc părinților lui, alarmați din pricina dispariției fiului și înfricoșați ca nu cumva acesta să fi ajuns din nou la închisoare. Unii, răuvoitori, sunt încredințați că totul n-a fost decât un pretext pentru a fugi cu Juanucha într-un loc unde să nu-i cunoască nimeni, din pricina reputației acesteia." „Și dacă s-a întâmplat tocmai asta?" „O, habar n-am! Nu știu dacă au călătorit până la Revoluția Franceză sau doar până într-un loc mai apropiat de Villasanta! Singurul lucru pe care ți-l pot spune este că, de față cu arhiepiscopul, lumea se preface a crede, într-adevăr, că ei se află la Paris, încercând să schimbe cursul istoriei." „Și dacă sunt acolo?" „E o altă posibilitate, pe care n-o ignor." „Dar această posibilitate cere o încheiere, o certitudine." „E prevăzută deja." La câtva timp după aceea, bonzo-ul trimite după omul de la legătorie și după altcineva dintre discipolii lui și le spune că a primit un mesaj de la Pablo. Că, aflându-se într-o stare asemănătoare extazului, a auzit vocea lui Pablo foarte clar. Omul de la legătorie l-a

întrebat dacă știa ceva despre misiunea lui Pablo, la care bonzo-ul i-a răspuns foarte trist că da, că acesta îi vorbise din închisoare, unde își aștepta moartea. Ajunsese prea târziu. Marat murise cu o oră în urmă, iar pe el l-au arestat ca suspect, l-au judecat și apoi l-au condamnat la ghilotină. Că, într-una din dimineţilea acelea, aveau să vină după el și să-l ducă, împreună cu alții, în căruța fatală. Până atunci, era nevoit să aștepte în subsolul boltit al unui edificiu numit *La Conciègerie*. Erau acolo și bărbați, și femei. Unii dintre ei aveau, uneori, crize de spaimă, strigau și se lăsau cuprinși de disperare, dar cei mai mulți știau să aștepte moartea cu seninătate, iar el, Pablo, era unul dintre aceștia. Întâlnise printre arestați un bărbat matur care aparținea ordinului rozacrucian, după cum îi spusese bonzo-ului, și care cunoștea adevărul despre univers, mai mult sau puțin ca bonzo-ul. Bărbatul acela i-a confirmat că viața se repeta inexorabil în toate universurile, și că același om, adică el, Pablo, trecea dintr-unul în altul pentru a schimba mersul istoriei, și ajungea prea târziu, și murea ghilotinat. Astfel încât situația era fără soluție. El, Pablo, urma să moară, pentru că acesta era destinul lui, și va muri de fiecare dată când istoria se va repeta. Trimisese salutări prietenilor. „Dar Juanucha?" a întrebat omul de la legătorie. „Juanucha a avut mai mult noroc. Cum au văzut-o îmbrăcată în pantaloni, au considerat că era femeie venită din viitor și cred că acum o învață franceza, ca să le poată explica femeilor din nu știu ce club cum va fi lumea. Are grijă de Pablo, îi duce de mâncare la închisoare și vrea să moară împreună cu el, dar cred că nu vor s-o lase." „Acum, chiar că nu mai încape nicio îndoială că acest final te apără de orice furt sau mistificare, a spus Lenocika, și că, parțial, ai dezvoltat povestea lui Pablo într-un chip foarte logic." „De spui parțial?" „Pentru că nu trebuie să uiți că, la un moment dat, a deturnat-o Atotputernicul." „Da, dar cred că am refăcut-o." „Există un lucru pe care nu l-ai povestit încă. Mesajul bonzo-ului îi convinge pe sceptici?" „O, nu,

deloc! Ei cred că bonzo-ul a mințit din milă, pentru a justifica absența lui Juanucha și a lui Pablo. Totuși, îi transmit mesajul și arhiepiscopului, care ascultă surâzând toată povestea, după care spune că știa el că acela n-avea să fie decât un miracol inutil." „Arhiepiscopul nu poate să spună așa ceva", mi-a replicat Lenocika, cu energie și ridicând capul. Am întrebat-o de ce. „Pentru că arhiepiscopul crede în miracole, cel puțin în unele dintre ele, și știe că nu sunt inutile. În afară de asta, arhiepiscopul trebuie să fie de acord cu sacrificiul lui Pablo, dacă nu în ceea ce privește rezultatele, măcar în ceea ce privește intenția." „Da, dar arhiepiscopul nu poate să creadă în repetarea lumilor. Asta se opune tocmai esenței credinței sale." „Atunci, e nevoie să-l prezinți cum trăiește această contradicție." „Ai dreptate, ca întotdeauna, însă n-o pot face acuma, pentru că nu m-am gândit încă la asta."

11 noiembrie

Adevărul este că, odată ajuns la acest punct, nu mai am material cu care să lucrez. Remarca de la sfârșitul notiței de ieri, „nu m-am gândit încă la asta", e valabilă în continuare. Nu m-am gândit până acum la congresul ateilor, care nu va fi lucru ușor, tocmai din pricina prezenței arhiepiscopului și pentru că mi s-a năzărit să-l fac să prezinte o „schemă" a temelor propuse spre dezbatere. Ar fi trebuit să cunosc toată teologia pe care o știe arhiepiscopul, ca să-mi imaginez chestiunea asta cum trebuie, ca să fie vorba într-adevăr de rezumatul tuturor chestiunilor presupuse de ateism. Dar eu nu făcusem decât să proiectez o scenă ca de teatru de păpuși, cu adaosuri jalnice, în caz că reușeam să-l introduc acolo pe don Bernardino Bendaña! Poate că nu-mi rămâne altă soluție decât să elimin din text prezentarea schemei cu pricina, poate că voi fi nevoit să limitez activitatea arhiepiscopului la rolul prevăzut inițial și anume acela de moderator ironic al congresului. Până atunci...

Oare ce pot face până atunci? Conversațiile cu Lenocika se învârt în jurul celor scrise. Ea nu face decât să recitească totul, să se lege de detalii, să mă oblige să țin seama de ele, să le modific. Cât de minuțios e talentul ei, cât de isteață este! Se vede că profesorii ei au fost conștiincioși și că au învățat-o cum trebuie să analizezi o pagină, până când pătrunzi în intimitatea ei, până când îi scoți mațele afară dacă vrei, dar totul făcut în mod rațional. Dacă eu aș fi primit o asemenea educație, m-aș fi dedicat criticii literare și aș fi lăsat pe seama altora încurcăturile creației. Dar n-am avut norocul ăsta. Mi-au lipsit maeștri, am căutat adevărul de unul singur, fără a avea la îndemână nici măcar o tehnică elementară. Dacă am izbutit ceva vreodată, asta s-a întâmplat pentru că a vrut bunul Dumnezeu. Dar să mă ia naiba, dacă nu mi-ar fi plăcut să fiu ca ea! În afară de asta, rămâi uimit când constați precizia conceptelor pe care le folosește Lenocika, o precizie de care eu nu sunt în stare! Nu fac decât să-i traduc cuvintele în limbajul meu, pierzându-le precizia și vulgarizându-le. Recunosc că, uneori, n-o înțeleg și ea observă acest lucru, deși se preface că nu. Când vorbește, parc-aș fi discipolul ei.

Mi-a semnalat, de exemplu, alt fir narativ rămas în suspensie, altul din drumurile mele întrerupte. „Ai spus la un moment dat (și când spune «la un moment dat», indică imediat pagina și rândul) că ar fi bine să adaugi un capitol mai vechi, pentru ca relațiile dintre Balbina și Marcelo, precum și caracterele lor (nici chestia cu caracterele n-o spusesem eu, însă aveam nevoie de precizarea asta), să apară mai clar, și că paginile respective le ai deja scrise." Bineînțeles că da! Aceste pagini și multe altele, aproape toată povestea Balbinei și a lui Marcelo, deși cu întreruperi și fără niciun mort. Vechiul meu subiect, eșuat din exces de materiale, romanul acela de o lungime incalculabilă, din care ieșise deja un altul și ar fi putut să mai iasă încă trei. Am căutat prin vechile dosare fără număr. Când ajunsesem să cred că pierdusem romanul cu pricina, am dat de el, în sfârșit. „Iată-l." „Vrei

să mi-l citești?" Un capitol, doar un capitol, primul în care apare Balbina, poate al doilea în care se vorbește despre Marcelo, care pe atunci se chema Marcelino, iar Marcelo îi spunea uneori ea, numai ea, ca și cum ar fi folosit un nume privat și tainic. Acțiunea începe la universitate. Balbina asistă la orele lui don Martín, un profesor tânăr și foarte atrăgător. S-a așezat lângă Amalia, care nu știm încă cine este...

„Don Martin încetă să se mai sprijine pe masă și începu să se plimbe. Vorbea calm, cu precizie fonetică. Dădea cuvintelor din limbi străine tonul și accentul potrivite, și, din când în când, le repeta și le silabisea. Avea o voce de bariton și știa s-o moduleze. Lecțiile lui le produceau studenților o adâncă impresie muzicală. Acum avea ambele mâini băgate în buzunarele pantalonilor și mergea puțin înclinat. Uneori, se oprea într-un capăt al sălii, lângă ușă, sub un bec. Scotea din buzunar mâna stângă, o ridica, o mișca prin aer și toate privirile o urmăreau. Lumina becului proiecta mișcările pe peretele văruit, lungind umbrele degetelor. «Renunț la o expunere mai amplă, pentru că prin cele spuse cred că v-am prezentat suficient epoca în care Marx s-a născut și a trăit, acel romantism care se vede în gusturile lui literare, atât de rafinate, în pofida pasiunii lui pentru romanele căpitanului Maynard. Data viitoare vă voi expune, tot schematic, liniile esențiale ale culturii epocii aceleia, și, cu permisul autorităților, mă voi opri asupra dialecticii hegeliene, fără de care marxismul nu poate fi înțeles. A-l pomeni pe Hegel în această universitate e ca și cum l-ai pomeni pe Satana, dar numele Satanei trebuie pronunțat, și descris, și analizat în multiplele sale metamorfoze, fiindcă este, deopotrivă, știința și cultura, tehnica și arta, adică toate acele entități abstracte pe care dumneavoastră veniți să le studiați aici. Le recomand celor slabi de înger să nu asiste la acest curs fără exorcismele și binecuvântările necesare. Contactul cu diavolul este periculos.» Își plimbă privirea prin amfiteatru. Unii studenți zâmbeau, iar alții își plecau capetele. Don Martín își ținea ochelarii în mână, la înălțimea pieptului. Privirea lui străbătu

băncile, studie figurile și se opri ceva mai mult când ajunse la Balbina. «Pe săptămâna viitoare. Vă rog să fiți punctuali.» Își puse ochelarii, își luă mapa și ieși. «Aș fi în stare să-mi pierd mințile din cauza lui», spuse Balbina, cu voce languroasă, gravă, iar Elvira îi replică: «I-ai făcut deja propuneri?» Balbina își strânse cărțile și caietele împrăștiate pe bancă. «Martín n-a împlinit încă douăzeci și cinci de ani, iar eu am deja douăzeci și șapte și, în plus, mă numesc Balbina. Bal-bi-na! silabisi. Ți-l imaginezi tu pe un bărbat chipeș și inteligent spunându-mi: 'Balbina, te iubesc'?» Amalia izbucni în râs. «Cred că exagerezi. Balbina și Martín. Nu sună rău. Mai bine Martín și Balbina, ca Romeo și Julieta.» Ieșiră. Curțile interioare, umede, se umpleau de rumoare, iar prin ușă pătrundea un vânt înghețat. Amalia își sufla în mâini, prin deschizăturile mănușilor. Se plânse din cauza frigului. «Vrei să bem o cafea?» «Și cum rămâne cu ora de logică?» Un student grăbit o împinse pe Balbina. «Înțelege și tu că, după ce l-am ascultat pe Martín, nu mai putem merge acum la ora cretinului ăluia.» Începuse iarăși să plouă. Balbina își deschise umbrela și o luă de braț pe Amalia. «Nu te superi dacă-ți cer să mergi cu mine, nu-i așa?» «De ce vrei să merg cu tine?» «Nu sunt bine văzută de prietenele mamei mele, mai ales de când vin la universitate.» «Pentru lumea asta, eu nu exist.» «O să exiști din momentul în care ne vor vedea împreună.» «Îmi era bine până acum, fără să cunosc asemenea persoane.»

Savoy-ul era aproape gol. Într-un colț, un student lua notițe dintr-o carte. Își ridică ochii, le privi și continuă să lucreze. «El vine pe aici.» «De-asta m-ai adus?» «Bineînțeles.» Se așezară. Amalia ceru o cafea. Balbina, un coniac dublu. «De ce nu-mi spui nimic despre unchiul meu?» «Despre unchiul tău?» «Da. Don Bernardino.» Amalia se înroși și mâinile ei începură să se joace stângaci cu poșeta. «Nu știam că ești nepoata lui.» «Și acum, te superi dacă sunt?» «Depinde...» «Atunci, nu știai cine sunt?» «Pur și simplu o fată de la Facultatea de Litere și Filozofie. Mai bogată decât

mine, pentru că se îmbracă mai bine, și care, prin urmare, studiază dintr-un hobby. Eu o fac din nevoie. Sunt învățătoare și vreau să ajung profesoară universitară și să plec departe de aici...» «Numele meu nu ți-a dat de bănuit?» «Nu.» «Leonezul nu-ți spune nimic?» Pe Amalia o umflă râsul și păru mai sigură pe ea. Își lăsă mâna pe masă. «De ce râzi?» «Pentru că acum înțeleg. Ești fiica lui don Fernardo.» «Și asta te face să râzi?» «Păi, tu nu știi ce chestii spune don Bernardino despre tatăl tău!» «Îmi imaginez.» «Iartă-mă, dar chiar în dimineața asta l-am auzit vorbind despre asta. Am fost să-i duc niște lucruri mamei mele, înainte de a merge la școală, și m-am trezit în mijlocul unui scandal în care erau prinși toți vecinii. Unei femei care locuiește acolo îi lipsea o găină și o învinuia pe mama că i-ar fi furat-o, ca să i-o dea lui don Bernardino.» «Era adevărat?» «Nu știu, dar te pot asigura că, dacă o găină intră în curte, nu mai iese de acolo. O găină, un iepure sau altceva. Până și pisicile pățesc la fel. Scandaluri precum cel de azi dimineață am văzut multe.» «Tu nu locuiești cu mama ta, nu-i așa?» «De doi ani mă descurc singură.» «Și don Bernardino ce spunea?» «N-a ieșit de la el din cameră. Când am fost să-l salut, mi-a cerut douăzeci și cinci de pesete și mi-a spus că venise clipa să vândă crucifixul. Că nu mai suporta, că tatăl tău e un stricat și un mizerabil, și că, deși îl durea inima, se vedea nevoit să se despartă de singurul obiect valoros care-i mai rămăsese.» Balbina luă o sorbitură de coniac și-și trecu limba peste buze. «Când o să afle tata, o să aibă un șoc. Dac-aș putea să-i cumpăr crucifixul unchiului meu, aș face-o, dar, în casă, stăpânul banilor e bunicul și lui nu-i pasă de Cristul lui Bendaña nici cât negru sub unghie.» «Nu-i spune nimic lui taică-tău.» «Dimpotrivă, o să-i spun imediat ce ajunge acasă. Îmi place să-l văd suferind pe tata.» Amalia o privi lung. Puse zahăr în cafea și îl amestecă încet, cu calm. «Nu te înțelegi bine cu el?» «Unchiul meu are dreptate în tot ce spune despre tata. Am o vârstă care-mi permite să-l judec și sunt de acord cu don Bernardino.» Amalia surâse trist. «Pe

părinți nu-i bine să-i judeci. La urmă, tu ești cea care suferă. Înțelegi de ce vorbesc așa.» Balbina nu părea c-o ascultă. Scotea o țigară dintr-o tabacheră de argint. «Fumezi?» «Nu, mulțumesc. E un lux pe care nu mi-l pot permite.» Bricheta Balbinei era din aur, cu pietre încrustate. Trăgea des din țigară și înghițea fumul. Uneori, scotea o trâmbă de fum pe nări. Amalia își bău cafeaua. «Presupun — spuse Balbina — că de acum înainte vei continua să-mi fii prietenă. Și să treci câteodată și pe la mine pe-acasă.» «N-o să le placă alor tăi.» «Nu obișnuiesc să țin cont de părerea lor când îmi aleg prietenii.» «Dar poate că nici ei nu vor ține cont de părerea ta, când o vor da afară pe o prietenă de-a ta care nu le place.» «N-ar îndrăzni.» Tocmai intra un grup de studenți. Balbina părea să fie interesată, pentru moment, de gravurile de pe tabacheră. Studenții se apropiară de tejgheaua barului. Priveau spre masa unde se așezaseră Amalia și Balbina. Vorbeau între ei. Apoi, încetară să le privească. «Vrei să-mi povestești și mie cum o duci?» întrebă Balbina. «De ce te interesează?» «Poate că vreau să devin și eu independentă și mă interesează să știu...» «Stau într-o cameră închiriată pentru care plătesc cincizeci de pesete și mănânc într-o tavernă de pe Calle de los Franceses. Cam o sută cincizeci de pesete pe lună. Se mănâncă bine.» «Cât câștigi?» «La școală, două sute cincizeci de pesete. Dar mai dau și câteva meditații. În unele luni, reușesc să scot cam cinci sute.» «Și mamei tale nu-i dai nimic.» «O sută de pesete, fie că plouă, fie că ninge. Nicio pesetă în plus, pentru că folosește banii ca să-i dea de mâncare unchiului tău.» «Atunci, ea și bunica ta, din ce trăiesc?» «Asta nu știe nimeni. Presupun că, așa cum fură găini, fură și alte lucruri. Uneori, mama merge prin sate, cumpără ouă, verdețuri și apoi vine să le vândă la piață. Obișnuiește să facă asta la început de lună, când îi dau eu banii. Alteori, probabil că vând câte ceva din casă.» «În casă n-a mai rămas decât crucifixul, după câte spune tata.» «Întotdeauna se mai găsește câte-o vechitură prin pod.» Balbina, cu ochii întredeschiși, privea către capătul întunecat al

cafenelei, unde se afla scena pentru spectacolul de varietăți. «Te invidiez.» «De ce?» «Ești liberă și poți să faci din viața ta ce ai chef. Eu, în schimb...» «Nu ai destul curaj?» «Mi-e frică. Aici n-aș putea s-o fac. Apoi, în altă parte...» Închise ochii și surâse cu tristețe. «Ai auzit vreodată vorbindu-se de fratele meu?» «Nu.» «E la închisoare.» Amalia se tulbură. «Cum e posibil? De ce?» «Foarte puțină lume știe, iar cei care știu se prefac că nu știu, pentru că sunt de acord cu asta. Pentru cei de aici, chiar și pentru unchiul Bernardino, fratele meu e o pramatie, un nerușinat care are impresia că banii bunicului îi permit să facă tot ce-i trece prin cap. Pentru mine, care-l cunosc bine, nu-i decât o persoană onorabilă, care se rușinează de familia lui. A vrut să-și câștige independența și a sfârșit prost. E închis la Barcelona. Bunicul meu a făcut în așa fel încât să-l implice într-o înșelăciune, ca să scape de el. Asta nu se știe cu certitudine, dar eu sunt sigură că așa s-a întâmplat.» Amalia scoase din poșetă o batistă și își șterse nasul. «De ce-mi povestești toate astea?» «Ca să știi că peste tot există rufe murdare ascunse și ca să nu te ferești să-mi fii prietenă. O să-ți povestesc și alte lucruri. Pentru că și despre familia din partea Leonezului sunt destule de spus. Se bănuiește că neamul Cubero a făcut rost de primii bani în urma unui asasinat. Nu te speria! E o istorie de acum o sută de ani, din León, și aici n-o cunoaște nimeni. Fratele meu o cunoștea. A făcut cercetări, la fel ca în alte dăți, ca atunci când a aflat cum se purta bunicul cu angajații lui. Fratele meu a făcut rost de documentele de la proces și le-a citit. Habar n-am cum a reușit, nici în ce arhivă le-o fi găsit, nici pe cine o fi mituit, dar, odată, după o lungă călătorie, mi-a povestit toată tărășenia. Și cred că i-a povestit-o și bunicului. S-a întâmplat în Vinerea Mare. Stră-străbunicii mei erau servitorii unei doamne bogate și au sufocat-o în pat, folosindu-se de zgomotul procesiunilor. N-au reușit să găsească probe împotriva lor și au fost lăsați liberi. Dar cum nimeni nu mai vorbea cu ei, cum toată lumea se temea de ei, au emigrat în Villasanta. Aici au înființat primul magazin de

coloniale Cubero. Asasinul acela a fost fondatorul dinastiei, primul care s-a îmbogățit, într-un chip sordid, trăind în mizerie. Și-a trimis fiul la studii și acesta a extins afacerea până în La Coruña, Vigo și Lugo. Când străbunicul meu încă mai trăia, Colonialele Cubero ajunseseră deja până în León și Palencia. El le-a dat ultimul imbold, a înființat banca și a investit bani și în alt fel de afaceri. Astăzi, bunicul manevrează toți banii din Villasanta, chiar și rentele mitrei. În materie de popi, bunicul e mai tare decât arhiepiscopul.» «Dar lumea știe lucrul acesta? Don Bernardino știe?» Balbina luă o mână a Amaliei în mâinile ei. «Nu te-ai întrebat niciodată de ce sunt necăsătorită?» «Nu te cunosc decât de opt zile!» «La douăzeci de ani eram o fată atrăgătoare. Drăguță, înțelegi?, foarte drăguță. Nu aveam în jurul ochilor ridurile de acum și cântăream mai puțin cu șase kilograme. Teoretic, eram destinată unei partide minunate. Imaginează-ți! Jumătate din milioanele lui don Balbino aveau să fie ale mele, și nimeni nu știe cât înseamnă jumătate din milioanele lui don Balbino. M-au trimis în Elveția, în Germania, în Anglia. La școlile cele mai scumpe din Europa... Îi cunosc pe toți. De fiecare dată când deschid o revistă străină, găsesc în ea fotografia vreunei colege de școală. Tot teoretic, ar fi trebuit să mă mărit imediat ce m-am întors în Spania, și să fiu prezentată în societate. Pentru că pe mine m-au prezentat în societate, știi? Printr-o mare petrecere, când toată lumea mă întreba dacă aceea era seara cea mai fericită din viața mea și când m-am plictisit teribil.» «Niciodată n-am asistat la o mare petrecere, nici măcar de departe.» «Și nu ți-ar plăcea?» «Am învățat să nu-mi doresc ceea ce n-aș putea obține niciodată.» «Nici măcar un soț?» «Așa ceva sper să am.» Începuse o partidă de domino și jucătorii loveau în masă cu fisele și vociferau. Un student singuratic asculta lângă gramofon melodii zgomotoase. Cel care studia într-un colț își aduna caietele și se pregătea să plece. Balbina spuse: «Trebuie să plecăm de aici. Nu suport scandalul ăsta.» «Mie mi-e totuna. Sunt obișnuită cu zgomotul. Dac-ai fi nevoită să stăpânești

prin strigăte şaizeci de fetiţe între opt şi zece ani...! Şi dac-ar fi vorba doar de zgomot! Nici nu-ţi poţi închipui cum miros îngeraşii ăştia!»

Balbina se ridică şi, brusc, se aşeză din nou. «Hai să mai aşteptăm puţin», spuse. Privea afară, pe una dintre ferestre. Arătă spre un bărbat care, cu spatele la cafenea, vorbea cu altul. Un bărbat înalt, cu spatele lat, cu palton gri şi pălărie neagră. «Îl cunoşti pe ăla?» «Cel cu impermeabil?» «Nu, cel cu palton.» «L-am văzut pe aici de câteva ori. E orb, nu-i aşa?» Balbina nu răspunse. Orbul îi întinse mâna celui cu impermeabil. Amalia îl văzu trecând drept, sigur pe sine, prin faţa ferestrelor, şi intrând în cafenea. Purta în mână un baston de care nu se folosea. «E tare arătos.» Orbul se duse direct în capătul barului şi se opri în faţa pianului. Sub rampa scenei de «varietăţi». Pe cortina roşie de catifea veche, apăreau în chip confuz, cu conturul deformat de cute, siluetele a două dansatoare şi o alegorie a muzicii. Încet, orbul îşi dezbrăcă paltonul. Îl lăsă apoi, împreună cu pălăria şi bastonul, pe o masă, şi se aşeză la pian. Înălţă capacul, puse mâinile pe clape... «Vreţi să faceţi linişte?» strigă. Dar vocea lui se pierdea în vacarmul de acolo. Atunci izbi cu capacul, o dată, de două, de trei ori. Loviturile seci tulburară încăperea, ca nişte ordine ferme. Se ridică şi se întoarse spre cei care făceau zgomot. «Vreţi să tăceţi odată? Am de gând să cânt.» Amalia se simţi înfricoşată de vocea aceea. Cel care asculta gramofonul îl opri repede. Jucătorii de domino îşi întrerupseră partida; cei care-i priveau începură să vorbească în şoaptă. Se auzi în încăpere fluieratul maşinii de cafea. «Maşina de cafea, Enrique!» Atunci, orbul se aşeză din nou şi începu să cânte. «E *Sonatina* lui Ravel», şopti Balbina la urechea Amaliei. Amalia ridică din umeri. «Ce nu-nţeleg eu este de ce l-au ascultat studenţii.» «Le e frică de el.» «De orb?» «Toată lumea se teme de el. Şi tu te vei teme, când îl vei cunoaşte.» «Nu am niciun interes să-l cunosc.» «Va fi dificil să n-o faci, dacă nu plecăm imediat. Iar dacă plecăm, vom face zgomot şi atunci ne va insulta. Prefer să rămân aici şi să

ascult. Cântă foarte bine, nu crezi?» Amalia făcu un gest imprecis. «Nu-ţi place muzica?» întrebă Balbina. «Nu-mi dau seama. Ce am învăţat în şcoală n-a fost mare lucru. Adevărul e că nu pricep nimic.» «Într-o zi o să te duc la mine acasă, ca să-l asculţi pe Marcelino. Se numeşte Marcelino.» «La tine acasă? Vă este prieten?» «Marcelino intră acolo ca şi cum ar fi casa lui. Nu ştiai? Şi pe toţi ne dispreţuieşte în egală măsură.» «Am crezut că m-ai adus aici ca să-l aşteptăm pe don Martín.» «Aşa e. Nu ştiam însă că Marcelino s-a întors. Era plecat la Madrid.» Intră un client şi ceru cu voce tare o bere. Marcelino, cufundat în penumbra care învăluia colţul unde se afla scena, închise pianul dintr-odată, îşi sprijini mâinile pe capac şi capul pe mâini. «Aş vrea să nu mă descopere.» «Atunci, de ce nu plecăm?» «Pentru că am chef să vorbesc cu el.» Se întoarse către Amalia. «Marcelino e confidentul meu de mulţi ani, iar eu îi citesc. Vorbeşte trei limbi străine, în afară de spaniolă, aceleaşi ca şi mine, şi eu îi citesc cărţile care nu sunt editate în alfabetul orbilor. Ştii că bunicul meu a cheltuit mai mult cu el decât cu mine? Fiindcă a existat intenţia de-a folosi banii însângeraţi ai familiei Cubero în scopuri caritabile, iar eu nu ţi-aş putea explica raţiunile misterioase pentru care bunicul meu s-a simţit generos la un moment dat, iar Marcelino a fost ales ca victimă. Căci, pentru Marcelino, ar fi fost mai bine să moară devreme, poate de foame sau din pricina mizeriei, sau să cerşească pe străzi.» Balbina respiră adânc şi aprinse o ţigară. «Îmi amintesc cum era când era copil. Era foarte frumos, cu zulufii lui blonzi, şi doamnele îl duceau la petrecerile de caritate, unde îl puneau să recite versuri şi să cânte la pian. Mama lui era prostituată, iar copilul trăia la orfelinat, în grija unor călugăriţe care îl adorau. Era atât de drăguţ şi de isteţ! Copiilor de vârsta mea, când eram neascultători, ni-l dădeau pe Marcelino ca exemplu, ne chinuiau cu el, iar noi îl admiram şi îl detestam. Nu puteau să înţelegem cum de mamele noastre ni-l dădeau ca exemplu pe un copil de la orfelinat. 'Uitaţi-vă la el săracul, nu are mamă şi trăieşte din mila sufletelor milostive!' Pe Mar-

celino îl purtau peste tot, căci, așa orb cum era, la zece ani știa deja mai multe decât toți copiii din Villasanta la un loc. Astfel a ajuns să intre în casa mea și în restul caselor. Iar bunicul meu, când a vrut să facă o faptă de om de omenie, l-a trimis în străinătate.»

Marcelino rămăsese nemișcat, acolo, în colțul lui. Pata întunecată a sacoului aproape că nu se vedea. Studenții începuseră din nou să facă tărăboi și băutorul de bere plecase deja, după ce-și șterse buzele cu dosul palmei.

«Când studiam la Londra, era și el acolo și, într-o zi, mi-a trecut prin cap să-l vizitez la liceul lui și să-l invit să vină la al meu. L-am dus într-o seară, îmbrăcat ca un domn și vorbind o engleză formidabilă, o engleză care ne stârnea invidia, nouă, fetelor străine. Le-a înnebunit pe toate colegele mele, care au fost absolut fascinate. Era atât de simpatic, atât de inteligent și atât de frumos! Mai exista apoi și misterul orbirii, de care el știa cum să profite. Nu am spus cine era, nici că bunicul îi plătea studiile și toate celelalte cheltuieli. I-am inventat o legendă care să-l facă interesant și toate fetele mi-au cerut să-l mai aduc pe acolo. Asta m-a flatat și am ajuns să-l invit în fiecare săptămână. Le fascinase chiar și pe călugărițele de la liceu! Însă mai târziu, am descoperit că, fără știrea mea, unele colege ale mele îl scoseseră la plimbare și se culcaseră cu el. Niște fete din America Latină.» Amalia sări în scaun. «E posibil așa ceva? Cu un orb!» «Tu ești foarte naivă, Amalia. N-au fost ele primele care au făcut asta. Marcelino avea la activ multe cuceriri, de care profitase. Dar m-a pus într-o poziție proastă, pentru că le-a povestit colegelor mele că tot ceea ce povestisem eu despre el era o minciună. Le-a dezvăluit asta tocmai unora dintre ele, care fuseseră amantele lui de o după-amiază. 'Sunt fiul unei prostituate și sunt orb pentru că mama, când m-a născut, avea blenoragie, iar ochii mei nu s-au mai vindecat.' Îți dai seama?» Amalia stătea cu capul plecat și se juca emoționată cu tabachera Balbinei. «Nu-mi mai povesti. Ce oroare! Nici nu-mi pot imagina așa ceva.» Balbina îi luă tabachera și scoase o țigară.

«Marcelino e un geniu. Mama lui era o nenorocită, o curvă de țară, de cea mai joasă speță. Dar cine o fi fost tatăl lui? Uneori mă gândesc că, dacă bunicul... Dar nu, nu se poate așa ceva. Nu se știe ca bunicul să fi avut vreun viciu. A avut o soție și, de când a rămas văduv, sunt sigur că nu s-a culcat cu o altă femeie. Pentru el, asta ar fi însemnat bani aruncați pe fereastră. Fii atentă acuma și ai să vezi ceva interesant!» Arăta spre fundul cafenelei. Marcelino se ridicase și se răsucea cu încetineală. Rămase nemișcat. Apoi începu să-și miște capul, într-o parte și-n alta, ca un câine care adulmecă. «Deja m-a văzut», spuse Balbina. «Te-a văzut, zici?» «M-a mirosit. Fii atentă.» Marcelino căuta o urmă în aer. «Privește-i fiecare mișcare. E minunat.» Amalia încerca să ghicească, acolo în fund, ce făcea Marcelino. Dar nu-i zărea decât silueta. «Sunt puțin mioapă, Balbina. Nu văd prea bine.» Balbina o apucă de braț și își lipi obrazul de al ei. «Miroase. Îmi cunoaște parfumul și știe că sunt aici. Ar fi trebuit să merg la el, să-l îmbrățișez de față cu toată lumea, dar n-am avut chef s-o fac. Prefer să mă descopere singur. Acum a rămas cu fața întoarsă în direcția noastră. Știe deja unde mă aflu. Acum apucă bastonul și pornește. Nu-l vezi, lângă perete?» «Ba da. Acum îl văd.»

Marcelino înainta, sigur pe el, printre două șiruri de mese, cu bastonul în mână, fără să pipăie drumul. Se răsuci în unghi drept, ezită o clipă, nu mai mult. Se asigură cu o lovitură de baston că o luase pe drumul cel bun. Se apropie. Ținea capul ridicat și părea un om care privește în zare, numai că pupilele îi erau moarte. Se opri în fața mesei. «Balbina!» Balbina nu făcu nicio mișcare. Marcelino ezită câteva momente. Pe fața lui trecu, ca o rafală, expresia celui care nu înțelege ce i se întâmplă, o fugară reacție de surpriză. Repetă: «Balbina!» Și adăugă: «Nu m-ai văzut?» «Ba da.» «Atunci de ce n-ai venit la mine?» «Am preferat să verific dacă îți păstrezi formidabilele tale facultăți.» «De ce le-aș fi pierdut?» «Nu te-am văzut din iunie; ai fost plecat... Dumnezeu știe pe unde!» Marcelino puse mâna pe spătarul unui scaun, îl dădu

la o parte și se așează. «Cine-i fata care e cu tine?» Avea fața întoarsă spre Amalia, ca și cum ar fi privit-o. «Se numește Amalia și e o colegă de facultate.» «E curată și nu se parfumează. Nici măcar nu-și dă cu ruj. E posibil așa ceva?» «Spune-i cine ești, Amalia.» Orbul întinse brațul pe masă și deschise palma. «Spune-mi cine ești și dă-mi mâna.» «Chiar dacă ți-aș spune, nu cred că m-ai recunoaște.» «Dă-mi mâna.» Ținea în continuare palma deschisă cu fața în sus. Degetele îi erau lungi și subțiri, iar unghiile, curate și tăiate scurt. Amalia puse mâna ei deasupra mâinii orbului și o lăsă acolo, permițându-i lui Marcelino s-o strângă. Nu simțise în viața ei o mână mai fină. «De ce ești așa timidă? Ți-e frică de mine?» «Nu.» «O fată normală, la vârsta ta, nu poate să aibă o sută de pulsații pe minut.» Dădu drumul mâinii Amaliei și o retrase pe a lui. Amalia rămase privindu-l fără să clipească, fără să se miște. «Ți-e frică de mine», repetă orbul, se întoarse imediat spre Balbina și îi aruncă o privire inexistentă, fixând-o cu ochii lui morți. Amalia simți cum un fior îi străbate spatele, picioarele. «Tocmai am trecut pe la tine pe acasă. Mama ta mi-a spus că te-ai înscris la universitate și asta m-a făcut să râd. Ce cauți tu în mijlocul acelor imbecili? Iar tu, Amalia, de ce umbli cu Balbina? Vrei să-ți depășești clasa socială? Ai frecat podeaua casei tale cu puțin timp în urmă. Degetele îți sunt încă aspre. Știi că poți scăpa de asta cu răbdare și cu coajă de lămâie?» Amalia își ascunse mâinile sub masă. Vocea orbului era plină, gravă, și vorbea cu mai multă siguranță decât don Martín în clasă, înaintea a cincizeci de elevi uluiți. «Este fiica lui Remedios, Marcelino.» «Lasă-mă să-mi aduc aminte...» Închise ochii și își înălță capul. «Remedios, Remedios... Servitoarea lui don Bernardino? Acum am înțeles totul!» Lovi marmura mesei. Apoi arătă energic ușa cafenelei cu un deget întins. «Amalia, pleacă și nu mai umbla cu Balbina. Nu știi că s-ar putea să fiți verișoare? Tu ai putea fi fata lui Fernardo Beldaña, cel care-a murit în Gurugú. Mama ta n-a recunoscut asta niciodată, dar nu poți fi fata altuia, cel puțin după calculele bârfitoarelor celor mai respectabile din

localitate. Bernardino se afla pe-atunci în America, la vânătoare de porumbei. Era încă un holtei chipeș și cuceritor, chiar dacă începea să-i meargă prost cu banii. A stat acolo mai mult de un an, și când s-a întors, a aflat că fratele lui murise eroic și că te născuseși tu. Ai acum... Douăzeci și patru de ani. Te cunoșteam deja de mult timp, chiar dacă n-am avut plăcerea să-ți vorbesc până acum. Vrei să spui ceva? Un *nu* nu e suficient pentru a recunoaște timbrul unei voci, nici dacă-i vorba de unul ca mine.» Se ridică, trecu printre două mese și se așeză lângă Amalia. «Eu plec», spuse aceasta și dădu să se ridice. Dar Marcelino o prinse de încheietura mâinii. «Liniștește-te. Nu da bir cu fugiții. Nu-ți refuza destinul.» Balbina luă mâna orbului de pe mâna Amaliei. «Las-o în pace, Marcelo. Ești farsor și crud.» «Crud? Tocmai am inițiat un gest de solidaritate cu Amalia. O consider un suflet geamăn. După spusele domnilor din Villasanta, e o fată cu multe virtuți, adică exact ce spuneau despre mine acum douăzeci de ani. Sunt dispuși să o laude pentru a-și fi depășit condiția, atâta vreme cât nu și-o depășește prea mult. Sunt de acord să fie învățătoare și să obțină o licență în Litere și Filozofie. Cred că, în generozitatea lor, ar fi în stare chiar să tolereze ca ea să câștige un post într-un liceu, mai ales dacă acesta s-ar afla în Insulele Canare. Dar dacă fiul oricăruia dintre domnii ăștia s-ar îndrăgosti de Amalia și ar vrea s-o ia de nevastă, toată lumea ar fi indignată și i-ar aminti de originea ei pentru a o face de rușine. Ar fi în stare chiar să nege că e fiica bravului militar căzut în Africa și ar reduce condiția ei la statutul de fiică a lui Remedios, făcută cu un domn necunoscut. O s-o învăț eu să nu-i fie rușine, să se simtă superioară tuturor. Eu sunt fiul unei târfe, Amalia. Ți-o spun așa, pe șleau, fără a încerca să corectez realitatea. Cu toate astea, nimeni, în Villasanta de la Estrella, n-a cutezat vreodată să mă facă să-mi plec capul. Știi de ce? Pentru că sunt la curent cu toate poveștile, cu cei vii și cu cei morți, cu furturile uitate și crimele ale căror autori n-au fost niciodată descoperiți. Sunt prieten cu iubitele canonicilor și le cunosc conturile curente,

ratele întârziate, datoriile vechi, care stau neplătite de ani de zile. Şi mai ştiu de unde vine bogăţia celor bogaţi, şi din ce motive au sărăcit cei care au fost bogaţi şi acuma sunt săraci. Sunt în temă chiar şi cu adulterele secrete, cu concubinajele sordide, cu ceea ce se trece sub tăcere într-o căsătorie. Şi, crede-mă, n-am vrut să aflu toate astea. E o armă ce mi-a fost pusă în mână, ei înşişi mi-au încredinţat-o, pentru ca eu s-o pot folosi împotriva celorlaţi. Când veneam în Villasanta, în vacanţă, eram invitat peste tot, pentru că îi distram în continuare şi pentru că începuseră să mă admire. Şi în fiecare casă îmi povesteau istoria vecinilor; în fiecare conac, povestea conacului alăturat; în fiecare parohie, ce se întâmplase în parohia cea mai apropiată. Eu îi ascultam şi depozitam aceste poveşti în memoria mea implacabilă, unde sunt şi acum. Când mă aflu într-o casă, amintirile referitoare la ea învie, capătă contur, şi din tonul vocii mele se simte că sunt ca de prin partea locului, că ştiu totul şi că n-are rost să-mi toarne cineva braşoave, fiindcă toţi suntem o apă şi-un pământ. Înţelegi ce vreau să spun? În felul ăsta am priceput că a fi copilul unei prostituate nu e un lucru atât de dezonorant, sau că nu e aşa deloc, din moment ce nimeni nu este fără pată. Şi apoi, de ce să ne gândim atâta la onoare? Asta îi preocupă doar pe băcani. Oamenii superiori nu au nevoie să fie onorabili, le este de ajuns să fie superiori. Mama ta nu a fost o prostituată, nici vorbă de aşa ceva, şi nici bunica ta n-a fost. Mama ta e fiica lui don Luis Saavedra, cumnat al bunicului patern al Balbinei. Aşadar, tu eşti, probabil, fiica lui Fernando Saldaña. Dar nici mama ta, nici bunica ta nu s-au culcat decât cu bărbaţii din casă. Trupurile lor au fost proprietatea bărbaţilor din casă. Să se culce cu ei era obligaţia lor de servitoare tinere, sănătoase şi devotate stăpânilor, tot aşa cum, în prezent, când sunt bătrâne, se simt încă obligate să fure din vecini pentru ca don Bernardino să aibă ce mânca. Poveşti ca a ta există în toate familiile din Villasanta, din Galicia, din Spania şi din lume. Îţi va mai fi ruşine atunci? Pentru ce? Uită-te la mine. Sunt omul cel mai puternic din oraş. Lumea se teme

de mine mai mult decât de excomunicările arhiepiscopului. Mă invită peste tot, îmi tolerează impertinența și mă scuză, spunând că trebuie să fiu iertat pentru că sunt orb și am foarte mult talent. Totuși, asta are o limită, pentru mine ca și pentru tine. Oare ce s-ar întâmpla dacă, într-o zi, i-aș cere uneia dintre doamnele care mă venerează mâna fiicei sale?» O arătă pe Balbina cu degetul. «Ce-ar spune mama ta, dacă aș avea pretenția să mă însor cu tine? Nu ar fi de acord. Ar trebui să mă omoare sau să plătească pe cineva s-o facă.» Vocea i se întunecă deodată. «Poate că așa se și cuvine să mor.» «Gata, Marcelo, ajunge. Amalia și-a făcut deja o idee clară asupra ta.» «Dar tu, Balbina, ce mi-ai răspunde dacă aș avea pretenția să mă însor cu tine?» Balbina scoase țigările și puse una între degetele lui Marcelino. «Eu sunt singura persoană căreia nu-i este frică de tine.» «Asta spui tu.» «Știi foarte bine că e adevărat. Hai, fumează și las-o în pace pe Amalia. Pentru o primă întâlnire, e suficient. Vrei să bei ceva?» Orbul scoase o brichetă, o aprinse și i-o oferi Balbinei; apoi apropie flacăra de capătul țigării lui. Amalia privea flacăra și mâna sigură care o susținea. «Cere un pahar de vin roșu pentru mine.» Se așeză picior peste picior. Își împreună mâinile și le lăsă să se odihnească pe coapsă. Balbina îi făcu semn chelnerului și ceru vinul roșu. «Nu mă întrebi ce-am făcut în timpul verii?» «Știu pe de rost ce-ai făcut. Vei fi găsit în brațele unor femei confirmarea faptului că ești mai important decât ele, și, la sfârșit, vei fi ajuns o dată în plus la concluzia că Villasanta de la Estrella este singurul loc din lume unde ții să ți se recunoască importanța.»

Chelnerul se apropie, servi vinul și lăsă paharul lângă mâna orbului. Marcelino luă o sorbitură și plescăi din limbă. Apoi își încrucișă mâinile, se lăsă pe spate în scaun și își sprijini capul pe spătar. «Am cucerit o singură femeie și nu era una importantă, nici măcar una frumoasă, ci urâtă și nenorocită. Am cucerit-o fără să vreau și, dacă în cele din urmă, am ajuns să facem ceva, păcătos și divin deopotrivă, asta s-a întâmplat mai degrabă din obligația morală pe care am

simțit-o, decât datorită poftei de-a păcătui cu ea. Dar s-a purtat atât de bine! Datorită ei, ultimele patru luni au fost cele mai intense, intelectual vorbind, din toată viața mea.» Balbina își mușcă buza și închise pumnul mâinii rămase liberă. «Era o scriitoare?» întrebă pe un ton indiferent. «Pe naiba! Era o analfabetă, o femeie foarte simplă, dar cu sensibilitatea picturală cea mai rafinată pe care am întâlnit-o vreodată. Datorită ei, l-am studiat pe Goya în profunzime.» Tăcu. Balbina se prefăcea că nu-și dăduse seama de greutatea vorbelor lui Marcelino. Amalia, în schimb, întoarsă spre el, îl privea cu un aer tâmp. «Dar dumneavoastră... tu te pricepi la pictură? Cum e posibil așa ceva?» «De ce n-ar fi? Crezi că orbirea poate fi un obstacol? Asta-i o greșeală a văzătorilor, care vă închipuiți că, din cauză că vedeți, lumea voastră e mai bogată. Spațiul și formele îmi sunt cu totul accesibile. La lumea culorilor am ajuns indirect, prin efortul meu personal, dar știu despre ea mult mai multe decât voi. Pentru mine, asemănarea unui tablou cu realitatea nu are sens. Pentru mine, tabloul nu e decât culoare, masă, volum, armonie, discordanță... Eu știu despre pictură ceea ce știu pictorii, nu ceea ce știți voi, prostănacilor.» Căută mâna Amaliei și o strânse cu putere. «Dragă Amalia, lumea ta de față bună și cinstită, lumea ta de învățătoare de gimnaziu care aspiră să obțină o licență în Litere e foarte limitată și nu cred că ești în stare s-o îmbogățești prea mult, chiar dacă vei învăța latină și istorie sau chiar dacă îți vei găsi un amant, până la urmă. Însă, dacă te lași călăuzită de noi, îți vom dezvălui minunile rezervate cunoașterii și desfătării celor aleși. Talentul și orbirea au făcut din mine o ființă excepțională, mi-au deschis uși interzise restului lumii, însă ușile acelea se deschid pentru mine și pentru cei care mă însoțesc. 'Eu îi spun cântarea/doar celui ce merge cu mine', cum zice marinarul din baladă. Dacă te lași condusă de mine, vei putea s-o auzi și tu și te asigur că merită. Balbina, căreia îi cânt de ani de zile cântarea mea, poate să confirme. Totuși, eu nu ți-aș fi de-ajuns. Nu-mi sunt de-ajuns nici mie însumi! Lumea mea este prea frumoasă,

prea lirică și, uneori, prea abstractă. Am nevoie să echilibrez aceste lucruri și astfel se explică prietenia mea cu Balbina. Balbina are o răutate rafinată. E o perversă rațională și clarvăzătoare: nu ca mine, care sunt la fel de rău, însă, în același timp, sunt tumultuos și inegal. Răutatea Balbinei e echilibrată, a mea are suișuri și coborâșuri. Eu sunt capabil, uneori, de emoție. Balbina, nu. Balbina are inima împietrită. Eu, o am din nămol, carevasăzică e mai moale decât a ei.» «De ce nu taci din gură, Marcelino?» strigă Balbina. «Plec.» «Nu. Nu pleci. Și dacă pleci, ne vom revedea în curând. Mama ta m-a invitat la masă, mi-a promis că-mi dă solă 'a la molinera'. Cu mine de față, a trimis după cele mai bune sole din pescărie, spre desfătarea gurii mele.» «Atunci nu mai spune prostii de față cu Amalia.» «Nu fac decât s-o vaccinez și prima doză e întotdeauna puternică. Nu vreau ca răul s-o contamineze, chiar dacă e înconjurată de rău. Vreau să creez înăuntrul ei adevărata inocență, un suflet cu adevărat pur. Mi-ar plăcea să fac cu ea ceea ce n-am reușit cu tine, dar am nevoie de colaborarea ta. Îmi doresc, pentru Amalia, o inocență care să nu ignore răul și care să-l poată chiar comite în chip inocent. Îți imaginezi, Balbina, cum ar fi să faci rău fără să te contaminezi, să faci rău fără a-ți pierde curățenia inimii?» «N-o mai ține de mână.» «Numai așa mi-am dat seama că vorbele pe care tocmai le-am spus adineaori au surprins-o mai puțin decât cele dinainte. Acum constat că ajunge doar la optzeci și cinci de pulsații. Va ajunge să trăiască, în preajma mea, o liniște îngerească.» «Ești teatral, Marcelino!» «Extraordinarul e întotdeauna teatral.» Lăsă ușor mâna Amaliei. «Îți cer iertare, Amalia, pentru această intruziune în viața ta, bruscă și abuzivă. Cu altă ocazie, n-am să mai vorbesc atât și am să te ascult. Chiar dacă ai vorbit puțin astăzi, am aflat că vocea ta e frumoasă și știu că-mi va plăcea să te ascult.» Coborâse tonul, îl înmuiase. Amalia făcu un efort. «Poate că va dura mult până să îndrăznesc să spun ceva, de față cu tine.» «Nu contează. Totul este să te obișnuiești, și Balbina e o bună profesoară, pentru că ea vorbește foarte mult. Numai eu sunt

capabil s-o fac să tacă. Nu-i așa, Balbina?» «Și eu pe tine.» «Și asta-i adevărat, recunosc. Ca dușmani, suntem pe picior de egalitate.» Se ridică. «Merg să-mi iau paltonul. Așteaptă-mă puțin.» Se întoarse în colțul pianului, drept, ferindu-și trupul de mese. Balbina deschise repede poșeta și scoase o bancnotă. «Ia asta și dă-i-o bătrânului Bernardino cu un pretext oarecare. Dacă nu ești în stare să inventezi nimic, spune-i doar că-i din partea mea. Și nu băga în seama nimic din ce a spus sau va spune Marcelino.» Amalia privi cu ochii întredeschiși. «E fermecător, așa cum se spune că ar fi diavolul.» Balbina o apucă cu putere de braț. «Dacă aflu că te-ai îndrăgostit de el, sunt în stare să-l ucid.» Amalia surâse. «N-ai nicio grijă. Cred că am un cap bine așezat pe umeri. Dar, chiar și așa, tot te amețește.» Când își punea mănușile, adăugă: «Cu toate astea, îmi explic de ce orice femeie se poate îndrăgosti de el.» Balbina privea spre ușă și spre tejgheaua barului. Marcelo, cu palton și pălărie, se apropia deja. «Ascultă, Amalia, a spus, e normal ca unui orb să i se ofere brațul, atunci când mergi pe stradă alături de el. Să nu faci asta cu mine niciodată. Eu n-am nevoie niciunde de călăuze, cu atât mai puțin în Villasanta de la Estrella. N-ai decât să verifici lucrul ăsta oricând; mă bagi într-o mașină și mă lași oriunde și ai să vezi cum mă orientez imediat. Îmi sunt de ajuns mirosurile și sunetele, ca să știu unde mă aflu. Am orașul în memorie, cu toate cotloanele sale și, în plus, cunosc locurile unde nimeni n-a ajuns vreodată, din teamă de întuneric, acea Villasanta tainică a labirinturilor, a tunelurilor, a statuilor sfărâmate și, poate, și a monștrilor. Mie nu mi-e frică de întunecimi.» Balbina se agață de brațul Elvirei. «Nu-l băga în seamă.»"

Am îndoit paginile și le-am reintrodus în dosar. Lenocika părea cu mintea aiurea. N-am îndrăznit s-o întreb dacă o plictisise lectura, de frică să n-o oblig să mintă, tocmai pe ea, atât de cinstită mereu! Am început să-i dau câteva detalii despre destinul pe care i-l rezervasem Amaliei, dar m-a întrerupt. „Ce cuvânt ai folosit ieri, când ai spus că don Justo ți

l-a făcut nefolositor pe părintele Almanzora?" „Am spus că mi l-a mânărit, cred. Da, că mi l-a mânărit, în limba galiciană." „Nu știu cum faci că-ți distrugi mereu subiectele. Ai fi putut povesti cu toate amănuntele întreaga istorie a Cristului lui Bendaña, care trebuie să fie foarte agreabilă și care ți-ar fi oferit prilejul să-l prezinți pe don Bernardino în toată splendoarea lui de mare farsor, dar tu ai stricat-o, povestind-o în numai patru rânduri." A menționat numărul paginii. „Asta nu mă împiedică să revin asupra ei. Dacă reușesc să fac în așa fel încât să capete valoare, indiferent de context, nu e rău deloc ca povestea să fie cunoscută, mai întâi, în ansamblu. Amintește-ți cuvintele lui Ortega...", și i-am vorbit despre Ortega îndelung. „O ai deja scrisă?" „Nu, dar cred că aș putea s-o scriu ca și cum aș fi făcut-o atunci. Cu toate că aș opera câteva schimbări stilistice." „Asta, să fim bine înțeleși, numai dacă nu găsești ceva mai bun. Dar îmi permit să-ți aduc aminte că tema asupra căreia ar trebui să reflectezi fără întârziere este congresul ateilor." „Da, însă tocmai în această privință nu-mi vine nicio idee. Poate că, dacă i-aș face o vizită arhiepiscopului..." „Arhiepiscopul nu va spune alte cuvinte decât cele pe care i le atribui tu." „Da, bineînțeles."

12 noiembrie

Totuși, nu este același lucru. Lenocika e un critic cu o mare experiență, dar nu știe nimic despre creație. Nu știe ce înseamnă să fii față-n față cu personajul în carne și oase. E adevărat că îndemnul vine din partea scriitorului, dar parcă personajul e cel care vorbește și acționează și, uneori, ce spune acesta din urmă nu i-ar fi trecut niciodată prin cap scriitorului. Eu am constatat asta. Închipuirile se bucură de o anumită autonomie. E ca și cum ar fi anterioare însuși actului creației, care nu pare unul de creație, ci unul de descoperire. Vorba aia: bagă mâna-n sac, să vezi cu ce te alegi. Cine știe dacă arhiepiscopul nu mi-ar spune, despre chestiunile lui teo-

logice, lucruri de care eu habar n-am? Cine știe dacă ar fi inutil sau nu să mă informez mai întâi? Oricum, am reușit să scap de tema Cristului, care îmi dădea târcoale, și de cea a lui don Bernardino, care vocifera și dădea din mâini înăuntrul meu, și m-am dus să-l văd pe arhiepiscop la ora la care știam că e singur, între cină și partida de șeptică; ora destinată reculegerii și bomboanelor de ciocolată, când se poate dobândi o viziune ubicuă asupra lumii și se poate ajunge la concluzii mărețe, situate între învățătura lui Pindar (Fii tu însuți) și a lui Shakespeare (Fii credincios ție însuți). Am intrat cu grijă și am găsit biroul gol. „S-o fi dus la baie", am gândit și am hotărât să-l aștept. Abia atunci mi-a trecut prin cap să arunc o privire în jur și mi-am dat seama că mobila era romantică, de caoba fină, și că pe pereți erau tablouri și gravuri de bună calitate. Merita oare să le privesc cu luare aminte? Așa ceva nu se consideră o impolitețe, ca atare am dat curs curiozității mele și, mai mult decât tablourile, m-a atras o serie de litografii, cel puțin treizeci, despre viața lui Isus. Erau franțuzești, cu siguranță, dar lumina îndepărtată a lămpii și miopia mea gravă mă împiedicau să citesc nu doar semnătura artistului și numele atelierului unde fuseseră tipărite, ci chiar și legenda bilingvă a fiecăreia (am observat acest lucru, pentru că textul era în mod clar împărțit în două, iar titlurile latinești și franțuzești, scrise cu caractere mai mari, eram în stare să le citesc). Și așa am petrecut o bună bucată de vreme, mai mult decât ar fi avut nevoie un arhiepiscop ca să-și facă nevoile, și numai atunci mi-a trecut prin cap să mă uit pe masă și să văd că acolo nu se mai afla nicio bomboană de ciocolată. „Înseamnă că mi-a plecat omul la șeptică mai devreme." Îmi aminteam drumul, însă nu și poziția întrerupătoarelor, astfel încât a trebuit să străbat coridorul pe pipăite, să caut ușa ce dădea spre scară și să cobor cu o infinită precauție, până când m-am trezit în catedrală, pustie la ora aceea, chiar dacă mai licăreau acolo câteva lămpi și lumânări și, mai în centru, lumina roșiatică a felinarelor delimita șantierul. Cum nu fusesem hărăzit cu darul zborului, am străbătut

deambulatoriul, şi, la intrarea în turn, l-am întâlnit pe Manolito, aşezat pe o treaptă. M-a privit. „Unde mergeţi?" „Nu e toată lumea sus?" „I-au luat pe toţi, ăia de poartă coifuri cu coarne." Apoi şi-a ferit privirea. Am rămas mai mult decât perplex, de-a dreptul tâmpit. Şi am simţit o nevoie urgentă de a vorbi cu cineva care să mă ajute să ies din încurcătura în care mă găseam. Lucrurile se pot exprima în felul următor (deşi formularea e prea scurtă, pentru a transmite nuanţe de mare importanţă): Eu sunt un scriitor care adună materiale pentru a scrie un roman, iar unul dintre personajele inventate de mine a primit sarcina de a redacta ceea ce s-ar putea numi o naraţiune paralelă. Prin definiţie, cele două naraţiuni nu trebuie să se intersecteze decât la infinit, însă acum nu e vorba despre asta. Ei bine, în pofida acestui fapt, personajul meu îmi fură din materiale, ca să le folosească în stilul lui şi în funcţie de nevoile lui, lucru care se poate spune şi astfel: Îmi fură oameni şi le schimbă destinul, ceea ce e mult mai grav. Operaţiunea cu pricina m-a incomodat sau m-a distrat până acum, dar, de data aceasta, m-a scos din sărite, fiindcă, după toate probabilităţile, soldaţii vikingi au intrat în catedrală şi i-au luat (ca să-i bage la închisoare?) pe membrii comitetului local anarhist autonom, cu tot cu arhiepiscop. Iar eu *nu pot afla unde se află, şi nici nu pot face nimic pentru ei*, până când domnul Samaniego nu-mi va da a cincea secvenţă profetică, pe care tocmai o scrie, probabil. Şi cum n-am idee în ce stare îmi va înapoia personajele, în caz că mi le va înapoia, pune stăpânire pe mine teama că recuperarea lor devine imposibilă. La asta mă gândesc în timp ce mă îndepărtez de Manolito, străbat, în direcţia porticului întunecat, nava centrală şi caut ieşirea care mă va duce la Arcul lui Ramírez. Pe stradă plouă. Piaţa e inundată de o strălucitoare lumină albăstrie, în care se cerne o ploaie fină şi plutesc felinarele. Chiar în această piaţă, conform naraţiunii lui Samaniego, tronează maşina de ucis iute, pătrată şi neagră, şi se adună oamenii care asistă cu forţa la execuţii. Iar liniştea e întreruptă, din când în când, de

allegreto-ul Simfoniei a Şaptea, precedat de bătăile de tobă. Ce oroare!

De ce nu-mi doresc s-o caut pe Lenocika, să-i povestesc ce se întâmplă? Oare mă tem de vreun reproş sau nu vreau să ascult din gura ei declaraţia rece că am rămas fără roman? Pentru că ăsta-i adevărul, nu are rost să mă mai ascund după degete. Arhiepiscopul şi anarhiştii urmau să fie axul capital al construcţiei sau, de m-aş fi decis în favoarea unei acţiuni duble, în sens temporal invers, unul dintre axe. E adevărat că a rămas neatinsă, deocamdată, povestea Balbinei şi a lui Marcelo, dar pe asta am scris-o aproape în întregime cu aproape douăzeci de ani în urmă şi apoi — de ce să mă mai înşel singur? — nu mă mulţumeşte. Şi eu care credeam că o să iasă atât de bine istoria congresului ateilor, la care arhiepiscopul, cu spiritul lui hâtru, l-ar fi invitat ca observator pe don Casto Almanzora! Şi pe maica Sinforosa, care ar fi adus — în sfârşit! — din infern vestea că acolo se afla arhiepiscopul, arzând de viu! Un întreg program de fantezie şi umor pe care don Justo Samaniego tocmai mi-l furase, numai din pricina lipsei lui de imaginaţie. Pentru că, dacă el ar fi fost în stare să-şi inventeze propriile personaje, nu ar fi avut nevoie să apeleze la ale mele.

Am ajuns, plimbându-mă prin ploaie, până la biblioteca universităţii, cufundată în întuneric la ora aceea. Se vedea totuşi o mică dâră de lumină la o fereastră, deasupra magnoliilor. O fi fereastra lui don Justo? O fi scriind în timp ce găinile ciuguleau prin vechile volume *in folio*. Am împins uşa. Era încuiată. Poate că fereastra luminată era cea a portarului.

Adăpostindu-mă sub streşini, căci ploua năprasnic, am reuşit să ajung până la o stradă cu colonade şi acolo m-am scuturat de ploaie. Din gargui ţâşneau deja şuvoaie şi un automobil a trecut, ridicând trombe de apă. Mi-am aprins o ţigară şi m-am lăsat furat de picăturile care cădeau în bălţi şi pe lespezi. Automobilul a dispărut la capătul străzii şi eu am rămas singur cu ploaia. Sprijinit de o coloană, suflam în aer

fumul gri și mă gândeam cu răceală că ajunsesem la sfârșit, că mi se terminase cariera de scriitor, că n-aș mai fi fost în stare să concep o poveste fără teama că îmi va fi furată. În mod curios, îmi stăruiau în minte două fraze pe care mi le amintisem cu puțin timp înainte. „Fii tu însuți" și „Fii credincios ție însuți", dar nu le găseam potrivite cu situația în care mă aflam în acel moment, nici cu cele care aveau să urmeze. Nu mă puteam gândi decât la faptul că, după câteva luni de muncă și de căutări, ajunsesem la sfârșit cu mâinile goale.

Am auzit zgomot de pași în apropiere, dar nu m-am întors. O fi vreun membru al clubului care ieșea pe ușa din spate. Însă, pe măsură ce se apropia, o anumită particularitate a zgomotului mi-a atras atenția, de fapt, am știut imediat despre ce este vorba. Cârjele metalice ale lui don Felipe Segundo loveau caldarâmul. Era persoana pe care îmi doream cel mai puțin s-o întâlnesc și totuși m-am întors când a ajuns aproape de mine și l-am salutat. „Domnule, ați picat la țanc! Tocmai mi s-a povestit la club o întâmplare extraordinară și credeți-mă că nu e vulgară, deși ar putea să deranjeze. Îmi permiteți?" Și-a făcut loc lângă mine, și-a strâns cârjele sub braț și și-a frecat mâinile înmănușate. „E al dracului de frig, nu-i așa? E vorba, mai degrabă, de umezeală, dar te pătrunde până-n măduva oaselor. Povestea e cu Jaimito, știți?, cu Jaimito, băiețelul ăla dat naibii. Pe mine mă amuză copios, nu știu cine le-o fi inventând. Povestea spune că, într-o dimineață, era foarte puțină apă caldă și mama lui Jaimito i-a făcut acestuia baie împreună cu sora lui, așa încât fetița, când i-a văzut chestia frățiorului, a început să strige ca o apucată că voia și ea una la fel. «Hai, taci din gură! i-a spus mama. Dacă te porți frumos, când vei fi mare, vei avea una numai pentru tine!» (Bineînțeles că mama i-a spus asta cu un anume scepticism.) Atunci, Jaimito, zâmbitor, i-a atras atenția: «Și dacă te porți urât, Pepita, vei avea câte vrei.» Nu-i așa că-i bună? Ha, ha, ha! Spaniolii ăștia sunt dracu' gol! Nu știu de unde le vin ideile astea trăsnite!"

14 noiembrie

Oare cine e în stare să gândească independent de stările lui sentimentale sau chiar fizice? Eu nu, cu siguranţă. Tocmai am constatat acest lucru. În dimineaţa asta m-am trezit optimist, după ce timp de două zile căzusem pradă depresiei şi melancoliei, şi am văzut totul cu alţi ochi. Doar gastrita m-a făcut să cred că totul se sfârşise. Durerea persistentă provocată de ea mi-a condus gândurile. Astăzi, când mă simt foarte bine, nu doar că înţeleg că nu e totul pierdut, ci-mi dau seama că am câştigat foarte mult. Dacă mă gândesc bine, aş putea să mă lipsesc fără probleme de congresul ateilor şi să mă ocup doar de istoria lui Bernárdez. Împreună cu povestea lui Marcelo, aceasta oferă destul material pentru un roman lung. Acum mi-a venit ideea să tratez cele două subiecte într-o manieră opusă naturii lor, adică să insist asupra detaliilor fantastice ale poveştii lui Marcelo şi asupra celor realiste în povestea lui Pablo. Ceea ce mă va obliga să acord o anumită importanţă comentariilor făcute de prietenii lui Pablo, după dispariţia acestuia şi în urma mesajului transmis de bonzo. Am vorbit despre toate astea cu Lenocika. Bineînţeles că ea nu este adepta soluţiilor ambigue şi mă sfătuieşte, se pare, să-mi clarific punctul de vedere, însă eu insist să las lucrurile nelămurite, cel puţin în parte.

Acum merg să-i fac o vizită lui don Justo. După mai multe zile ploioase, dimineaţa s-a arătat strălucitoare, soarele se reflectă în bălţi şi face să sclipească plantele, atât de variate, care cresc pe ziduri. Apropo, în faţa ferestrei lui don Justo se află un muşchi de o culoare splendidă, pe care voi avea ocazia să-l revăd.

Sper că o fi terminat a cincea secvenţă profetică. Oare ce destin le va fi rezervat personajelor mele? Nu ştiu de ce mă simt departe de ele şi un pic indiferent. În plus, îmi pierd din ce în ce mai mult interesul pentru congresul ateilor. La sfârşit, îi vor fi chiar recunoscător lui Samaniego.

Mi-am dat întâlnire cu Lenocika la ora mesei. O să-i citesc paginile scrise.

A cincea secvență profetică

Orașul va arăta de parcă ar fi fost cucerit prin forța armelor. Patrule vikinge îi vor străbate străzile, vor percheziționa pe toată lumea, vor cere actele și vor veghea cu grijă sporită la respectarea legilor absurde care, în acele zile, vor fi mai absurde decât de obicei, căci pe anumite străzi lumea va trebui să meargă cu spatele înainte, riscând să-și rupă gâtul, iar în unele locuri, sprijinindu-se în mâini și cu picioarele în sus, indiferent dacă sunt bărbați sau femei. Măsurile de securitate vor fi înăsprite la intrarea și la ieșirea din catedrală; se vor constitui echipe de control care îi vor căuta până la piele pe orice Ion și pe orice Mărie, ca să vadă dacă n-au pumnale și artefacte explozive. Comandouri speciale vor percheziționa casele din apropierea catedralei, pentru a descoperi pasajele secrete, iar canalele vor fi cercetate și ele. Cu toate acestea, în turn se vor fabrica în continuare bombe, care vor exploda în locurile și la orele dinainte stabilite. Ziarul de seară va publica un manifest semnat de cronicarul oficial și de mai multe duzini de notabilități, pentru a protesta împotriva stricăciunilor pricinuite monumentelor naționale, care nu au nicio vină. Iar escadroanele părintelui Almanzora, antrenate în lupta antiteroristă sau, cel puțin, așa se crede, chiar dacă se bănuiește că apără, în realitate, investițiile părintelui în fabrica de păpuși, vor evita catastrofe, vor urmări sabotori, vor împușca în stradă activiști rămași de căruță și vor plănui nici mai mult nici mai puțin decât aruncarea în aer a turnului Berengaria, proiect pe care abatele îl păstra în mapa sa, ca soluție eroică, în caz că eșuează acțiunea plănuită de el.

Fiindcă părintele Almanzora l-a citit pe Machiavelli, nu pentru a învăța de la el, ci pentru a demonstra că îl depășește în răutate și că metodele lui sunt mult mai subtile. Părintele Almanzora va descoperi că, atunci când îi vizitează pe anarhiștii din turn, arhiepiscopul zboară, și-l va duce pe episcopul auxiliar să constate acest lucru, iar bunul prelat va vedea, într-adevăr, o mare pasăre întunecată traversând aerul. „Și

cum poate un om să facă așa ceva, fără a folosi metode diavolești?" îl va întreba abatele, iar acesta va fi nevoit să plece capul și să accepte evidența. „Nimeni n-ar fi bănuit așa ceva din partea unui om atât de pios!" „E un simplu terorist sau, cel puțin, un complice al teroriștilor!" Nu va avea altă alternativă decât să fie de acord. Timp de o săptămână, episcopul auxiliar își va pierde pofta de mâncare, iar arhiepiscopul va mânca singur, deși uneori Almanzora se va așeza la masa lui, sub pretextul că dorește să-i țină companie, dar încercând, de fapt, să-l tragă de limbă, cu speranța că fiecare pasăre va pieri pe limba ei. Nimeni însă nu va reuși să scoată vreun cuvânt compromițător de la arhiepiscop, fapt considerat de Almanzora o mărturisire indirectă. „Pentru că, dac-ar fi un om de bine, ar condamna teroarea."

Va pune iscoade peste tot, ceea ce-i va permite să prevină anumite acțiuni și să-i surprindă pe protagoniști în flagrant delict, nu el în persoană, ci prin intermediul unor comandouri. Și va întârzia s-o ducă înapoi pe mulatra Coro, sub pretextul că persoana sus-pusă nu vrea să-i dea drumul. În realitate, asta se va datora faptului că părintele nu va mai nimeri combinația secretă care o transforma în hermafrodit și va petrece ceasuri nocturne pline de frenezie, apăsând pe butoane și sperând că doar-doar o izbuti. Dar în rapoartele lui va fi mai explicit, iar Scaldul va ajunge la concluzia că arhiepiscopul este persoana sus-pusă și că acesta o folosește pe mulatră pentru a-și satisface plăceri ascunse. Același corp de spioni va aduce vestea că se pregătește un congres al ateilor locali. Nu-i vor spune lui Almanzora dacă vor participa sau nu și reprezentanți regionali, însă știrea că arhiepiscopul va lua parte în calitate de moderator îi va fi de ajuns pentru a rosti un monolog în liniștea cabinetului episcopal și a-l pune pe episcop între ciocan și nicovală: „Invadatorii, cu sau fără permisiune, se pregătesc să ia cu asalt turnul. Vom permite un asemenea sacrilegiu? Asta nu s-ar întâmpla dacă Excelența voastră ar acorda permisiunea care se impune. Cred că aveți datoria morală s-o faceți." Iar episcopul auxiliar, care se topește tot când e numit excelență,

ezită, cere un răgaz, sugerează să fie consultată adunarea bisericească... „Mi se pare o idee excelentă, pentru că am sondat opiniile domnilor canonici și majoritatea sunt de acord cu mine că este scandaloasă și opusă oricărei norme, nu doar participarea unui arhiepiscop la asemenea adunări, ci și folosirea spațiului sacru pentru a se pune la adăpost. Există precedente, domnule episcop. N-ar fi prima oară când un pumn de soldați intră în sfânta noastră biserică pentru a reinstaura legea lui Dumnezeu."

VIII

Va veni să mă vadă, într-una din dimineţile următoare, o fată din Rusia care ține ore la universitate. Se numește Lenocika și e foarte drăguță, chiar dacă are ochii prea deschiși, acei ochi slavi, cu un contur oriental, care par să cuprindă toată gheața Mării Albe. Nu știu din ce motiv, când ea se va afla în fața mea, nu voi simți nici cea mai mică dorință, în ciuda trupului zvelt și a tainei neîndoielnice din privire. Pur și simplu nu e genul meu.

Va veni să mă vadă în biroul meu, cu pretextul că avem prieteni comuni, deși mă va ruga să țin totul în secret. Şi, după niște cuvinte imprecise și stânjenite, va sfârși prin a-mi mărturisi că vrea să-mi pună unele întrebări cu privire la păpușă, fiindcă presupune că sunt bine informat. Îi voi da o broșură explicativă, că am o grămadă, iar ea o va citi în liniște și mă va întreba apoi, ca și cum nu mi s-ar adresa mie, dacă poate să vadă păpușa și s-o împrumute pentru a o examina. Doar la urmă se va justifica, asigurându-mă că, în Rusia sovietică, savanții încearcă de multă vreme să inventeze așa ceva și că ar fi reușit dacă industria astronautică nu ar fi monopolizat toate eforturile tehnice; dar că este sigură că o informare detaliată ar duce la achiziționarea patentului și la fabricarea în serie pentru consumul intern sau, poate, pentru țările din Pactul de la Varșovia, dacă situația va fi de așa natură, căci dispariția

femeii-obiect cere ca această chestiune să fie rezolvată fără întârziere, dat fiind că tulburările sexuale ale bărbaților provoacă grave blocaje în industria de armament. Iar ea ar putea, la întoarcerea în Rusia, să trimită un raport Sovietului Suprem, unde e sigură că i se va da atenția cuvenită și că păpușa va fi propusă ca instrument pentru detensionarea situației militare. Odată ce se vor pune de acord diferitele state-majore, ce rezultate formidabile se vor obține, prin intermediul păpușii, în favoarea păcii! O voi asculta. De ce nu? Cuvintele ei vor părea foarte raționale, iar tonul vocii și mișcările mâinilor vor fi convingătoare. Îi voi cere să revină, pentru că decizia depinde de Scald și e foarte probabil ca, pentru a obține un răspuns, să fiu nevoit să apelez chiar la niște instanțe superioare. Ea îmi va spune că e în regulă, că e normal, dar că, pe cât posibil, să nu întârzii foarte mult, fiindcă ea va trebui să se plece în curând, din pricina vizei, și va fi foarte agitată când va spune asta, ca o persoană care se teme să nu piardă o afacere bună. La întrebarea mea dacă face parte din partidul comunist, ea va răspunde că bineînțeles, altfel nu ar fi îndrăznit să se amestece în această afacere, dar că, de i se va cere carnetul, nu-l va putea arăta, deoarece, din motive de siguranță elementară, îl lăsase acasă.

Chiar în după-amiaza aceea, în discuția cu Scaldul, îi voi vorbi despre subiectul cu pricina și el mă va asculta, pe jumătate serios, pe jumătate amuzat, iar la sfârșit mă va întreba: „Domnișoara respectivă este, cumva, lesbiană?" Mă voi preface uimit. „Lesbiană? De ce mă întrebați?" „Fiindcă poate fi vorba despre o simplă stratagemă pentru a dispune de păpușă câteva ore. Chestia cu cumpărarea patentului e doar un pretext. Cum puteți lesne pricepe, departamentul nostru comercial a încercat la timpul potrivit să introducă produsul pe piața rusească, dăruindu-i un exemplar ales unei anumite autorități. Ni l-au înapoiat cu răspunsul că planurile cincinale nu includ pornografia. Așa că lucrurile sunt clare, nu-i așa?" „Poate că e vorba de un alt fel de curiozitate sau, poate, vrea s-o cumpere. Nu cred că trebuie să ne preocupe felul în care va

folosi păpușa." „*Bineînțeles că nu. În asta nu ne băgăm. Dar credeți că domnișoara dispune de suficienți bani pentru a plăti cash?*" „*Nu știu.*" „*Ar fi nevoie să plătească cel puțin prima rată, pentru a câștiga dreptul de a testa produsul, iar dacă îl va înapoia după aceea, nu-și va mai putea recupera banii. Trebuie să se țină seama de faptul că fiecare exemplar, odată ce îi sunt apăsate butoanele, e ca și cum și-ar fi pierdut virginitatea.*" „*Este vorba despre o virginitate metaforică sau de una reală?*" „*Depinde de caz. Există modele cu o singură virginitate și altele, cu o virginitate perpetuă.*" „*Atunci, i s-ar putea da fetei o asemenea păpușă.*" „*Cu siguranță. Pentru ea ar fi totuna. Dar suntem pe punctul de a lansa pe piață și exemplare lesbiene. Și acum, că tot veni vorba, îmi amintesc că nu au fost încă verificate.*" *M-a privit cu capul ridicat.* „*Am putea-o numi controloare de calitate pe domnișoara aceea... în cazul în care dumneavoastră sunteți foarte interesat de afacere.*" „*Interesul meu este moderat, dar îmi permit să vă avertizez că este vorba despre o simplă ipoteză. Ea a prezentat totul ca pe o chestiune politică.*" „*Ce naiv sunteți, don Justo! Gândiți-vă că societatea nu s-a hotărât încă să acorde homosexualilor un statut normal și că fiecare din ei se prefface cum poate.*" *A răsfoit niște hârtii de pe masă.* „*Apropo, cum merge povestea doñei Esclaramunda, cu care v-a însărcinat Majestatea Sa? M-a întrebat de câteva ori despre lucrul acesta.*" „*Sunt pe terminate, cum se spune. O să v-o dau mâine.*" „*În dublu exemplar, dacă nu vă supărați. Unul pentru rege, altul pentru mine. Nu uitați că eu trebuie să pun povestea pe versuri și s-o includ în saga lui Olaf Olafson.*"

Când am ajuns la acest punct, unde se termina Capitolul VIII al celei de-a cincea secvențe profetice, am pus hârtiile deoparte. Lenocika nu mă privea, iar pe chipul ei apăruse o anume ostilitate. „Nu sunt eu responsabil pentru asta, ci Justo. Accept să-mi fure personajele, dar nu-i voi îngădui să te transforme într-o lesbiană." S-a întors încet spre mine. „Dar a făcut-o." „Nu e vorba decât de o insinuare, nimic mai mult! Nu cred ca în restul manuscrisului să existe

vreo referire la această temă." Am aruncat o privire pe caietele lui don Justo, care erau, ca întotdeauna, bătute la mașină, deși cu multe greșeli. „Aici este vorba despre arestarea și moartea anarhiștilor." „Nu se grăbește. Noaptea mea de iubire cu păpușa o rezervă pentru secvența a șaptea. Un narator care se respectă nu se precipită niciodată și domnul Samaniego nu e unul de duzină. A lansat o ipoteză, a stârnit curiozitate. O fi, n-o fi? Răspunsul, săptămâna viitoare." M-am așezat lângă ea și am apucat-o de mâini. „Te asigur că nu va mai fi vorba despre tine în povestea lui don Justo. Voi merge să-i cer acest lucru." „Și ce-i cu asta? Amintește-ți de propriile tale teorii, amintește-ți că ai spus că nu e bine să rupi ce-a fost scris, pentru că ce-i scris, scris rămâne, dacă nu în cuvinte, măcar în amintire. Eu nu mă voi mai putea gândi la mine însămi, făcând abstracție de acea cerere rușinoasă și, de fiecare dată când tu te vei gândi la mine sau îți vei aminti de mine, acest lucru va apărea în gândurile tale și, ceea ce e și mai grav, în sentimentele tale. Sunt și eu mânărită..." Expresia ei a devenit dură și, brusc, a izbucnit în plâns. Gemea și mă asigura, printre sughițuri, că nu e lesbiană și că nu avea să fie niciodată pentru că nu cunoștea această pornire, și că paginile lui don Justo erau o calomnie. „Calomniile se șterg și cuvintele de asemenea. Uite!" Am căutat pagina cu pricina și am rupt-o. „Și ce-ai rezolvat cu asta. Vei putea să uiți?" „Desigur că voi uita!" „În schimb, eu nu voi fi în stare. Îmi simt trupul sărutat de buzele de cauciuc ale acelui monstru inexistent. Invenția drăcească a lui don Justo Samaniego care ne amuza atât de tare!" Un fior de silă a cutremurat-o. Și-a acoperit fața cu mâinile. „E groaznic!" Lucrul cel mai potrivit era să șterg cu sărutările mele urmele imaginare ale buzelor păpușii, ținând seama totuși de faptul că buzele mele tot imaginare erau, la fel ca sărutările. Am făcut-o. Dar mi s-a întâmplat ceva asemănător cu ce se petrece când o haită de lupi încercuiește un luminiș din pădure, oprindu-se la limita până la care ajunge strălucirea focului. Nu-i vedeam, dar le simțeam prezența și, din

când în când, un urlet înfundat mă avertiza că ei se află acolo. În afară de asta, am simțit că ceva se termina pentru totdeauna și că sfârșitul era aproape. Nu mi-a lipsit pasiunea, ba chiar s-a dublat, cu toate că am trăit-o, la nivel conștient, ca pe o pasiune a despărțirii.

Am lăsat-o pe Lenocika mai liniștită, cel puțin în aparență. Singur cu mine însumi, n-am putut să scap de gândul, poate de teama sau, mai degrabă, de siguranța că, după câteva zile, don Justo îmi va da încă o grămadă de pagini în care va descrie, cel puțin cu aceleași detalii cum o făcuse în cazul aventurii abatelui, ceea ce Lenocika numise noaptea ei de iubire cu păpușa. Exact ce-mi mai lipsea pentru ca narațiunea mea să semene cu acele romane care încearcă să compenseze intelectualismul excesiv cu o scenă erotică povestită cu lux de amănunte! Dar nu sunt dispus să permit acest lucru, nici gând. Cum aș putea s-o fac, după ce sacrificasem pe altarul pudorii Lenocikăi până și cea mai vagă aluzie la intimitatea noastră? Trebuie să-i fac o vizită lui don Justo și să-i spun: „Regret, dar fata din Rusia a trebuit să plece, așa că spuneți-i Scaldului..." Pentru asta e obligatoriu ca *Lenocika să plece.*

Nu mi-ar fi greu s-o fac. E suficient să nu mă mai gândesc la ea, să nu mai vorbesc despre ea ca și cum ar fi de față și să nutresc pentru ea dorul după cineva aflat la mare depărtare, să o așez în amintire. Însă pentru a reuși acest lucru, am nevoie de o *determinare* de care nu mă simt în stare deocamdată. Și de o tărie de caracter suficientă pentru a accepta o dublă înfrângere, un eșec îndoit. În calitate de autor al unui roman pe care nu-l voi scrie nicicând și de amant al unei femei pe care n-o voi vedea niciodată. Odată ce voi accepta acest lucru, ce-mi va mai rămâne?

15 noiembrie

Nu știu cum voi gândi mâine. Acum nu pot s-o fac. Vâltoarea sentimentelor mă cuprinde, iar procedeele nara-

tive folosite acum o oră mă împresoară. Mă aflu lângă lampa mea de birou, în fața mașinii de scris. Cuvintele îmi ies cu greutate. Ceva mă roade pe dinăuntru, poate că nechibzuința. Dar se impune o convingere, o evidență, mai puternică decât orice amintire și orice cârtire. *Am obligația să evit ca Lenocika, personaj al acestui jurnal și invenție a mea precum tot restul, să fie umilită.* Dacă aș fi în stare să fac abstracție de sentimentele mele, să gândesc la rece, aș izbucni în râs, cu siguranță. Oare nu rezultă din toate acestea că am căzut în propria-mi capcană? Inventez un personaj, îi dau libertate, îi atribui o poveste, niște obiceiuri, chiar și un caracter, îi încredințez sarcina de a redacta o parte a istoriei mele, inutilă, de altfel. Fiindcă, din ce motiv mi-am imaginat eu oare invazia vikingilor? Nici mai mult, nici mai puțin decât din spirit ludic. „Ar fi distractiv să...!" Cred și eu! Mai ales când povestea i se atribuie unui suflet murdar precum don Justo, incapabil de a-și depăși frustrarea sexuală sau, măcar, de a o sublima. La ce altceva te-ai fi putut aștepta din partea lui? Îmi fură personajele, mi le falsifică, mi le corupe și mi le omoară. Tocmai am citit ultimele pagini din secvența a cincea. Se povestește acolo cum părintele Almanzora reușește, în sfârșit, să-i smulgă ezitantului episcop auxiliar autorizația pentru ca vikingii să intre în biserică și să-i înhațe pe anarhiști. „Vă rog să-mi faceți hatârul ca asta să nu se întâmple când arhiepiscopul se află cu ei!" Ce naiv era bietul episcop! Căci, mai mult decât să-i aresteze pe anarhiști, abatele dorește ca arhiepiscopul să fie surprins acolo de razie, să fie dus la poliție, să fie acuzat de terorism și sabotaj, și să-și sfârșească zilele în mașina de ucis iute. Lucru care se și întâmplă: sunt prinși, judecați, condamnați și omorâți. Însă pe arhiepiscop l-au prins în haine civile. În declarație și-a dat doar numele scurt, don Atenágoras Martínez, care nu-i nici măcar numele său personal, ci cel călugăresc... În piață va fi mai multă lume decât de obicei. Asistenții vor putea vedea Comitetul Local Anarhist Autonom în păr, cu toți membri încătușați, mândri și senini, în așteptarea simfoniei

de Beethoven. Apoteoza dansului! Vor intra unul după altul, arhiepiscopul, Rosina... prin uşa întunecată. Precedaţi de bătăile de tobă şi urmaţi de muzică, iar spectatorii îşi imaginează că trupurile dansează înainte de a se descopune în componentele lor — rapidul şi incredibilul proces chimic de dezintegrare şi diviziune! —, care ies în ordine pe banda fără capăt, spre destinaţii îndepărtate şi alese. Pe pachetul cu testiculele lui Atenágoras Martínez se află imprimată floarea de crin aurită ce distinge piesele excepţionale. Restul e tăcere. În ascunzătorile unde se adună rebelii, dezolarea şi disperarea sporesc. Orice revoluţie are nevoie de un stat-major, iar acesta a fost înghiţit de serviciul de poştă.

Totul este povestit de don Justo în cinci foi. Nu le transcriu din pricina ciudei pe care o am pe bibliotecar. Cred că, pentru informarea cititorilor, e suficientă sinteza pe care am făcut-o.

16 noiembrie

Cât de puţine lucruri am scris despre Lenocika! Dacă voi citi într-o zi aceste notiţe, va trebui să apelez la amintirile mele nescrise pentru ca scheletul abstract, care este ea în acest moment, să capete carne. Nu e prima oară când îmi dau seama de acest lucru, dar am crezut întotdeauna că viitorul îmi va da ocazia să-i confer o prezenţă mai energică, care să-i pună în valoare silueta, cu linii apăsate. Dar viitorul e pe cale să se termine. Poate că e nevoie de distanţă, pentru ca timpul să devoreze ceea ce este accesoriu şi să-mi lase esenţa ei. Însă, nu-i mai puţin adevărat că amintirea uită aspectele cotidiene, or, ce face din Lenocika o fiinţă concretă sunt tocmai micile amănunte. Maniera în care apucă un pahar, de pildă, delicată şi funcţională în acelaşi timp, sau felul în care îşi trece mâna prin păr, atunci când acesta îi acoperă faţa, şi şi-l dă pe spate. În astfel de momente, îi rămâne descoperită fruntea luminoasă, care se întunecă doar

când o cuprinde melancolia și își cântă cântecele. „Asta e vechi, îmi spune, ăsta e foarte cunoscut și se cânta de-a lungul râului Volga." Melodiile rusești îmi năvălesc în minte! Este demnă de menționat postura ei pe divan, atunci când se simte foarte intelectuală și foarte profesoară. Se așază picior peste picior, își pune mâinile sub coapse și își înclină capul. În astfel de momente e teribilă, iar citatele din Tânianov îi curg din gură ca pe apă. Ar fi insuportabil s-o asculți, dacă nu s-ar așeza în postura aceea, atât de puțin convențională. Îmi place, de asemenea, cum umblă trupul ei elastic, lucrat prin gimnastică suedeză și alte sporturi. Ca și cum ar pretinde să elimine orice cochetărie, care persistă însă în unduirea șoldurilor. Dacă n-aș fi legat printr-un solemn legământ al tăcerii, aș pomeni aici multe alte farmece ale ei, tocmai acelea care se ivesc pe neașteptate și nu se mai repetă niciodată, când uită că eu sunt scriitor, că ea predă critică literară la universitate, și amândoi nu suntem decât bărbat și femeie. Aș fi oare demn de dispreț, dacă i-aș pomeni, fără niciun comentariu, țâțele obraznice? Dacă apuc s-o fac, s-ar putea rezolva totul apoi cu o ștersătură.

Îmi place profunda ei seriozitate, ascunsă de un râs aproape constant, sau de un surâs deschis, ca de persoană fără taine. Tare mult i-ar da de furcă psihanalistului care ar dori s-o exploreze! Subconștientul ei, din câte mi-am dat seama, este ca un parc foarte ordonat, mai degrabă cu penumbre decât cu întunecimi. Inevitabilele complexe i s-au vindecat fără cicatrici, iar măsura maturității ei a fost dată de fraza pe care mi-a spus-o într-o zi: „Sunt dispusă să recunosc, fără vreo umbră de tulburare, că mama a avut orgasm când m-a zămislit, iar delicatețea și afecțiunea liniștită pe care le-am observat la părinții mei, le atribui unei bune înțelegeri din punct de vedere sexual." Această limpezime sufletească nu concordă cu imaginea obișnuită a femeilor ruse, oferită de literatură, dar cred că ea este conformă unei realități, în care nu s-or chema toate Kira și Netoșka. Admit,

totuși, că am înfrumusețat-o puțin, dar e greu ca un artist să nu facă măcar atât cu invenția sa.

Am mers să-l văd pe don Justo. L-am găsit mai înconjurat de găini ca niciodată, fiindcă erau așezate atât pe umerii lui, cât și pe cap. „Ați venit după caietele dumneavoastră?" „Nu. Am venit să vă spun că fata aceea din Rusia, căreia i-ați acordat atenție ultima dată, tocmai s-a întors în țara ei, astfel încât ar fi inutil s-o mai pomeniți." A părut foarte contrariat. „Să nu-mi spuneți asta! De ce a plecat atât de repede? Ne-am purtat urât cu ea? Asta nu m-ar mira din partea unora, știți doar cât suntem de neînțelegători. Cu atât mai mult dacă e vorba despre o lesbiană." „Sunt sigur că nu este și sunt încredințat că în acest caz imaginația dumneavoastră a falsificat realitatea fără a avea suficiente motive." „Vai, dar pe mine nu mă interesează realitatea! Inventez ce-mi trece prin cap și scriu ce inventez. Apropo, vestea pe care tocmai mi-ați dat-o a venit prea târziu, pentru că am scris deja capitolul în care această tânără face dragoste cu păpușa. Vreți să vi-l citesc?" „Nu, nu, în niciun caz! Mai ales că e o minciună." „O minciună? Literatura, cum știți foarte bine, nu e nici adevărată, nici mincinoasă, ci e doar atât, literatură." „Chiar și așa..." „Atunci, regret sincer, credeți-mă. M-am chinuit mult la capitolul ăsta. Cum vă puteți da seama, despre lesbiene nu știu nimic, chiar dacă sunt foarte informat cu privire la alte aspecte ale pornografiei. Așa că am început să dau frâu liber imaginației, și ce-a ieșit e de-a dreptul fantastic, aproape suprarealist. Cele mai reușite pagini pe care le-am scris vreodată. O să le citiți și-o să vedeți." Mâna mea a căzut imperativă pe masă, spre tulburarea zburătoarelor. „Vă rog să eliminați aceste pagini. Altfel, o voi face eu." „E ultimul dumneavoastră cuvânt?" „Desigur." A părut să fie afectat de tristețea care urmează marilor eșecuri. „Vă asigur că, atunci când scriam aceste rânduri, mă gândeam la dumneavoastră ca la singura persoană capabilă să le prețuiască frumusețea." S-a oprit o clipă. „Dar dacă nu i-am pomeni numele? Am vorbi doar despre o

femeie fără nume, îndrăgostită de păpușă." „Nu." A părut învins. „În regulă... Dar nu le voi rupe. Poate că, într-o zi, o să vă schimbați părerea. Înțelepții fac asta. Prin urmare, dacă sunteți un înțelept... mi le veți putea cere." Și deodată a izbucnit într-un râs vesel. „Știți că acum sunt un bărbat adevărat? Mâine am să-i cer frumoasa mână profesoarei asociate de lingvistică. Vreau să mă însor." „Ia te uită! Și cum s-a întâmplat?" „A, e vorba de virtutea catarctică a cuvântului! Ceva legat de cele scrise într-unul din capitolele secvențelor noastre profetice." „Asta puteți să-mi citiți." „Să vă citesc? Nu preferați să vă povestesc?" „Alegeți dumneavoastră formula." „Uitați, nici nu vă puteți da seama în ce încurcătură m-a băgat povestea asta la viitor. Gramatica nu e punctul meu tare și, cum ați observat deja, uneori comit greșeli." „Da, dar sunt greșeli neînsemnate." O găină roșie, instalată pe mapa lui don Justo, mă privea uluită. Am făcut un gest cu mâna ca s-o alung, dar găina nu s-a mișcat din loc. „Or fi ele neînsemnate, dar mă obligă să tot corectez și n-am apucat să revăd fragmentele cu pricina." „Faceți cum vreți." „Apoi, mai există și posibilitatea ca, atunci când povestesc, să-mi vină în minte amănunte noi. De fiecare dată când corectez, elimin și adaug câte ceva. Când povestești oral, erorile se observă mai greu." „Dați-i drumul, atunci." Cu toate astea, a mai întârziat o vreme cu pregătirea cafelei și a rachiului. Apropo de rachiu, mi-am amintit că nu trebuie să-mi treacă prin cap, cumva, să văd găini, tocmai când una dintre ele și-a luat zborul de pe un raft și a aterizat pe capul meu. Am dat-o jos de acolo sub pretextul că îmi netezesc părul, și chestiunea a rămas neobservată. Dar don Justo a mai desfășurat niște activități secundare, precum băutul cafelei, sorbitul rachiului și aprinderea unei țigări, înainte să înceapă. Și-a dat drumul, în sfârșit:

„Știți deja că regele, cu Scaldul în calitate de intermediar, m-a însărcinat cu redactarea poveștii doñei Esclaramunda și a morții ei nedrepte, ca victimă involuntară a prejudecăților morale, pentru că, până la urmă, ce-i pasă

mareşalului că pe fiica lui o dezvirginează un episcop sau oricine altcineva? Istoria e plină de domnişoare ilustre care s-au încurcat cu clerici. E suficient să ne gândim doar la dinastia Fonseca. Dar mareşalul respectiv trebuie să fi fost un ins încuiat, iar eu îl prezint ca atare în naraţiunea mea, care e o splendidă *pastiche**, fiindcă am reprodus cu atâta autenticitate limbajul cronicilor în latină din vremea aceea, încât proza pe care-am scris-o ar putea fi considerată foarte bine o transcriere. Doar povestită, istoria nu pare a fi mare lucru, însă tot ce-am introdus în ea e garantat de documentele ajunse până la noi referitoare la cazul cu pricina. Nu există multă informaţie. E vorba doar de un capitol sărăcăcios din *Codex Ferdinandi* şi de altul, puţin mai explicit, din *Codex Ramirensis*, care nu trebuie confundat cu cronica regelui Ramiro, fiindcă este istoria primului arhiepiscop din Villasanta care, după cum ştiţi, se numea Ramírez. În esenţă, aceste texte spun ceea ce se ştie deja. Ar mai fi şi contractul încheiat cu sculptorul care a dăltuit mormântul, precum şi câteva socoteli privitoare la construirea labirintului. Nimic altceva. Cu toate informaţiile astea am făurit o poveste bine închegată, echilibrată, riguroasă şi cât se poate de elegantă. Tocmai povestea de care avea nevoie Scaldul pentru a o pune pe versuri şi a o incorpora în saga regelui Olaf, pe care, după cât se pare, o aduce la zi, povestind la trecut ceea ce eu povestesc la viitor. Prin urmare, i-am încredinţat paginile Scaldului, le-a citit şi i-au plăcut, mai ales pentru aerul lor medieval şi pentru bogăţia vocabularului. „Am să i le dau Majestăţii Sale". Şi lucrurile au rămas aşa. Au trecut câteva zile. Zilele revoluţiei, când vikingii erau ocupaţi cu menţinerea ordinii publice şi nu se mai gândeau la nimic altceva. Însă scandalul s-a terminat cu execuţia comitetului anarhist, apele s-au întors în matcă, iar regele s-a lăsat purtat de amintiri sentimentale. Mi-a citit cronica şi nu i-a plăcut. Asta mi-a spus Scaldul. „Dar ce-i lipseşte?" „Mie nu mi-a spus.

* În franceză în original. (*N. tr.*)

dar vrea să discute cu dumneavoastră." „Credeți că ne vom înțelege?" „Sunt sigur de asta. Doar vorbiți destul de bine daneza poetică." „Și, dacă nu e mulțumit, mă va trimite la mașina de ucis iute?" „N-a sugerat așa ceva." „Mă rog." Am așteptat câteva zile și, în cele din urmă, Scaldul mi-a trimis vorbă că regele mă va primi. Mi-a dat niște sfaturi în legătură cu protocolul, mi-a spus că nu trebuie să-mi fie frică, și să vorbesc fără să ridic privirea, și să fiu de acord cu tot ce spune regele, și să nu uit de adresarea reverențioasă, decât în cazul în care el însuși mi-o va cere, plus o grămadă de alte lucruri pe care le-am băgat bine la cap, căci nu voiam s-o dau în bară într-o întâlnire atât de dificilă. M-a introdus într-o anticameră, păzită de doi soldați încornorați, unde m-a făcut să aștept o vreme. Când a ieșit, a lăsat ușa deschisă, pentru ca eu să pot intra în odaia puternicului răzbunător al strămoșilor, că ăsta era titlul la care ținea cel mai tare regele Olaf, al cărui nume, îndată ce l-am văzut, mi s-a inversat în minte, din pricina figurii lui obscene de cap de sulă, despre care ați fost informat deja. Palatul în care locuia aparținuse unui marchiz și era cel mai somptuos din toată Villasanta, chiar dacă l-am compara cu palatul arhiepiscopului. Clădirea rămăsese ca înainte, cu excepția coarnelor vikinge care fuseseră adăugate la vedere. Mut în fața lui și cu capul plecat, nu-i vedeam fața, ci numai mâinile care umblau prin niște hârtii. Însă nimic din toate acestea nu mi-a atras atenția, ci doar un cuțit de tăiat hârtia, cu mânerul împodobit, care zăcea pe masă. „Dumneavoastră sunteți bibliotecarul?" m-a întrebat, după câteva minute. „Da, Majestate." „Dumneavoastră ați scris paginile astea?" „Da, Majestate", i-am răspuns, tremurând. „Și nu v-ați dat seama că eu nu apar în ele?" „Sunt inspirate din documentele cele mai credibile." A dat la o parte cuțitul cu o mișcare bruscă și mi-a poruncit să ridic capul. Am făcut-o cu timiditate. „Istoria nu se face cu documente, ci cu fantezia pusă în slujba politicii, iar textul pe care mi l-ați trimis are nevoie de multe adăugiri. De pildă, ați trecut sub tăcere adevăratul motiv al invaziei care

a dus la bătălia de la Catoira. N-am făcut-o pentru a prăda și a omorî, așa cum ar putea presupune cel care citește aceste pagini, ci pentru a o elibera pe Esclaramunda din închisoarea unde se afla. Trimișii mei ajunseseră până la ea, îi descriseseră iubirea ce i-o purtam, iar ea îmi răspunsese cu același sentiment. Ne înțelesesem, prin intermediul agenților secreți, ca eu să merg s-o răpesc și s-o duc cu mine pentru a face din ea regina unui popor de navigatori. O încânta ideea unui voiaj pe mare. Dar toate acestea au ajuns, în ultimul moment, la cunoștința mareșalului și de-asta a omorât-o. Despre episcopul Sisnando nici nu poate fi vorba, pentru că ideea cum că el ar fi iubit-o nu e altceva decât o legendă. Acuma, dumneavoastră o să invocați argumentul sarcofagului și al labirintului, dar eu vă asigur că și unul și altul au fost construite de artiști aduși de mine de la Paris, special pentru asta. Or, Parisul era de pe atunci capitala lumii artistice." Presupun că, pe măsură ce el inventa toate acestea, mie mi se întipărea pe față o expresie de surpriză tâmpă. Când a isprăvit, abia am îndrăznit să-i spun: „Niciuna dintre aceste fapte, Majestate, nu figurează în cronicile noastre." „Pentru că sunt cronici mincinoase și erau menite să înșele poporul, ca nu cumva acesta să facă o pasiune pentru un rege puternic, în stare să întreprindă o expediție atât de lungă din iubire pentru o femeie. Recunosc că popularitatea mea se număra printre planurile mele. Aveam de gând să pun stăpânire pe Galicia și să întemeiez aici un regat, așa cum au făcut alți tovarăși ai mei în Sicilia și Normandia. Mare păcat că s-a pierdut ocazia de atunci, pentru că altul ar fi fost viitorul Peninsulei." O idee a început să-mi dea târcoale: „Majestate — am îndrăznit să spun —, dar bătălia de la Catoira e corect povestită?" „E adevărat că am pierdut-o, dar nu din cauza săgeților și lăncilor soldaților, ci din cauza unei armate de vrăjitoare care i-a vrăjit pe luptătorii mei și i-a paralizat. A fost isprava lui Sisnando, despre ale cărui abilități magice nu se amintește nimic, pentru a nu fi discreditat. Însă el însuși era un vrăjitor." A mișcat în așa

fel mâna stângă, încât cuţitul de tăiat hârtia a căzut pe jos. M-am aplecat să-l ridic. Numai când l-am avut în mână mi-am amintit că, prima dată când l-am văzut pe regele Olaf, l-am identificat cu tata. Complexul pe care îl târam după mine de atâta vreme mi-a dat putere şi îndrăzneală. Când m-am ridicat, mâna înarmată nutrea intenţii asasine. Şi el a înţeles lucrul acesta. S-a dat puţin mai în spate, în jilţul masiv, cu sprijinitoare vechi şi franjuri roşii. „Ce vrei să faci, nenorocitule?" „Să te ucid, tată, chiar aici, fără scăpare." „De ce mă numeşti tată?" N-am avut timp să-i răspund, pentru că lama cuţitului i se înfipsese deja în gât, din care a ieşit ceva asemănător unui horcăit întunecat. N-am avut de gând să-i scot cuţitul din rană. Am ieşit pe o uşă din zidul din faţa mea şi am ajuns pe neaşteptate în dormitorul defunctului, în al cărui pat cu baldachin zăcea, crăcită şi goală, o păpuşa ce semăna cu Esclaramunda. M-am aruncat asupra ei. „Mamă!" am strigat şi, chiar acolo, după ce am posedat-o, am scăpat de complexe."

26 noiembrie

A trebuit să fac o călătorie, inevitabilă, pe tărâmuri andaluze, care m-a împiedicat să lucrez, pentru că, deşi am luat cu mine mapa, având cele mai serioase intenţii, nu-i mai puţin adevărat că n-am avut la dispoziţie nici măcar o oră liberă, sau o clipă de linişte. Mă gândeam la Lenocika, nopţile, şi la destinul ei. Am conceput planuri, dar n-am scris niciun rând. Când m-am întors, în sfârşit, inspiraţia a mai întârziat câteva zile, dacă inspiraţie se numeşte cheful de scris şi abundenţa de imagini şi idei. Toate proiectele elaborate de-a lungul mai multor nopţi, la graniţa dintre somn şi trezie, se asemănau într-o anumită privinţă: la sfârşit, Lenocika părăsea romanul. Dar modalitatea şi momentul erau diferite. Exista o întoarcere cu avionul, cu despărţire tandră la aeroport; o călătorie la Madrid, cu vagi promisiuni de întoarcere;

și ajunsesem chiar să-mi imaginez că, într-o după-amiază oarecare, făcându-i o vizită, constatam că plecase fără să lase vreo adresă: însă varianta asta am respins-o pentru că nu era conformă cu natura ei, căci, din moment ce Lenocika era o încrengătură de vorbe și imagini, nu puteam să o caut într-un loc unde ea n-ar fi fost de găsit. Cu toate că, gândindu-mă mai bine, dacă inventam casa goală și câteva lucruri pe mese, pe care mi le-ar fi lăsat ca amintire, scena respectivă, odată povestită și inserată aici, ar fi una consistentă. Dar nu-mi plăcea felul acela laș de-a o face scăpată, și nici despărțirile triviale din gară sau din aeroport. Poate că s-ar fi potrivit cu simplitatea relațiilor dintre noi, deloc extravagante sau extraordinare, însă, oricum, nu mă mulțumeau ca scriitor. Voiam să inventez un final mai romantic, dar crud în același timp, cu o scenografie poetică și cuvinte puține.

Am petrecut dimineața de astăzi, întorcând pe toate părțile o imagine foarte imprecisă, în care singurul lucru concret erau niște culori, galben și verde. Dintr-o masă întunecată, străbătută de o fâșie aurită, am scos ideea unui parc, pe care l-am inventat pentru Villasanta și pentru despărțirea noastră. Lumea îl numea Parque de la Condesa și fusese donat orașului de o nobilă doamnă. Alături de un conac, ce avea să fie transformat în muzeu și în arhivă municipală. Parcul, întotdeauna pustiu, se află departe de oraș, iar dacă la asta adăugăm preferința locuitorilor Villasantei pentru piatră, în detrimentul vegetației, pustietatea se explică pe deplin. E un parc foarte mare, cu statui din piatră — fauni și nimfe și alte amintiri clasice —, străbătut de rumoarea unui pârâu și plin de copaci aduși de peste ocean de către unul dintre conți, fost vicerege și botanist pasionat, care a plantat acolo magnolii și camelii, ajunse, cu vremea, mari și stufoase, distribuite pe alei care, atunci când se intersectează, zămislesc piațete în al căror centru un mic zeu își ascunde goliciunea de granit sub paraziți. De asemenea, pe aleea centrală a plantat plopi negri de podiș, conducându-se după un principiu autumnal și decorativ, în așa fel încât frunzele să îngăl-

benească și să aștearnă un covor de aur pe aleea la al cărei capăt se află palatul. Bănci, scuaruri, rondouri, tufe tunse de mirt, precum și poduri și grote cufundate în penumbră, ce armonizau gusturile franțuzești cu cele englezești. Singurii care vizitează această minune vegetală organizată sunt turiștii, dar aceștia sunt puțini toamna, astfel încât, atunci când am ajuns acolo, Lenocika și cu mine, am găsit singurătatea pe care o căutam. Un soare călduț se oglindea în bălți și lacuri. Păsările mai ciripeau încă în pădure, iar într-un loc îndepărtat, paznicul părea să fi adormit, după ce aprinsese un foc, căci aerul era pătruns de un miros de arbuști arși. Când a călcat pe frunzele moarte, Lenocikăi i s-a părut că se află într-o pădure din țara ei sau a simțit ceva asemănător, pentru că a suspinat, a sughițat sau a strigat de bucurie și luat-o la fugă pe poteci, s-a cățărat într-un copac, și-a băgat mâna în apa unui lac și a smuls o crenguță uscată aflată la îndemână, cu fularul și pletele fluturându-i în aer. Eu o urmam, bucuros de bucuria ei, certând-o când se urca pe balustrada vreunui pod, de teama ca nu cumva să alunece și să cadă în pârâu, și ajutând-o să se cațere în copaci, când avea chef. Ar fi putut s-o facă și fără mine, însă cum e atât de grijulie, mi-a cerut ajutorul inutil. (Mi-a spus odată că leningrădenii se consideră mai politicoși decât ceilalți ruși și, chiar dacă n-ar fi vorba decât de o pură vanitate, de ce s-o contrazic?)

Am cercetat parcul până și prin colțurile cele mai ascunse; am privit statuile, ea și-a prins în piept câțiva nasturi de camelii, care erau ca niște cocoloașe albe pe puloverul roșu și, în cele din urmă, obosiți, ne-am adăpostit într-un scuar, la intrarea căruia am strâns o grămăjoară de crengi și frunze. Am scos din buzunar caietele mele secrete și am întrebat-o despre ale ei. „Le am aici", și le-a căutat în poșetă; însă, când mi le-a întins, m-a privit cu tristețe. „Nu le-aș putea lua cu mine?" „Ar dispărea odată cu tine. Adevărata Lenocika nu le va cunoaște niciodată, iar ale mele, care sunt singurele reale, trebuie să aibă aceeași soartă, dacă vrem să respectăm

înțelegerea." Am făcut o mică adâncitură în grămăjoara de frunze și am așezat caietele acolo. După aceea, am aprins focul. Am păstrat tăcerea în timp ce rugul se consuma. Când n-a rămas din el decât cenușa și câțiva tăciuni, ici și colo, ne-am ridicat. Înainte de a ne apuca de mâini, Lenocika a călcat focul mocnit, până ce l-a stins de tot. „Să nu cumva să ardă pădurea", a spus. Ne-am privit, ținându-ne de mână. A dispărut treptat. Ochii, la urmă. A rămas în aer conturul trupului ei. Un vânt ușor l-a stricat. Apoi, dintr-odată, l-a pus la pământ și l-a măturat, laolaltă cu cenușa și cu frunzele. Și nu l-am mai văzut.

Fularul i-a rămas pe o bancă. Mi l-am pus la gât. Avea să fie pentru mine o mărturie și un fetiș. Am străbătut potecile parcului spre intrarea măreață, cu blazoane și coloane. Din acel loc înalt, se vedea Villasanta de la Estrella, care nu era doar un oraș, ci două. Al meu, culcat în ceața care începea să se lase, și cel al lui don Justo Samaniego, cu steagul viking pe turnul Berengaria. De unde mă găseam eu, porneau două drumuri. Am făcut ceea ce fac toți în asemenea cazuri — adică am ezitat —, atunci când nu călăresc un Rocinante. Villasanta mea nu mă mai interesa. Rămâneau însă acolo don Procopio, e adevărat, și Balbina. Ce puteam face cu ei? Un roman psihologic despre atracția și repulsia simțite de tânără față de Marcelo, al cărui sfârșit îl cunoșteam deja, sub două versiuni? Exista și posibilitatea să-i ignor și s-o iau de la capăt, să caut alte personaje, mai puțin alunecoase și ticăloase, și mai ales, niște personaje care să-mi aparțină. Care să se lase conduse de legile realității sau ale lor personale, niște legi inventate de mine, la urma urmei. Ar fi fost o treabă de durată, iar eu simțeam că mă lăsaseră puterile, deși n-am vrut s-o recunosc imediat, ci mi-am dat un răgaz pentru a lua o decizie. Mă atrăgea în schimb cealaltă Villasanta, a lui don Justo. Oare ce s-o fi întâmplat după moartea regelui? Steagul lui încă mai unduia în vânt și se vedea fumul ieșind doar din câteva hornuri. Drumul care ducea către această Villasanta era cel din dreapta.

27 noiembrie

M-au surprins, la intrare, pustietatea străzilor și liniștea. Deodată însă, am auzit niște împușcături. M-am băgat sub o boltă și am așteptat. În stânga, din gura unei străduțe, se auzeau strigăte. Am privit după colț și am văzut un mort și niște soldați. M-am întrebat dacă natura mea strict verbală mă punea la adăpost de agresiuni și am hotărât că da, deși poate că, în lumea lui don Justo, legile nu coincideau cu cele din lumea mea. Sigur pe mine, am ieșit din ascunzătoare și am luat-o pe mijlocul străzii. Puțin mai încolo, o tânără gravidă plângea în fața unui soldat care o privea cu dispreț și, intrând într-o piață, am surprins un grup de vikingi care se distrau, aruncând copii în aer și împușcându-i. De asemenea, am văzut bărbați spânzurați de felinare și femei ghemuite, nemișcate. Cu acestea și cu alte scene asemănătoare m-am întâlnit pe străzile pustii. Uneori, la trecerea mea, se mișcau perdelele câte unei galerii. De la o fereastră întredeschisă, cineva mi-a strigat să mă ascund și a închis-o. Văzându-mă că înaintam fără grijă, nu le-a trecut prin cap că eu eram cronicarul. Însă m-or fi considerat, fără-ndoială, complice la ceea ce se întâmpla. Plimbarea mea macabră dura de o oră și ceva, iar liniștea nu fusese întreruptă decât de împușcături răzlețe, când s-a auzit un zgomot puternic, ca și cum zece mii de perechi de trompete și tobe ar fi sunat în același timp și au apărut grupuri de soldați care strigau ca toată lumea să iasă afară și să se adune în piață. S-au deschis ferestrele, iar ei amenințau cu strigăte și cu împușcături la întâmplare. Lumea ieșea înspăimântată și fugea înspre catedrală. Când am ajuns eu, piața era plină pe jumătate și lumea se aduna, sub amenințarea baionetelor, în jurul unui cerc gol, marcat de soldați. Unii priveau deja cerul, unde am putut cu greu să zăresc — din pricina ceții — un punct negru care părea să coboare și să se mărească. În curând, toată lumea se uita la el, au început să se emită fel de fel de ipoteze și noutatea a făcut uitată groaza. Când piața s-a umplut și lumea, care

continua să se strângă, a trebuit să rămână pe străzile limitrofe, s-a putut vedea că era vorba despre un clopot enorm, a cărui coborâre era frânată de niște parașute imense și multicolore. Ar fi fost o încântare pentru ochi, dacă soarele le-ar fi luminat suprafața de pânză (sau de nailon strălucitor. Cine știe!), dar ceața roșiatică stingea culorile. Două elicoptere, apărute de nu se știe unde, ghidau, cu niște prăjini lungi, căderea, care s-a produs în chip solemn, în centrul pieței. Lumea a rămas uimită de o asemenea precizie, iar unii chiar au aplaudat. Clopotul era mare cât o biserică, se sprijinea pe ceva ca niște picioare de cauciuc gros și se termina, în sus, cu niște coarne de bronz. Unii și-au făcut semnul crucii, alții au spus că era clopotul dracului.

Au venit niște soldați înalți și au început să-și facă loc prin mulțime. Cercul se rupsese, iar copiii loveau cu pietre suprafața sonoră. Au sosit încet primele escadroane. Se opreau în fața mașinii de ucis iute, fiecare soldat demonta piesa ce-i fusese atribuită, își reocupa locul în formație și escadronul continua să mărșăluiască în ritmul marșului funebru cântat de orchestră. O puternică bătaie de tobe a precedat apariția sicriului regelui Olaf, cu coiful cu coarne deasupra, purtat de patru armăsari cu podoabe funebre. La trecerea lui, soldații dădeau onorul și se adunau apoi în triste batalioane. Le-au trebuit câteva ore până să iasă din oraș, atât le era mersul de melancolic. Lumea care îi urma s-a adunat pe o înălțime de unde se putea vedea o bună bucată de șosea și a rămas acolo până ce ultimii ostași au dispărut după cea din urmă cotitură a drumului. Atunci, un strigăt imens de bucurie s-a ridicat spre cer și lumea a început să se îmbrățișeze și să cânte. De undeva, au apărut damigene cu vin. Treceau dintr-o mână-ntr-alta, tinerii chiuiau și numai fetele rămase gravide cu vikingii plângeau în tăcere. Se strângeau toate într-un colț, poate din instinct, și o bătrână furioasă striga că nu trebuiau învinovățite din pricina asta, și că ea auzise povestindu-se că întotdeauna după plecarea soldaților, rămâneau tinere gravide, și că totul trebuia uitat și

iertat etc., un discurs repetat de sute de ori în ultimii douăzeci de mii de ani.

Spiritele s-au liniştit treptat. Băieţi iuţi de picior, care urmăriseră armata de departe, au adus vestea că aceasta mărşăluia pe şoseaua care ducea la Madrid, fără ca nimeni să privească îndărăt. Alţii vesteau numărul morţilor găsiţi pe stradă, care, cu cei de ieri şi cei de alaltăieri, făceau nu ştiu câţi. Cineva a comentat că, pentru a răzbuna moartea unui rege asasinat, nu erau mulţi şi că ar fi putut fi şi mai rău. Porţile catedralei s-au deschis, au ieşit ministranţi curioşi şi bărbaţi înfricoşaţi cu tonsură, au intrat femei ca să-i mulţumească Domnului că fiecare dintre ele îşi salvase pielea. L-am întâlnit pe don Justo Samaniego scuipându-şi plămânii din cauza efortului. O trăgea după el pe profesoara asociată de lingvistică modernă, aprinsă la faţă. „Mai uşor, domnule, că doar n-o să pierdeţi trenul!" „De unde ştiţi că nu-i aşa? V-o prezint pe logodnica mea." „Vă veţi căsători?" „Mă duc să văd dacă-l conving pe don Procopio să vină la Madrid cu mine şi să ia cu el manuscrisul lui Beatus de Liébana." „Dar de ce sunteţi atât de grăbit?" Şi-a şters fruntea de sudoare. „Aţi văzut clopotul acela? Nu vă aminteşte de calul troian? În caz că iese rău, îmi iau picioarele la spinare înainte de-a fi prea târziu. Faceţi şi dumneavoastră la fel." A tras-o de mână pe logodnica lui şi a luat-o la fugă spre catedrală. M-am gândit că s-ar putea să aibă dreptate.

Prima bătaie de clopot a sunat în zori. Au căzut multe pinacle şi toate giruetele. Oamenilor, încă adormiţi, li s-au spart timpanele şi pernele s-au umplut de sânge. A doua bătaie a venit după un minut şi a fost urmată, la acelaşi interval de timp, de celelalte. Era un sunet adânc, ce tulbura aerul ca o tornadă; şi mai înalt decât s-ar fi putut imagina, cu un număr de vibraţii insuportabil pentru urechi, nervi, ţesuturi cerebrale, textură de piatră şi pentru orice lucru natural sau omenesc. Se prăvăleau deopotrivă crengile magnoliilor şi turnurile, iar trunchiurile copacilor se dezintegrau aidoma pietrei. Din catedrală, după a treia bătaie de clopot, au rămas în

picioare niște bolți, care s-au năruit și ele, după alte trei bătăi. Când atingeau pământul, pietrele explodau, prefăcându-se în pulbere. La răsăritul soarelui, Villasanta era doar o grămadă fumegândă de ruine. În ziua aceea luminoasă, praful se ridicase și acoperea cerul și, la fiecare nouă bătaie de clopot, se mișca în vârtejuri dense cu tendință ascensională. Clopotul a continuat să bată toată ziua. La apus, soarele roșiatic și-a aruncat lumina pe un munte prăpădit. Bonzo-ul o spusese deja: „În locul unde se afla Villasanta nu mai rămăsese altceva decât praf și vânt, și noroi când ploua." Din fericire, nu era noroi în după-amiaza aceea, și când bătăile de clopot s-au isprăvit, aerul s-a liniștit, praful și-a găsit odihna și ceva asemănător unui crepuscul pașnic a plutit deasupra dezastrului. Eram pe punctul să plec, când am observat că, aproape de locul unde mă aflam, ceva se mișca sub praf. Nu era verosimil să se fi salvat cineva (dacă eu mă aflam încă acolo, asta se datora condiției mele verbale). Oare era vreun animal, poate preistoric, ce fusese martor și la alte cataclisme? Am așteptat, curios. Am văzut cum se ivea o mână subțire, și alta după ea. A urmat o pălărioară în formă de oliță, și sub ea a apărut, bucată cu bucată, făptura lui don Felipe Segundo, șifonată dar întreagă, cu cârjele lui cu tot, care n-au făcut niciun zgomot când s-au sprijinit de pământ. „Și dumneavoastră?" m-a întrebat. „Asta vă întreb și eu. Și dumneavoastră?" „Nu poți muri decât o dată." „Iar când ești făcut din cuvinte, nu poți muri atâta timp cât cuvintele există." „Asta-i cam greu de crezut, nu vi se pare?" „Nici situația dumneavoastră nu e ușor de lămurit." „În regulă. Doar n-o să ne certăm acuma. Ce aveți de gând să faceți?" „Să mă întorc la mine însumi. Dar dumneavoastră?" „Mă gândesc că, în La Coruña, bătăile de clopot trebuie să fi ajuns amortizate și că, în cel mai rău caz, or fi spart niște geamuri. Acolo există un club al cărui membru sunt și unde am mulți prieteni. Și dacă nu se poate în La Coruña, întotdeauna va exista un loc unde să-mi pot spune poveștile. Apropo, știți că tocmai începusem să povestesc una, când s-a pornit tărăboiul ăsta? E una dintre cele

mai bune pe care le-am auzit vreodată și nu e porcoasă. Vă grăbiți?" „Mai mult sau mai puțin, la fel ca dumneavoastră." „Atunci, ascultați. Era odată un prost al satului, un soi de compendiu de nenorociri: șchiop de un picior, cu celălalt răsucit, sașiu, cam cocoșat, cu mâinile inutile și bâlbâit. S-a apropiat de un domnișor ca să-i ceară de pomană, dar domnișorul i-a zis că nu-i dă și să-l lase în pace. Prostul a insistat și, în urma refuzurilor repetate ale domnișorului, a spus: «În concluzie, sunteți un fiu de căței.» «Ai grijă, că te bate Dumnezeu, Francisco!» a intervenit unul dintre cei prezenți. «Mai mult decât m-a bătut până acum? Poate numai dacă mă lasă gravid!» Don Felipe Segundo m-a privit cu seriozitate: „Nu-i așa că-i bună? E printre cele mai bune pe care le-am auzit în viața mea. Spaniolii ăștia, domnule...!" A așteptat hohotele mele de râs. Nu am râs, ci i-am spus: „Mi se pare cam amară istoria asta." A ridicat din umeri. „Mă rog. Noroc. Dacă treceți prin La Coruña, căutați-mă." S-a întors cu spatele și a luat-o pe un drum imaginar. Piciorul și cârjele îi intrau în praf. Iar eu am început să mă gândesc la altceva.

La Romana, 28 iulie — Salamanca, 14 decembrie 1976

Apendice

Prima bătaie de clopot a răsunat în zori. S-au năruit, din pricina sperieturii, câteva zorzoane retorice, metafore şi alte chestii de genul ăsta. Zgomotul, slavă Domnului, a eliberat lumea adormită de povara numelui. În acea lumină îndoielnică, numele s-au ridicat din calendarul decimat ca un stol imens de vrăbii întunecate care-şi iau zborul odată cu primele raze ale soarelui. Astfel încât oamenii, fără să-şi dea seama, şi-au pierdut identitatea, acel eu sunt Juan, tu eşti Pedro, el e Pancracio, şi, odată cu aceasta, fiinţa întreagă, pentru că ei nu fuseseră decât atât, un simplu nume sau o simplă poreclă: doña Julia, Mercedes, La Carracha*. Şi aşa s-au dus, cu numele lor cu tot, popii, militarii şi civilii, şi odată cu acea primă bătaie de clopot, oraşul a rămas fără locuitori, în afara vreunui motan zbârlit până la care nu ajunsese încă sunetul clopotului. A doua bătaie a venit după un minut şi a fost urmată, la acelaşi interval de timp, de celelalte. Era un sunet adânc ce tulbura aerul ca o tornadă: şi mai înalt decât s-ar fi putut imagina, cu un număr de vibraţii insuportabil pentru sintagme, şi cu atât mai mult pentru perioade, ca să nu mai vorbim de substantive şi adverbe, care se descompuneau, în părţi de propoziţie, în silabe, în moneme, foneme şi semanteme, aşa încât toată construcţia mea de semnificaţii se năruia. Un Coventry al limbajului. Unde eu scrisesem „turn".

---

* „Căpuşa", în galiciană. *(N. tr.)*

turnul a dispărut și unde spusesem „tufă de magnolii", aceasta se descompunea în trunchi, crengi, frunze și flori, care, la rândul lor, se frângeau apoi, iar din ele își luau zborul elementele constitutive, atât cele sonore, cât și cele grafice, dar segmentate într-o asemenea măsură, încât sunetul o lua într-o parte, iar semnul scris, în cealaltă. Prin urmare, A-ul nu se mai potrivea cu A-ul, ci acestea se separau pentru totdeauna. De data aceasta a fost rândul pisicilor, al canarilor-flaut și al câinilor prieteni ai omului, precum și a tot ce poartă un nume: catedrala și palatele, mensolele și coloanele, bolțile și arcurile. Așa s-au dezmembrat personajele, care nu mai erau nici măcar umbre ale unor umbre, ci doar fier vechi lingvistic. Mă refer la aceia care au reușit să supraviețuiască mașinii de ucis iute, precum don Procopio, Atotputernicul, bonzo-ul și doña Matilde Peinado, cea care-i arăta curul lui don Excelso Figueiras, mort de moarte naturală, și care acum nu mai avea cui să-i arate curul. Villasanta la amiază nu era decât o grămadă cenușie de ruine. În răstimpurile de liniște, pulberea opacă a cuvintelor s-a ridicat până când a acoperit cerul și, la fiecare nouă bătaie a limbii invizibile, se mișca în vârtejuri dense cu tendință ascensională. Atunci, un soi de muzică formată din toate sunetele autonome, palatale, labiale și guturale, împreună cu restul combinațiilor, prepalatale și postlinguale, fără niciun punct de sprijin, a străpuns liniștea. Clopotul a continuat să bată, fără niciun rost acum. Cuvântul fusese anihilat și Sfârșitul nu era nimic. Soarele roșiatic al înserării lumina un munte, pe care nu se vedea nici măcar o ruină, căci dacă ar mai fi existat ceva pe acolo, ar fi fost un cuvânt și totul ar fi prins din nou ființă. Bonzo-ul prorocise toate acestea: „În locul unde se afla Villasanta nu mai rămăsese altceva decât praf și vânt, și noroi când ploua." Din fericire, nu ploua în după-amiaza aceea, și când bătăile de clopot s-au isprăvit, liniștea și-a găsit odihna, iar ceva asemănător unui nimic pașnic a rămas plutind deasupra dezastrului. Eram pe punctul să plec, când am observat că, aproape de locul unde mă aflam, ceva se mișca sub praf. Nu era verosimil să

se fi salvat cineva şi, în acel moment, m-am îndoit de propria mea supravieţuire, pentru că şi eu, aidoma celorlalţi, eram făcut doar din cuvinte şi totuşi încă mă aflam acolo, aveam o conştiinţă şi puteam depune mărturie. Oare ceea ce începea să se mişte să fi fost vreun animal, poate preistoric, care supravieţuise şi altor cataclisme? Ceva care, la urma urmei, mai putea fi numit? Am aşteptat, curios, după ce trimisesem departe, în fundul conştiinţei mele, angoasa întrebării, şi s-a ivit o mână subţire, şi alta după ea. A urmat o pălărioară în formă de oliţă şi sub ea a apărut, bucată cu bucată, făptura lui don Felipe Segundo, cu hăinuţele pătate de reminiscenţe grafice şi sonore, dar încă întreg, cu cârjele lui cu tot, care n-au făcut niciun zgomot când s-au sprijinit de pământ. „Şi dumneavoastră?" m-a întrebat. „Asta vă întreb şi eu. Şi dumneavoastră?" „Nu poţi muri decât o dată." „Dar eraţi făcut din cuvinte, la fel ca mine, iar cuvintele au fost distruse." „Atunci am greşit, şi dumneavoastră, şi eu, căci se vede treaba că suntem făcuţi din alt material, din moment ce clopotul ne-a lăsat întregi." „Asta-i cam greu de crezut, nu?" „În ceea ce mă priveşte, ăsta e adevărul. Noi, fantomele, suntem făcute dintr-un material invulnerabil, iar cuvântul cu care suntem numite nu-i decât un accident. În ceea ce vă priveşte, dumneavoastră sunteţi cel care trebuie să caute o explicaţie." „În regulă. Doar n-o să ne certăm acuma. Ce aveţi de gând să faceţi?" „Plec la La Coruña, care-i făcută din lemn şi sticlă, nu din cuvinte. Acolo există un club al cărui membru sunt şi unde am mulţi prieteni. Şi dacă nu se poate în La Coruña, întotdeauna va exista un loc unde să-mi pot spune poveştile. Apropo, ştiţi că tocmai începusem să povestesc una, când s-a pornit tărăboiul ăsta? E una dintre cele mai bune pe care le-am auzit vreodată şi nu e porcoasă. Vă grăbiţi?" „Mai mult sau mai puţin, la fel ca dumneavoastră." „Atunci, ascultaţi. Era odată un prost al satului, un soi de compendiu de nenorociri: şchiop de un picior, cu celălalt răsucit, sașiu, cam cocoşat, cu mâinile inutile şi bâlbâit. S-a apropiat de un domnişor ca să-i ceară de pomană, dar domnişorul i-a zis că nu-i

dă și să-l lase în pace. Prostul a insistat și, în urma refuzurilor repetate ale domnișorului, a spus: «În concluzie, sunteți un fiu de căței.» «Ai grijă, că te bate Dumnezeu, Francisco!» a intervenit unul dintre cei prezenți. «Mai mult decât m-a bătut deja? Poate numai dacă mă lasă gravid!» Don Felipe Segundo m-a privit cu seriozitate: «Nu-i așa că-i bună? E printre cele mai bune pe care le-am auzit în viața mea! Spaniolii ăștia, domnule...!»" A așteptat hohotele mele de râs. Nu am râs, ci i-am spus: „Mi se pare cam amară istoria asta." A ridicat din umeri. „Mă rog. Noroc. Dacă treceți prin La Coruña, căutați-mă." S-a întors cu spatele și a luat-o pe un drum imaginar. Piciorul și cârjele îi intrau în pulberea aceea de liniște. Iar eu am început să îmi pun întrebări despre mine, dar n-am găsit decât cuvinte drept răspuns.

Editor: GRIGORE ARSENE

Redactor: Ondine Dascălița

CURTEA VECHE PUBLISHING
str. arh. Ion Mincu 11, București
tel.: (021)222 57 26, (021)222 47 65
redacție: 0744 554 763
fax: (021)223 16 88
distribuție: (021)222 25 36
internet: www.curteaveche.ro
e-mail: redactie@curteaveche.ro